

# TARİH SÜREÇTE BEYŞEHİR GÖLÜ VE ADALARINDA HAYAT

Berna Burcu ÜÇÜNCÜ  
Hüseyin MUŞMAL



# TARİH SÜREÇTE BEYŞEHİR GÖLÜ VE ADALARINDA HAYAT

Berna Burcu ÜÇÜNCÜ  
Hüseyin MUŞMAL

ISBN: 978-605-5262-47-1

Baskı Öncesi  
Tabula@asa

Baskı  
İNCİ KÂĞITÇILIK OFSET MATBAA  
Fevzi Çakmak Mah. Hacı Bayram Cad. No:3 Karatay / Konya  
MATBAA SERTİFİKASI: 14997

Konya, Eylül 2014

PALET YAYINLARI  
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No. 42 Konya  
Tel. 0332 353 62 27  
YAYINCI SERTİFİKASI: 1041



## ÖN SÖZ

“Eğer cennetin bekçisi görse,  
Beyşehir Gölü’nü cennetten ayırt edemezdi”  
İbn Bibi

**T**ürkiye’nin stratejik öneme sahip en büyük tatlı su kaynağı olan Beyşehir Gölü, gerek doğal güzelliği ile gerekse önemli yolların kesiştiği bir kavşakta bulunması bakımından hemen her dönem için bir cazibe merkezi olmuştur. Bu nedenle göl, eskiçağlardan günümüze kadar yöre insanının sosyal ve ekonomik hayatına, inançlarına, örf, adet, gelenek-göreneklerine ve kültürel faaliyetlerine kadar pek çok alanda etkisini göstermiştir. Aynı zamanda efsanelere ve hikâyelere konu olan Beyşehir Gölü, zaman zaman yaşanan kuraklık, sel baskınları ve bataklıklardan kaynaklanan hastalıklar nedeniyle yöre insanının hayatını da zorlaştırmıştır.

Yukarıda ifade edilen özelliklerinin yanı sıra Beyşehir Gölü’nde bulunan adalar Roma İmparatorluğu’ndan günümüze kadar, çeşitli dönemlerde geçici veya sürekli olarak kurulmuş yerleşimlere ev sahipliği yapmıştır. Beyşehir Gölü ve adaları hakkında bugüne kadar özellikle fen bilimleri alanında pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak bu araştırmalar genellikle göl ve çevresinin fizikî, biyolojik ve coğrafi yapısıyla ilgilidir. Bununla birlikte şimdiye kadar adalarda yapılan yerleşmeler hakkında tarihî veriler ışığında kapsamlı bir inceleme yapılmamıştır. Beyşehir ve çevresi hakkında XIX. yüzyıldan itibaren çok sayıda araştırma yapılmış olmakla birlikte Beyşehir Gölü adaları ile ilgili araştırmalar yok denecek kadar azdır. 1895 yılında Beyşehir’e gelen Alman gezgin ve bilim adamı Friedrich Sarre, “Beyşehir Gölü’ndeki adaların tarihteki yeri hiç de önemsiz değil ve bu adalar şimdiye kadar hiçbir gezgin yapmamış olsa da, daha yakından araştırılmayı hak ediyorlar.” demek suretiyle dikkatleri

adalara çekmeye çalışmıştır. Ancak Sarre'nin işaret ettiği dönemden itibaren de adalarla ilgili kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır. Özellikle sosyal bilimlerin alanında ortaya çıkan bu eksiklik nedeniyle, gölün ve adaların geçirdiği sosyal ve ekonomik dönüşüm ile tarihî süreçte göl ve insan ilişkisinin ele alınması gereği doğmuştur.

XII. yüzyıldan XXI. yüzyıla kadar Beyşehir Gölü'nde bulunan adalarda gerçekleşen iskân faaliyetleri, göl ve insan ilişkisi "Tarihî Süreçte Beyşehir Gölü ve Adalarında Hayat" başlığı altında bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Her ne kadar çalışmada genellikle adalardaki yerleşimler konu edinilse de, Beyşehir Gölü Havzası'nda yer alan ve doğrudan göl ile teması bulunan yerleşimler de bu çalışmada yer bulmuştur.

Bu çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalında, Doç. Dr. Hüseyin Muşmal'ın danışmanlığında, Berna Burcu Üçüncü tarafından hazırlanan "Tarihî Süreçte Beyşehir Gölü Adalarında İskân, Nüfus ve Sosyo-Ekonomik Faaliyetler" isimli yüksek lisans tezinin geliştirilmesi ile oluşturulmuştur. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Beyşehir Gölü ve adaların coğrafi ve fiziki yapısı ele alınmaktadır. Adalarda Nüfus ve İskân başlığını taşıyan ikinci bölümde Roma-Bizans ve Selçuklu-Osmanlı dönemlerindeki yerleşimler konu edinilmiştir. Bu bölümde, XIX. yüzyılın sonlarında Rus Kazaklarının Mada Adası'na iskânı ile Beyşehir'e yerleştirilen Çeçenlerin göl ile ilişkileri arşiv belgeleri ve kaynak kişilerin anlatımları ışığında ele alınmıştır. Sosyo-Ekonomik Faaliyetler isimli üçüncü bölümde, Beyşehir Gölü'nün bölge halkının sosyal ve ekonomik hayatı üzerindeki etkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde Beyşehir Gölü çevresinde ve adalarda yaşayan insanların Balıkçılık, Kayıkçılık, Hasırcılık, Hayvancılık ve Adadaki Tarımsal Faaliyetleri başlıklar halinde ele alınmıştır. Konuyla alakalı fotoğraf, belge ve haritalar çalışma içerisinde uygun alanlarda kullanılmış, çalışmanın hazırlanması sürecinde ulaşılan sonuçlar, sonuç bölümünde paylaşılmıştır.

Çalışmada önemli ölçüde Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivlerinde bulunan arşiv belgeleri kullanılmıştır. Bunun yanında, Doç. Dr. Hüseyin Muşmal tarafından Beyşehir'de yapılan alan araştırması ve mülakat sonuçlarından da büyük ölçüde istifade edilmiştir. Böylece çalışmada, gerek arşivlerden alınan belgeler ve gerekse literatür taramalarıyla ulaşılan bilgiler, sözlü tarih yöntemi ile elde edilen verilerle harmanlanmıştır. Çalışmada kullanılan fotoğraflar Beyşehir Belediyesi, Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler

Müdürlüğü arşivinden (BBA) temin edilmiştir. Belediye Arşivi'nde bulunan eski fotoğraflar büyük oranda Mimar Sabit Kasapoğlu'na aittir. Güncel fotoğraflar ise Beyşehir Kültür ve Turizm Derneği Başkanı Mustafa Büyükkafalı'nın (MBK) objektifinden çıkmıştır. Fotoğrafların çalışmada kullanılmasına izin verdikleri için kendilerine ayrı ayrı teşekkür ederiz.

Çalışmanın yayına dönüşmesine sağladığı katkı nedeniyle bu kitabın yayım aşamasındaki emekleri için Beyşehir Belediyesi Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü ve personeline özellikle teşekkür ederiz. Bu çalışmanın Beyşehir Belediyesi Kültür Yayını olarak bundan sonraki çalışmalara örnek teşkil edeceğini ümit etmekteyiz.

Berna Burcu ÜÇÜNCÜ  
Hüseyin MUŞMAL

**KISALTMALAR**

A.DVN. MKL.	: Sadaret Mukavelenameler
A.MKT. MHM	: Sadaret Mektubî Kalemi Mühimme Odası Belgeleri
A.MKT. MVL	: Sadaret Mektubî Kalemi Meclis-i Vâlâ Yazışmalarına Ait Belgeler
A.MKT. UM.	: Sadaret Mektubî Kalemi Umum Vilâyet Yazışmalarına Ait Belgeler
AKÜSBE	: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
ASAM	: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi
AÜDTCFD	: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
AÜFBE	: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Çev.	: çeviren
D.	: Doğum
Der.	: Derleyen
DH. EUM. 6. Şb.	: Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye 6. Şube Belgeleri
DH. İ. UM.	: Dâhiliye İdare-i Umumiyye Belgeleri
DH. KMS.	: Dâhiliye Nezareti Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Belgeleri
DH. MKT.	: Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi Belgeleri
DH. MUİ	: Dâhiliye Nezareti Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri
DH. ŞFR.	: Dâhiliye Şifre Kalemi Belgeleri
DH. TMIK. S. .	: Dâhiliye İslahat
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
Edt.	: Editör
EÜFEF	: Ege Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
EÜSBF	: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi
GÜSBE	: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
H.	: Hicri
Haz.	: Hazırlayan
HÜFBE	: Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
İA.	: İslâm Ansiklopedisi
İ. DH.	: İrade Dâhiliye
İ. MVL.	: İrade Meclis-i Vâlâ Yazışmalarına Ait Belgeler
İ. ML.	: İrade Maliye
İ. MMS.	: İrade Meclis-i Mahsus
İÜDBCE	: İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü
İÜEF	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
İÜFBE	: İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
KOP	: Konya Ovası Sulama Projesi
M.	: Miladi
MAEÜEFD	: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MV.	: Meclis-i Vükela Mazbataları,
MVL	: Meclis-i Vâlâ
Nr.	: Numara
NÜFBE	: Niğde Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
s.	: sayfa
S.	: sayı
SDÜFBE	: Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

SÜFEFED	: Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi
SÜSBE	: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
SÜSBED	: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
SÜZFD	: Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi
ŞD.	: Şura-yı Devlet
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vd	: ve devamı
Yay.	: Yayınlayan
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayan
yay.	: Yayını, yayınları
YKY	: Yapı Kredi Yayınları

**HİCRÎ AYLAR**

M	: Muharrem
S	: Safer
Ra	: Rebiü'l-evvel
R	: Rebiü'l-ahir
Ca	: Cemaziye'l-evvel
C	: Cemaziye'l-ahir
B	: Receb
Ş	: Şaban
N	: Ramazan
L	: Şevval
Za	: Zilkâde
Z	: Zilhicce

**HARİTA, BELGE VE FOTOĞRAF LİSTESİ****A. HARİTA LİSTESİ**

- Harita 1: Beyşehir Gölü, (BOA, HRT\_h\_002251\_00001, 19.M.1317)  
 Harita 2: Beyşehir Gölü'nden Konya Ovası'nın Sulanması Projesi Haritası, EHT (Ölçek 1/300000) (BOA, HRT\_h\_00598\_00001, 29.Z.1341)  
 Harita 3: Beyşehir Gölü Adalarının Göldeki Konumları (Yazıcı-Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 40)

**B. BELGE LİSTESİ**

- Belge 1: Manyas Kazasındaki Kazakların Beyşehir Kazasında İskânlarına İznine Dair Belge (BOA, MVL, Nr. 525/137, 5.Za.1283/11 Mart 1867)  
 Belge 2: Kazak taifesinin Mil Adası'na Nakledilmesine Dair Belge. (BOA, A)MKT. MHM, Nr. 383/37, 24.M.1284/27 Mayıs 1867)  
 Belge 3: Beyşehir'deki Kazakların Akşehir'deki Hemşerilerin Yanlarına Gittiklerine Dair Belge (BOA, DH. TMIKS., Nr. 68/2, 17.RA.1325/30 Nisan 1907)  
 Belge 4: Mada Adası'na Ait Tapu Senedi (Somuncuoğlu, Don Kazakları, s. 251)

**C. FOTOĞRAF LİSTESİ**

- Fotoğraf 1: Beyşehir Gölü'nde Nilüferler. (MBK)  
 Fotoğraf 2: Beyşehir Gölü'nde Martılar. (MBK)  
 Fotoğraf 3: Beyşehir Çayı'nın Çıkış Yaptığı Nokta. (BBA)  
 Fotoğraf 4: Beyşehir Köprüsü İnşaatı. (BBA)

# İÇİNDEKİLER

Fotoğraf 5:	Taşkın Kotunda Beyşehir Gölü. 1981. (BBA)
Fotoğraf 6:	Taşkın Kotunda Beyşehir Köprüsü Kum Çuvalları. 1981. (BBA)
Fotoğraf 7:	Taşkın Kotunda Köprüye Vuran Dalgalar. 1981. (BBA)
Fotoğraf 8:	Sanat Okulu, Kapalı Spor Salonu, Sular Altında. 1981. (BBA)
Fotoğraf 9:	Futbol Sahası Su Altında. 1981. (BBA)
Fotoğraf 10:	Buz Tutmuş Beyşehir Gölü'nde Yürüyen İnsanlar. (MBK)
Fotoğraf 11:	Buz Tutmuş Beyşehir Gölü'nde Yürüyen Kayıklar. (MBK)
Fotoğraf 13:	Karaada'dan Görünüm. (MBK)
Fotoğraf 14:	Mada Adası'ndan Bir Görünüm. (MBK)
Fotoğraf 15:	Hacı Akif Adası'ndan Görünüm. (MBK)
Fotoğraf 16:	Hacı Akif Adası Uydu Görüntüsü ( <a href="http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü">www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü</a> , Erişim Tarihi; 04.04.2014)
Fotoğraf 17:	İğdeli Ada (Solda), Orta Ada (Ortada), Aygır Adası (Sağda) Uydu Görüntüsü ( <a href="http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü">www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü</a> , Erişim Tarihi; 04.04.2014)
Fotoğraf 18:	Kızılada'nın Görünümü. (MBK)
Fotoğraf 19:	Terkenli (Çeçen Adası Adası Uydu Görüntüsü ( <a href="http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü">www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü</a> , Erişim Tarihi; 04.04.2014)
Fotoğraf 20:	Gölkaşı Adası Uydu Görüntüsü ( <a href="http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü">www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü</a> , Erişim Tarihi; 04.04.2014)
Fotoğraf 21:	Eşek Adası Uydu Görüntüsü ( <a href="http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü">www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü</a> , Erişim Tarihi; 04.04.2014)
Fotoğraf 22:	Akburun Adası Uydu Görüntüsü ( <a href="http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü">www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü</a> , Erişim Tarihi; 04.04.2014)
Fotoğraf 23:	Kül Adası Uydu Görüntüsü ( <a href="http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü">www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü</a> , Erişim Tarihi; 04.04.2014)
Fotoğraf 24:	Kirse Adası'nda Kalıntılar. (MBK)
Fotoğraf 25:	Kız Kalesi/Kız Kulesi Adası (MBK)
Fotoğraf 26:	İçeri Ada ve Kes Adası Uydu Görüntüsü ( <a href="http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü">www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü</a> , Erişim Tarihi; 04.04.2014)
Fotoğraf 27:	İğdeli Ada (Önde), Orta Ada (Ortada), Aygır Adası (Arkada)
Fotoğraf 28:	Kara Ada, Kızıl Ada, Keltaş Adası, Hatibin, Helimin Adası, Tek Ada Uydu Görüntüsü ( <a href="http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü">www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü</a> , Erişim Tarihi; 04.04.2014)
Fotoğraf 29:	Keltaş ve Helimin Adası. (MBK)
Fotoğraf 30:	Adalarda Kalıntılar. (MBK)
Fotoğraf 31:	Beyşehir Gölü Kıyısındaki Kubadabad Sarayı Kalıntısı. (MBK)
Fotoğraf 32:	Helimin Adası. (MBK)
Fotoğraf 33:	Mada Adası Ulaşım İçin Kullanılan Kayıklar ve Duba.(MBK)
Fotoğraf 34:	Pınarlı Adası'ndan Görünüm. (MBK)
Fotoğraf 35:	Karakayık'ın Görünümü. (BBA)
Fotoğraf 36:	Beyşehir Gölü'nde Balıkçı Kayıkları. (MBK)
Fotoğraf 37:	İçerişehir Mahallesi Kıyısında İskele. 1956. (BBA).
Fotoğraf 38:	Beyşehir Gölü'nde Gün Batımı. (MBK)

ÖN SÖZ.....	5
KISALTMALAR.....	8
HARİTA, BELGE VE FOTOĞRAF LİSTESİ.....	9
İÇİNDEKİLER .....	11
GİRİŞ.....	13
<b>BİRİNCİ BÖLÜM.....</b>	<b>15</b>
BEYŞEHİR GÖLÜ VE ADALARI .....	19
I. BEYŞEHİR GÖLÜ.....	19
A. Adı.....	19
B. Coğrafi ve Fiziki Özellikleri.....	22
C. Hidrolojik Özellikleri .....	25
D. Flora ve Faunası.....	29
E. Göl, Yerleşim ve Çevre İlişkisi.....	31
F. Göl, Tabiat ve İnsan İlişkisi .....	45
G. Halk Kültüründe “Beyşehir Gölü” .....	48
II. BEYŞEHİR GÖLÜ ADALARI .....	59
A. Göldeki Adaların Genel Özellikleri .....	59
B. Başlıca Adalar .....	62
<b>İKİNCİ BÖLÜM.....</b>	<b>79</b>
ADALARDA NÜFUS VE İSKÂN.....	83
I. ROMA-BİZANS DÖNEMİ .....	87
II. SELÇUKLU DÖNEMİ .....	94
III. OSMANLI DÖNEMİ.....	101
A. Rus Kazaklarının Adalara Yerleşimi .....	103
B. Çeçenlerin Beyşehir ve Adalara Yerleşimi (1901-1936) .....	113
V. 20. YÜZYIL YERLEŞİMLERİ .....	115
A. Zorunlu Yerleşimler.....	115
B. Gönüllü Daimi ve Geçici Yerleşimler.....	118
<b>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM .....</b>	<b>121</b>
SOSYO-EKONOMİK FAALİYETLER.....	125
I. BALIKÇILIK.....	125
II. KAYIKÇILIK-TAŞIMACILIK.....	137
III. HAYVANCILIK .....	144
IV. TARIMSAL FAALİYETLER.....	146
V. HASIR DOKUMACILIĞI.....	149
VI. TURİZM .....	152
SONUÇ.....	155
BİBLİYOGRAFYA.....	161

# GİRİŞ

Yaşayan her şeyi sudan yarattık  
Enbiya-21/30

Çağımızın en önemli doğal kaynaklarından olan su, insanoğlunun yaratılışından bugüne yaşam için vazgeçilmez bir unsurdur. Su, diğer doğal kaynaklardan farklı olarak, ekonomik değerinin yanı sıra sosyal bir nitelik de taşımaktadır. Bu nedenle su, hem insanoğlunun günlük yaşamı için temel ihtiyaç kaynaklarından biridir, hem de insan için yaşanılabilir ortamların temini için vazgeçilmez bir kaynak çeşididir<sup>1</sup>.

Tarih boyunca su ve yerleşim-medeniyet arasında bir ilişkiden söz etmek mümkündür<sup>2</sup>. İnsanlığın başlangıçtan günümüze kadar suyla paralel olarak gelişen uygarlık aşamaları beş dönemde ele alınabilir; Paleolitik (Jeolojik olarak Buzul Çağı), Küçük Akarsu Boyları, Büyük Akarsu Boyları, Deniz Uygarlıkları ve Okyanus Uygarlıklarıdır<sup>3</sup>. Eski Dünya'nın Sarı Nehir (Çin Uygarlığı), Fırat ve Dicle (Sümer, Babil, Asur), Nil (Mısır Uygarlığı) nehir uygarlıkları ile Akdeniz'deki Fenike, Eski Yunan, Roma; Baltık ve Kuzey Denizi üzerindeki Kuzey Avrupa uygarlıkları ve Atlantik uygarlıkları deniz uygarlıkları olarak meydana gelmişlerdir<sup>4</sup>. Bunlara ilave olarak yine İslam medeniyetinin de Nil ve Sıır-1 Derya arasındaki ılıman orta kuşakta ortaya çıktığı görülmektedir<sup>5</sup>. Bu çerçevede pek çok

<sup>1</sup> Mehmet Çağlar, "Uzun Dönem İçerisinde Yüzeysel Su Kaynaklarımızın Yıllar İtibariyle Değişimi", *İklim Değişikliği ve Türkiye Su Kaynaklarına Etkisi*, (Ed. Zekai Şen), İstanbul 2002, s. 35.

<sup>2</sup> Fernand Braudel, *Uygarlıkların Grameri*, (Çev. M. A. Kılıçbay), Ankara 2006, s. 39; Ayrıca bkz. F. Braudel, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası I-II*, (Çev. M. Ali Kılıçbay), İstanbul 1989.

<sup>3</sup> Hasan Bahar, "Uygarlıkların Kaynağı Su", *Su Medeniyeti Sempozyumu*, Konya 2009, s. 42.

<sup>4</sup> Braudel, *Uygarlık*, s. 39 vd.

<sup>5</sup> Mustafa Demirci, "İslam Medeniyetinin Gelişiminde Nehirler", *Su Medeniyeti Sempozyumu*, Konya 2009, s. 103.

medeniyete ev sahipliği yapmış olan Anadolu coğrafyasında; Çatalhöyük (M. Ö. 9000) ve Er Baba (M. Ö. 6600-6400) gibi örneklerle Prehistorik dönemlerde yaşayan insanlar ile Eflatunpınar-Fasıllar Anıtları örneğinde Hitit Medeniyet'inin de araştırma konumuz olan Beyşehir Gölü ile sıkı bir ilişkisi olduğu söylenebilir<sup>6</sup>.

Beyşehir Gölü'nün çevresinde sulak alanlara, ormanlara sahip olması ve bir tatlı su kaynağı olarak yörenin başlıca içme ve sulama suyu olması gibi özellikleri nedeniyle, gerek doğal hayatın ve gerekse insan yaşamının devamlılığı açısından Neolitik dönemden günümüze kadar önemli bir yerleşim havzası oluşturduğu bilinmektedir. Bu nedenle eski çağlardan günümüze kadar gölden başta, ziraî ve iktisadî amaçlı olmak üzere pek çok alanda faydalanılmıştır<sup>7</sup>.

Tarihî süreçte Beyşehir Gölü Havzası'nda yer alan ve göle uzak veya yakın, ovada veya dağda bulunan yerleşimler, sosyal, kültürel, ekonomik birçok açıdan Beyşehir Gölü'nün etkisi altında kalmıştır<sup>8</sup>. Beyşehir Gölü Havzası'nda bulunan yerleşimlerin yanında Beyşehir Gölü'ndeki adalarda da Roma döneminden günümüze kadar çeşitli yerleşimler kurulmuştur. Adalardaki yerleşimler ise gölden doğrudan etkilenmekte, burada yaşayan insanlar hayatlarını gölün sunduğu imkânlar ve şartlar çerçevesinde şekillendirmektedir. Beyşehir Gölü çevresinde ve adalarda iskân hadiselerini ele almadan önce Beyşehir Gölü ve adalarının coğrafi ve fiziki özelliklerine yer verilecektir.

<sup>6</sup> Nitekim Beyşehir Gölü Havzası'ndaki pek çok yerleşme Çarşamba Suyu vasıtasıyla Çatalhöyük'e kadar ulaşmaktaydı. Hasan Bahar, "Çarşamba Uygarlığı ve Çatalhöyük", *Beyşehir Doğa Eğitimi*, (Ed. Ali Meydan), Ankara 2011, s. 148.

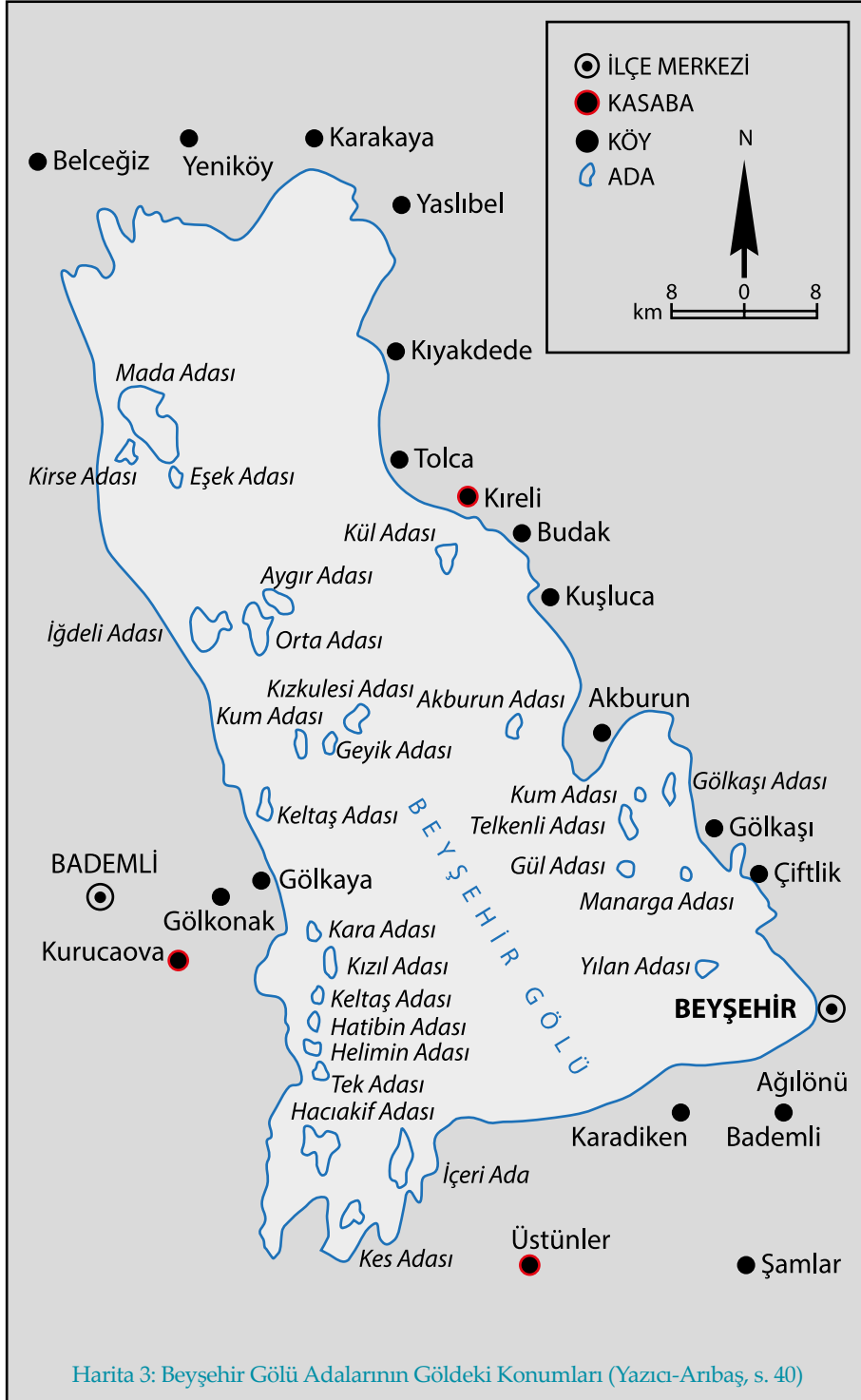
<sup>7</sup> Fadim Yavuz Özdemir, *Beyşehir Gölü Sulak Alanlarının Ekolojik Yerleşim Planlaması Açısından İncelenmesi*, SÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2004, s. 86.

<sup>8</sup> Hüseyin Muşmal, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Beyşehir ve Çevresinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, SÜSBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2005, s. 22.

## BİRİNCİ BÖLÜM







## BEYŞEHİR GÖLÜ VE ADALARI

Yeşil bir deniz tatlu nâmend-i şir  
Yüzü mevceden misl-i çini-i hazır  
Cezireydi içi yemiş-i bî şumar  
Hem ağaçlarıydı kamu meyvedar  
Yazıcızâde Ali

### I. BEYŞEHİR GÖLÜ

#### A. Adı

Eski adı Karalis-Karalitis (*Caralis Lacus*) olan Beyşehir Gölü, ismini XIII. yüzyılda gölün kıyısında bulunan eski şehri merkez yaparak Eşrefoğlu Beyliği'nin kuran Süleyman Bey'e izafeten almıştır<sup>9</sup>. Kaynaklarda Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubad'ın Beyşehir Gölü kıyısında Kubadabad Sarayı'nı yaptırırken, aynı zamanda, eski Karaleia Kenti'nin yerine Beyşehir Kenti'ni de inşa ettirdiği ifade edilmektedir<sup>10</sup>. Bu bilgilere göre XII. yüzyılın ortalarında mevcut olan eski şehir, daha sonraları harap olmuş ve XIII. yüzyılın ilk yarısında Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubad (?-1237) devrinde, çoğunluğunu Üçoklar'ın oluşturduğu Türkmenler tarafından yeniden kurulmuştur<sup>11</sup>.

Eşrefoğlu Süleyman Bey<sup>12</sup>, beyliğin merkezini göl kenarındaki kente taşınmasıyla birlikte şehrin adı önce Süleymanşehir'e, zamanla da Beyşehri'ne dönüşmüştür. Kentin adının el-medine es süleymaniyye el-eşrefiyye, Süleymanşehir, Bekşehir, Begşehir ve Beyşehri gibi çeşitli şekiller-

<sup>9</sup> M. Akif Erdoğan, "Beyşehir", *TDVİA*, VI, İstanbul 1992, s. 84.

<sup>10</sup> M. Akif Erdoğan, *Osmanlı Yönetimi'nde Beyşehir Sancağı*, İzmir 1998, s. 187.

<sup>11</sup> Erdoğan, "Beyşehir", s. 84.

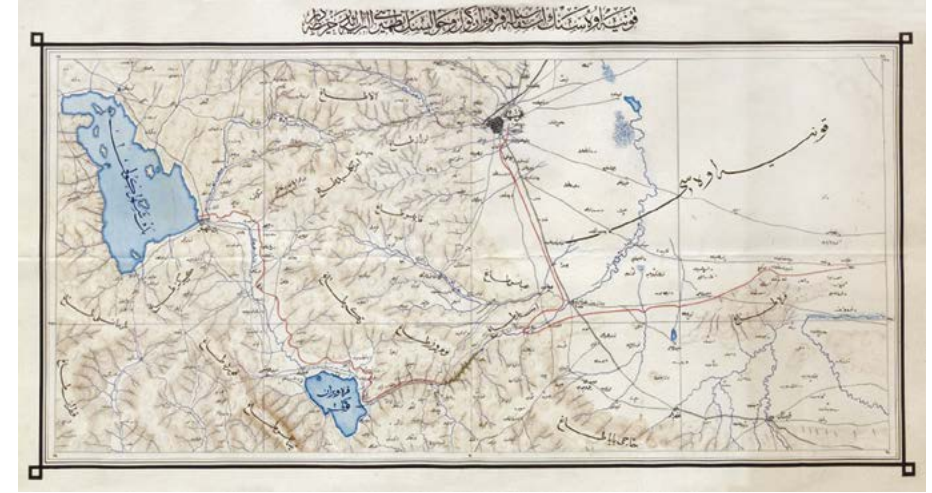
<sup>12</sup> Eşrefoğlu Süleyman Bey'in adının taş vakfiyede "el-emirü'l-âdilü'l-hayyir Seyfe'd-din Süleyman bin Eşref" Beyşehir Kalesi Kitabesi'nde "el-emirü'l-kebirü'l-mu'azam seyfe'd-din Süleyman bin Eşref", cami kapısındaki kitabede "el-emirü'l-hayyir seyfü'd-devle ve'd-din Süleyman bin Eşref" caminin minberindeki kitabede "el-emirü'l-âdil Süleyman bin Eşref" Kendi türbesindeki kitabede ise "el-emirü'l-kebirü'l-hatir (veya esir) ü'l-hayyir ebu'l-meâli seyfü'l-hak ve'l nille ve'd-din Süleyman bin Eşref" unvanlarıyla geçtiği belirtilmektedir. Bkz. M. Akif Erdoğan, "Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey Camiin Vakıfları", *EÜTİD*, VI, İzmir 1991, s.95; Halil Edhem, "Anadolu'da İslami Kitabeler, Beyşehri-Uluborlu-Alaiyye", *TOEM*, IV/27, İstanbul H. 1330, s. 139-140.

de geçtiği burada basılan paralardan ve vakfiyelerden anlaşılmaktadır<sup>13</sup>. İ. H. Konyalı'nın, Atabek Medresesi ile ilgili 1447 tarihli ve Karamanoğlu İbrahim Bey'in beyliği zamanında tanzim edilmiş bir hüccetten çıkardığı bilgilere göre Beyşehir'e Süleymaniye denilmektedir<sup>14</sup>. Şehrin adı 1584 tarihli Konya evkaf defterinde el-medinetü's süleymaniyye el-eşrefiyye olarak yazılıdır<sup>15</sup>. Buradan hareketle şehrin Beyşehir adıyla anılmasının zamanla gerçekleştiği tahmin edilebilir<sup>16</sup>.

Beyşehir kentinin kuruluşu ile ilgili bir hikâye anlatılmaktadır. Efsaneye göre, Şehrin adı Selçuklulardan önce Misthia'dır. O zamanlar kimsenin dikkatini çekmeyen önemsiz bir kasaba imiş. Ama şehrin yaman güzelleri olurmuş. Bu güzelleri kem gözlerden korumak için de göldeki adalarda yaptırdıkları köşklerde saklarılarmış. Selçuklular Misthia'yı zapt ettikleri zaman bu güzel şehre hiç dokunmamışlar. Bir süre sonra Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubad savaşta yararlılık gösteren komutanlarından Eşref Bey'e Misthia'yı bağışlamış. Kendisi de Beyşehir Gölü'nün batı sahillerindeki küçük bir tepe üzerine büyük bir saray yaptırarak adını Kubadabad yani Keykubad Sarayı koymuş. Eşref Bey'in oğlu Seyfeddin Süleyman Bey, şehri yeniden kurarak kalesini yenilemiş, büyük bir cami ile medrese, han ve hamam yaptırmış. Zamanla Misthia adı unutulmuş şehre önce Süleymaniye sonra da Beyşehir denmiş<sup>17</sup>.

Beyşehir Gölü'nün ismi tarihî kayıtlarda farklı şekillerde geçmektedir. Eski çağın önemli tarih ve coğrafyacılarından Strabon'un eserinde Beyşehir Gölü'nün ismi "Karalis" olarak geçer<sup>18</sup>. Ramsay, Beyşehir Gölü'nün Bizans döneminde "Skleros" adını aldığını yazmaktadır<sup>19</sup>. Beyşehir Gölü'nün yerinde Romalıların bölgeye gelmelerinden evvel yani M.Ö. 122'den önce "Kıroşna" ismiyle anılan önemli bir ova olduğu

İbn Bibi'de geçmektedir<sup>20</sup>. Gölün Ortaçağdaki isminin "Pasgusa" veya "Pungusa" olduğunu dönemin kaynaklarından Bizanslı tarihçi Niketas'ın eserinden öğrenmekteyiz<sup>21</sup>. Selçuklular zamanında ise göle, "Buhayre-i Gurgurum" denilirdi<sup>22</sup>.



Harita 1: Beyşehir Gölü, (BOA, HRT\_h\_\_002251\_00001, 19.M.1317)

Beyşehir Gölü'nün ismi ve oluşumu efsanelere de konu olmuştur. Efsaneye göre Beyşehir Gölü'nün yerinde önceleri büyük bir mağaradan sular kaynar, bu yüzden bütün Konya Ovası sular altında kalmış. Amazonlar bu mağarayı örerek, ovayı sudan kurtarmış ve mağaranın yanı başında da güzel bir şehir kurmuş. Başkanları Karalis'in adını da şehre vermişler. Şehir büyüdükçe büyümüş, serpildikçe serpilmiş. Derken, şehri düşmanlar sarmış, Amazonlar bütün güçleriyle savunmaya geçmişlerse de, düşmanın üstün gücüne dayanamamışlar. Çaresiz kalınca, şehirlerini vermektense ölmeyi göze almışlar. Mağaraya koşarak tıkaçlarını açmış, düşmanları ile birlikte fıskıran, coşkun sulara kapılmışlar. Bu sular Beyşehir Gölü'nü meydana getirmiş. Amazonlar da göldeki sedef pullu sazan balıkları dönüşmüş<sup>23</sup>.

Beyşehir Gölü'nün oluşumu ile ilgili başka bir hikâye daha anlatılmaktadır. Hikâyeye göre, "Beyşehir Gölü'nün bulunduğu yer vaktiyle

<sup>13</sup> İbrahim Hakki Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Beyşehir Tarihi*, Erzurum 1991, s.195; Erdoğan, "Beyşehir", s.84.

<sup>14</sup> İbrahim Hakki Konyalı, "Bir Hüccet İki Vakfiye", *VD*, VII, İstanbul 1968, s.102; Ayrıca bu isim Yatağan Mürsel Zaviyesi Vakfiyesi'nde de geçmektedir. Bkz. M. Zeki Oral, "Karamanoğulları Tarihine Ait Vesikalar: Yatağan Mürsel Vakfiyesi", *Belleten*, XVIII, S. 71, Temmuz 1954, s. 341.

<sup>15</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s.105.

<sup>16</sup> Seyyid Harun Veli'nin Süleymanşehir'e Beyşehir adını verdiği yönünde bir hikâyenin varlığı bilinmektedir. "Troğitis'de bulunan Seyyid Harun Veli, kendi adıyla anılan camiyi yaptırmaktadır. Eşrefoğlu Mehmet Bey de ona malzeme yardımında bulunur. Sonrasında gelişen olaylar onları dost yapar. Eşrefoğlu Troğitis'e Seydişehir adını verirken, Seyyid Harun Veli de Süleymanşehir'e Beyşehir adını verir." Bkz. Bilâl Alperen, *Beyşehir ve Tarihi*, Konya 2001, s.3.

<sup>17</sup> Mehmet Önder, *Efsaneler – Destânlar – Hikâyeleriyle Şehirden Şehire Anadolu*, Ankara 1995, s. 34.

<sup>18</sup> Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Kitap XII-XIII-XIV)*, (Çev. Adnan Pekman), İstanbul 2000, s. 65.

<sup>19</sup> W. M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, (Çev. Mihri Pektaş), İstanbul 1960, s. 433.

<sup>20</sup> Memduh Yavuz, *Eşrefoğulları Tarihi-Beyşehir Kılavuzu-*, Konya 1934, s. 4; Konyalı, *Beyşehir*, s. 388.

<sup>21</sup> Niketas Khoniates, *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*, (Çev. Fikret Işıltan), Ankara 1995, s. 24.

<sup>22</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 344.

<sup>23</sup> Önder, *Efsaneler*, s. 33.

düz ve ağaçlıklı bir ova imiş. Bu yerlerin sahibi zengin bir adam ve bu adamın tek bir oğlu varmış. Bu delikanlı ava çok meraklıymış. Hemen her gün tazısıyla birlikte ava gider avlanırmış. Günün birinde bir ceylan görmüş. Bu ceylan-kıza âşık olmuş ve genç onu kovalamaya başlamış. Fakat ceylanı bir türlü elde edemiyormuş. Günün birinde ceylanı kayalıklar arasına sıkıştırmış. Ceylan, hemen bir kaya yarığına girmiş. Arkasından tazı da girmiş. Dakikalar geçtiği halde ne ceylan ne de tazı yarıktan çıkmayınca delikanlı sabırsızlanmaya, şüphelenmeye başlamış. Kayanın arka tarafına geçmek için tırmanmak istemiş. Tırmanamayınca çantasından bir urgan çıkararak kaya parçasındaki çengele takmış ve bu suretle kayanın arkasına geçmek istemiş. Fakat ipe tırmanarak havalandığı sırada kaya yerinden kopmuş ve oradan gür bir su fışkırmaya başlamış. Akan sular bugünü gölü meydana getirmiş. Delikanlı, ceylan ve tazı da bu suretle boğulmuş. Oğlunun boğulduğunu haber alan baba çok üzülmüş ve mehtaplı gecelerde göle gelerek günlerce “Bana ne olur oğlumu göster” diye yalvarmış. Göl, nihayet merhamete gelmiş ve adamın dileğini kabul etmiş. Her ayın on dördünde ve on beşinde mehtaplı gecelerde adam göle geldiğinde gölün ortasından ve derinden kıyılara doğru delikanlı ve tazı ile ceylan gelir, adama bir müddet görünür ve sonra yavaş yavaş gölün derinliklerinde kaybolurlarmış<sup>24</sup>

### B. Coğrafi ve Fiziki Özellikleri

Beyşehir Gölü, XIX. yüzyıldan itibaren pek çok bilim insanı tarafından detaylı olarak incelenmiştir<sup>25</sup>. Özellikle Fen Bilimleri alanında yapılan çalışmalar gölün fiziki, coğrafi jeolojik, topografik, hidrolojik, biyolojik özelliklerini ortaya koymaktadır. Beyşehir Gölü Havzası hakkında yapılan araştırmalar XIX. yüzyıla kadar inmekle birlikte daha ayrıntılı çalışmalar XX. yüzyıl içinde yapılmıştır<sup>26</sup>. Gölün, Beyşehir yöresinin jeolojik yapısını teşkil eden kireçtaşlarının, suların kimyasal reaksiyonu ile erimesi sonucu oluşmuş karstik-tektonik bir tatlı su gölü olduğu bilinmektedir<sup>27</sup>.

Yer kabuğu hareketleri sırasındaki kırılmalardan, bükülmelerden, kıvrılmalardan, epirojenik çökmelerden, volkanik olaylardan meydana gelmiş olan çöküntülerin içinde suların birikmesi ile oluşmuş olan göllere karstik-tektonik göller denir<sup>28</sup>. Beyşehir Gölü, Güney ve Batısında Toros Dağları, Doğusunda Erenler, Güneydoğu-Kuzeybatı yönünde Anamas ve Sultan Dağları ile çevrili tektonik bir çökeltide yer almaktadır<sup>29</sup>. Dolayısıyla Beyşehir Gölü Güney ve Batı yönlerinden Anamas Dağ silsilesi tarafından sınırlandırılmıştır<sup>30</sup>.

Kuzeyde ise Sultan Dağları ve volkanik bir oluşum olan Erenler Dağı vasıtasıyla Beyşehir Gölü Havzası İç Anadolu'dan belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Beyşehir Gölü'nü İç Anadolu'dan ayıran Sultan Dağları silsilesi yaklaşık 100 km kadardır. Bu silsile aynı zamanda Beyşehir Gölü Havzası ile Eğridir ve Akşehir Gölü havzalarının su bölüm çizgisini de oluşturmaktadır. Sultan Dağları, Beyşehir Gölü Havzası'nı bir süre çevreledikten sonra yerini Erenler (2319 m) ve Alacadağları'na (2203 m) bırakmaktadır. Beyşehir ve Suğla gölleri arasındaki Beyşehir-Seydişehir çöküntü oluşunu Doğudan kuşatan bu dağlar: Sultan Dağları, Göl Dağları, Geyik Dağları sırasından sonra gelen ve Konya topraklarını bölümlere ayıran Batı Torosların bir iç koludur<sup>31</sup>.

Göl, Akdeniz Bölgesi'nin Batı Toros Dağları Bölümü'nde, Göller Yöresi'ndedir<sup>32</sup>. Günümüzde Konya'nın Beyşehir ve Hüyük ilçeleri ile Isparta'nın Şarkıkaraağaç ve Yenişarbademli ilçelerinin sınırları içinde yer alır. Gölün büyük bölümü Konya'da, küçük bir kısmı da Isparta İlinin sınırları içindedir<sup>33</sup>. Gölün Isparta'ya uzaklığı 140 km iken, Konya il mer-

2011; Lütfi Nazık, *Beyşehir Gölü (Konya) Yakın Güneyinin Karst Jeomorfolojisi*, İÜDBCE, (Basılmamış Yüksek Lisans), İstanbul 1985; Anonim, *Beyşehir Gölü Sulak Alanı Yüzeysel Su Toplama Havzası Yönetim Planı Analitik Etüt Raporu I*, Konya 1999, s. 5 vd.; İbrahim Atalay, *Türkiye Jeomorfolojisine Giriş*, İzmir 1982, s. 101.

<sup>28</sup> Reşat İzbirak, *Hidrografiye Akarsu ve Göller*, Ankara 1978, s. 88.

<sup>29</sup> Nilgün Kazancı, Sönmez Ergin, Muzaffer Dügel, Köyceğiz, Beyşehir, Eğirdir, Eber, Çorak, Kovada, Yarışlı, Bafa, Salda, Karataş, Çavuşçu Gölleri, Küçük ve Büyük Menderes Deltası, Güllük Sazlığı, Karamuk Bataklığı'nın Limnolojisi, Çevre Kalitesi ve Biyolojik Çeşitliliği, Ankara 1999, s. 10–11.

<sup>30</sup> Dr. Nazmi, *Türkiye'nin Sıhhi-yi İçtimai Coğrafyası Konya Vilâyeti*, Ankara 1922, s. 142-143; Anamas Dağlarının florası hakkında bkz. Ali Rıza Çetik, Memduh Serin, Mustafa Küçüködük, “Erciyes Dağı- Hasan Dağı- Küçük Geyik Dağı- Dedegöl (Anamas) Dağı Kurucuova (Beyşehir) Yöresinin Floristik Yönden Karşılaştırılması ve Benzerlik Oranlarının Tespiti”, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, S. 3, Konya 1984, s. 2-4; Memduh Serin, Ali Rıza Çetik, “Yeşildağ-Kurucuova (Beyşehir) Florası”, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, S. 3, Konya 1984, s.7-17.

<sup>31</sup> “Konya”, *Yurt Ansiklopedisi VII*, İstanbul 1982-1983, s. 5099–5100.

<sup>32</sup> Recep Bozyiğit, “Beyşehir Gölü”, *Konya Ansiklopedisi II*, Konya 2011, s. 126; Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 1; Kazancı, *Beyşehir*, s. 10.

<sup>33</sup> Hakkı Yazıcı -Kenan Arıbaş, “Beyşehir Gölü Adalarında Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler”, *İstanbul*

<sup>24</sup> Hikmet Turhan Dağlıoğlu, “Isparta Vilayeti Göllerinden Beyşehir Gölü”, *Ün*, X/112-113, Temmuz-Ağustos Isparta 1943, s.1374.

<sup>25</sup> Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde gölün incelenmesi konusunda belgeler vardır, BOA, A.} MKT. MVL., Nr. 139/20, 5.B.1278/6 Ocak 1862; BOA, Y. A. HUS., Nr. 510/36, 07.S.1325/22 Mart 1907.

<sup>26</sup> XX. yüzyılda yapılan çalışmalar için bkz. Ali Selçuk Biricik, *Beyşehir Gölü Havzasının Strüktürel ve Jeomorfolojik Etüdü*, İstanbul 1982, s. 22–24.

<sup>27</sup> Beyşehir Gölü'nün jeolojik yapısı hakkında geniş bilgi için bkz. Hasan Hüseyin Aksu, *Eğirdir ve Beyşehir Gölü Havzası Tektoniğinin Jeofizik Çalışmalarla Yorumlanması*, SDÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Isparta

kezine uzaklığı 96 km'dir<sup>34</sup>. Beyşehir Gölü Türkiye'nin üçüncü, doğal tatlı su göllerinin ise en büyüğüdür<sup>35</sup>. Deniz seviyesinden yüksekliği 1121 m ve yüzölçümü 651 km<sup>2</sup> olan gölün, su seviyesinin kabarıp çekilmesi dolayısıyla göl alanının daralıp genişlemesine bağlı olarak yüzölçümü ile derinlik-genişlik gibi özelliklerinin değişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Kuzeybatı-Güneydoğu doğrultusunda uzunluğu 50 km, buna dik doğrultudaki genişliği ise yaklaşık 18-20 km arasındadır<sup>36</sup>. En geniş yeri Kaşaklı Körfezi ile Çiftlik Köyü arasında olup yaklaşık 26 km'dir. Bununla beraber Kuzeybatıdan Güneydoğuya gidildikçe Akburun ve Gölyaka (Hoyran) köyleri arasında genişliği 14 km'ye kadar düşmektedir<sup>37</sup>. Çeşitli kaynaklarda, gölün en derin yerinin 12, 14 ve hatta 15 m olduğu ifade edilmektedir<sup>38</sup>. Ancak söz konusu kaynaklar, ortalama göl derinliğinin 8-9 m civarında olduğu üzerinde müttefiktir<sup>39</sup>. Göl suyu seviyesinin çok düşük olduğu 1933 yılında gölün en derin yerinin 8 m civarında olduğu ifade edilmiştir<sup>40</sup>. Değerler gölün kabarıp çekilmesi gibi sebeplerle farklılık gösterse de, Doğu ve Güney kıyılarının sığ, Kuzey kıyıların derin ve Batı kıyıların dik ve derin olduğu söylenebilir<sup>41</sup>. Dik kıyıların kesintiye uğradığı bölgelerde Yenişar Ovası uzanmaktadır. Beyşehir Gölü'nü Güney ve Doğudan sınırlayan kıyılar ise alçak kıyılardır. Burada hafif eğimli olan kıyıların gerisinde Batı yönünde Yeşildağ ve Doğu yönünde Kireli ovaları uzanmaktadır<sup>42</sup>.

<sup>34</sup> Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, S. 10, İstanbul 2002, s. 34.

<sup>35</sup> Hüseyin Muşmal, "XX. Yüzyılın Başlarında Beyşehir Gölü ve 1910-1911 Yılları Büyük Taşkın Hadiseleri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 23, Konya Bahar 2008, s.222.

<sup>36</sup> Hamit İnanık, *Türkiye Gölleri (Morfolojik ve Hidrolojik Özellikler)*, İstanbul 1965, s. 29; Hüseyin Saraçoğlu, *Mevki, Sınırlar, Yüzey Şekiller, Denizler, İklim, Bitki Örtüsü, Akarsular ve Göller*, İstanbul 1962, s. 310.

<sup>37</sup> XIX. ve XX. yüzyıl Osmanlı kaynaklarında Beyşehir Gölü'nün 60 km uzunluğunda ve 15 km genişliğinde olduğu ifade edilmektedir. Bu kaynaklara göre Beyşehir Gölü'nün çevresi 27 fersah ve sathı 40 fersahtr. Ali Cevad, *Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lügati*, Dersaadet H.1313/M.1895, s.188; Safvet, *Memalik-i Osmaniye Coğrafya-i İktisadi*, Dersaadet H.1328/M.1910, s. 119; Behram Münir, *Vatan-ı Mukaddes Yahud Memalik-i Osmaniye Coğrafyası*, Dersaadet H.1328/M.1910, s. 64; Mehmet Cemal, *Anadolu, İstatistikî, İktisadî ve Askerî Coğrafya*, I, İstanbul H.1328/M.1910, s. 201; Ali Tefrik, *Memaliki Mahruse-i Coğrafya*, Dersaadet H. 1306/M.1908, s. 256.

<sup>38</sup> Yazıcı- Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 35.

<sup>39</sup> Gölün 18 metre kadar derin yerleri de vardır. Gölün 18 metre kadar derin yerleri de vardır, *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1322 Hicri Sene (1906)*, Def'a 29, Konya Vilayet Matbaası, s. 202.

<sup>40</sup> Cengiz Akköz, *Beyşehir Gölü (Konya)'nın Limnolojisi*, (Selçuk Üniversitesi Araştırma Fonu Projesi), Konya 1998, s.1; A. Ümit Erdemli, *Beyşehir Gölü Balıkları*, SÜ. Fen Fakültesi Zooloji Bölümü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1978, s.6.

<sup>41</sup> Yavuz, *Eşrefoğulları*, s. 5.

<sup>42</sup> Mete Beller, *Beyşehir İçme Suyu Arıtma Tesisi'nde Verimlilik Analizleri*, SÜFBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1987, s.15.

<sup>43</sup> Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 120; Özdemir, *Beyşehir*, s. 86-88.

Günümüzde Beyşehir Gölü IV. Bölge Konya, XVIII. Bölge Isparta sınırları içerisinde. Beyşehir Gölü Havzası, 11. 01. 1993 tarih ve 93/4020 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Orman Bakanlığı tarafından Beyşehir Gölü ve Kızıldağ Milli Parkı olmak üzere iki ayrı isimde Milli Park ilan edilmiştir. Milli Park, 88. 750 (ha) alanı kaplamaktadır<sup>43</sup>. Ayrıca Beyşehir Gölü ve çevresi hem I. II. ve III. Derecede Doğal Sit Alanı olarak koruma altına alınmıştır<sup>44</sup>. Göl içme suyu rezervuarı olduğu için Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'ne de tabi bulunmaktadır<sup>45</sup>.

### C. Hidrolojik Özellikleri

Beyşehir Gölü hakkında yapılmış çalışmalarda Beyşehir ve Suğla Gölü havzalarının neojen dönemde çevre havzalarla ilişkili oldukları ve bu devrin sonlarında eski büyük havzaları dolduran suların çekilmesiyle birlikte yeni hidrolojik havzalar ve akarsu şebekelerinin oluştuğu ifade edilmiştir<sup>46</sup>. Nitekim bazı araştırmacılara göre Konya Havzası, Altınapa ile Kızılören arasında bulunan boğazdan geçen bir akarsu vasıtasıyla Beyşehir Gölü Havzası'na bağlanıyordu. Aynı dönemde muhtemelen Beyşehir Gölü Havzası ile Akşehir Gölü Havzası da bağlantılıydı. Yine Şarkıkaraağaç, Yalvaç ve Eğridir Gölü Havzaları ile Beyşehir Gölü'nün bağlantılı olduğu gölün kuzey köşesinden başlayan ve Şarkıkaraağaç'ı geçmek suretiyle Eğridir Gölü'ne kadar devam eden taraça kalıntılarıyla tespit edilmiştir<sup>47</sup>.

Beyşehir Gölü Havzası'nın hidrolojik yapısı, yağış, akış ve buharlaşma özellikleri ile su toplama ve getirme kapasiteleri hakkında da bazı

<sup>43</sup> Bu konuda bkz. Rüstem Kırış-Said Dağdaş-Ziyaeddin Akkoyunlu-Mehmet Şener, "Beyşehir Gölü Milli Parkı Kapsamında, Beyşehir Orman İşletme Müdürlüğü Orman Ekosistemlerinin Ağaç Türü ve Meşcere Tipi Zenginliğinin Değerlendirilmesi", *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 759; Rüstem Kırış, "Korunan Alanlara Farklı Bir Bakış (Beyşehir Orman İşletme Müdürlüğü Örneği)", *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 635; Fadim Yavuz Özdemir, "Beyşehir Gölü'nün Sürdürülebilir Kullanımı Konusunda Havza İnsanın Yaklaşımı", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 192; Temuçin Aygen, "Beyşehir Gölü Milli Parkı, Mağaraları, Dağları Üzerine", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 217; Nevzat Ceylan, "Beyşehir Gölü Milli Parkı'nın Kaynak Değerleri ve Sorunları", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 290.

<sup>44</sup> Özdemir, "Havza İnsanı", s. 192.

<sup>45</sup> İlksen Graf, "İklim Sınıflaması Yöntemlerinin Beyşehir Örneğinde İncelenmesi", *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, s. 305.

<sup>46</sup> Beyşehir Gölü'nün jeolojik ve topoğrafik özellikleri için bkz. Kazancı, *Beyşehir*, s. 24-25.

<sup>47</sup> Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 132; Beyşehir Gölü balıkları hakkında yapılmış bir çalışmada, Beyşehir Gölü'ne özgü bir balık türünün Murat Nehri'nde görüldüğü ve bu durumun Murat Nehri'nin Orta Anadolu göl sistemi ile bağlantısını ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Bkz. Erdemli, *Beyşehir Gölü*, s. 37.

çalışmalar yapılmıştır<sup>48</sup>. Bu çalışmalarda ortaya konulan tespitlere göre Beyşehir Gölü, 4200 km<sup>2</sup>'lik bir drenaj sahasında yüzey yağışları, dağlara inen kar ve yağmur sularının oluşturduğu dereler ve göl tabanından gelen yeraltı suları tarafından beslenmektedir<sup>49</sup>. Ancak muhtelif kaynaklar vasıtasıyla beslenen gölde bulunan kaçaklar sebebiyle göle giren ve çıkan suların tespiti şimdilik tam olarak yapılamamaktadır<sup>50</sup>. Beyşehir Gölü hakkında yapılmış olan bazı araştırmalarda gölden kaçan suların göl kenarında bulunan ovaların altından geçen Kuzey-Güney doğrultulu bir fay boyunca Manavgat Çayı'na döküldüğü belirtilmektedir. Mada Adası'ndan başlayan ve Manavgat-Köprüçay havzaları arasından inen Kepez Fayı'nın bu iki havzaya da su kaçırdığı ifade edilmektedir. Yine göl çevresinde ve tabanında birçok noktada düdenler bulunduğu tespit edilmiştir. Gölün Kuzeyindeki Hamat Burnu düdeniyle Küre Düdeni ve Hacı Akif Adası'ndaki düdenler bunlar arasındadır. Gölde su seviyesinin yükselmesi neticesinde sular bu düdenlere girmektedir<sup>51</sup>. 5.7.1968 tarihinde Hamat Burnu mevkiindeki düdenden atılan 280 kg boya bir süre sonra Manavgat ve Köprüçay nehirlerine dökülen pınarlarda tespit edilmiş ve bu durum 08.07.1960 tarihinde Devlet Su İşleri Araştırma Dairesinin kimya laboratuvarında rapora bağlanmıştır. Buna göre Beyşehir Gölü'nden sızan çok miktarda su yeraltı yollarıyla Akdeniz'e doğru seyreder. Yeraltından 100-120 km mesafe alan gölün suları, Manavgat ve Köprüçay nehirlerinin pınarları olarak yeryüzüne çıktıklarında 1000 metre kot kaybederek Antalya körfezinden Akdeniz'e dökülür<sup>52</sup>.

Beyşehir Gölü hakkındaki genel bilgiler gölün hidrolojik yapısı hakkında bir fikir vermektedir. İçinde bugünkü Beyşehir ve Suğla göllerini barındıran ve Doğu ve Batıdan yüksek dağlarla çevrili olan su toplama havzasında göle su akışı sağlayan 30'a yakın dere bulunmaktadır<sup>53</sup>.

Bunların başlıcaları arasında Yeşildağ (Sn. 1000 lt), Han Boğazı (Sn 650-700 lt.), Eflatun (Sn. 500 lt), Yenişar Bademli (Sn 20-50 lt) ve Armutlu (Sn. 5-10 lt) dereleri bulunmaktadır. Ayrıca Anamas Dağları'ndan gelen Kızoluğu, Karaburun civarından göle karışan Soğukpınar, Elze, Üstünler, Kavak ve Kuru dereleri de bunlar arasındadır. Bu derelerin bir kısmı yaz aylarında kurumakla birlikte kaynak suyu olanlar kesintisiz akış sağlamaktadır<sup>54</sup>. Çarıksaray Çayı, Ozan Çayı (Kaba Pınar Suyu), Eflâton Pınarı, Termiye Çayı, Gürlevik Çayı havzayı beslemektedir<sup>55</sup>. Kaynağı Kızılören dağları olan ve önceleri Beyşehir Çayı'na dökülmekte iken daha sonradan Beyşehir Gölü'ne bağlanan Sarıöz Çayı da göle önemli miktarda su sağlamaktadır. Dolayısıyla 651 km<sup>2</sup>'lik bir alana sahip olan Beyşehir Gölü kendi alanından 6-7 kat daha büyük bir alandan su toplayabilmektedir<sup>56</sup>.

Meteoroloji istasyonlarında ölçülen iklim ve yağış değerleri ile Beyşehir Gölü'ne düşen yağış miktarları ve buharlaşma verilerine göre Beyşehir ve çevresinin iklim özellikleri de tespit edilmiştir. Buna göre: Beyşehir Gölü su toplama alanı kuzeyden güneye doğru Karasal iklimden Akdeniz iklimine geçiş özelliği göstermektedir. Karasal iklimin hâkim olduğu bölgelerde yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve yağışlıdır. Tam teşekküllü rasat yapan meteoroloji istasyonlarında ölçülen yıllık verilere göre Beyşehir'de sıcaklık ortalaması 11,0 °C'dır. Aylık ortalama sıcaklık değerlerine bakıldığında en düşük sıcaklıklar Ocak (0,0 °C), Şubat (1,4°C) ve Aralık (2,4 °C) aylarında yaşanmaktadır. En yüksek sıcaklık ortalaması ise Temmuz (22,1 °C), Ağustos (21,8°C) ve Haziran (18,8 °C) aylarında olmaktadır. En sıcak ay olan Temmuz ayında en yüksek sıcaklık ortalaması 36,3 °C'dır. En soğuk ay olan Ocak ayında en düşük sıcaklık ortalaması ise -5 °C'dır<sup>57</sup>.

Beyşehir Gölü su toplama alanında ve yakın çevresindeki yağışlar genellikle kış ve ilkbahar aylarında düşmektedir. Bu bağlamda kış aylarındaki yağışlar, çoğunlukla kar, ilkbahar mevsimindeki yağışlar ise yağmur şeklindedir<sup>58</sup>. Diğer taraftan Beyşehir ve çevresinde bulunan ve göl yüzey

<sup>48</sup> Örnek bir çalışma için bkz. Namık Ceyhan, *Beyşehir Gölü Soğuksu-Yeşildağ ve Üstünler Su Toplama Havzalarının Hidrolojisi*, SÜFBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1998.

<sup>49</sup> Alpaslan Yarar, *Beyşehir Gölü Su Seviyesi Değişimleri'nin Yapay Sınır Ağları İle Belirlenmesi*, SÜFBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2004, s.13; Mete Beller, *Beyşehir*, s. 15; Ahmet Altındağ, Sibel Yiğit, "Beyşehir Gölü Zooplankton Faunası ve Mevsimsel Değişimi", *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 3, Ankara 2004, s. 219.

<sup>50</sup> Yarar, *Beyşehir Gölü*, s. 13.

<sup>51</sup> Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.128-129; Akköz, *Beyşehir Gölü Limnolojisi*, s. 8.

<sup>52</sup> Yaşar Özsoyeller, *Beyşehir Gölü İle Akdeniz İlişkisi*, ? 1970, s. 3.

<sup>53</sup> Yazıcı-Anbaş, "Beyşehir Gölü", s. 37; Özdemir, *Beyşehir*, s. 93; Dağlıoğlu, "Beyşehir Gölü", s. 1372; Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 6.

<sup>54</sup> Akköz, *Beyşehir Gölü Limnolojisi*, s.7.

<sup>55</sup> İnandık, *Göller*, s. 29.

<sup>56</sup> Özdemir, *Beyşehir*, s. 86.

<sup>57</sup> Akköz, *Beyşehir Gölü Limnolojisi*, s.10; Deniz İnan, *Beyşehir-Üzümlü-Yeşildağ Arasındaki Bölgenin Florası*, SÜFBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1996, s.11, "Konya", *Yurt Ansiklopedisi VII*, s. 5101.

<sup>58</sup> Yarar, *Beyşehir Gölü*, s. 6.

yağışını temsil eden Beyşehir, Dumanlı, Yenişar Bademli, Gedikli ve Tolca istasyonlarında ölçülen yıllık ortalama yağış miktarlarına göre Beyşehir Gölü yüzey yağış miktarı yıllık ortalama 726 mm'dir. Yıllık ortalama yağış Beyşehir'de 467,9 mm, Tolca'da 471,3 mm, Gedikli'de 597,5 mm, Yenişar Bademli'de 809,2 mm ve Dumanlı'da 1281 mm olarak gözlenmiştir. Beyşehir ve çevresinde yıl içerisinde en az yağış alan aylar Temmuz (5,5 mm), Ağustos (5,6 mm), en çok yağış alan aylar ise Aralık (76,3 mm), Ocak (79,4 mm) ve Şubat (57,1 mm) aylarıdır<sup>59</sup>. Bu sonuçlara göre Beyşehir Gölü Havzası yağış rejimi açısından, yaz aylarında daha çok İç Anadolu iklimine, kış aylarında ise İç Anadolu'ya göre fazla yağış aldığı için Akdeniz iklimine benzerlik göstermektedir<sup>60</sup>. Bölge Akdeniz bölgesinin sınırları içinde kalmakla birlikte, iklimi bazı özellikleri ile Akdeniz iklimine, bazı özellikleri ile de komşusu bulunduğu İç Anadolu'ya benzer. Sıcaklık yönüyle daha çok İç Anadolu ikliminden ayrılır. Ancak yıllık ortalama yağış miktarı Akdeniz ikliminde olduğu kadar da fazla değildir<sup>61</sup>. Beyşehir Gölü'nün her ne kadar az da olsa kenar ovalar üzerinde iklime etkisi bulunmaktadır. Yaz aylarında öğleye doğru serinletici meltem gönderir, sonbaharda da soğukları biraz tadil eder. Adalara kar nadiren yağar ve çabuk kalkar. Yüksek bir seviyede (1116 m) bulunan göl, ancak şiddetli soğuklarda donar<sup>62</sup>.

Buraya kadar söylenenlerin sonucunda özetle gölün hidrolojik özellikleri ise şöyledir; Kotu, 1125 m; yüzey alanı 730. 3 km<sup>2</sup> ve hacmi 2 ila 5. 5 milyar m<sup>3</sup>'dür<sup>63</sup>. 4200 km<sup>2</sup>'lik bir drenaj sahasında Beyşehir Gölü, yüzey yağışları, dağlara inen kar ve yağmur sularının oluşturduğu dereler ve göl tabanından gelen yeraltı suları tarafından beslenmektedir<sup>64</sup>. Yapılan araştırmalara göre göl suyu fiziksel ve kimyasal özellikleri bakımından 1. Sınıf su kalitesine sahiptir<sup>65</sup>. DSİ Hidroloji Başmühendisliği verilerine

göre kullanılan su potansiyeli 446 hm<sup>3</sup>/yıl'dır<sup>66</sup>.

#### D. Flora ve Faunası

Beyşehir Gölü çevresi zengin bitki örtüsüne sahip bir bölgedir. Göl "Önemli Bitki Alanı" statüsündedir ve Göller Yöresinin güneydoğusundaki Türkiye'nin üçüncü büyük ekosistemini içermektedir<sup>67</sup>. Gölde 96 tanesi su içi, 254 tanesi kenarında olmak üzere toplam 350 bitki türü tespit edilmiştir<sup>68</sup>. Ayrıca Beyşehir Gölü ve adaları kuşlar açısından son derece önemli yaşam alanlarına sahiptir. Alan birçok kuş türüne kışlama, üreme, beslenme ve dinlenme olanağı sağlamaktadır.



Fotoğraf 1: Beyşehir Gölü'nde Nilüferler. (MBK)

Bir dönem gölde "Talğan", "Dalağan" isminde bir kuş türü bulunmaktaydı. Dalağan kuşu ördek büyüklüğünde alaca renkli, birden bire suya dalan, beklenmedik yerden çıkan, suyun içinde iki üç dakika kalan

<sup>59</sup> İnan, *Beyşehir*, s. 11; "Konya", *Yurt Ansiklopedisi VII*, s. 5101; Akköz, *Beyşehir Gölü Limnolojisi*, s. 10; Yazar, *Beyşehir*, s. 11; Ceyhan, *Beyşehir Gölü*, s. 10.

<sup>60</sup> Osman Şen, *Üzümlü (Beyşehir Güneyi-Konya) ve Bademli (Akseki Kuzeyi-Antalya) Arasında Kalan Toroslar'ın Stratigrafisi ve Tektonik Özellikleri*, SÜFBE (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1996, s. 5.

<sup>61</sup> Graf, "İklim Sınıflaması", s. 305.

<sup>62</sup> Saraçoğlu, *Göller*, s. 312.

<sup>63</sup> Kazancı, *Beyşehir*, s. 41; Eren Mercan -Sedat Kabdaşlı, "Beyşehir Gölü'nün Geçmişi ve Bugünü", *I. Uluslararası Su Mühendisliği Sempozyumu (22-26 Eylül 2003/Gümüşlü-İzmir) Bildiriler Kitabı*, Ankara Tarihsiz, s. 266; Anonim, *Beyşehir Gölü ve Sorunları Çözüm Raporu*, Beyşehir Belediyesi Başkanlığı, Konya (Tarihsiz), s. 1; Ayrıca bkz. Anonim, *Beyşehir Gölü I*, s. 71 vd.

<sup>64</sup> Muşmal, "Beyşehir Gölü", s. 226; Metin Tuncel, *Göllerimiz*, İstanbul 1975, s. 26.

<sup>65</sup> Kazancı, *Beyşehir*, s. 93 vd.

<sup>66</sup> Mehmet Bildirici, *Tarihi Su Yapıları/Konya-Karaman-Niğde-Aksaray-Yalvaç-Side-Mut-Silifke*, Ankara 2009, s. 10.

<sup>67</sup> Yavuz Bağcı-Ahmet Savran-Hüseyin Dural, "Beyşehir ve Çevresinin Floristik Zenginlikleri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 736; Mustafa Küçüközü, *Beyşehir Gölünün Flora ve Vegetasyonunun İncelenmesi*, SÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 1987, s. 36 vd; Çiğdem Ünal, "Beyşehir Gölü ve Çevresinin Ekosistemi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 150; A. Rıza Çetlik, *Türkiye'nin İç Vegetasyonu*, Konya 1985, s. 28; Kürşad Özkan, "Beyşehir Gölü Havzası'nın Yetiştirme Ortamı Özellikleri ve Sınıflandırılması", *İÜFBE*, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2003, s. 41.

<sup>68</sup> Kazancı, *Beyşehir*, s. 173.

bir kuştur. Derisinden kürk yapılarak Avrupa'ya ihraç edilmiş ve kursağından da iyi tef-nekkare yapılmış<sup>69</sup>.

Kış mevsiminde kuzeyden gelen bir göçmen kuş türü olan Dalağan, önceleri yaylım (beslenme) için gelmekte, Mart-Nisan aylarında havalar ısınınca geri dönmekteydi. Ancak iklim şartları değiştiği için artık yöreye pek gelmemektedir. H.1312/ M. 1894 tarihli Konya Vilayet Salnamesi'nde kürk olarak revaçtan düştüğü için artık avlanmadığı ifade edilmektedir<sup>70</sup>. Ayrıca gölde yaşayan Pelikanların (Saka kuşu) kursağından da hem def, hem peynir mayası yapılmaktaydı. Osmanlının çalgıcı mehterlerinin nek-karelerinin derileri de bu kuşların kursaklarından sağlanmaktaydı<sup>71</sup>.



Fotoğraf 2: Beyşehir Gölü'nde Martılar. (MBK)

Gölde yaklaşık 245 kuş türü gözlenmiştir. Bu türlerden 72'si yerli, 84'ü Yaz Göçmeni, 47'si Kış Göçmeni ve 42'si Transit göçmendir. Bern Sözleşmesi'ne göre, 171 tür kesin koruma altında; 62'si koruma altında;

<sup>69</sup> Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 189; Şemseddin Sami, *Kâmusu'l-A'lâm II*, Ankara 1996, s. 334.

<sup>70</sup> Caner Arabacı, "Bir Zamanlar Dalağan' dı!"; *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 284; *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1300 Hicri Sene (1883)*, Def'a 16, Konya Vilayet Matbaası, s. 100-101; Diğer salnamelerde de bu bilgiler tekrarlanmaktadır, Bkz. Konya Vilayeti Salnameleri, H. 1301/1883, s. 90; H. 1302/1885, s. 67; H. 1303/1885 s. 181; 1304/1887, s. 86; 1305, s. 87; 1306, s. 90; 1307, s. 81; 1310/1892, s. 327; 1312/1894, s. 400; 1314, s. 382; 1317/1899, s. 327; 1322/1906, s. 202.

<sup>71</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 391.

12'si ise herhangi bir koruma altında değildir<sup>72</sup>. Adalar ve çevresi birçok türün üreme alanını oluşturmakla birlikte Türkiye'de var olan kuş türü sayısı ile kıyaslandığında bölgenin kuşlar açısından ne derece öneme sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak tespit edilen 245 kuş türünden 148'i tehlike altındadır. Sulama amaçlı kanalların açılması, tarımsal faaliyetler vb. nedenlerden dolayı Beyşehir Gölü ve barındırdığı bu biyolojik çeşitlilik de yok olma tehdidi ile karşı karşıyadır<sup>73</sup>.

#### E. Göl, Yerleşim ve Çevre İlişkisi

Günümüzden 10.000–7.000 yıl kadar öncesinde sıcaklığın artmasıyla birlikte Anadolu'daki kapalı havzalarda bulunan göller yavaş yavaş çekilmeye başlamış ve göllerin seviyesinin düşmesine bağlı olarak bu alanlarda tarıma elverişli olan yeni araziler ortaya çıkmıştır<sup>74</sup>. Böylece bu alüvyon araziler, su ürünleri ve güneşten faydalanmak isteyen insanlar, göllerin çevresine yerleşmişlerdir. Neolitik Dönem'e ait bu yerleşimler çoğunlukla İç Anadolu'da göller yöresinde kurulmuş ve bu sahalarda ilk olarak tarım yapılmaya başlanmıştır<sup>75</sup>. Beyşehir çevresindeki yerleşimlerde yapılan çalışmalar, bölgenin Neolitik Çağ sonrası da iskân edildiğini göstermektedir. Nitekim bölgede Kalkolitik, Tunç ve Demir Çağı'na ait çok sayıda yerleşimin varlığı, bölgenin binlerce yıllık bir süre yerleşime açık olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca su kaynaklarının sağladığı geniş imkânlar nedeniyle bölge sadece bir yerleşim alanı olmamış, aynı zamanda bir ulaşım köprüsü durumuna gelmiştir. Ancak hemen göl kenarındaki yerleşimlerde yapılan araştırmalar göl kıyılarındaki iskân hadiselerinin kesintisiz olmadığını ve bunların sadece bazı dönemlerde kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bu durumun gölün uzun aralıklarla kabarıp-çekilmesiyle bağlantılı olduğu tahmin edilmektedir<sup>76</sup>.

<sup>72</sup> Ali Erdoğan-Mehmet Öz-M. Rıdvan Tunç-Aziz Arslan-Mustafa Yavuz, "Beyşehir Gölü ve Çevresinin Kuşları", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 61.

<sup>73</sup> Erdoğan vd., "Kuşlar", s. 66; Ayrıca bkz. Anonim, *Beyşehir Gölü II*, s. 403 vd.

<sup>74</sup> Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 21; İbrahim Atalay, *Türkiye Coğrafyası*, İzmir 1994, s. 302; Konya Havzası'nda günümüzden 23.000–17.000 yıl önce deniz seviyesinden yüksekliği 1004–1012 m, uzunluğu 10 km ve derinliği 15 m civarında bir göl bulunmaktaydı. M.Ö. 6600–5500 yıllarında bu göl suları çekilmeye başlayınca etrafında bazı yerleşmeler kurulmuştur. Hasan Bahar, "Konya Araştırmaları III, Lykonía (Konya Merkez Bölgesi)", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 12, Konya 1998, s. 197–206.

<sup>75</sup> Ali Rıza Çetink, *Türkiye Vegetasyonu:1 İç Anadolu'nun Vegetasyonu ve Ekolojisi*, Konya 1985, s. 40; İbrahim Atalay, "Pleistosen Sonu ve Holosen Başlarında Anadolu'nun Paleocoğrafya Şartlarına Genel Bir Bakış", *Coğrafya Araştırmaları*, S. 4, 1996, s. 11–14.

<sup>76</sup> Hasan Bahar, "Beyşehir-Suğla Havzası Erken Tarihi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 254 vd.



Göllerin çekildiği dönemlerde Beyşehir Gölü seviyesinin bugünkü kadar yüksek olmadığı tahmin edilmektedir<sup>77</sup>. Hatta günümüzde suyun çok fazla çekildiği aylarda göl kıyılarında ortaya çıkan yerleşimler, eski çağlarda adalarda ve göl çevresinde gölün çekilmesine paralel olarak çeşitli iskânların yapıldığını ve gölün yükselmesi neticesinde bu yerleşimlerin terk edildiğini göstermektedir<sup>78</sup>. Beyşehir Gölü çevresinde en erken yerleşimlerden olan ve M.Ö. 6000 yılına tarihlendirilen Er Baba yerleşimi, günümüzde göl sahillerinden birkaç km uzakta iken, erken tunç çağı yerleşmesi olan Kuşluca yerleşimi (M.Ö. 3000–2000) göl sularının çekilmesi neticesinde ortaya çıkmaktadır. Yani M.Ö. 6000 yıllarında su seviyesi, M.Ö. 3000 yıllarına göre çok daha fazladır<sup>79</sup>. Hatta bazı kaynaklarda tarih öncesi dönemlerde Beyşehir Gölü'nün daha büyük olduğu ve sonradan küçüldüğü ve şehir merkezinin de önemli bir kısmının eskiden su altında bulunduğu ifade edilmektedir<sup>80</sup>. Netice olarak söylenebilir ki, göl çevresindeki yerleşimlerde ve adalarda bulunan höyüklerde yapılan araştırmalar tarih öncesi dönemlerden bu tarafa Beyşehir Gölü kıyılarında yaşayan halkın hayatının büyük oranda Beyşehir ve Suğla göllerinin kabarıp çekilmesine bağlıdır<sup>81</sup>. Yine gölün uzun aralıklarla kabarıp çekilmesiyle bağlantılı olarak göl kıyılarındaki iskân hadiselerinin kesintisiz olmadığı ve bir kısım yerleşimlerin sadece bazı dönemlerde kullanıldığı anlaşılmaktadır<sup>82</sup>. Neticede ziraat sahalarının darlığı ve göl suyu seviyesinin sürekli değişim göstermesinden dolayı tarih boyunca Beyşehir Gölü çevresinde büyük yerleşimler kurulamamıştır<sup>83</sup>.

Beyşehir Gölü'nün yağış, iklim sıcaklık gibi özelliklerde yaşanan mevsimsel veya dönemsel değişimlerle birlikte eskiden beri seviyesi sürekli değişim göstermektedir<sup>84</sup>. Beyşehirli yaşlı kuşaklardan günümüz insan-

larına nesilden nesile aktarılan bir rivayete göre Beyşehir Gölü her 7 yılda bir yükselip alçalmaktadır<sup>85</sup>. Gölün fazla suyu kuzeydoğusunda, halk arasında "Uluarık" da denilen rakımı 1110 m olan Beyşehir Çayı vasıtasıyla, Güneydoğu istikametinde yaklaşık 60 km kat ederek Suğla Gölü'ne karışmakta ve oradan da Çarşamba Suyu ile Konya Ovası'na doğru yayılmaktadır<sup>86</sup>. Beyşehir Gölü ile Suğla Gölü arasında 30 m civarında bir seviye farkından ileri gelen bu akıntı Ali Cevad'ın ifadesiyle 20-30 kadar değirmeni çevirecek nispette cereyan etmektedir<sup>87</sup>. Bu durum Beyşehir Gölü'ne kapalı bir havzada bulunmasına rağmen akışlı bir göl karakteri vermiştir<sup>88</sup>.



Fotoğraf 3: Beyşehir Çayı'nın Çıkış Yaptığı Nokta. (BBA)

Beyşehir Çayı'nın gölden çıkış yaptığı yerde Osmanlı döneminde birkaç defa yenilenen bir taş köprü bulunmaktaydı<sup>89</sup>. 1908–1914 yılları arasında Konya Ovası Sulama Projesi kapsamında bu köprü'nün yerine bir regülâtör inşa edilmiştir. Konya Ovası Sulaması'nın en güzel sanat yapısı olan Beyşehir Regülâtörü (Taş Köprü) kesme taştan yapılmış olup, 42 m uzunluğundadır. 15 göz ve 14 kargir ayaktan oluşmakta, ayakların üze-

<sup>77</sup> Ahmet Ünal, *Hititler Devrinde Anadolu I*, İstanbul 2002, s.192.

<sup>78</sup> Ercan Çokbanker, "Beyşehir Kuşluca Köyü Buluntuları", *Türk Arkeoloji Dergisi*, S. XXI/2, Ankara 1974, s.31;

<sup>79</sup> Bölgede tarih öncesi dönemlere ait yerleşimlerde yapılan araştırmalara göre Er Baba ve Suberde'ye ilave olarak Can Hasan III, Aşıklı Höyük, Hacılar ve Çatalhöyük yerleşimlerinde en alt tabakalarındaki yerleşimler su seviyesinin azalmasından ya da tamamen çekilmesinden sonra kurulmuştur. Bahar, "Konya Araştırmaları III", s. 198.

<sup>80</sup> M. Vivien De Saint Martin, *Description Historique Et Géographique De La Siè Mineure*, Paris 1852, s. 463-464.

<sup>81</sup> Hasan Bahar, *Isauria Bölgesi Tarihi*, SÜSBE (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1991, s. 30.

<sup>82</sup> Muşmal, "Beyşehir Gölü" s. 229; Hüseyin Muşmal, "Beyşehir Kazası Kurucaova Köyünde Yaşanan 1909 ve 1932 Yılı Afetleri ve Afet Sonrası Yeniden Yapılanma Faaliyetleri", *SÜFEFED*, S. 16, Konya 2006, s. 72 vd.

<sup>83</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 142.

<sup>84</sup> Saraçoğlu, *Göller*, s. 310; Gölün su seviye hakkında geniş bilgi için bkz. Mustafa Onüçyıldız -Alpaslan Yazar, "Beyşehir Gölü Su Seviyesi Değişimlerinin Yapay Sinir Ağları İle Belirlenmesi", *II. Ulusal Su Mühendisliği Sempozyumu (21-24 Eylül 2005/Gümüşhanev-Izmir) Bildiriler Kitabı*, Ankara Tarihiz, s. 723.

<sup>85</sup> Tayfun Atay, *Göl ve İnsan (Beyşehir Gölü Çevresinde Doğa-Kültür İlişkisi Üzerine Antropolojik Bir İnceleme)*, Ankara 2005, s. 86.

<sup>86</sup> Şemseddin Sami, *Kâmusu'l-Alâm II*, s. 334; Behram Münir, *Coğrafya*, s. 64; Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 31

<sup>87</sup> Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 158.

<sup>88</sup> İnandık, *Göller*, s. 29.

<sup>89</sup> 1895 yılında bölgeye gelen Sarre tarafından görülen bu köprü söz konusu tarihte kesme taştan yapılmış ve 7 kemerli bir köprüdür. Köprü resmi için bkz. F.Sarre, *Küçük Asya Seyahati 1895 Yazı, Selçuklu Sanatı ve Ülkenin Coğrafyası Üzerine Araştırmalar*, (Çev. Dârâ Çolakoğlu), İstanbul 1998, s.145.

rinde kemerler ve gözlerde hareketli kapaklar bulunmaktadır. Temelden 5 m yükseklikte döşemenin genişliği 9 m olup kapakları elle kumanda edilebilecek şekilde yapılmıştır<sup>90</sup>. Eşik kotu 1121,03 m olan regülâtörün inşası ile Beyşehir Çayı kontrol altına alınmıştır. Ancak Beyşehir Gölü suları bu kotun altına düştüğünde, regülâtör kapakları açık bulursa dahi çaydan su akışı mümkün olmamaktadır<sup>91</sup>.



Fotoğraf 4: Beyşehir Köprüsü İnşaatı. (BBA)

1908 yılından önce, gölde su seviyesi 1123,35 m'yi aştığında doğal bir akış rejimine sahip olan Beyşehir Çayı, göl seviyesi 1123,35 m'nin altına düştüğünde kurumaktaydı<sup>92</sup>. Ancak yine de Beyşehir Çayı'na karışan bazı dereler vasıtasıyla dağlardan akan sular Suğla Gölü'ne ulaşıyor ve göl suları düdenler vasıtasıyla çekiliyordu<sup>93</sup>. Düdenler tıkanıp ya da suları çekemediği zamanlarda Suğla Gölü'nden taşan sular Bozkır tarafından gelen Çarşamba Çayı ile birleşerek Alemdar Mevkii'ne doğru akarak Konya ve Çumra Ovası'na yayılmaktaydı<sup>94</sup>. Bu suların bir kısmı

<sup>90</sup> Bildirici, *Tarihî Su Yapıları*, s. 97

<sup>91</sup> Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.131.

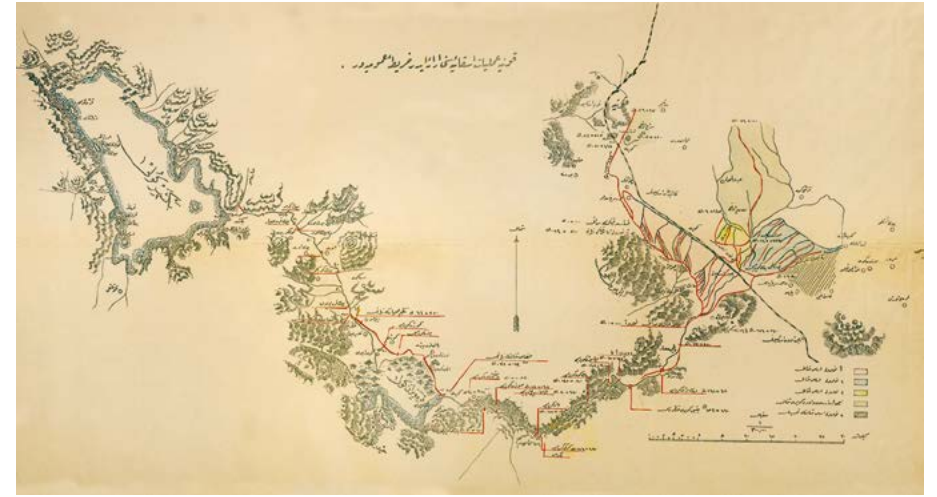
<sup>92</sup> Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü kayıtlarına göre 1908 yılında Konya Ovası Sulama Projesi çalışmaları sırasında Beyşehir Çayı'nın seviyesi 1123,35 m.den 1121,03 m.ye indirilmiştir. *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) Rehberi*, C. I, Konya 2000, s. 313–315.

<sup>93</sup> Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.127.

<sup>94</sup> Dağlıoğlu, "Beyşehir Gölü", s. 1373; Safvet, *Coğrafya*, s.19; Reşat İzbirak, *Türkiye I*, İstanbul 1996, s.149.

bazı mevsimlerde 60 km<sup>2</sup>'lik bir alana yayılan Hotamış Bataklığı'na kadar uzanmaktaydı.

Bu durum Osmanlı coğrafya eserlerinde "Beyşehir Gölü taşarak Karaviran (Suğla) Gölü'ne; Karaviran Gölü taşarak Konya Ovasına yayılır" şeklinde tasvir edilmiştir<sup>95</sup>. Ancak bu taşkınlar sürekli olmadığı için Suğla Gölü de çoğu zaman göl karakterini kaybederek alüvyon bir ovaya dönüşmekteydi. Suğla Gölü'nün su ile dolup boşalmasında 10 ile 12 senelik bir devrenin mevcut olduğu iddia edilmekteyse de böyle bir devrenin mevcut olmadığı A. S. Biricik tarafından tespit edilmiştir<sup>96</sup>.



Harita 2: Beyşehir Gölü'nden Konya Ovası'nın Sulanması Projesi Haritası, EHT (Ölçek 1/300000) (BOA, HRT\_h\_\_00598\_00001, 29. Z. 1341)

<sup>95</sup> Ali Saib, *Coğrafya-yı Mufassal*, İstanbul H. 1304/ M.1886, s. 1302; Ahmet Cemal, *Coğrafya-i Osmanî*, Mekteb-i Harbiye Matbaası, İstanbul H.1311/M.1893, s.153; Mehmed Celal, *Coğrafya-i Umumi*, C. II, Dersaadet H.1313/ M.1895, s. 63; Beyşehir Gölü'nün Konya Ovasına dağılması XVI. yüzyıl Karaman Vilâyeti kanunlarında "İcmâl-i der-beyân-ı suğlahâ-yı vilâyet-i Karaman" başlığı altında şu şekilde ifade edilmektedir. "Kaza-i Seydişehir Gölü ayağından bahar mevsiminde feyzân idüp ve akan su Çarşamba nâm mevzi'den Derelü nâm mahalle geldikde, olgelen âdet üzere bend bağlanup, bend bağlanmalık oldukda Belviran Kazâsı'ndan reaya kifayet-i kadri mertekler getirürler. Ve Konya Sahrâsı'ndan ve Çayeli'nden ve gayrından ırğadlar getiridilip bağlanan bendin câri olan suyu Alemdâr'a uğrayup Suğla olur. Andan Kayseroğlanı Suğlalalarına varır ve andan Gödene Çukuru'na ve andan Karahöyük ve andan Alayer'e ve Virancık Suğlası'na varır. Ve Andan Firuz'a varır ve andan Ortaviran Suğlası'na varır ve andan Sırnık Suğlası'na varır ve bu zikrolunan Suğlalar bu arktan tamam olur. Ve mezkûr Suğla Alemdar'dan ayrılıp aher bend bağlanıp Karkın üzerine gidüp ol aralarda perakende Suğlalar olduktan sonra Katır Gölü Suğlası'na, Beş Kilise ve Kiçi Gölü'ne ve andan Samuk Suğlası'na varır, andan İsmil ve Ağca Suğla'ya varır. Bu Suğlalar tamam olduktan sonra Alemdar'dan geri âher bend tutulup Ilgın Suğlası'na varır. Andan Balıklağı Suğlası olur. Seydişehir Gölü'nün suyu burada tamam olur." Ferit Uğur, "Eski Karaman Vilâyetine Ait Kanunlar", *Konya Mecmuası*, S.7, Konya 1937, s. 432–438; M. Akif Erdoğan, "Karaman Vilâyeti Kanunnâmeleri", *Ankara Üniversitesi OTAM*, S. 4, Ankara 1993; s. 490–491; Bayram Ürekli, Doğan Yörük, "Karaman Eyâletine Ait Bir Kânunnâme Süreti", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 8, Konya 2002, s. 352.

<sup>96</sup> Bkz. Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.127.

Beyşehir Gölü Havzası'nın iklim koşulları Beyşehir Gölü'nün azalma veya gereğinden fazla çoğalmasının en önemli sebeplerindendir<sup>97</sup>. Havzanın hidrolojik ve meteorolojik verilerinden anlaşıldığına göre, yağış ve buharlaşmanın mevsim normallerinde olduğu dönemlerde göle giren ve çıkan sular dengede olduğu halde, yağışın azaldığı veya çok fazla artış gösterdiği aylarda göl suyu seviyesinde önemli oranlarda değişimler yaşanmaktadır. Nitekim bağlı bulunduğu vilâyete ve İç Anadolu'da bulunan diğer yerleşimlere oranla daha yüksek yağış miktarına sahip bulunan Beyşehir ve çevresindeki yağışlar kış ve ilkbahar aylarında düşmektedir. Böylece yağışların çoğunlukla kar şeklinde olduğu kış aylarında yaklaşık 651 km<sup>2</sup> olan göl yüzeyine doğrudan önemli ölçüde su girişi yaşanmaktadır. Diğer taraftan yağmurların arttığı bahar aylarında sıcakların etkisiyle kısmen buharlaşma yaşansa da bu ısı artışı sebebiyle göl çevresindeki dağlarda bulunan karlar erimekte ve göle ciddi miktarlarda su girişi olmaktadır. Böylece hem mevsim yağışları hem de kış mevsiminin kar suları ile beslenen gölün su seviyesi yükselmektedir. Bu durumda göl suyu seviyesinde gerek mevsimlere ve gerekse yıllara göre çok değişiklik yaşanmaktadır. Ancak Beyşehir ve çevresinde en fazla yağışlar Aralık ve Ocak aylarında yaşanırken, göl seviyesinde en fazla yükselme Mayıs ayında gerçekleşmiştir. Bu durum Beyşehir Gölü beslenmesinde etkin rolü yüzey yağışlarının değil, yeraltı sularının oynadığını göstermektedir. Neticede yıllara göre değişmekle birlikte göldeki su seviyesinin Mayıs ayı başlarında azami dereceye ulaştığı, bu dönemden itibaren yağışların azalması ve buharlaşmanın artması sebebiyle Ekim ayı sonuna kadar su seviyesinin asgari noktaya gerilediği söylenebilir<sup>98</sup>.

Tarihî süreçte pek çok defa Beyşehir Gölü seviyesinin yükselmesi neticesinde gerek göl çevresinde bulunan karayolları, gerekse arazi, bağ ve bahçeler sular altında kalmıştır. Beyşehir Gölü taşkınları hakkında bazı bilgileri arşivlerden ve Osmanlı dönemi kaynaklarından tespit edebilmekteyiz. Kaynaklara göre, Sultan II. Bayezid döneminde 1501 yılından 1504 yılına kadar aralıklarla yağın yağmurlar nedeniyle Beyşehir Gölü taşmış ve Konya Ovası'nı neredeyse bir denize çevirmiştir<sup>99</sup>. Diğer taraftan XVII.

yüzyılın ortalarında Sultan IV. Murat'ın Bağdat Seferi esnasında Beyşehir Gölü yine taşmıştır. Bunun üzerine Karaman Eyaleti'ne bir ferman gönderilerek, suyun sefer sırasında kullanılacak ve zahire nakledilecek olan güzergâhları da tehdit etmesi sebebiyle bir an evvel uygun bir mecraya akıtılması emredilmiştir<sup>100</sup>. Bununla birlikte Sultan I. Mahmut döneminde 1731 yılında Beyşehir Gölü'nün yine taşıdığı ve Konya Ovası'nı kapladığı anlaşılmaktadır. Bu tarihten itibaren uzun bir süre taşkın halinde bulunan Beyşehir Gölü, Konya-Karapınar yolunu kapladığından adı geçen menzildeki yollar su altında kalmış, ulaşım sağlanamamış ve beygirler helak olmuştur<sup>101</sup>. Diğer taraftan gidilecek noktalara ulaşmak için başka güzergâhlara yönelmek gerektiğinden masraflar hayli artmıştır<sup>102</sup>. Sultan III. Selim döneminde 1794-1796 yılları arasında yine Konya Ovası sular altında kalmıştır<sup>103</sup>. Bu tarihlerde Konya'da güherçile üretimi ile meşgul olan kişiler Konya Ovası'nı su bastığı gerekçesiyle güherçile işleyemediklerini ve suyun çekilmesini beklemek zorunda olduklarını belirterek aklarını istemişlerdir. Ancak devletin bu konuda gönderdiği hükümde "Konya Ovası'nı ancak kışın ve baharda su bastığını, Temmuz ve Ağustos aylarında ovada içmeye dahi su bulunamadığını" ifade edilmiştir<sup>104</sup>.

Beyşehir Gölü kıyısında bulunan yerleşimlerde bu taşkınlardan doğrudan etkilenmişlerdir. XVI. yüzyılda meydana gelen taşkınlar sebebiyle göl kenarında bulunan Zaviyecik (Zeyve), Milli ve Yarangümü köyleri ciddi ölçüde zarar görmüşlerdir. Hatta bu köylerde yaşayan ahalinin sadece arazileri değil evleri de sular altında kaldığından adı geçen köy sakinleri köylerini terk etmek zorunda kalmıştır<sup>105</sup>. İ. Hakkı Konyalı, Beyşehir Gölü çevresinde yapmış olduğu araştırmalara ve Beyşehir hakkındaki arşiv vesikalarına dayanarak Beyşehir ve çevresinde bulunan köylerin %50'sinin XVI. yüzyıldan sonra terk edildiğini ifade etmiştir. Konyalı, Beyşehir Gölü'nün kıyılarında önceden yarımada iken daha sonraları ada haline dönüşen bir mevkiye bulunan Gesi adındaki köyün sular altında kaldığı-

<sup>100</sup> BOA, Mühimme Defteri, Nr. 87, s.158; Ayrıca bkz. Mehmet Önder, "Dördüncü Murat Konya'da", *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi*, 07-09 Nisan 1999, *Bildiriler*, Konya 2000, s.120-121.

<sup>101</sup> BOA, C.NF, Nr. 2106, 6 R 1208/ 11 Kasım 1793.

<sup>102</sup> BOA, D.MKF, Nr. 29215 a.

<sup>103</sup> BOA, C. AS, Nr. 19188, Nr. 5374.

<sup>104</sup> Bkz. Yunus İnce, *Karaman Eyaleti'nde Güherçile Üretimi ve Nizamı (18. ve 19. Yüzyıllar)*, SÜSBE (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2005, s.128.

<sup>105</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s.115.

<sup>97</sup> Zekai Şen, "İklim Değişikliği ve Türkiye Su Kaynaklarına Etkisi", *İklim Değişikliği ve Türkiye Su Kaynaklarına Etkisi*, (Ed. Zekai Şen), İstanbul 2002, s. 11.

<sup>98</sup> Beller, *Beyşehir*, s. 15; İnan, *Beyşehir*, s.11; Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.124.

<sup>99</sup> Hoca Sadeddin, *Tacüttevarih*, (Çev. İsmet Parmaksızoğlu), III. Ankara 1992, s. 347.

nı ve vesikalarda Beyşehir Gölü kıyılarında gösterilen Savcılar, Yayıncılar, Zindansöğüt isimli yerleşimlerin de bu nedenle terk edilmiş olabileceğini ifade etmiştir<sup>106</sup>. İ. Hakkı Konyalı, Kâtip Çelebi'ye dayanarak 3-4 asır önce Beyşehir Gölü'nün iki ayrı göl halinde bulunduğunu ve sonradan göl sularının yükselmesi neticesinde göllerin birleştiğini ve böylece Yarangümü, Lağra, Hamzalı ve Saraycık köylerinin sular altında kaldığını söylemektedir.<sup>107</sup>

M. Akif Erdoğan'ın XVI. yüzyılda Beyşehir Sancağı'nı ele alan çalışmasında ifade edildiğine göre, sadece göl taşkınlarına bağlı olmamakla birlikte, taşkınların doğrudan veya dolaylı etkileri ve başka sebeplerle XVI. yüzyıldan sonra göl kenarında bulunan Kireli Nahiyesi'nden 65 köyden 25'i varlığını devam ettirememiştir. Yağan Nahiyesi'nden ise 23 köyden sadece 7'si varlığını sürdürmüştür. Ayrıca yine göl ile doğrudan teması bulunan Yenişehir Nahiyesi'nde 11 köyün 5'i ve Cezire Nahiyesi'nde 6 köyden 3'ü ancak günümüze ulaşabilmiştir<sup>108</sup>. Yenişar Kazası Bademli Köyü'nün Batısında Zeyve, Kestel, Geledos, Ağras, Amaldar, Kuzeybatısında Hükköşe, Kömme ve Bademli Köyü ile Yenice Köyü arasında Yakacık adlarında ören yerleri bulunduğu bilinmektedir. Fakat bu yerleşimlerin hangi dönemde terk edildiği bilinmemektedir<sup>109</sup>. XIX. yüzyılda bu nedenlerle Kireli Kazası'na bağlı Ebu'l-vefâ ve Kaşaklı Kazası'na bağlı Bayındır köyleri, köylüler tarafından terk edilmiştir<sup>110</sup>.

Beyşehir Gölü'nde su seviyesi yükseldiğinde gölalanı genişlemekte ve bu nedenle daha önce ova görünümünde olan yerler bataklık veya su birikintisi haline dönüşmektedir<sup>111</sup>. Böylece gölün, doğusunda bulunan Kireli ve Beyşehir'e bağlı birçok yerleşimde yaşayanların arazileri sular altında kalmaktadır<sup>112</sup>. Osmanlı Döneminde özellikle göl çevresinde hayvan üretmek için elverişli olan geniş çayırliklar da böylece sular altında

kalmaktaydı<sup>113</sup>. Ekip dikilmeyen bu arazilerde XX. yüzyıl başlarına kadar at, öküz, inek ve özellikle manda beslendiği bilinmektedir<sup>114</sup>. Bu manzarayı 1895 yılında gören F. Sarre, "Şehrin Batısındaki meyve bahçelerinden ve üzüm bağlarından geçtikten sonra gölün güney kıyısı boyunca yol alındı. Bu yol dağlardan inen çaylar yüzünden bataklığa dönüşmüştü ve geçilmez durumdaydı. Koyun ve keçi sürüleri çayırliklarda otlarken mandalar göl sularında yatmayı tercih ediyorlardı" şeklinde özetlemektedir<sup>115</sup>. Taşkın halinde bu tür çayırliklar kullanılmadığından hayvanların beslenmesi de temin edilememekteydi. Taşkınların sürekli ve uzun sürmesi halinde göl çevresindeki yerleşimlerde hayatı devam ettirmek mümkün olmuyor, bu nedenle zaman zaman yerleşimler yer değiştirmek durumunda kalıyordu. Bazı kurak senelerde göl sularının kıyıda 1 km kadar, hatta daha fazla çekildiği görülürdü<sup>116</sup>. 1886 yılında Beyşehir Gölü'nün bir metreden ziyade çekilmesi üzerine Sarıöz Çayı'nın Beyşehir Çayı ile birleştiği nokta ve göl arasında bulunan kıta tamamen kurumuştu<sup>117</sup>.



Fotoğraf 5: Taşkın Kotunda Beyşehir Gölü. 1981. (BBA)

<sup>106</sup> Konyalı, "Hüccet", s.102.

<sup>107</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s.385.

<sup>108</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s.114-115.

<sup>109</sup> Tahir Erdem, "Yenişar II", *Ün*, S.18, Isparta 1935, s. 254.

<sup>110</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 325.

<sup>111</sup> Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.112.

<sup>112</sup> Hatta günümüzde dahi, göl suyunun yükselmesi ile Beyşehir Gölü'nün güneyinde yer alan ve göle doğru hafifçe eğimli olan Yeşildağ Ovası'nın kıyıda yaklaşık 8 km'lik bir bölümü sular altında kalmaktadır. Biricik, *Beyşehir Gölü*, s.121.

<sup>113</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s. 128.

<sup>114</sup> Dağlıoğlu, "Beyşehir Gölü", s. 1374.

<sup>115</sup> Sarre, *Küçük Asya*, s.158.

<sup>116</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1317 Hicri Sene (18)*, Def'a 25, Konya Vilâyet Matbaası, s. 139; Akarsuların göle girdikleri yerler daha ziyade sığdır ve buralar sazlık ve bataklıktır. Saraçoğlu, *Göller*, s. 311.

<sup>117</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1317 Hicri Sene (18)*, Def'a 25, Konya Vilâyet Matbaası, s. 139; *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1322 Hicri Sene (1906)*, Def'a 29, Konya Vilâyet Matbaası, s. 202.

Osmanlı Arşiv kayıtlarından dönem dönem su seviyesinin yükselmesi ile birlikte iskân sahaları etkilenen bazı köylerin civar mahallere nakledilmesine dair bilgiler edinmekteyiz. 1891-1892 yıllarında gölün taşmasından dolayı Beyşehir'e tabi 40 hanelik Akburun Köyü'nün eski Akburun isimli mahalle nakline müsaade edilmiştir<sup>118</sup>. Nakilden sonra eski Akburun mahalline taşınan halk için evler ve cami yapılması, yapılacak binalar için gerekli meblağın halktan toplanacak bağış ile karşılanması gerektiğine karar verilmiştir<sup>119</sup>. 1901 yılında da bölgeye gelen Çeçenler, Beyşehir Çayı kenarına yerleştirilmiş ancak aralarında pek çok ölüm yaşanmasından dolayı başka bir yere nakledilmişlerdir<sup>120</sup>.

XX. yüzyılda de göl taşkınları Beyşehir Gölü çevresindeki köylerin iskân sahasında ciddi tehditler oluşturmayı sürdürmüştür. Konya Ovası Sulama Projesi'nden kaynaklanan, 1910-1911 yıllarında Beyşehir ve Suğla göllerinin taşması sonucunda meydana gelen büyük taşkın hadiseleri, Konya Vilâyeti'ne bağlı Beyşehir, Seydişehir, Bozkır kazalarına tabi 30'a yakın yerleşimi etkisi altına almıştır<sup>121</sup>. Ayrıca taşkın sularının tahliyesi sırasında Konya Ovası'nda bulunan bazı köylerin arazileri ve evleri de sular altında kalmıştır<sup>122</sup>.

Konya Ovası Sulama Projesi'nin tamamlanmasından sonra Beyşehir Gölü'nde yaşanan taşkınlar daha küçük boyutlu olmuştur. Ancak, söz konusu taşkınlar neden olan Konya Ovası Sulama Projesi'nin faaliyete başlamasıyla ve sonraki tarihlerde yapılan yanlış sulama politikaları nedeniyle gölün doğal dengesi bozulmuştur<sup>123</sup>. Konya Ovası Sulama Projesi tamamlandıktan sonra bile 1915 yılında Beyşehir Gölünün suyu fazlalaşarak birçok araziye istilaya başlamış ve bu göl hakkında incelemelerde bulunmak üzere bir mütehassıs gönderilmesine karar verilmiştir<sup>124</sup>. Günümüzde dahi Beyşehir Gölü'nün güneyinde yer alan ve göle doğru

hafif eğilimli olan Yeşildağ Ovası'nın büyük bir kısmı göl su seviyesinin yükselmesi durumunda sular altında kalmaktadır<sup>125</sup>.



Fotoğraf 6: Taşkın Kotunda Beyşehir Köprüsü Kum Çuvalları. 1981. (BBA)

Beyşehir Gölü'ndeki taşkın hareketleri sonraki yıllarda da devam etmiştir. Özellikle yağışlı bir periyoda girilmesi sebebiyle 1965 yılından itibaren hızla yükselen su seviyesi 1969 yılında azami işletme kotuna ulaşmış ve gölden sürekli su tahliye edilmesi suretiyle ancak 1969 yılında 1125,38 m.de kontrol altına alınabilmiştir. Tahliye edilen sular Suğla ve Hotamış göllerine yönlendirilmiş, bu göllerin dolması nedeniyle taşkın suları Konya ve Çumra Ovası'na yayılarak tarım arazilerinde zarara yol açmıştır. Bu taşkınlar nedeniyle üzerinde 3 adet pompa istasyonu bulunan 122,6 km uzunluğundaki Konya Ovası Ana Tahliye Kanalı'nın inşaatına geçilmiş ve tesisler 1974 yılında hizmete açılmıştır. Neticede Beyşehir Gölü'nden başlayarak Tuz Gölü'nde sonlanan 343 km uzunluğunda iletim ve boşaltım sistemi kurulmuştur<sup>126</sup>. 1970'li yıllarda Beyşehir Gölü alanının küçültülmesi projesinin ortaya atıldığı söylenmektedir. Yapılan proje ile göl suları dar ve derinleştirilmiş bir alanda toplanacak, yüzey alanı küçüleceğinden buharlaşma ile su kaybı önlenecekti. Böylece göl kontrol

<sup>125</sup> Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 121.

<sup>126</sup> Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Etüt ve Plan Dairesi Başkanlığı'nın 16 Aralık 1996 Tarih ve BİSİ, DSİ 0100300/123.1605/5234 Sayılı Yazısı, *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir Rehberi*, s. 313-315.

<sup>118</sup> BOA, DH. MKT, Nr. 180/38, 2.C.1311/11 Aralık 1893.

<sup>119</sup> BOA, MV., Nr. 84/112, 16.Z.1312/10 Haziran 1895; Bu mümkün değilse ne miktar tasarruf devlet tarafından yapılabileceği bildirilmişti, BOA, DH. MKT, Nr. 393/26, 13.M.1313/6 Temmuz 1895.

<sup>120</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1322 Hicri Sene (1906)*, Def'a 29, Konya Vilayet Matbaası, s. 296; *Salname-i Vilayet-i Konya, 1322 Hicri Sene*, Def'a 29, Konya Vilayet Matbaası, s. 352. Bu konuyla ilgili detaylı bilgilere "Çeçen İskânı" kısmında yer verilecek olduğundan burada tekrara lüzum görülmemiştir.

<sup>121</sup> BOA, DH. MUI., Nr. 97-2/11, 07.C.1328/16 Haziran 1910; bu tarihten önce 1873 yılında gölden akan suyun önüne duvar ve kapı inşa edilmiştir, BOA, İ. MVL., Nr. 293/11794, 28. Ra.1270/29 Aralık 1873.

<sup>122</sup> Muşmal, "Beyşehir Gölü", s. 254.

<sup>123</sup> Muşmal, "Beyşehir Gölü", s. 255.

<sup>124</sup> BOA, DH. ŞFR., Nr. 466/109, 17.Ma.1331/30 Mart 1915.

edilmesiyle ortaya çıkan arazi çiftçiler tarafından ekilerek, yüksek oranda verim elde edileceği düşünülmüştür. Projenin o tarihlerde 120 milyar Türk lirası bedelinde olması nedeniyle hayata geçirilemediği rivayet edilmektedir<sup>127</sup>.

Beyşehir Gölü su seviyesi 1975 Ekim ayında 1121,94 metre düzeyinde, yüzey alanı 64.500 hektar olduğu ölçümlerle tespit edilmiştir. 1976 yılında girilen bir diğer yağışlı dönem sonunda göl seviyesi 1125,50 m kotuna kadar yükselmiş, gölün yüzey alanı 74.600 hektara ulaşmış ve 1981 yılında önemli bir taşkın hadisesi daha yaşanmıştır. Bu dönemde 1974 yılında yapılan tahliye kanalları ile Suğla ve Hotamış göl yatakları kullanılarak taşkın atlatılabilmektedir. Ancak Beyşehir kaza merkezi başta olmak üzere, göl kıyısındaki ve Konya Ovası'ndaki yerleşimler taşkınlardan zarar görmüş, söz konusu taşkınlara Beyşehir ve Hotamış gölü kıyılarına set yapılarak durdurulabilmiştir<sup>128</sup>.



Fotoğraf 7: Taşkın Kotunda Köprüye Vuran Dalgalar. 1981. (BBA)

Bu dönemde yaşanan taşkın mahiyetini ve boyutunu ortaya koyacak çeşitli belge ve bilgi fotoğraflara sahip bulunuyoruz. Hatta o dönemde

<sup>127</sup> Refik Yiğit, *Avdancık'dan Beyşehir'e Göç*, İstanbul 2009, s. 91.

<sup>128</sup> Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Etüt ve Plan Dairesi Başkanlığı'nın 16 Aralık 1996 Tarih ve BİSİ, DSI 0100300/123.1605/5234 Sayılı Yazısı, *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir Rehberi*, s. 313-315.

yaşayan kaynak kişilerin anlatımları da taşkın nasıl ve ne şekilde geliştiğini ne tür sonuçlara yol açtığını detaylı bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. 1976 yılından itibaren başlayan yağışlı dönemde göl suları gün geçtikçe yükselmeye başlamış ve nihayetinde 1981 yılında taşkın kotuna ulaşmıştır. Taşkın nedeniyle Beyşehir Gölü çevresindeki yerleşimlerde binlerce dönüm arazi sular altında kalmış, İçerişehir Mahallesi, Kale Kapısının olduğu bölgeden Karaağaç'a kadar giden Konya-Isparta yolunu bütünüyle su kaplamıştır. Göl sınırından bazı yerlerde 1-2 km kadar açıkta bulunan Konya-Isparta yolunun hemen yanında bulunan başta Endüstri Meslek Lisesi olmak üzere pek çok resmi kurumun 1. katları sular altında kalmıştır. Bu tarihte buradaki inşaatların durumu hakkında tutulan bir rapor da, taşkın boyutlarına yer verilmektedir. Rapora Göre;

"Beyşehir ilçesi imar planında, Pratik Sanat Okulu Sağlık ocağı, Kapalı Spor Salonu, Futbol sahası, Zirai Donatım Kurumu Tesisleri'nin halen göl kenarında ve imar plânında gösterildiği yerlerde inşaatları yapılmaktadır. Beyşehir Pratik Sanat Okulu'nun inşaatına geçildiği yıllarda arsa ve civarında göl suları bulunmadığı gibi temel kazısında zeminden 1.50 m derinliğine kadar inildiği halde herhangi bir su emaresine rastlanmamıştır. 1977 yılı ilkbaharında yapının bodrumunda bir miktar suya rastlanmışsa da daha sonra suyun çekildiği, inşaatın tamamlandığı 1978 yılında ise yer altı suyunun yükseldiği, 1979 yılında göl sularının sahayı tamamıyla kapladığı ve arsa zemininde bazı yerlerde bir metreye varan yüksekliğe eriştiği görülmüştür. Bakanlığımız ve Devlet Su İşleri yetkilileri ile yerinde yapılan incelemelerde olayın bölgedeki yağışlı bir periyodun yanı sıra Devlet Su İşleri tarafından geliştirilen ve uygulamasına başlanılan Çumra Ovasını sulamaya yönelik Master Plan gereğince Beyşehir Gölü regülâtörünün kapatılması nedeniyle göl sularının yükselerek sahanın sular altında kalmasına neden olduğu anlaşılmıştır. Pratik Sanat Okulu civarında yapımları devam eden ve yukarıda isimleri belirtilen inşaatlarda su seviyesinin yükselmesi olayı inşaatların başlama tarihlerinde görüldüğünden gerekli tedbirler alınarak yapım çalışmaları yürütüldüğü halde eski bir tarihte başlanılan Pratik Sanat Okulu için herhangi bir önlem alınmamıştır.

Devlet Su İşleri Bölge örgütü ile yapılan müşterek çalışmalar ve sahanın etüdü sonucu Pratik Sanat Okulunun öğretime açılması için;

- 1) Sahanın ortalama 90 cm. kalınlığında bir malzeme ile dolgusunun yapılması,
- 2) Bilhassa kış aylarında 60 cm.lik bir geriliğe sahip göl dalgalarının etkisinden arsayı korumak amacıyla arsanın batısında bir ihata duvarının yapılması,
- 3) Halen su altındaki kazan dairesinin iptal edilerek binanın batı cephesinde daha yüksek bir kotta yeniden yapılması,
- 4) İnşa edilmiş olan tesisat kanalları su içinde bulunduğu için adı geçen kanalların yapılacak dolgu içinde yüksek bir kotta yeniden yapılması,
- 5) Atölyeler bloğunun döşeme kotununun 40 cm. yükseltilmesi ve yükseltme nedeniyle yararlanılamayacak atölye bağlantılarının yeniden yapılması,
- 6) Tesisler ve Lojman için sızdırmaz fosseptik yapımı ve Beyşehir Belediyesi'nde vidanjör bulunmadığından bu sorunun hem adı geçen okul hem de diğer kamu tesislerinde halledilmesi için bir vidanjör temini gerekmektedir.



Fotoğraf 8: Pratik Sanat Okulu, Kapalı Spor Salonu, Sular Altında. 1981. (BBA)

1978'de 7.420.000 Liraya tamamlanmış olan yapının, Beyşehir Gölü'ndeki taşkın sonrasında kullanılabilir duruma getirebilmek için 1979'da

15 milyon Liraya daha ihtiyaç bulunmaktadır<sup>129</sup>.

Beyşehir Gölü'nde yaşanan bu taşkınlar, Beyşehir ve çevresinde yaşayan insanların sosyal ve ekonomik açıdan bir dönüşüm yaşamalarına da neden olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti taşkınlar nedeniyle madur duruma düşmüş olan bazı yerleşimlerde yaşayan insanları çeşitli muafiyetler tanımış, bu insanlara o sıralarda gündemde olan yurtdışına işçi alımında destek ve öncelik sağlamıştır. Nitekim bu dönemde göl kenarındaki köylerden özellikle Yeşildağ ve Tolca'dan pek çok kişi 1969-1970 yıllarında yurtdışına işçi olarak gönderilmiştir<sup>130</sup>.



Fotoğraf 9: Futbol Sahası Su Altında. 1981. (BBA)

#### F. Göl, Tabiat ve İnsan İlişkisi

Tarihî süreçte Beyşehir Gölü çevresinin coğrafi yapısı genel olarak üç kısımda değerlendirilmektedir. Bir kısmı gölden uzak ve göl seviyesinden yüksek olan kesimdir. Bu kesimin havasının ve sularının son derece iyi ve temiz olması sebebiyle burada yaşayan ahalinin sıhhati iyi durumdadır. Bu bölgedeki insanlar göl kenarlarında yaşayan insanlara göre daha canlı, kanlı ve gürbüz insanlar olarak tanımlanmaktadır. Buralarda bulaşıcı hastalık çok nadir görülmektedir. İkinci kısım göl ile aynı sevi-

<sup>129</sup> "Beyşehir Gölü'nde Bir Okul", *Mimarlık Dergisi*, Yıl 19, S.167, Ankara 1981, s.14.

<sup>130</sup> Atay, *Beyşehir*, s.48.

yedeki yerleşimlerdir. Göl çevresinde bazı bataklıklar oluşması yanında, içme suyu olarak kuyu sularının kullanılması sebebiyle ahalinin sıhhatleri iyi durumda değildir. Buralarda sıtma başta olmak üzere birçok bulaşıcı hastalık görülür. Bu hastalıklar sebebiyle çocuk ölümleri sıkça yaşanmaktadır. Üçüncü kısım gölün güneyinde bulunduğundan bu civarda kuzey rüzgârları havayı rutubetli hale getirmekle birlikte, içmeye elverişli su da az çok bulunmaktadır<sup>131</sup>.

XIX. yüzyılın sonlarına ait salnamelerinde yukarıdaki hususları teyit edecek bazı bilgiler bulunmaktadır “Kasabada sular leziz olmadığından ahali suyu gölden içmektedir”. “Gölün batı kısımları, özellikle Karaağaç tarafları, bataklık olduğundan 7–8 köy haricindeki bütün yerlerin havası kötüdür”. Buna karşılık, yüksek kısımların ahalsinin sıhhatleri diğerlerine nazaran oldukça iyidir<sup>132</sup>.

1895 yılında Beyşehir’e gelen Alman gezgin Sarre de Beyşehir Gölü suyunun gri ve bulanık olduğu için içilemeyecek derecede olduğunu, özellikle yazın güneşin etkisiyle suyun sıcaklığı çok yükseldiğinden insanın ateşini çıkardığını belirtmektedir<sup>133</sup>. Bütün bu nedenlerle göl kenarında bulunan yerleşimlerde yaşayanların sağlık durumlarının kötü, nüfus gelişimlerinin durgun olduğu görülmektedir<sup>134</sup>. 1934 yılında Askerlik Şubeleri’nde muayene edilen erlerin fiziksel durumuna bakıldığında ve buna dair veriler diğer kazalarla mukayese edildiğinde bu durum daha iyi anlaşılabilir. Beyşehir’de 443 askerin ortalama kilosu 55 iken, kilo ortalaması Seydişehir’de ve Bozkır’da aynı miktarda kalmış, Kadınhanı’nda 59’a, Çumra, Karaman ve Akşehir’de 60’a, Ereğli ve Iğın’da 63’e, Konya da 64’de, Cihanbeyli’de 65 kiloya kadar çıkmıştır. Kazalar arasında boy ortalamalarında ise ciddi bir fark yoktur<sup>135</sup>. Nihayetinde denilebilir ki bir dönem göl çevresinde oluşan yerleşimlerdeki insanları genel sağlık durumları kötü olduğu halde (Kireli ve Beyşehir), göle uzak yerleşimlerde böyle bir durum söz konusu değildir<sup>136</sup>.

Beyşehir Gölü’nde, belli aralıklarla meydana gelen yükselme ve alçalmalar nedeniyle, göl çevresinde oluşan bataklıklar yaşamı büyük ölçüde etkilemektedir. Bataklıklar<sup>137</sup>, çevredeki yerleşim birimlerinde yaşayan insanların hayatını etkilemekte, çevreye yaydığı koku yanında suların niteliğini değiştirerek tabiatı ve havayı bozmaktadır. Ayrıca bataklıklar sivrisinek yatağı haline gelerek, bölgede başta sıtma olmak üzere, çeşitli bulaşıcı hastalıkların kaynağını oluşturmaktadır. XIX. yüzyılda Beyşehir Gölü’nün su seviyesinin yükselip alçalması neticesinde oluşan bataklıklar çevre köyleri de etkilemiş, bu nedenle pek çok salgın hastalık ortaya çıkmıştır<sup>138</sup>.

Beyşehir Gölü çevresinde ikamet edenler salgın hastalıkların öncelikli mağdurlarıdır<sup>139</sup>. 14 Eylül 1909 tarihinde Kireli Köyüne gelen Ahmet Şerif bu köy hakkında şunları söyler; “Bu köy Beyşehir Gölü’nün kenarındadır. Göl bataklıklar yaptığından, hava son derece bozuluyor, hatta yerliler bu bölgeye Anadolu’nun Yemen’i adını veriyorlar. Köy bundan on-on beş yıl önce, beş altı yüz ev iken, havanın vahameti sebebiyle, iki yüz ev kalmış, diğerleri kapanmış.”<sup>140</sup> Yukarıda ifade edilen manzara nedeniyle ortaya çıkan salgın hastalıklar neticesinde Beyşehir’de 1902 yılından 1911 yılına kadar birçok kişi ölmüştür. Yaklaşık 9 yıllık süreçte 401 doğuma karşılık 842 ölüm olmuştur<sup>141</sup>. 1911 yılına kadar şehir merkezinde doğumun iki katı oranında ölüm olması, şehir nüfusunun bir dönem yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olduğu manasını taşımaktadır. Döneme ait kaynaklarda bataklığa civar olan köylerde XX. yüzyıl başlarında halkın %40’nun hatta daha fazlasının öldüğü bildirilmektedir. Dağ köylerinde ise böyle bir durum yoktur<sup>142</sup>.

XIX. yüzyılın sonlarından itibaren bulaşıcı hastalıkların kaynağı olan bataklıkların kurutulması için ciddi bir çalışma başlatılmıştır 1883 yılında

<sup>137</sup> Bataklıklar, her tarafında bitkilerin ya dipten ya suyun yüzüne kadar erişerek yayıldığı, ya da daha yukarı yükseldiği çok yüksek durgun sulara denir. Bunlar da geniş anlamıyla göllerden ayrılmıştır. Su yüzünden yukarı doğru boylanmış bitkilerin çok yer tuttuğu bataklıklara “sazlık” da denilmektedir. İzbirak, *Hydroğrafya*, s. 77.

<sup>138</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1310 Hicri Sene (1883)*, Def’a 25, Konya Vilayet Matbaası, s. 328; Diğer salnamelerde de bu bilgiler tekrarlanmaktadır. Bkz. Konya Vilayeti Salnameleri, H. 1312/1894, s. 401; 1314, s. 383; 1317/1899, s. 328.

<sup>139</sup> Muşmal, “XIX. Yüzyılda Beyşehir”, s. 130.

<sup>140</sup> Ahmet Şerif, *Anadolu’da Tanın I*, (Haz. M. Çetin Börekçi), Ankara 1999, s. 43.

<sup>141</sup> Bataklıkların kurutulmaya başlandığı 1913 yılının son yedi ayında 63 doğuma karşılık 12 ölüm olmuştur. H. 1332 (1914) *Konya Vilâyet Sâlnâmesi*, s.353

<sup>142</sup> Bkz. Nazmi, *Coğrafya*, s.155.

<sup>131</sup> Nazmi, *Coğrafya*, s.151-152, 155.

<sup>132</sup> H. 1310 (1892) *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Defa 25, Konya Vilâyet Matbaası, 1310/1892, s.328.

<sup>133</sup> Sarre, *Küçük Asya*, s.146.

<sup>134</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 325.

<sup>135</sup> Genel Kurmay Başkanlığı Coğrafya Encümeni, GKBC, *Orta Anadolu ve Göller Havzası Coğrafyası, Tabii Ziraî, Beşerî, Baytarî*, VI, Ankara 1937, s.171.

<sup>136</sup> Nazmi, *Coğrafya*, s. 151vd; Hüseyin Muşmal, “XIX. Yüzyıl Ortalarında Beyşehir Bölgesinden İzmir ve İstanbul’a Yapılan Göçler”, *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 272 vd.



Beyşehir Gölü'nden kaynaklanan bataklıkların temizlenmesi ve kurutulması için devlet, merkezden bölgeye görevliler göndermiştir<sup>143</sup>. Yine 1909 yılında Beyşehir'de halkın sağlığını tehdit eden sazlık ve bataklık paraziti için, bölgeye müfettiş ve seyyar tabibin gönderilmesi kararlaştırılmıştır<sup>144</sup>. 1910 yılında bulaşıcı hastalıkların kaynağı olan bataklıkların kurutulması için ciddi bir çalışma başlatılmıştır<sup>145</sup>. Alınan tedbirler arasında, bataklık bölgelerine zemini seven akasya ve benzeri ağaçların dikilmesi, bataklıkların acilen kurutulması ve arazi üzerine incelemeler yapması için mühendis ve hastalıkların acilen tedavi edilmesi için köylere birer seyyar tabibin belediye bütçesinden karşılanmak üzere tayin edilmesi ve köylülere aşı yapılması gibi önlemler bulunmaktadır<sup>146</sup>.

1910 yılından sonra Beyşehir Gölü suyunun kontrollü olarak akıtılması çalışmalarının hayata geçirilmesi göl kenarlarındaki bazı bataklıkların kısmen kurumasını sağlamıştır. Bu çerçevede 1912 yılına kadar halk, sadece, kireçli ve güherçileli olan göl suyunu içmekte iken, 1913 yılında önemli bir kaynak suyu olan Çemçem Suyu Beyşehir merkezine getirilmiştir. Bütün bu çalışmalar sonucunda 1930 yılına kadar Ebulvefa ve Eflatun bataklıklarının ¾'ü kurutulmuştur. Velhâsıl, bataklıkların kurutulmasıyla birlikte alınan bazı sağlık önlemleri sebebiyle bu tarihlerden itibaren şehir nüfusu artmaya başlamıştır<sup>147</sup>.

#### G. Halk Kültüründe "Beyşehir Gölü"

Giriş bölümünde kısmen ifade edildiği gibi göl kıyısında kurulan yerleşimlerin sosyal ve ekonomik hayatları da su ile iç içe bir gelişme göstermektedir. Bölgede yaşayan insanların sosyal yaşantıları ve ekonomik hayatları da büyük oranda göle bağlı olarak gelişecektir. Göl, insanların kültürel hayatlarını örf, adet ve geleneklerini de etkileyecektir. Bu etkilerin bir kısmının tespit edilebilmesi için halk kültüründe gölün işgal ettiği yere bakmak gerekir.

Beyşehir ve çevresinde, yemek kültüründe balığın ve av hayvanlarının önemli bir yeri tuttuğu bilinmektedir. Ayrıca av kültürünün bir par-

çası olarak da Huğlu ve Üzümlü kasabalarında gelişen tüfekçilik ve tüfek işlemeciliği gölün mirası olarak kabul edilmelidir. Diğer taraftan göl kenarında yetişen bitkilerden dokunan hasır bölge halkının evlerinde kullandıkları önemli bir malzemedir<sup>148</sup>. Bununla birlikte göl çevresinde suya kutsiyet atfedilen bir inanış da bulunmaktadır. Nitekim su gibi tabiat unsurlarını kutsal gören Hititlerin yaptığı Eflatunpınar (açık alan kutsal) Su Anıtı bu konudaki en güzel örneklerdendir<sup>149</sup>. Vilayet Salnamelerinde, Eflatunpınarı Abidesi'nin İskender'in bu bölgeyi istilasında veziri yahut muallimi olan Eflatun tarafından yaptırılmış olduğu ve set yapıldıktan hemen sonra Beyşehir Gölü'nün oluştuğu gibi bir inanış nakledilmektedir<sup>150</sup>.

Yukarıdaki örnekte olduğu gibi Beyşehir Gölü yöre halkının sosyal hayatında bir takım efsanelere, hikâyelere konu olmuştur. Bunlardan "Kül Adası Efsanesi", "Gölde Yürüyen Kervan Efsanesi" yörede en çok bilinen efsanelerdendir. Kül Adası Efsanesi'ne göre;

"Eşrefoğlu beylerinden birinin oğlu bir gün süre avına çıkmış. O zamanlar göl bugünkü biçimine gelmemiş; göllenme yalnızca Anamasların eteklerinde imiş. Beyşehir'in kıyıları ovalıkmış ve Kaşaklı Boğazı'ndan gelen bir ırmak, yedi gözlü Beyşehir Köprüsü'nü geçerek Seydişehir Gölü'ne dökülürmüş. Beyin oğlu yeni evlendiğinden av, damat onuruna düzenlenmiş. Delikanlı yaman bir atışla kanadı-kırma bir Dalagan kuşu vurmuş. Şahini üstten çullanmış, tazısı alttan koşturmuş, kendisi de at salmış, kuşun üstüne. Fakat kuşun düştüğü gömük, meğer bir düdenmiş. Hepsisi de dalmışlar dipsiz obruğa. Dalış o dalış; boğulup gitmiş, elleri kınalı toy damat. Arkasını yasa boğmuş, beylik halkı ardından günlerce yaş döküp yas tutmuş. Günler sonra beye, oğlunun parmağı taşlı yüzüklü ve elleri kınalı cesedinin, Manavgat Çağlayanı'nda ortaya çıktığı bildirilmiş. Meğer göl düdeninin suyu, yeraltından Manavgat Çağlayanı'na akıp dökülmekteymiş.

<sup>148</sup> Mustafa Arslan-Oktay Nar, "Beyşehir'de Halk Kültürü", *Konya Ansiklopedisi II*, Konya 2011, s. 107.

<sup>149</sup> Hasan Bahar-Hatice Gül Küçükbezci, "Eflatunpınar Anıtı", *Konya Ansiklopedisi III*, Konya 2012, s. 165; Murat Turgut, *Hitit Dini Düşüncesinde Kutsal Mekânlara (M. Ö. 1650- M. Ö. 1250)*, SÜSBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2013, s. 127; Bu dönemde Anadolu'da suyun kutsallığını betimleyen pek çok yazıt ele geçirilmiştir. Bu metinlerden suyu kutsamak için yapılan dini ritüeller ve suyu kirletenlere verilen cezalar hakkında bilgi edinmekteyiz. Ahmet A. Tırpan, "Konya Civarındaki Hitit Su Anıtları", *Su Medeniyeti Sempozyumu*, Konya 2009, s. 70.

<sup>150</sup> Bkz. *H 1332 Malî 1330 (1914) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, İstanbul Babiâli Cihan Matbaası, 1330/1914, s.604.

<sup>143</sup> BOA, İ. MMS., Nr. 74/3353, 20.Ra.1300/29 Ocak 1883; BOA, A.İDVN. MKL, Nr. 23/12, 09.R.1300/17 Şubat 1883; BOA, A.İDVN. MKL., Nr. 24/12, 13.L.1300/17 Ağustos 1883.

<sup>144</sup> BOA, DH. MUI., Nr. 36-1/48, 09.Za.1327/22 Kasım 1909.

<sup>145</sup> *H. 1332 (1914) Konya Vilâyet Sâlnâmesi*, s.353; Bataklıkların kurutulması bu dönemde Konya Ovası Sulama Dairesi'ne ait bazı makineler tarafından yapılmaktadır. Nazmi, *Coğrafya*, s.153.

<sup>146</sup> BOA, DH. MUI., Nr. 36/1-48, 09 Za 1327/22 Kasım 1909.

<sup>147</sup> Yavuz, *Eşrefoğulları*, s.77.

Bey yiğit oğlunu yutan o kanlı düdeni kapattırmayı murat etmiş. Beyliğin iki yüzü aşkın köyüne salmalar salınmış. Herkes saman, kül, yapağı ve ardıç ağaçları taşımış, kanlı düdene. Çürümesin diye alta ardıçlar konmuş; bunların üstü kül ve ötekilerle iyice doldurulmuş. Öyle ki kocaman bir yığma tepe oluşmuş. Sonradan göl suları yükselince de bu koca tümsek ada olmuş. Adına da Kül Adası demişler. Söylendiğine göre bu koca düdenin kapatılması ile gölün su kaçağı azalmış ve gölalanı giderek büyüüp bugünkü durumuna gelmiş.”

Kül Adası efsanesinin çeşitli anlatımları vardır. Bunlardan birinde; “Bölgede yaşayan bir beyin kızı vardır ve bu kız, arkadaşlarıyla birlikte Anamas Dağları’ndan inen suların yeşerttiği ovadaki bir su kıyısında eğlenirken kendisini düdene kaptırır ve kaybolur”. Bir diğer efsaneye göre bir av sırasında yakaladığı ördeğin (geyiğin) peşinden suların içine giren beyin oğlu düdene kapılır ve kaybolur. Her iki efsanede de bu duruma çok üzülen bey, halkı kül ve yün vergisine tabii tutar ve düden kül ve yünlerle kapatılır. Düdenin kapanmasıyla birlikte suların aktığı bu ova, suların gidecek yer bulamaması üzerine dolmaya başlar ve bugünkü Beyşehir Gölü oluşur<sup>151</sup>. Bölgede anlatılan Kül Adası Efsanesi’nin farklı bir anlatımı da şöyledir;

“Eski devirlerde bir beyin kızının düğün alayı gölden giderken bir düdene rastlar ve düden gelin alayını yutar. Bu duruma çok üzülen bey ve adamları başka birinin başına bu felaketin gelmemesi için topladıkları taş, ot ve küllerle bu düdeni tıkarlar ve üstünde küçük bir ada meydana getirirler ve adaya Kül Adası ismini verirler”<sup>152</sup>.

Kül Adası’nın oluşumuyla ilgili başka bir rivayete göre; Eşrefoğulları’ndan önce, Hititler zamanında bu düdenden giden su şimdiki Konya Ovası’nın bulunduğu yerde bir göl oluşturuyormuş. Kül Adası’nın bulunduğu yerdeki düden kapatılınca Konya’ya giden suyun önü kesilmiş ve böylece Beyşehir Gölü oluşmuş<sup>153</sup>.

<sup>151</sup> Halil Altay Göde, “Beyşehir ve Isparta Civarında Anlatılan Göl Efsaneleri, *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 243; Kül Adası efsanesinin farklı bir versiyonu da şöyledir; “Yeşildağ’dan Eşraf denilen su ovayı sular gider düdene dökülmüş. Düdeni tıkamak için ahali bir araya gelmiş ve kurban derileri toplamış, içine taş doldurup, topladıkları küllerle içeriye basmışlar. Bunun için ardıç ağaçlarıyla derileri düdene sıkıştırarak sıkıştırarak doldurmuşlar.”, Hüseyin Muşmal tarafından 22.7.2013 tarihinde Moruk Mehmet (Mehmet Sağlam) ile yapılan mülakat.

<sup>152</sup> Bildirici, *Su Yapıları*, s. 249.

<sup>153</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 162; Ayrıca bkz. Konyalı, *Beyşehir*, s. 109vd.

Efsanenin Durak Köyü tarafında da bir başka versiyonu mevcuttur. Olay aynıyle anlatılmakla birlikte efsanenin bir bölümü Durak Köyü ile ilişkilendirilmektedir. Düdenin kapatılma kararı alındıktan sonra:

“Bey, Beyliğe bağlı 250’ye yakın köy ve kasabaya salmalar salmış. Her yerleşim yeri imkânlarına göre, ardıç ağacı, kül, saman, kıl, yapağı (yün) taşımışlar. En alta çok geç çürüyen ardıç ağaçları koymuşlar, ağaçların üstüne yapağı, kıl aralarına kül, sanan dökmüşler. Düdeni kapatmada en iyi suyu kirli yapağılar ve kirli kıllar tutmuş. Zamanın Beyi sormuş bu kirli kıllar yapağılar nereden geldi. Orada bulunanlar Durak Köyü’nün bulunduğu bölgeden geldiğini söylemişler. Bey, bundan sora kıl ve yapağılar kirli gelsin demiş. Orada bulunanlar Bey’in emridir, kıl ve yapağılar Kirliden gelecek diye haber salarlar. Bu olaydan sonra köyün adı Kirlili olarak söylenmeye başlar.”<sup>154</sup>

Bu efsaneye göre, oğlunun ölümüne üzülen bey, halkını bu düdenin kapatılması için vergiye bağlar. Her haneden yapağı ve kül getirecektir. Halk bu vergi makbuzlarının hala varlığından söz etmektedir<sup>155</sup>. Ancak yapılan bir araştırmada Kıstıfan, Tolca ve Budak köylerinde bahsedilen bu belgelere rastlanılmamıştır. Benzer şekilde Konya Bozkır yolu üzerinde yer alan Alibey Höyüğü’nün de Karamanoğlu Ali Bey tarafından Konya Ovasını su bastığında üzerinde ikamet edilsin diye yaptırdığını rivayet ederler. Hatta hane başına toprak salması yapıldığını ve bu salmalara ait kâğıtların halen mevcut olduğunu söylerler<sup>156</sup>. Beyşehir’de bunun yanı sıra Budak’ta kıyıya yakın Yeter Tepesi’nden söz edilerek burasının Kül Adası’nı doldurmak için getirilen kül, yapağı ve ardıç gibi malzemelerin depolandığı bir yer olduğu iddia edilmektedir. Rivayete göre ne zaman ki düdeni kapatmak için yeterince doldurma yapılmış, “Artık Yeter!” denilerek, bu depodan daha fazla dolgu malzemesi alınmasına son verilmiş, buraya yığılan malzemelerden zamanla oluşan tepeye de “Yeter Tepesi” adı verilmiştir<sup>157</sup>. İbrahim Hakkı Konyalı Beyşehir’le ilgili eserinde yukarıda çeşitli versiyonlarına yer verilen Kül Adası Efsanesiyle ilgili daha farklı bir anlatım yapmıştır. Özellikle düdenin kapatılma hikâyesi ve sonrası diğerlerinden biraz farklıdır.

<sup>154</sup> Hasan Akçay, *Durak Köyü Tarihi, Halk Kültürü*, Konya 2013, s. 78.

<sup>155</sup> Göde, “Göl Efsaneleri”, s. 230.

<sup>156</sup> M. Zeki Oral, *İzonya ve Pisidyada Bir Seyahat*, Anıt, Yıl: 2, Mart-Nisan 1957, S. 20-21, Konya 1957, s.28.

<sup>157</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 162.

Hikâyeye göre; “Eşrefoğulları’ndan bir prens Kırelî taraflarına ava gitmiş. Köpeğinin kaldırdığı bir av göle düşmüş, köpeği de arkasından dalmış, prens çok sevdiği köpeğini ve avını kurtarmak için atını göle sürmüştü. Biraz sonra her üçünün de gözden yok olduğu görülmüştü. Daha sonradan buradaki bir düdenin avı, köpeği ve avcuyu çekip yok ettiği anlaşılmıştır. Bey bunun üzerine bu düdeni kapatmaya karar vermiş, suda çürümeyen, zamanla çelikten daha sağlamlaşan kalın ardıç ağaçlarından pencere şebekesi gibi bir şeyler yapmış, bunları göle salmış, girdap bunları da çekmek istemiş, büyük olduğu için yutamamış, sonra bunların üstüne bal yalarla, çuvallarla keçi kılı attırmış. Bunlar da şebekeyi tıkamış, kılların üstüne de ardıç külü döktürmüştü. Ardıç külüyle keçi kılı birleşince çimento gibi donarmış. Böylece her eve ardıç külü salgını yapılmak suretiyle bu düden tıkanmış, buradaki ada da kül adası adını almıştır. İşte bundan sonra gölün seviyesi yükselmiş, kenarlarındaki kasabaları ve köyleri içine aldığı gibi Kırelî Gölü de Beyşehir Gölü ile birleşmiş”<sup>158</sup>.

Bölgede oldukça meşhur olan ve Beyşehir Gölü’nün donması ile ilgili bir başka efsane de söylenmektedir. “Göl Üzerinden Yürüyerek Geçme Efsanesi” ne göre;

“Beyşehir Gölü, kışın çok şiddetli ve uzun sürdüğü bir yılda tamamen donup bir buz tabakasıyla örtülmüştü. Kalın buz tabaka üzerine bir de kar yağınca, göl âdeta beyaz bir çöl görünümünü almış. Durumdan habersiz olan bir Yörük kervanı develerle Anamaslardan Beyşehir’e doğru yola çıkmış. Dağı indikten sonra çöle girdiklerini sanan kervancılar, gölü bir baştan bir başa (Batıdan doğuya) geçerek Beyşehir’e gelmişler. Beyşehirililer şaşkınlıkla gölün üzerinden nasıl ve ne cesaretle geçtiğini sorunca bu sefer kervancı başı şaşırıp ve “Ne, burası çöl değil de göl müydü?” demiş. Gerçeği öğrenince de kazasız belasız gelebildikleri için Allah’a dua etmiş ve şükretmiş. Ve oracıkta develerden birini kurban etmiş...”<sup>159</sup>

<sup>158</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 110.

<sup>159</sup> Aziz Ayva, “Beyşehir Gölü Üzerine Anlatılan ‘Göl Üzerinden Yürüyerek Geçme’ Motifi Üzerine”, *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 77 vd.; Beyşehir Gölü’nün donmasıyla ilgili yakın zamanda tekrar eden bir hadise olmuştur. 2007 yılında Hacı Akif Adası’ndan koyun sürüleri buz tutmuş göl üzerinden Yeşildağ beldesine götürülmüştür, [http://www.haberkonya.com/haber/6372/Beysehir\\_golunde\\_yuruyen\\_kervan\\_efsanesi.html](http://www.haberkonya.com/haber/6372/Beysehir_golunde_yuruyen_kervan_efsanesi.html), (Erişim Tarihi; 28.11.2013); Bir Rivayete göre de; Bu devenin kesilmesinden sonra Beyşehir Gölü her yıl kendine kurban almaktaymış; Göde, “Göl Efsaneleri”, s. 243.



Fotoğraf 10: Buz Tutmuş Beyşehir Gölü’nde Yürüyen İnsanlar. (MBK)

Bu konudaki araştırmalara göre göl üzerinden yürüyerek geçme motifinin Kitab-ı Mukaddes kaynaklı olduğu görüşü ağır basmaktadır. Sünnî ve Alevî-Bektaşî menakıbnamelerinde de gördüğümüz bu motifin bir Şaman efsanesiyle Türk kaynaklı olduğu açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Beyşehir Gölü üzerine anlatılan efsaneler de, Anadolu ve Türk dünyasındaki diğer birçok gölümüzle ilgili olarak anlatılan efsanelerle benzerlikler taşımaktadır. “Göl Üzerinden Yürüyerek Geçme Efsanesi”nin başka bir versiyonu da şu şekilde anlatılmaktadır.

Esgiden aşiretler deveye yolculuk yaparlardı. Antalya’dan çıkar yaylaya, yayladan gış geldi mi geri gedellerdi. Bi aşiret Gireli’nden çıkmış, geri Antalya’ya gidiyormuş. Ani bir gış basdırmış. Göl buz donmuş. Üzerine de gar yağmış. Dümdüz bi ova olmuş. Aşiret, hayvanıyla, devesiyle yola düşmüş, ovanın orta yerinden Gireli’nden Yeşildağ istikametine basdırmış. Aşşağı sahile gidiyor gayrı. Yeşildağ’a varmış, durmuş. Adamlar sormuşlar:

“Sen nereden geldin buraya yav?”

“Ben bu ovadan geldim.” demiş kervancı.

“Yav gardaşım, burası göl. Sen nasıl geldin? Bunun altı su.”

“Yok yav, su ne arasın? Ben bu ovadan geldim.”

Dönmüşler, gölün buzunu gırmışlar. Bakmışlar, hakkaten buzun altında su var. Adam şaşırmış galmış.

“Bu gadar hayvan haşat, adam, hayret nasıl gırılmadı? Ben nasıl geldim?” demiş.



Fotoğraf 11: Buz Tutmuş Beyşehir Gölü'nde Yürüyen Kayıklar. (MBK)

Hemen o anda devenin birini gurban etmiş. Kesmiş, gölün üsdüne ganını akıtmış<sup>160</sup>. Rivayete göre; bu olayın üzerinden beş sene geçtiğinde, devenin kurban edildiği yerde köy halkından beş kişi ölmüş. Daha sonraki her beş sene de beş kişiden az olmamak üzere aralarında köy halkının da bulunduğu kişiler boğularak ölmüşler. Günümüzde uygulanan göle kurban kesme âdetinin altında bu efsanenin yattığını düşünülmektedir. Her sene göle kesilen kurban etleri pişirilerek pilavla birlikte Beyşehir halkına dağıtılır. Bunun dışında balıkçılar da av mevsimi geldiğinde “balık bol olsun, başımızın sadakası olsun” diyerek göle kurban eserler<sup>161</sup>.

Beyşehirli bazı yaşlılar 1960-1970'lerde kış aylarında gölün donduğunu ve köylülerin at arabalarıyla buz tutmuş gölün üzerinden Beyşehir'e

<sup>160</sup> Aziz Ayva, “Beyşehir Gölü Üzerine Anlatılan “Göl Üzerinden Yürüyerek Geçme” Motifi Üzerine”, *Millî Folklor*, Yıl 19, Sayı 76, 2007, s. 198.

<sup>161</sup> Zeynep Asiye Samancı, *Konya/Beyşehir İlçesindeki Manevi Halk İnançlarına Dinler Tarihi ve Din Fenomenolojisi Açısından Bir Yaklaşım*, SÜSBE (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2008, s. 7vd.

gelip gittiklerini söylemişlerdir<sup>162</sup>. Yine Mimar Sabit Kasapoğlu bu konuda bir anısını anlatmıştır. “1993 yılında kış oldukça sert geçmişti. Beyşehir Gölü bu nedenle dondu. Göl buz tuttuktan sonra kar yağmış ve gölün üzeri 10-15 cm kar ile kaplanmıştı. 24 Ocak 1993 tarihinde Beyşehir'deki arkadaşlarla göl üzerinde piknik yapmaya karar verdik. 10-15 arkadaşlık. Avukat Tahir Özaslan, Raşit Gökmenoğlu, Tapu Kadastro Müdürü Seyit Altınsoy, Öğretmen Ali Çelik ve taksici Selçuk da vardı. Malzemelerimizi aldık, bugünkü Yalı Restoran'ın karşısında göl içerisinde sazların arasında pikniğimizi yaptık. Piknik sırasında arabayla adaya kadar gidip gelmek hususunda bir iddia ortaya çıktı. İddianın sonunda Seyit Altınsoy, Raşit Gökmenoğlu ile birlikte benim Şahin marka arabama binip buzlar ve karlar üzerinden Yılanlı Adası'na kadar gittik, geldik. İyi maceraydı<sup>163</sup>.

Göl ile alakalı efsanelerden biri de “Amazon Efsanesi” dir. Efsaneye göre;

“Önasya seferine çıkan ünlü Makedonya Kralı Büyük İskender, ordularıyla Beyşehir'de kendi adıyla anılan İskender Bağları'nda konaklamış. O zamanlar Anamas Dağları'nın eteklerinde göllenmiş bulunan Beyşehir Gölü'nün öte yakasında, Amazonlar denilen kadın savaşçılar yaşamış. Kral, onların kendisine boyun eğmelerini istemiş; fakat elçisini geri çevirmişler. Büyük İskender buna çok kızmış ve Amazonların üzerine asker göndermiş. Amazonlar, uzun süre, İskender'in güçlü askerlerine karşı savaşmışlar. Ama bakmışlar ki; yenilip esir olacaklar, Anamalarda gölün kıyısında, kapalı bir yer altı obruğunda dökülen bir çağlayanın düdenini önündeki koca kayaları kaldırmışlar ve düşmanın ardından girdikleri vadiyi sular basmış. İskender'in askerleri azgın sular karşısında helak olmuşlar. Ancak, Amazonlar kötü sonlarını tahmin ettiklerinden, kendilerini de bu sulara atarak tutsak olmaktansa, ölmeyi yeğlemişler. Onların bu onurlu ölümleri, İskender'i çok duygulandırmış. Anılarını yaşatmak için yurtlarına Amazonlar adını vermiş ve bu Amazonlar giderek Amanoslar ve ardından Anamaslar adını almış. Bir başka anlatıma göre, kendilerini göle atan Amazonlar, boğulmayıp gölde balık olmuşlar ve bu güzel balıkların adı zamanla Amazan ve ardından Sazan olmuştur...”<sup>164</sup>.

<sup>162</sup> Yiğit, *Beyşehir*, s. 88

<sup>163</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 22.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Sabit KASABOĞLU (D. 1944) ile yapılan mülakat.

<sup>164</sup> Bilal Eyüboğlu, *Dünden Bugüne Beyşehir*, Konya 1978, s. 162 vd.; [http://tr.wikisource.org/wiki/Angut\\_](http://tr.wikisource.org/wiki/Angut_)

Beyşehir Gölü'nde yaşayan yöreye özgü angut kuşu da bir efsaneye konu olmuştur. Efsaneye göre;

“Beyşehir'in kıyı köylerinden birinde yaşlı bir balıkçı varmış. Kendi yaptığı kayığı ile kış demez, yaz demez gölde balığa çıkar; geçimini bu yolla sağlarmış. Yaşlı balıkçı, bir gün avcılarının yaraladığı bir angut kuşuna rastlamış. Bakmış ki kuşçağız ağır yaralı, ölecek; onu yakalayarak yarasını sarıp, iyileştirmiş. O günden sonra dost olmuşlar, yaşlı balıkçı ile angut kuşu. Balıkçının gölde balığı salınırken, kuş gelip onun omzuna, başına konarmış.

Soğuk ve fırtınalı bir kış günü bizim balıkçı yine ava çıkmış. Ancak dalgalar bir süre sonra öylesine azmış ki, köhne kayığı parçalanıp batmış; kendini yüzerek bir adaya zor atmış. Kar da yağmaya başlamış. Yaşlı balıkçı, sığındığı taş kovuğunda ıslak elbiseleri ile neredeyse donacaktı. O sıra dostu angut kuşunun, yanındaki bir ağacın dalına tüneyerek acılı gözlerle kendisine baktığını, cıvıladığını görmüş. İhtiyar, kuşa varıp balıkçılardan yardım getirmesini söylemiş. Bunun üzerine kuş pırradak uçup uzaklaşmış. Balıkçılar, kıyıda bir avcı kulübesine oturmuşlar, yaktıkları ateşte ısınıp, sohbet ediyorlarmış. Uçarak içeri giren kuş, önce çırpına çırpına dolanmış ve sonra yanan ateşli bir dal parçasını gagasına alarak uçup gitmiş. Ateşi, götürüp yaşlı balıkçının önüne bırakmış. Balıkçı, hemen tutuşturduğu dal parçası ile ısınıp, donmaktan kurtulmuş. Ölümünden dönen balıkçı; dua etmiş, demiş ki; “Her kim angut kuşuna tüfek atarsa tüfeği parçalansın” Duası kabul olası imiş. Bu yüzden avcılar, angut kuşuna tüfek atmazlar; atarlarsa tüfeklerinin parçalanmasından korkarlarmış.<sup>165</sup>

Beyşehir Gölü'ndeki Kız Kulesi/Kalesi Adası ile ilgili de bazı efsaneler söylenegelmektedir. Efsaneye göre; “Kız Kulesi Adası, ünlü Kubadabad saltanat kentinin haremliği imiş. Adada; çevresi surlarla çevrili bir kale ile birbirinden güzel köşkerlerin ortasında yüksek bir kule varmış. İşte bu kulede, halayıkları ile birlikte, güzeller güzeli olan, Selçuklu Sultanı'nın

biricik kızı yaşarmış. Sultan düşünde (başka bir anlatışa göre falında) sevgili kızının yılan sokmasından öleceğini göresi imiş. Yaptırdığı bu kale ve kuleye kızını bunun için kapatmış. Öyle ki, kuleye yılan girmesin diye, beton borularla, Anamalarda yer alan Malanda Mevkisindeki saraydan adaya, su ve süt akıtılmış. (Anılan iki sıra beton borunun kalıntıları günümüze kadar gelmiştir ) Böylece yıllar yılı kovalamış ve günlerden bir gün güzel sultan ateşlere düşüp, hastalanmış. Ülkenin en ünlü hekimleri zor bulmuşlar devasını. Sevgili sultan yeniden sağlığına, mutluluğuna kavuşmuş, iyileşmesini kutlamak için armağanlar yağmaya başlamış. Yaşlı bir köylü kadın da bir sepet üzüm getirmiş. Meğer üzümlerin içinde bir küçük yılan yok mu imiş? Yılan o gece uykuya dalan güzel sultanı sokup öldürmüştü. ”

Başka bir Kız Kulesi efsanesi ise şöyledir; “Sultan, çok sevip kıskandığı güzel gözdesini Kız Kulesi Adası'nın kulesine kapatmış. Sonra bir sefere çıkması gerekmiş. Birkaç yıl süren savaştan, ikinci başkenti olan Kubadabad'a dönünce ilk işi, kayığa atlayıp adanın yolunu tutmak olmuş. Fakat meğer sultanın yokluğunda gözdesi, balıkçı bir delikanlıdan çocuğu olmuş. Sultan adaya yaklaştığında, çocuk ağlaması, küçük adayı sarmış. Sultanın gazabından korkan halayıklar, hemen adanın baruthanesini ateşe vermişler; hepsi alev alev yanmışlar; kuleyle birlikte havaya uçmuşlar.<sup>166</sup>

Mehmet Önder, Kız Kulesi efsanesinin farklı bir versiyonu anlatmıştır. Efsaneye göre:

“Eşrefoğlu Süleyman Bey'den sonra yerine oğlu Mehmet Bey geçmiş. Şair ruhlu zevkine düşkün kiskanç yaratılışlı olan Mehmet Bey'in Meyis adında güzelliği dillere destan bir gözdesi varmış. Bir görenin bir daha görmek istediği, ilahi bir güzelmiş.

Mehmet Bey çok sevdiği gözdesini, kem gözlerden uzak tutmak için daha öncekiler gibi Beyşehir Gölü'nde bir ada seçmiş. Adaya güzel bir

<sup>166</sup> Mehmet Erol, “Beyşehir Gölü Üzerindeki Kız Kalesi ile İlgili Efsanelerin Kaynakları”, *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 373; <http://beta.yenisafak.com.tr/yerel-haber/efsanesi-kadar-gizemli-bir-ada-kiz-kulesi-18.05.2009-186678> (Erişim Tarihi; 28.11.2013); Malanda Köşkü Dedegül Dağı'nın hemen eteklerinde yer alır. Selçuklular zamanında I. Alaeddin Keykubat döneminde veziri Sadettin Köpek tarafından yaptırılarak burası çiftlik köşkü olarak kullanılmıştır. Yapılan kazılarda köşkün göle bakan yüzünde iki geniş künk çıkışı bulunmuş ve Kubadabad Sarayına kadar döşenmiş bu künklerden birinden buz gibi kaynak içme suyu, diğerinden de süt akıtılarak saraya ulaştırıldığı iddia edilmiştir. Hasan Ozantürk, *Tarihten Bugüne Bütün Yönleriyle Kurucaova*, Konya 2007, s. 122 vd.

Kuşu\_Efsanesi (Erişim Tarihi; 28. 11. 2013); Beyşehir ve Eğirdir Göllerinin eski çağlarda birleşik olduklarına ilişkin de efsaneler bulunmaktadır, geniş bilgi için bkz. Göde, “Göl Efsaneleri”, s. 245 vd; Beyşehir Halk Eğitim Merkezi, “Milli Gelenek ve Göreneklerimiz”, *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucağ-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 268.

<sup>165</sup> Eyüboğlu, *Beyşehir*, s. 165; Başka bir efsaneye göre angut kaynanasının geçimsizliğine dayanamayıp kuş olan gelindir. [http://tr.wikisource.org/wiki/Angut\\_Kuşu\\_Efsanesi](http://tr.wikisource.org/wiki/Angut_Kuşu_Efsanesi), (Erişim Tarihi; 28.11.2013)

köşk yaptırarak, çevresini kalın bir surla çevirmiş. Gözdesini bu köşke kapatmış. Köşkün muhafızları ise Amazon'a benzeyen eli mızraklı güzel kızlarmış. Adaya Mehmet Bey'den başkası gelemez, buna cesaret edenler kızlar tarafından ok yağmuruna tutulur, yakalanırsa öldürülürlermiş. Gel zaman git zaman, bir bahar mevsimi fırtınalı bir gecede nöbetçi kızlar, adanın dalgalarla boğuştuğu sahilde derinden derine bir inilti işitmişler. Merakla aşağı inince bir de ne görsünler. Üstü başı perişan, yara bere içinde yağız bir delikanlı baygın yatıyor. Sırtlayıp köşke götürmüşler. Bu delikanlı fırtınada kayığı parçalanan genç bir balıkçıymış. Dalgalar onu adaya kadar sürüklemiş. Gözdeye haber iletmışler. Meyis, baygın gencin yaralarını sardırması tedavi ettirmiş. Ettirmiş ettirmesine ama gönlünü de kaptırvermiş. Balıkçının adadan ayrılmasına izin vermemiş. Genç balıkçı bir rüya âleminin içinde hayatından çok memnun yaşayıp gidiyormuş. Ardından 7-8 ay geçince Mehmet Bey'in gözdesi kendisine bekçilik eden kızlarda değişik haller görmeye başlamış. Derken korktuğu başına gelmiş. Burçlardan biri üzerinden gelen ilk çocuk ağlamasını başka bebeklerin sesleri izlemiş. O zaman genci adada alıkoymakla iyi etmediğini anlayan güzel Meyis kıskançlık duyguları içinde koşmuş köşkün barut deposuna, ateşlemiş fiçileri. Bir anda büyük bir patlama ile tüm köşk surları birlikte havaya uçmuş, silinip gitmiş. Bugün bu adaya Beyşehirli Kız Kulesi ya da Kız kalesi derler<sup>167</sup>.

Dünyaca ünlü Eşrefoğlu Camii'nin de Beyşehir Gölü kıyısında kurulması ve eşsiz ağaç işçiliği de göl ile alakalandırılmaktadır. Hikâyeye göre, "Caminin ahşap sütunları, Torosların uzantısı olan Anamas dağındaki sedir ormanından kesilmiştir. Kesilen sedir ağaçları 5-6 ay ya da daha fazla bir süre gölde ıslatıldıktan sonra fırınlanarak kurutulmuştur. 1941 yılına kadar caminin üzeri toprak dam şeklindedir. Halk arasındaki rivayete göre bu yıla kadar dama biriken kar, caminin içinde karlık diye tabir edilen boşluğun üzerindeki aydınlık fenerinin olduğu kısımdan boşluğa kürünürmüş. Üstten yarım metre boşluk kalıncaya kadar basılarak depo edilen karın üstü, hasır serilmek suretiyle samanla doldurulur, böylece hem caminin aşırı derecede soğuk olması önlenir, hem de karın erimeden yaza kadar muhafaza edilmesi sağlanırmış. Ayda birkaç defa yatısı nama-

zından sonra, bu hasır yarıya kadar açılarak, karın yavaş yavaş erimesi sağlanarak ağaçların nem dengesi korunmuş 1941 yılında caminin üstü kiremit çatı ile kaplanınca, kuyuya kar küreme işi yapılamadığından insanlar kışın buz tutan Beyşehir Gölü'nden kağnılarla buz kütleleri getirerek, camideki karlığı doldururlarmış. Burada yaz aylarına kadar muhafaza edilen buz, klima görevi görürken, tarlada, bahçede çalışanların da soğuk su ihtiyacı karşılanır, yaz aylarında gelen geçen kervanlara buradan su dağıtılırmış<sup>168</sup>.

## II. BEYŞEHİR GÖLÜ ADALARI

### A. Göldeki Adaların Genel Özellikleri

Bilindiği gibi adaların tarih boyunca fonksiyonel olarak farklı kullanım alanları olmuştur<sup>169</sup>. Bazı dönemlerde suçlular için bir hapisane görevi görmekte iken, bazı dönemlerde de insanlar için sığınacak bir yer olarak kullanılmıştır<sup>170</sup>. Adalar yerleşim özellikleri, ekonomik fonksiyonları ve stratejik konumlarına göre ana karadan farklılık göstermektedirler. Deniz ve göllerde bulunan adalar arasında da şüphesiz çeşitli farklılıklar vardır. Denizlerdeki adalar daha büyük ve stratejik öneme sahip oldukları için göllerdeki adalardan farklı beşerî ve ekonomik yapıya sahip olmuşlardır. Göllerdeki adalar ise daha çok ait oldukları devlet için yerel beşerî ve ekonomik farklılıklar göstermektedir<sup>171</sup>.

Beyşehir Gölü'nde yaklaşık irili ufaklı 27 ada ve 10 adet kayalık vardır<sup>172</sup>. Gölde su seviyesine göre ada sayısı da değişmektedir<sup>173</sup>. Adaların çoğu gölün kuzeybatı köşesine doğru, Çiçek Dağı önlerinde ve kıyı yakınlarında toplanmıştır<sup>174</sup>. Bunlar, çukur bir sahanın sular altında kalmasıyla oluşan yükseklikler veya sırtlardır. Oldukça arızalı ve yüksek olan bu

<sup>168</sup> İsmail Efe, *Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi- Beyşehir*, Konya 2012, s. 81.

<sup>169</sup> Deniz ya da göl sularıyla çevrili, genellikle karadan daha küçük olan kara parçasına ada denir. *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, MEB yay., İstanbul 1992, s. 2.

<sup>170</sup> Matvejevic adalardan "yalnızlık ve ayrılık" simgeleri olarak söz eder. Dil kökeni araştırmacıları Yunanca ada anlamına gelen "nesos" ile Hint-Avrupa kökenli "yüzen şey" anlamına gelen bir sözcük arasında bağ kurarlar. Latince ve Roman dilinden gelen "insula", "isola", "île" gibi sözcüklerin asıl kökenleri bilinmiyor. İtalyanca "isolare" yüklemi pek çok dilde benimsenmiştir ve isola-ada sözcüğü ile ilişkilidir, Predrag Matvejevic, *Akdeniz'in Kitabı*, (Çev. Tolga Esmer), İstanbul 2004, s. 190.

<sup>171</sup> Yazıcı- Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 33 vd.

<sup>172</sup> Atalay, *Jeomorfoloji*, s. 101.

<sup>173</sup> Saraçoğlu, *Göller*, s. 311.

<sup>174</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 389.

<sup>167</sup> Önder, *Efsaneler*, s. 36-37.

adalar kenar kıvrımlarına ait strüktürel şekillerdir<sup>175</sup>. Gölün batısındaki adalar tektonik karakterli bir oluşumla meydana gelirken, doğudaki adalar üst pliyosen yaşlı göl formasyonlarından oluşur. Bu durum adaların oluşumundaki iki farklı jeomorfolojik evrimin varlığını göstermektedir<sup>176</sup>.



Fotoğraf 12: Tavşanlı Adası'ndan Görünüm. (MBK)

Yukarıda ifade edildiği gibi göl içerisinde irili ufaklı pek çok ada bulunmaktadır. Bazı adalar birer küçük tepe veya dağ gibidir, fundaliktir ve buralarda yaz kış hayvan otlatılır<sup>177</sup>. Adalardan 5 tanesi ise boştur. Bazı adalarda ormanlık araziler mevcuttur. Adalarda bulunan ardıç ormanları civar köylerin odun ihtiyacını karşılamaktadır. Adalarda orman vejetasyonu hâkim bitki örtüsüdür. 938 hektar orman bulunmaktadır<sup>178</sup>. Ancak kesimler kaçak ve bilinçsiz yapıldığı için yakın gelecekte yörede bitki örtüsünün yok olmasından kaynaklanan erozyon problemleriyle karşı karşıya kalınabilir<sup>179</sup>. Adaların bazılarında ise tarıma uygun araziler bulunduğundan buralarda ziraat ve hayvancılık yapılır<sup>180</sup>. Ziraat yapılan

<sup>175</sup> İnandık, *Göller*, s. 29.

<sup>176</sup> Yazıcı-Arınbaş, "Beyşehir Gölü", s. 36; Adaların jeolojik oluşumları hakkında geniş bilgi için bkz. Biricik, *Beyşehir Gölü*, s. 112.

<sup>177</sup> Saraçoğlu, *Göller*, s. 311; Şemseddin Sami, *Kâmusul-A'lâm II*, s. 334.

<sup>178</sup> Yazıcı-Arınbaş, "Beyşehir Gölü", s. 38.

<sup>179</sup> Küçüközü, "Beyşehir Gölü", s. 277.

<sup>180</sup> Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 189.

adalarda yağışın fazla olduğu yerlerde görülen ve tahıl tarımı yapılabilen kırmızı kestane renkli toprak örtüsü görülmektedir<sup>181</sup>. Ayrıca bazı adalar, ağır havasından dolayı da gayr-i meskündür<sup>182</sup>.



Fotoğraf 13: Karaada'dan Görünüm. (MBK)

Adalar, su kuşlarının yuvalanmaları ve kuluçkalanmaları açısından büyük önem arz etmektedir. Özellikle bazıları dalgıç türleri, kuğular, karabataklar, bazı balıkçıl türleri ve ördekler için kışlama ve kuluçka alanıdır<sup>183</sup>. Nitekim yapılan araştırmalarda Helimin Adası, Akburun, Yılan, Kum (Hun), Çeçen, Eşek, Kara Ada, Kızıl Ada ve Hatibin Adası, Mada, Gölkaşı (Kıstıfan), İğdeli, Aygır, Tavşanlı, Orta Ada, Hacı Akif, Keltaş ve Kız Kalesi adalarında tamamı literatüre ilk defa kaydedilmek üzere 3'ü kurbağa, 2'si kaplumbağa, 5'i kertenkele ve 4'ü yılan olmak üzere toplam 14 hayvan türü tespit edilmiştir. Kız Kalesi adasında amfibi ve sürüngen türleri bulunmamaktadır. Bunun nedeni olarak adayı üreme ve konaklama amaçlı olarak kullanan martı ve karga türlerine ait popülasyonların çok yoğun olmasına bağlanabilir<sup>184</sup>. Adalarda tespit edilen tür

<sup>181</sup> Verimlilik açısından bu topraklar 5. ve 7. sınıf araziler durumundadır. Yazıcı-Arınbaş, "Beyşehir Gölü", s. 38.

<sup>182</sup> Nazmi, *Coğrafya*, s. 143; Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 189.

<sup>183</sup> Kırış, "Koruma Alanı", s. 636.

<sup>184</sup> Mustafa Küçüközü, "Beyşehir Gölü ve Çevresinin Biyolojik Özellikleri" *Konya Ansiklopedisi II*, Konya 2011, s. 129; Mehmet Öz-Mehmet Rızvan Tunç-Mustafa Yavuz-Serdar Düşen, "Beyşehir Gölü'ndeki Adalarda Gözlenen Kurbağa ve Sürüngen Türleri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006)*

sayısı 14'tür. Coğrafik olarak hem karadan hem de birbirinden izole olan Beyşehir Gölü adalarındaki herpetofauna, Anadolu ve denizlerimizdeki adaların herpetofaunası ile benzerlik göstermektedir<sup>185</sup>.

Beyşehir Gölü adaları göl suyunun kabarıp çekilmesinden ciddi şekilde etkilenmektedir. Örneğin, Karaada<sup>186</sup> ve Kızıl Ada da su seviyesindeki düşüş kendini daha çok belli eder. Su çekildikçe bu adalar gittikçe büyümekte; eski kıyı çizgileri içeride kalarak çevreleri çorak birer kuşakla kaplanmaktadır<sup>187</sup>. Tarihî süreçte Beyşehir Gölü ve çevresinde olduğu gibi su baskınları ve hastalıklar adalardaki iskânı etkilemiştir. Nitekim Beyşehir Gölü su seviyesinin yükselmesi sonucu pek çok ada sular altında kalmaktadır. Adalardaki iskân ve ekonomik faaliyetlere geçmeden önce, adaların fizikî-coğrafi konumlarını tanıtmak yerinde olacaktır.

### B. Başlıca Adalar

Beyşehir Gölü'ndeki adaların en büyüğü 2820 dekar ve en küçüğü de yarım dekar alanındadır. Burada sadece 5 dekardan büyükleri ele alınacaktır. 6 tanesinin alanı 1000 dekardır, 11'inin alanı da 100 dekardan daha büyüktür. Günümüzde çoğunun mülkiyeti Kamunun, birkaç tanesi de özel kişilerin elindedir. Beyşehir Gölü'nün 1993 yılında Milli Park ilan edilmesiyle göldeki Orta Ada, İğdeli Ada, Aygır, Mındıras ve Hacı Akif Adaları sit alanı olarak belirlenmiştir<sup>188</sup>.

Beyşehir Gölü'nde başlıca adalar: Mada Adası, Hacı Akif Adası, İğdeli Ada, Orta Ada, Kes Adaları, Aygır Adası, Kızılada, Çeçen Adası, Gölkaşı Adası, Eşek Adası, Akburun Adası, Gülbend Adası, Hanife Adası, Üskelles Adası, Kirse Adası, Kız Kulesi Adası, Höyük Adası, Mındıras Adası, Kül Adası, Kara Ada, Tek Ada (Tavşanlı Ada)<sup>189</sup>, Ardıçlı Adası, Taşlı Ada (Helim Adası)<sup>190</sup>, Kum Adası, Geyik Adası<sup>191</sup>, Keltaş Adası<sup>192</sup>, Yılan Adası, Yapraklı Ada, Ladinli Ada, Camız Adası, Kuşkondu Adası (Mezar Höyük), Sivri Ada, Uzun Ada, ve Afrika Adası isimlerini taşı-

lar<sup>193</sup>. Aşağıda Beyşehir Gölü'ndeki başlıca adalar sırasıyla ele alınacaktır.

#### Mada Adası

Osmanlı Padişahı Fatih Sultan Mehmet adına, 1476 yılında Beyşehir vakıflarının tespit ve kaydedildiği defterlerde bu adanın adı "Mado", daha sonraki kayıtlarda ise "Made" ve "Mada" şeklinde geçmektedir. İbrahim Hakkı Konyalı gayr-i İslamî dönemindeki ismi bilinmemekle birlikte eğer gayr-i İslami bir isimden geçmiş ya da tahrif edilmiş değilse Farsça "dişi hayvan" anlamına gelen "Made", kelimesinin bu adaya isim olarak verilmiş olabileceğini ileri sürmektedir<sup>194</sup>. Bu adanın eski adının Pasgusa veya Pungusa olması ihtimali yüksektir. Selçuklu Türkleriyle Bizans İmparatoru arasında cereyan eden muharebelerin ada çevresinde gerçekleştiği söylenmektedir. Eşrefoğlu Mehmet Bey de Mis adlı kadınla evlendiği zaman bu adada güzel bir köşk yaptırmıştır<sup>195</sup>.

Mada Adası, 8220 hektar alanıyla Beyşehir Gölü'nün en büyük adası olup, gölün kuzeybatısının en sonundadır. Şarkıkaraağaç'a uzaklığı 35 km ve sahile 800 metre kadar uzaklıktadır<sup>196</sup>. Adanın kuzeyinde Küçükkilise Adası ve karşısında Şarkıkaraağaç'a bağlı Gedikli Köyü bulunmaktadır<sup>197</sup>. 800-900 dönüm ekilir arazisi olan adanın, geri kalanı ardıç ve pürnaç ağaçları ile ormanlık bir dağ halindedir. Adada meşe, ardıç gibi doğal bitki türlerinin yanında, kavak ve söğüt ağaçları da bulunmaktadır<sup>198</sup>. Burada bir de su kuyusu yer almaktadır<sup>199</sup>. İ. Hakkı Konyalı, adada at, sığır ve koyun gibi hayvanlar beslendiğini, hatta atların adaya yüzdürülerek geçirildiğini söyler. Konyalı hayvanların adaya geçirilme şeklini şöyle anlatır: "Hayvanlar kuyruklarından birbirlerine bağlanırlar, kayıkta bulunanlar ilk atın yularından tutarak göle çeker, böylece diğer hayvanlar da yüzerek adaya geçerlermiş"<sup>200</sup>.

Mada Adası, günümüzde Türkiye'de göl ortasında yaşam olan tek adadır. Ana karaya yakınlığından dolayı yerleşim alanı olarak seçilmiş

*Bildiriler Kitabı*, s. 398.

<sup>185</sup> Öz vd., "Beyşehir Gölü", s. 397.

<sup>186</sup> Bu ada bugün Kurucaova Kasabası sınırları içinde yer alır. Ozantürk, *Kurucaova*, s. 77.

<sup>187</sup> Tarhan, "Beyşehir", s. 93.

<sup>188</sup> Bu adalarda küçükbaş hayvancılık yasaklanmış, bu durum ise adalarda büyükbaş hayvancılığın yaygınlaşmasına neden olmuştur. Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 39.

<sup>189</sup> Alanı 63 dekar ve yüksekliği 1177 metredir. Ozantürk, *Kurucaova*, s. 77.

<sup>190</sup> Alanı 60 dekar ve yüksekliği 1154 metredir. Ozantürk, *Kurucaova*, s. 77.

<sup>191</sup> Alanı 15 dekardır. Tamamen kayalık halindedir. Ozantürk, *Kurucaova*, s. 77.

<sup>192</sup> Alanı 10 dekar ve 1145 metre yüksekliğe sahiptir. Ozantürk, *Kurucaova*, s. 77.

<sup>193</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 11 vd.; Serpil Önder-Seraç Güngör-Ahmet T. Polat, "Ekoturizm; Beyşehir Gölü ve Yakın Çevresi Örneğinde Değerlendirilmesi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 678.

<sup>194</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 391 vd.

<sup>195</sup> Dağlıoğlu, "Beyşehir Gölü", s. 1375.

<sup>196</sup> Servet Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, İstanbul 2004, s. 93.

<sup>197</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 392.

<sup>198</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 93; Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 39.

<sup>199</sup> Dağlıoğlu, "Beyşehir Gölü", s. 1374.

<sup>200</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 392.



olmalıdır. Osmanlı döneminde Mada Adası'na 1866 yılında 30-40 hane kadar Rus Kazak'ı yerleştirilmiştir<sup>201</sup>. Bundan dolayı adaya Kazak Adası da denilmiştir. Ancak tarihî verilere göre Rus Kazakları'ndan önce adada gayrimüslim Türklerin yaşadığı bilinmektedir. Kazakların bu adayı terk etmesinden sonra birkaç Çeçen ailesi adaya yerleştirilmiştir. Mada Adası'na Çeçenlerden sonra ise Tırtar ve Ötkünlü isimli Türkmen aşiretlerinin yerleştirildiği bilinmektedir. 1943 yılında adada sadece 4 hane vardır<sup>202</sup>. Adanın sakinleri günümüzde bu adada hayatlarını sürdürmeye devam etmektedir<sup>203</sup>. Ada 1945 yılına kadar Beyşehir ilçesine bağlı iken bu tarihten sonra Şarkıkaraağaç'ın Gedikli Köyü'ne bağlanmıştır. Bugün Gedikli Köyü'nün Kumluca Adası veya mahallesi olarak bilinmektedir<sup>204</sup>.



Fotoğraf 14: Mada Adası'ndan Bir Görünüm. (MBK)

#### *Hacı Akif Adası*

Beyşehir Gölü'nde adalar kümesinin güneyinde bulunan Hacı Akif Adası, 2650 hektarlık alanıyla gölün en büyük ikinci adasıdır. Tapu kaydı-

<sup>201</sup> Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 189.

<sup>202</sup> Dağlıoğlu, "Beyşehir Gölü", s.1375.

<sup>203</sup> Ömer Görür (D. 1966) ile 03.05.2014 tarihinde Şarkıkaraağaç Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat; Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 94.

<sup>204</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 94.

na göre ada 5000 dönümdür<sup>205</sup>. Beyşehir merkeze uzaklığı 25 km kadardır. İsmi aslen Hoyranlı olan ve Beyşehir'deki meşhur tarihî evin sahibi olarak da bilinen Hacı Akif Efendi'den almıştır<sup>206</sup>. Adanın en yüksek noktası, "Büyükdağ"dır. Sazlıklar adayı etrafındaki kayalıklarla birleştirmektedir. Sarkıt ve dikitleriyle ünlü 100 m uzunluğundaki "Adaini Mağarası" Hacı Akif Adası'nda bulunmaktadır. Ayrıca adada Roma –Bizans dönemine ait önemli kalıntılar yer alır<sup>207</sup>. Adanın "Bademlik" denilen bölgesinde eski yapı döküntüleri ve bunların içinde, üzerinde Yunanca ve Latince kitabe bulunan taş parçaları bulunmaktadır<sup>208</sup>.



Fotoğraf 15: Hacı Akif Adası'ndan Görünüm. (MBK)

Hacı Akif Adası'nın bitki örtüsü incelendiğinde, ada üzerinde pek çok alanda ardıç, meşe, akçağaç, dişbudak ağaçlarının yer aldığı görülür<sup>209</sup>. Böcek türleri bakımından da zengin olan adada bir dönem geyik, pekin ördeği ve sülün üretimi yapılmaktaydı<sup>210</sup>. Türkiye Cumhuriyeti Orman

<sup>205</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 404.

<sup>206</sup> İ. Hakkı Konyalı, adanın Hacı Akif'e ait olduğunu söyler. Konyalı, *Beyşehir*, s. 404.

<sup>207</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 403 vd.; Ümmügülüm (Özkan) Ter-Sedef Eryiğit-Kadriye (Deniz) Topçu, "Beyşehir ve Yöresinin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 732; *Beyşehir'de Zaman, Tarih ve Doğa, Çevre ve İnsan*, 5 (16), Şubat 1994, s. 48-53.

<sup>208</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 404.

<sup>209</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 39.

<sup>210</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 11.

Bakanlığı tarafından Milli Park alanı olarak ilan edilen ada, günümüzde Kurucaova Kasabası'nın sınırları içinde bulunmaktadır<sup>211</sup>.

#### Orta Ada

En yüksek noktası 1146 m. olan Orta Ada, İğdeli ve Aygır adalarının 200 metre açığında yer almaktadır<sup>212</sup>. Bu ada 2500 dekar alanında olup Beyşehir Gölü'nün en büyük üçüncü adasıdır. Adada çoğunluğunu meşe, ardıç ve akçaağaç ağaçlarının oluşturduğu bitki örtüsüyle seyrek ağaçlı tepeleri bulunmaktadır<sup>213</sup>. Bununla birlikte Orta Ada'nın tarım yapılan dar bir vadisi de vardır. Ayrıca ada üzerinde eski yapı kalıntılarını da görmek mümkündür<sup>214</sup>. Bu ada günümüzde Kurucaova Kasabası sınırları dâhilinde yer almaktadır<sup>215</sup>.



Fotoğraf 16: Hacı Akif Adası Uydu Görüntüsü. (www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü, Erişim Tarihi; 04.04.2014)

#### Aygır Adası

1055 dekarlık alana sahip olan ve en yüksek noktası 1260 m olan Aygır Adası'nda kilise kalıntıları bulunmaktadır<sup>216</sup>. Ardıç, meşe ve akçaağaç ağaçlarıyla kaplı olan adanın güney tarafları ise kayalıktır<sup>217</sup>. İ. Hakkı Konyalı, adada atların çok sayıda at bulunduğunu ve atların yüzdürülme suretiyle adaya geçirilerek mevsim sonuna kadar burada kendi başlarına otladıklarını söyler<sup>218</sup>. Doğal güzellikleri açısından ilgi çekici olan adanın koy ve kumsalları oldukça güzeldir<sup>219</sup>.



Fotoğraf 17: İğdeli Ada (Solda), Orta Ada (Ortada), Aygır Adası (Sağda) Uydu Görüntüsü. (www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü, Erişim Tarihi; 04.04.2014)

#### Kızılada

Beyşehir Gölü'nde Kızılada isminde iki ada bulunmaktadır • İlkinde yaklaşık 815 dekar büyüklükte olan ada üzerinde hamam, mezar kalıntıları ve çeşitli mağaralar bulunur<sup>220</sup>. İkinci Kızılada olarak bilinen diğer ada ise Kurucaova yakınlarında yer almaktadır. Yaklaşık 110 dekar ala-

<sup>211</sup> Ozantürk, *Kurucaova*, s. 77.

<sup>212</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 11.

<sup>213</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 39.

<sup>214</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 403.

<sup>215</sup> Ozantürk, *Kurucaova*, s. 77.

<sup>216</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>217</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 39.

<sup>218</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 403.

<sup>219</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>220</sup> *Beyşehir'de Zaman, Tarih ve Doğa, Çevre ve İnsan*, 5 (16), Şubat 1994, s. 48-53.

na sahip olan bu adanın en yüksek noktası ise 1142 metredir<sup>221</sup>. Bugün Kurucaova Kasabası'nın sınırları içinde bulunan Kızılada, Kurucaova halkının da ortak malıdır<sup>222</sup>.

#### Çeçen Adası

Beyşehir Gölü içerisinde 595 dekar büyüklüğe sahip olan Çeçen Adası'na "Terkenli, Aşağağıl, Gâvur Adası veya Hacı Osman Adası" da denilmektedir. Adada kavak, söğüt ve dut ağaçları görülür<sup>223</sup>. Üzerinde çoğunlukla Roma dönemine ait tarihî yapı kalıntıları ile hamam, ambarlar, yeraltı dehlizleri ve çiftlik evleri de bulunmaktadır; Çeçen Adası'ndaki hamam çinileri Konya Müzesi'ndedir<sup>224</sup>.



Fotoğraf 18: Kızılada'nın Görünümü. (MBK)

Uzun yıllar öncesinde Rumların yaşadığı ifade edilen ada, İstiklal Savaşı'nda gösterdikleri başarılarından dolayı Çeçenlere verilmiştir<sup>225</sup>.

#### Gölkaşı (Kıstıfan) Adası

En yüksek noktası 1138 m olan Gölkaşı Adası 565 hektarlık bir alana sahiptir. Gölkaşı'na 500 metre uzaklıkta olmasından dolayı sular azalınca yarım ada halini almaktadır. Hayvan otlağı olarak kullanılan adada söğüt, kavak ve dut ağaçları bol miktarda bulunmaktadır<sup>226</sup>. Kıstıfan Adası'nda, XVI. yüzyılın ilk yarısında Ortodoks Karaman Türkleri denilen Hıristiyanlar yaşamaktaydı<sup>227</sup>. XIX. yüzyılda bölgeye gelen seyyah F. Sarre, burasının Kyr Stefan Köyü'nün isminden dolayı bir dönem Hıristiyan yerleşim yeri olduğunu ileri sürmektedir<sup>228</sup>.



Fotoğraf 19: Terkenli (Çeçen Adası Adası Uydur Görüntüsü. (www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü, Erişim Tarihi; 04.04.2014)

#### Eşek Adası

Beyşehir Gölü'nde 140 dekarlık bir alana sahip olan Eşek Adası'nın en yüksek noktası 1139 metredir. Seyrek de olsa ağaçlarla kaplı olan adada Selçuklu dönemine ait olduğu tahmin edilen çeşitli köşk kalıntıları bulunmaktadır<sup>229</sup>. Adanın kuzeyinde kasrın etrafını saran geniş bir surun yıkık rıhtımı bulunmakta ve duvarların sadece temeli görülebilmektedir.

<sup>221</sup> Saraçoğlu, *Göller*, s. 311.

<sup>222</sup> Ozantürk, *Kurucaova*, s. 77.

<sup>223</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 39.

<sup>224</sup> *Beyşehir'de Zaman, Tarih ve Doğa, Çevre ve İnsan*, 5 (16), Şubat 1994, s. 50.

<sup>225</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>226</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 39; Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>227</sup> M. Akif Erdoğan, *Beyşehir Sancağının 1584 Tarihli Nüfus Sayımı (Beyşehir, Seydişehir, Bozkır)*, EÜFEF yay., İzmir 2004, s. V

<sup>228</sup> Sarre, *Küçükasya*, s. 155.

<sup>229</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

Rıhtımın solunda ardıç ormanının içinde tepede köşkün harabesi yer almaktadır. Ancak İ. Hakkı Konyalı, bu kasrın mezar soyguncuları tarafından soyulduğunu ve talan edildiğini ileri sürer. Konyalı, köşkün çinileri için dinamitle patlatılan köşk kalıntıları hakkında şunları söyler;

“Köşkün berhava edilen kısmındaki kemerli ve kubbeli olduğu kalıntılardan anlaşılan salonun eni 20, uzunluğu 30 m. idi. Kemerler tuğla ile diğer kısımlar muntazam taşla ve harçla yapılmıştı. Yapı tarzından, harcından ve çinilerinden bunun Kubadabad Sarayı ile yaşıt bir Selçuklu Kasrı olduğu anlaşılıyor”.

Adada bulunan kalıntıların hiçbir yerinde buradaki yapıya ait bir kitabe yoktur. İ. Hakkı Konyalı, buradaki kalıntıların Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubad devri emirlerinden birisine ait, aynı zamanda Kubadabad Sarayı'nın öncü bir karakol kalesi olduğunu söyler<sup>230</sup>.



Fotoğraf 20: Gölkaşı Adası Uydu Görüntüsü.  
([www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü](http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü), Erişim Tarihi; 04.04.2014)

<sup>230</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 391.



Fotoğraf 21: Eşek Adası Uydu Görüntüsü.

#### *Akburun Adası*

“Ömer Çavuş Adası” olarak da bilinen adada eski yapı kalıntıları ve mezar taşları vardır. En yüksek noktası 1128 m olan ada yaklaşık 60 dekarlık bir alana sahiptir<sup>231</sup>. Adanın bitki örtüsü incelendiğinde genellikle kavak, söğüt ve dut ağaçları ile dolu olduğu görülür<sup>232</sup>.

#### *Höyük Adası*

Beyşehir Gölü'nde 20 dekarlık bir alana sahip olan adada yapılan araştırmalarda çeşitli dönemlere ait mezar, kemik, çanak-çömlek kalıntıları bulunmuştur<sup>233</sup>.

#### *Kül Adası*

Beyşehir Gölü'nde çok çeşitli efsane ve hikâyelere de konu olan Kül Adası'nın en yüksek noktası yaklaşık 118 m ve alanı 10 dekar civarındadır<sup>234</sup>. Adanın bitki örtüsü incelendiğinde kavak, söğüt ve dut ağaçlarının

<sup>231</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>232</sup> Yazıcı-Arıbaş, “Beyşehir Gölü”, s. 39.

<sup>233</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>234</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 13.

yoğun olduğu görülür<sup>235</sup>. Bu çalışmanın ilgili bölümlerinde anlatıldığı gibi, adanın kapatılan bir düden neticesinde oluştuğuna inanılmaktadır.



Fotoğraf 22: Akburun Adası Uydu Görüntüsü.  
([www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü](http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü), Erişim Tarihi; 04.04.2014)

#### *Kirse Adası (Kilise Adası)*

Beyşehir Gölü'nde 10 dekarlık alanıyla, Mada Adası ve Karaağaç'a bağlı Gedikli Köyü'nün arasında küçük, düz bir adadır. Bu ada Kirse Boğazıyla Mada Adası'ndan ayrılmaktadır Gölün en derin olduğu nokta 18 metre ile burasıdır<sup>236</sup>.

Bölgede yaşayan halk eski binalara genellikle kilise dedikleri için bu adaya da üstündeki büyük yapı harabesinden dolayı "Kilise Adası" demişlerdir<sup>237</sup>. Yapılan saha araştırmasında görüşülen Gedikli Köyü Muhtarı Ömer Görür bu yapının kilise olmadığını ve gözetleme kulesi olabileceğini söyler<sup>238</sup>. Ada uzun yıllardır yabanî ördeklerin kuluçka alanıdır<sup>239</sup>.

<sup>235</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 39.

<sup>236</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 401.

<sup>237</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 401.

<sup>238</sup> Ömer Görür (D. 1966) ile 03.05.2014 tarihinde Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat.

<sup>239</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 401.



Fotoğraf 23: Kül Adası Uydu Görüntüsü.  
([www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü](http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü), Erişim Tarihi; 04.04.2014)

#### *Mındıras Adası*

Mındıras Adası, Kubadabad Sarayı'nın kuzeyinde ve Çiçek Dağlarının önünde yer almaktadır. Çiçek dağlarının göle doğru uzanmış bir kolu gibidir. Ada Kız Kulesi adasına nazaran büyük ve yüksektir. Adanın güney tarafı Anamas Dağları'ndan Seydişehir Küpe Dağlarına kadar olan sahayı, Doğu tarafı Beyşehir'i, Kuzey tarafı Kireli'yi, Batı tarafı da Çiçek dağlarını görür<sup>240</sup>. Gölün suyu çekilince burası bir yarımada halini alır. Adanın yüzeyi büyük oranda ağaçlarla kaplıdır. Doğusu kayalık olan adada mağara ve antik kalıntılar bulunmaktadır. Mındıras Adası daha çok yırtıcı kuşlarla doludur<sup>241</sup>.

Adanın bitki örtüsü incelendiğinde sayısız yabani dut, badem ve asmalar gibi meyve ağaçları ve ardıç çam gibi orman ürünleri ile doludur. Adanın her tarafına eski küp testi ve mimarî parçalar saçılmıştır. İ. H. Konyalı adanın üzerinde 1960'lı yıllarda uzunluğu 18,5 eni 14,5 metre ebadında dikdörtgen plan üzerinde bir mabet olduğunu ve mabedin doğu duvarı ile temellerinin o tarihte ayakta bulunduğunu söyler. Adadaki bü-

<sup>240</sup> Oral, "İzorya ve Pisidy'a", s. 15.

<sup>241</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 13.

yük tepede ise iki kat duvarlı bir de kale harabesi bulunmaktaydı. Büyük taşlarla yapılmış olan kalenin bazı yerlerinde duvar kalıntılarının yüksekliği 2-3 metreyi aşardı. Adanın güney eteklerinde kalenin dış surlarından bakiyeler bulunmaktadır<sup>242</sup>. Kalenin M. Ö. 3-4. asra ait olabileceği düşünülmektedir. Adada toplanan keramik parçaları arasında Hitit dönemi ile siyah renkli eski Yunan keramikleri bulunmaktadır<sup>243</sup>.



Fotoğraf 24: Kirse Adası'nda Kalıntılar. (MBK)

İbn Bibi'nin eserini tercüme eden Yazıcızâde Ali bu adanın güzelliğini şöyle tarif eder;

“Yeşil bir deniz tatlı nâmend-i şir  
Yüzü meceden misl-i çini-i hazır  
Cezireydi içi yemiş-i bî şümar  
Hem ağaçlarıydı kamu meyvedâr”<sup>244</sup>

Bu beyitin anlamı ise şöyledir; “Süt gibi tatlı yemyeşil bir deniz. Yüzünün dalgaları Çin ipeklisi gibidir. Bir ada ki içinde sayısız yemişleri var. Ağaçlarının hepsi meyvelidir.”<sup>245</sup>

<sup>242</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 395.

<sup>243</sup> Oral, “İzorya ve Pisidya”, s. 15.

<sup>244</sup> Yazıcızâde Ali, *Tevârih-i Âl-i Selçuk (Selçuklu Tarihi)*, (Haz. Abdullah Bakır), İstanbul 2009, s. 501.

<sup>245</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 393.

#### Kız Kalesi /Kulesi Adası

Beyşehir Gölü'nde türlü efsane ve hikâyelere konu olan bir diğer bir ada da Kız Kalesi/Kulesi Adası'dır. Kubadabad Sarayı'nın 3,5 km kuzeydoğusunda, gölün batı sahillerinde yer alan adanın alanı 5 dekar'dır. Adanın en yüksek tepesi 1138 m'dir. Üzerindeki tarihî kalıntıların Kubadabad Sarayı'nın harem dairesi olduğu söylenmektedir<sup>246</sup>.



Fotoğraf 25: Kız Kalesi/Kız Kulesi Adası. (MBK)

Kayalık bir yapıda olan ada da kalın harçlı duvarlarıyla birçok yapı kalıntısı bulunmaktadır. Ada çepeçevre bir kale inşa edilmiş ve müstahkem bir mevki haline getirilmiştir. Kale duvarı içindeki yapı harabeleri ve burada bulunan çini parçaları, bu adanın Bizans ve Selçuklular tarafından kullanılmış olduğunu net olarak ortaya koyar<sup>247</sup>. Beyşehir tarihi hakkında bir eseri bulunan Muallim Memduh Yavuz bu adaya asker kışlası demektedir. Ayrıca kale ile bu yapı arasında yer altından bir yol yapıldığını da söyler<sup>248</sup>. Bir dönem 230 kadar kuş türünü barındırdığı için bir kuş cenneti durumunda olan<sup>249</sup> ada bugün Kurucaova Kasabası sınırları dâhilinde

<sup>246</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>247</sup> Oral, “İzorya ve Pisidya”, s.15.

<sup>248</sup> Yavuz, *Eşrefoğulları*, s. 5.

<sup>249</sup> Bkz. Ayşe İpek Ekmekçi, *Kız Kalesi Adası (Beyşehir Gölü, Isparta) Gümüşü Martı (Larus Cachinnans) Populasyonunun Biyokolojisi*, SDÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2011.

bulunmaktadır<sup>250</sup>.



Fotoğraf 26: İçeri Ada ve Kes Adası Uydu Görüntüsü.  
([www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü](http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü), Erişim Tarihi; 04.04.2014)

#### Kes Adaları

Beyşehir Gölü'nde 10 kadar küçük adadan oluşan bu adalar kümesi İçeri ve Dışarı Adalar olarak da adlandırılır. En yüksek noktası 1134 m olan bu adalardan otlak olarak yararlanılmaktaydı<sup>251</sup>. Bugün Beyşehir Gölü Güneyinde bulunan Yeşildağ (Kaşaklı) Kasabası'ndaki balıkçılar tarafından tekne-bakım ve onarımlarının yapılmasında ve balık ağı, kasa ve diğer erzakların depolanmasında kullanılmaktadır<sup>252</sup>. Selçuklular döneminde Atabeg Arslan-Doğmuş'un Konya'daki medresesine ait vakfiyesinde vakıf köylerinden bahsedilirken Kâsı Köyü'nün Antalya yolu üzerinde ve Süleyman Şehri adasında (fi Cezîret il-medînet is-Süleymâniyye) olduğu belirtilmektedir. Konya evkafı defterinde de bu vakıflar zikredilirken "tâbî-i Cezîre-i Kâsı" adıyla bir kayıt bulunmaktadır<sup>253</sup>. İ. Hakkı Konyalı, Beyşehir Gölü'nün kıyılarında önceden yarımada iken daha sonraları ada haline dönüşen bir mevkiye bulunan Gesi adındaki köyün sular altında

<sup>250</sup> Ozantürk, *Kurucaova*, s. 77.

<sup>251</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 11.

<sup>252</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s.48.

<sup>253</sup> Osman Turan, "Mübârezdedin Er-Tokuş ve Vakfiyesi", *Belleter*, XI/43, Ankara 1947, s. 422.

kaldığını ifade etmiştir. Konyalı'nın bahsettiği ve vakıf kayıtlarına adı geçen köy bu adalardan birisinde olmalıdır<sup>254</sup>.

#### İğdeli Ada

En yüksek noktası 1282 m olan ada göldeki adaların en çok ağaçlısıdır<sup>255</sup>. İğde, dut, meşelikler tüm adayı kaplamaktadır<sup>256</sup>. Hilal şeklindeki kumsalları, kırmızı kumlarla kaplıdır. Ancak, kıyıları genellikle dik ve derindir. İ. H. Konyalı, bu adanın Pisidialılar ve Selçuklular döneminde meskûn olduğunu, özellikle Kubadabad Sarayı yapıldıktan sonra bu adaya da kasırlar yapıldığını söylemektedir<sup>257</sup>.



Fotoğraf 27: İğdeli Ada (Önde), Orta Ada (Ortada), Aygır Adası (Arkada).

<sup>254</sup> Konyalı, "Hüccet", s.102; Konyalı, *Beyşehir*, s.385.

<sup>255</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 402.

<sup>256</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 39.

<sup>257</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 402.



Fotoğraf 28: Kara Ada, Kızıl Ada, Keltaş Adası, Hatibin, Helimin Adası, Tek Ada  
Uydu Görüntüsü. ([www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü](http://www.google.com/maps/place/Beyşehir+Gölü),  
Erişim Tarihi; 04.04.2014)

## İKİNCİ BÖLÜM







sonra taş mimarinin görüldüğü ikinci neolitik yerleşim olarak değerlendirilmiştir<sup>261</sup>. Beyşehir Gölü çevresinde Neolitik döneme ait başka yerleşimler de bulunmaktadır. Gölün kuzey istikametinde bulunan Çukurkent Yerleşimi de bu dönemle aittir<sup>262</sup>. Beyşehir Gölü Havzası hakkında yapılan çalışmalar, bölgenin Neolitik Çağ sonrası da iskâna tâbi tutulduğunu göstermektedir. Bu çalışmalarda Kalkolitik, Tunç ve Demir Çağı'na ait çok sayıda yerleşimin<sup>263</sup> varlığı, bölgenin binlerce yıllık bir sürede kesintisiz olarak kullanıldığını göstermektedir<sup>264</sup>. Tunç Çağı'nda (M. Ö. 3000-1700) bölgenin, Anitta Tableti'nde adı geçen Puruṣhanda (Buruṣhanda) Krallığına bağlı olduğu düşünülmektedir<sup>265</sup>.

Eflatunpınar ve Fasıllar anıtları bölgenin Hitit dönemi (M. Ö. 1700-1200) hakkında önemli bilgiler vermektedir. Hitit dönemi bölgenin su anıtları bakımından önem kazandığı bir dönemdir. Nitekim Anadolu'da büyük bir kuraklığın yaşandığı dönemde Eflatunpınar ve Fasıllar anıtlarının öncelikli olarak sulama amaçlı yapıldığı anlaşılmaktadır<sup>266</sup>. Eflatunpınar Anıtı, bazı kaynaklarda kutsal bir anıt olarak nitelendirilmektedir. Buradaki kaynak, büyük bir güçle topraktan fıskırır ve doğal bir kaya seti ile toplanarak çok küçük ölçüde bir kaynak gölü oluşturur. Hititler bu küçük gölün kıyısına önyüzünde kabartmalar olan bir kült düzseti yapmıştır<sup>267</sup>. Bazı araştırmacılara göre, bu anıtlar sebebiyle

<sup>261</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 24.

<sup>262</sup> Çukurkent Höyük, bugün Konya ili Hüyük ilçesi Çukurkent Kasabası'nın kuzeyinde su deposunun bulunduğu yamaç üzerinde yer alır. Bu yerleşme kuzeye doğru 500 m. uzaklıktadır. Bahar, "1998-1999 Yılı Konya-Karaman", s.191.

<sup>263</sup> Beyşehir bölgesinde bulunan Eflatun, Bayat, Çavuş, Çukurkent, Görünmez ve Köşk Höyükleri için Bkz. Bahar, "1998-1999 Yılı Konya-Karaman", s.189-191.

<sup>264</sup> Bahar, Koçak, *Konya*, s. 13 vd; "Konya", *Yurt Ansiklopedisi VII*, s. 5147; Daha geniş bilgi için bkz. Hasan Bahar, *Demir Çağı'nda Konya ve Çevresi*, Konya 1999.

<sup>265</sup> Bahar, "Beyşehir", s. 256.

<sup>266</sup> Charles Texier, *Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi I-III*, (Çev. Ali Suat-Kazım Yaşar Koprıman-Musa Yıldız), Ankara 2002, s. 299; Eflatunpınar Anıtı 1895 yılında bölgeye gelen seyyah F. Sarre'nin dikkatini çekmiş ve anıtın bu dönemdeki halini detaylı bir şekilde tasvir etmiştir. Sarre, *Küçükasya*, s. 153vd.; Veysel Dombaz, "Konya Civarı Hitit Anıtları", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, XXI/310, Temmuz-Eylül 1972, s. 10vd.

<sup>267</sup> Anıtın resim ve çizimleri için Bkz. Rudolf Naumann, *Eski Anadolu Mimarlığı*, Ankara 1998, s.451-452; Bölgenin Hitit dönemi ve abidelerini ele alan diğer kaynaklar için Bkz. W. Hamilton, *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia II*, London 1842; Eduard Meyer, *Reich und Kultur der Chetiter*, Karl Curtius Berlin Verlag Karl Curtius in Berlin 1914, s.114-115; F.Baştaç, "Konya Vilâyetindeki Hitit Abideleri ve Hititlerin Dinleri", *Konya Dergisi*, Mart 1937, s. 399-408; H.Güterbek, "Alte und New Hethitische Denkmaler", *Halil Ethem Hatıra Kitabı*, Ankara 1947, s. 48-51; K.Bittel, "Beitrag un Eflatun-Pınar", *Bior*, X, 1/2, 1953; E.Laroche, "Eflatunpınar", *Anadolu/ Anotolia*, III, 1958, s. 43-47; J. Mellaart, "The Late Bronze Age Monuments of Eflatun Pınar and Fasıllar Near Beyşehir", *Anatolian Studies*, XII, 1962, s. 111-117; Naci Fikret Baştaç, *Konya 1*, Konya 1945, s.40-45; Konyalı, *Beyşehir*, s.330-343.

Beyşehir ve çevresi, XIX. yüzyılın ortasından itibaren gittikçe ün kazanmaya başlamıştır<sup>268</sup>. Vilâyet Salnamelerinde bu abidelerden bahsedilmekte, anıtların yabancılar tarafından sürekli ziyaret edildiği belirtilerek en iyi şekilde muhafaza olunduğu ifade edilmektedir<sup>269</sup>. 1947 yılında Beyşehir'e giden Halil İnalçık ve Halil Demircioğlu;

"Eflatunpınar emsaline nadir rastlanan büyük bir kaynaktır. Suları genişçe bir yer kaplayan, fakat yeryüzüne pek çıkmamış olan kayalar arasından hemen hemen bir çay gibi teşkil edecek kadar çok kuvvetli çıkıyor. Bu hal, öyle görülüyor ki, insanları çok eskiden, burada tanrısal kudretlerin tecelli ve tezahür ettiği inancına götürmüştür. Filhakika daha M.Ö. 2.000'de Hititlerin buraya hususi bir önem verdikleri ve burasını mukaddes bir pınar telakki ettikleri artık anlaşılmış bulunuyor. Araştırmalar kaynaktan çıkan suların genişçe bir havuz halinde toplandığını, su birikintisinin suni olduğunu ve Hititler tarafından daha aşağıda bir bent yapılmak suretiyle vücuda getirildiğini göstermiş bulunuyor. Hatta bu havuzun dibinin dahi o zamanlar döşeli olması ihtimalini düşündürecek emareler bile mevcuttur." demişlerdir<sup>270</sup>.

Hitit Egemenliğinden sonra Demir Çağı'nda bölgede Frigler'in hâkim olduğu görülmektedir<sup>271</sup>. Bölge M.Ö. VII. yüzyılda Lidya, M.Ö. 546'da Pers, M.Ö. 333'te Makedonya egemenliğine girmiş<sup>272</sup>, Roma döneminde ise Pisidia bölgesi (Göller Bölgesi) ve bir süre de Likaonya (Konya Bölgesi) içinde yer almıştır<sup>273</sup>. Beyşehir Gölü Havzası, M. Ö. 120'de Roma ve M. S. 395'de de Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun hâkimiyetindedir. Roma döneminde önemli bir yol güzergâhı üzerinde bulunan Beyşehir Gölü çevresinde bu dönemden kalma birçok ören, höyük ve yollar gibi tarihî kalıntılar bulunmaktadır<sup>274</sup>.

<sup>268</sup> Remzi Oğuz Ank, *Ankara-Konya-Eskişehir, Yazlıkaya Gezileri*, (Haz. Tahsin Özgüç), Ankara 1956, s.12.

<sup>269</sup> Bkz. *H 1332 Mali 1330 (1914) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, İstanbul Babiâli Cihan Matbaası, 1330/1914, s.604;

<sup>270</sup> Halil Demircioğlu, Halil İnalçık, "Tarih Enstitüsünün Orta Anadolu Gezisi", *AÜDTCFD.*, Ankara 1947, s.173.

<sup>271</sup> Bahar, Koçak, *Konya*, s.25; Besim Darkot, "Konya", *IA*, VI, Eskişehir 1997, s. 842; Baştaç, *Konya I*, s.229-231; "Konya", *Yurt Ansiklopedisi VII*, s. 5147.

<sup>272</sup> Süleyman Özkan, "Beyşehir Civarında Bulunmuş Olan Eserler", *Belleten*, LIV/210, Ankara 1990, s. 583-590; Hüseyin Muşmal, "Beyşehir'in Tarihçesi", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 93.

<sup>273</sup> Ramsay, *Tarihî Coğrafya*, s. 433; Roma Döneminde Pisidya bölgesi hakkında geniş bilgi için bkz. Özsait, *Pisidya Tarihi*, s. 113-119.

<sup>274</sup> Hasan Bahar-Güngör Karauğuz-Özdemir Koçak, *Eskiçağ Konya Araştırmaları 1*, İstanbul 1996, s. 22; Eyüboğlu, *Beyşehir*, s. 15; Beyşehir Gölü Havzası'nın Bizans dönemindeki durumu hakkında geniş bilgi için bkz. Mehmet Ali Kaya, "Roma İmparatorluğu Döneminde Beyşehir Gölü Çevresi", *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 369.

Beyşehir Gölü Havzası, 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra, Anadolu Selçukluları egemenliğine girmesiyle daha da önem kazanmıştır<sup>275</sup>. 1243 yılında Moğol istilasına uğramış ve daha sonra Eşrefoğulları'nın merkezi olmuştur<sup>276</sup>. 1277-1326 yılları arasında bu yöreye hâkim olan Eşrefoğulları döneminde bölge önemli bir merkez halini almıştır<sup>277</sup>. 1326'da İlhanlı komutanı Timurtaş, bu beyliğe son verince yöre Hamitoğulları yönetimine geçmiştir<sup>278</sup>. 1381 yılına doğru, Hamitoğulları devrinde, Osmanlı hükümdarı I. Murad, Yalvaç, Akşehir ve Isparta ile bu bölgeyi satın almıştır<sup>279</sup>. 1466 yılına kadar Karamanoğulları Beyliği ile Osmanlı Devleti arasında birkaç kez el değiştiren Beyşehir yöresi, Fatih Sultan Mehmet devrinde kesin olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır<sup>280</sup>.

Buraya kadar söylenenler ışığında denilebilir ki Beyşehir Gölü çevresi Anadolu hakkında kullanılan "medeniyetler beşiği ve uygarlıklar beldesi" nitelemesinin tipik bir örneği gibidir. Anadolu topraklarında iz bırakmış, isimlerinin ardı ardına sıralanmasının artık klasikleştiği kavimlerin izlerine Beyşehir Gölü çevresinde pek çok mevkide rastlanmaktadır. Bu kavimler Beyşehir Gölü çevresi ve adalarını kendi kültür ve düşünce dünyalarının ürünleriyle donatmış ve günümüze kadar oldukça zengin bir miras bırakmışlardır. Geniş çaplı araştırmalara konu olmuş ve bunların yanı sıra popüler-turistik ilginin üzerlerine yoğunlaştığı Hititler dönemi Eflatunpınar ve Fasıllar Abideleri, Türkiye Selçukluları dönemi Kubadabad Sarayı, Kız Kalesi kalıntıları, Eşrefoğulları dönemi Eşrefoğlu Cami ve külliyesi gibi anıtsal yapıların tamamı Beyşehir Gölü çevresinde göl ve su ile yakından alakalıdır<sup>281</sup>.

Bütün bu örnekler Beyşehir Gölü'nün yaşam kaynağı olarak tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar bölgenin kalbi konumunda olduğunu göstermektedir. Aşağıda Beyşehir Gölü çevresinde ve adalarda tarih

öncesi dönemlerden günümüze kadar hâkim olmuş medeniyetlerin göl ile ilişkileri elde edilebilen bilgi ve bulgular ışığında ele alınacaktır.

## I. ROMA-BİZANS DÖNEMİ

Beyşehir Gölü çevresinde bugüne kadar yapılan çalışmalarda pek çok prehistorik yerleşim tespit edilmiştir. Göl çevresinde tespit edilen bazı ilkçağ yerleşimleri; Yeniköy Höyük, Çukurkent Höyük, Beyşehir Höyük, Yılan Höyük, Alan Höyük, Kaşaklı Höyük, Seydişehir Höyük, Kanal Höyük, Eflatunpınar, Toprak Tol Höyük, Burun Höyük'tür<sup>282</sup>. Bunların dışında Beyşehir Gölü'ndeki bazı adalarda yapılan yüzey araştırmalarında Prehistorik Çağdan itibaren çeşitli dönemlere ait yerleşmeler tespit edilmiştir<sup>283</sup>. Bunlardan 1120 m yüksekliğe sahip, Erbaba'ya yakın olan Yılan Adası'nda Geç Neolitik Çağ ve Erken Kalkolitik Çağ'a (M. Ö. 6700/6600-6000, M. Ö. 6000-5500) tarihlenen höyük bulunmaktadır<sup>284</sup>. Ayrıca Mada ve Mındıras adalarında Frigler döneminden kalma Sibel mabetlerinin bulunduğu bilinmektedir<sup>285</sup>.

Beyşehir Gölü Havzası Helenistik Roma döneminde Phrygia, Paroreus, Lykaonia, Pisidia, Pamphlia, İsauria ve Dağlı Kilikya gibi bölgeler arasında yer almaktaydı. Tarihî verilerden Beyşehir Gölü çevresi Mystia olarak kabul edilmektedir<sup>286</sup>. Beyşehir Gölü Havzası'na Neolitik dönemden beri yerleşmeler olsa da adalara ilk önemli yerleşimler Roma dönemi ile birlikte başlamaktadır. Roma Devleti Akdeniz'deki adaları çeşitli yerleşme tarzları ile değerlendirmesi ve ada kültürüne yabancı değildir<sup>287</sup>. M.Ö. 120'de Roma ve M. S. 395'de de Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nun hâkimiyetinde olan ve bu dönemlerde önemli bir yol güzergâhı üzerinde bulunan Beyşehir Gölü çevresinde o dönemden kalma birçok ören, kalıntı, höyük ve önemli yollar gibi tarihî kalıntılar bulunmaktadır<sup>288</sup>. Özellikle gölün kuzeydoğu sahilleri ve Şarkıkaraağaç tarafları ile bazı adalarda göl

<sup>275</sup> Erdem Yücel, "Bir Selçuklu ve Osmanlı Merkezi Beyşehir", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, XXXI/310, Temmuz-Eylül 1972, s. 2.

<sup>276</sup> İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu-Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1969, s. 58vd.

<sup>277</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 39.

<sup>278</sup> Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 2013, s. 661.

<sup>279</sup> Aşıkpaşaoğlu, *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, (Haz. Atsız), İstanbul 1992, s. 55; Abdurrahman Şeref, *Osmanlı Devleti Tarihi*, (Haz. Musa Duman), İstanbul 2005, s. 71.

<sup>280</sup> Hoca Sadeddin, Tacü't-Tevârih II, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), ? Tarihsiz, s. 269; Aziz B. Erdeşir - i Esterâbadî, *Bezm U Rezm*, (Çev. Mürsel Öztürk), Ankara 1990, s. 358; Mehmet Neşri, *Kitâb-ı Cihân-nümâ II*, (Yay. F. N. Unat-M. A. Köymen), Ankara 1957, s. 685.

<sup>281</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 29.

<sup>282</sup> Mehmet Özsaıt, *İlkçağ Tarihinde Pisidya*, İstanbul 1980, s. 81.

<sup>283</sup> Hasan Bahar, "Konya-Karaman Yüzey Araştırmaları 2006", *Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğü 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı (28 Mayıs - 01 Haziran 2007 Çanakkale)*, Ankara 2008, s. 237vd.

<sup>284</sup> Bahar, "Beyşehir", s. 267; Ayrıca bkz. Mustafa Arslan, Yalvaç-Beyşehir-Suçla Oluğunun M. Ö 500-M. S 500 Yılları Arası Tarihi, *SÜSBE*, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2011, s. 14vd.

<sup>285</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 3.

<sup>286</sup> Bahar, "Beyşehir", s. 262.

<sup>287</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 41.

<sup>288</sup> Hasan Bahar vd, *Konya*, s. 22.

suyunun çekilmesi ile birlikte Roma dönemine ait pek çok yapı ortaya çıkmaktadır<sup>289</sup>.



Fotoğraf 29: Keltaş ve Helimin Adası. (MBK).

Beyşehir Gölü adalarında yapılan yüzey araştırmalarında, adalara çoğunlukla Roma döneminde yerleşmeler yapıldığı ve bu yerleşimlerin sivil yerleşmelerden ziyade daha çok askerî depolama yerleri olduğu düşünülmektedir<sup>290</sup>. Bununla birlikte Keltaş Adası'nda bir kiliseye ait yapının temelleri ve Geç Roma dönemine ait keramik parçaları da tespit edilmiştir<sup>291</sup>. Ayrıca Habib'in Adası'nda Roma dönemine ait yerleşimde liman ve depo binalarına ait temel kalıntıları mevcuttur<sup>292</sup>. Diğer taraftan Helimin Adası'nın kuzeyinde Roma döneminde kullanılan bir liman vardır. Aynı zamanda Tavşanlı Adası'nın zirvesinde kuzey tarafta yaklaşık 13 m. uzunluğunda, 7 m. genişliğinde bir kiliseye ait taş temelleri tespit edilmiştir. Buradaki yapının duvar kalınlığı 1 m. ve doğudaki girişi 160 cm'dir. Adanın kuzeyinde doğuya doğru kıvrılan taş örgülü bir sur vardır. Surun doğusunda ise depolamaya ait duvar temelleri görülebilmek-

<sup>289</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 11.

<sup>290</sup> Bahar, "Konya", s. 238vd.

<sup>291</sup> Beyşehir'in batısında ve Kurucova'nın 8 km. kadar doğusunda yer alır. Bahar, "Konya", s. 238.

<sup>292</sup> Kurucova'nın 8 km. kadar güneydoğusunda. Keltaş Adası'nın 100 m. kadar doğusunda yer alır, Bahar, "Konya", s. 238.

tedir. Kuzeyinde bir liman ve sular tarafından aşındırılmış, limana ait ana kayaya oyulmuş basamaklar görülür. Ayrıca burada Roma dönemine ait çok çeşitli keramik parçaları da tespit edilmiştir<sup>293</sup>.

Beyşehir Gölü'nde mevcut başka adalarda da Roma dönemine ait yerleşim izleri bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan Hacı Akif ve Kirse Adası'nda Roma dönemine ait tapınaklar bulunmaktadır<sup>294</sup>. Hacı Akif Adası'nda "Bademlik" denilen yerde eski yapı döküntüleri ve bunların içinde üzerinde Yunanca ve Latince kitabe bulunan taş parçaları yer almaktadır<sup>295</sup>. Hacı Akif Adası'nın özellikle kuzeyinde liman ve depo binaları mevcuttur. Burada Roma, Bizans ve Selçuklu Dönemi yerleşimi olduğuna işaret eden keramik ve mimarî parçalar bulunmuştur<sup>296</sup>.



Fotoğraf 30: Adalarda Kalıntılar. (MBK)

Beyşehir Gölü'nde yer alan ve diğerlerine nazaran daha küçük olan adalarda da yerleşim izlerine rastlanmıştır. Bunlardan Orta Ada üzerinde eski yapı kalıntıları da bulunmaktadır. Aygır Adası'nda kilise kalıntıları<sup>297</sup>, Kızılada üzerinde hamam, mezar kalıntıları ve mağaralar bulun-

<sup>293</sup> Helimin Adası'nın doğusu ile Akif'in Adası'nın batısında yer alır. Bahar, "Konya", s. 238.

<sup>294</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 403.

<sup>295</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 404.

<sup>296</sup> Bahar, "Konya", s. 238.

<sup>297</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

maktadır<sup>298</sup>. Diğer taraftan Çeçen Adası üzerinde tarihî yapı kalıntıları, hamam, ambarlar, yeraltı dehlizleri ve çiftlik evleri bulunmaktadır<sup>299</sup>. Ayrıca Akburun Adası'nda eski yapı kalıntıları hamam ve mezar taşları tespit edilmiştir<sup>300</sup>. Yapılan araştırmalarda Höyük Adası'nda mezar, kemik, çanak-çömlek kalıntıları bulunmuştur<sup>301</sup>. Benzer şekilde Kuşkondu Adası'nda yine bu döneme ait mezar kalıntıları vardır<sup>302</sup>. Beyşehir Gölü adalarında 1950-1960 yılları arasında araştırma yapan İ. H. Konyalı İğdeli Ada'nın Pisidia döneminde meskûn olduğunu söylemektedir<sup>303</sup>. Yapılan araştırmalarda Mındıras Adası'nda antik kalıntılar tespit edilmiştir<sup>304</sup>. Nitekim Mındıras Adası'nın tepesinde uzunluğu 18,5 eni ve 14,5 m bir dikdörtgen plan üzerine yapılmış mabetlerden detaylı bir şekilde bahsedilmektedir. Hatta bu adadaki yapının temelleri ile doğu duvarının bir kısmı kalan taşlardan birinin uzunluğu 3,20, genişliği 1,30, kalınlığı 0,85 metre olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde adada yer alan büyük tepede iki kat duvarlı bir şekilde kale harabesi vardır. İ. Hakkı Konyalı tarafından söz konusu mabetlerin M. Ö. 3. ve 4. asırlara ait olduğu tahmin edilmiştir<sup>305</sup>.

Buraya kadar Beyşehir Gölü adalarındaki Roma dönemi kalıntılarında bahsedildi. Adalarda Roma dönemine ait kalıntıların yanı sıra Bizans dönemine ait pek çok yerleşim izine de tesadüf edilmiştir. Nitekim Kız Kalesi Adası'nda Bizans dönemine ait kalıntılar bulunmaktadır<sup>306</sup>. Adalarda yapılan araştırmalardan anlaşıldığına göre, yaklaşık 3000 m<sup>2</sup>'lik (5 dekar) bir alana sahip olan adanın çevresi savunma duvarları ile sınırlandırılmıştır ve bu savunma hattında yer yer Bizans dönemine ait yapı teknikleri izlenmektedir. 1981-1985 yıllarında gerçekleşen kazılarda adada bulunan V. ve VI. yüzyıllara tarihlendirilen 6,5 m uzunluğunda ve 3,6 m genişliğinde olan renkli yer mozaïği, adada dini bir yapının varlığına

işaret etmektedir. 1983 ve 1984 yıllarında adada yapılan kazılarda ortaya çıkan freskolar ise XI. ve XII. yüzyıl resim sanatında izlenen üslup özellikleriyle paralellik göstermektedir. Kız Kulesi'ndeki yapılan bu arkeolojik kazılar ve yüzey araştırmaları adada Hıristiyanlığın erken dönemlerine uzanan bir yerleşimin arkeolojik veriler ile kanıtlanmasını sağladığı için oldukça önemlidir<sup>307</sup>. Diğer taraftan Kız Kalesi Adası'nda yapılan araştırmalarda Bizans İmparatoru II. Constans'a (641-668) ait bir altın sikke ile yine bu döneme ait ancak tahrip olduğu için dönemi tam tespit edilemeyen ikinci bir bakır sikke bulunmuştur. Ayrıca adada bulunan diğer maden eserler arasında bronzdan yapılmış küçük çanlar ve bir kandilin asılmasında kullanılmış olabilecek taşıyıcı bir zincire ait parçalar bulunmaktadır. Adada bulunan her parça çok önemli olmakla birlikte yapılan araştırmalarda tespit edilen bronzdan yapılmış 3 çan, bu dönemlerde adada manastır ve kiliselerin mevcut olduğunu açıkça göstermektedir<sup>308</sup>.

Beyşehir Gölü adalarında sınırlı sayıda yüzey araştırması yapılmıştır. Hatta bugüne kadar bir iki ada dışında arkeolojik bir kazı gerçekleştirilememiştir. Beyşehir Gölü çevresinde ve adalarda uzun yıllar araştırma yapan İ. Hakkı Konyalı "Beyşehir Gölü'nün Kırelî tarafları, yani doğu kuzey sahilleri, adalar, kül adası, Karaağaç tarafları Roma devrinin döküntü yadigârlarıyla doludur. Bunları içinde Bizans devrine ait olanlar da vardır. Fakat bunları dillendirmek için tam kadrolu uzman heyetleri faaliyete geçmeleri gerekir. Bu bir kişinin çalışmasıyla mümkün değildir. Kazılar yapılacak, çıkacak Yunanca, Latince ve Hatta var ise Hititçe kitabeler okunacak, arkeologlar bulunan eserlerin nabzını tutacaklar, tarihçiler devirlerini dile getirecekler..." demektedir<sup>309</sup>.

Nitekim bugüne kadar sınırlı sayıda ve dar imkânlarla araştırma yapılmasına rağmen, araştırma yapılabilen adalarda, dinî, askerî ve ticarî açıdan çok önemli yapı kalıntıları ile kale, köşk ve surlara ait parçalar ve çok sayıda yerleşim izi tespit edilebilmiştir. Yapılacak yeni ve detaylı yüzey araştırmaları adalardaki iskân süreci hakkında çok önemli bilgiler ortaya çıkaracaktır. Beyşehir Gölü adalarındaki yerleşimleri ortaya çıkaracak bu araştırmaları destekleyecek nitelikte, elimizde çeşitli arşiv belge-

<sup>298</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 41.

<sup>299</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 41; *Beyşehir'de Zaman*, s. 50.

<sup>300</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 41.

<sup>301</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>302</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 41.

<sup>303</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 402.

<sup>304</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 41.

<sup>305</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 395.

<sup>306</sup> Ayşe Ç. Türker, "Kubadabad ve Kız Kulesi Kazılarında Bizans Dönemini Temsil Eden Buluntular", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 69; A. Osman Uysal, "Kubadabad Hamamları", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 85.

<sup>307</sup> Uysal, "Kubadabad", s. 85.

<sup>308</sup> Türker, "Kız Kulesi Kazıları", s. 70.

<sup>309</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 11.

leri ve döneme ait yazılı metinler de bulunmaktadır. Adalarla ilgili ilk yazılı bilgileri Bizans kroniklerinden öğrenmekteyiz.

Beyşehir henüz bir uç bölgesi iken göldeki adalarda yaşayan Rumların Türklerle ticarî ilişkiler kurdukları ve bu münasebetler neticesinde zamanla Türk âdet ve geleneklerini benimsedikleri bilinmektedir<sup>310</sup>. Rumların Türklerle dostça ilişkilerde buldukları sıralarda Selçuklu Sultanı I. İzzeddin Mesut, Antalya bölgesini fethetmek istemekte ve bu nedenle Selçuklu kuvvetleri Antalya yörelerine sürekli saldırılarda bulunmaktadır<sup>311</sup>. Bizans İmparatoru Ioannes Komnenos 1142 yılında bu hareketleri durdurmak ve İstanbul–Antalya yolunu güven altına almak amacıyla Selçuklular üzerine bir sefer düzenlemiştir. Komnenos bu seferinde Antalya'ya giderken, Beyşehir Gölü'ndeki adalarda yaşayan Hıristiyan halkın Selçuklulara tâbi olduğunu görünce, sal ve kayıklarla adalardaki kalelere saldırmış, adaları zapt etmiş ve burada Selçuklulara bağlı bulunan Hıristiyanları Konya'ya sürmüştür<sup>312</sup>.

Bizans Kroniklerinde, İmparator İonnes'in adalara yaptığı çıkarma şöyle anlatılmaktadır<sup>313</sup>;

“1141 yılında İmparator İonnes Türklerin Sozopolis'e karşı saldırıya geçtiklerini duyunca, bütün ordusuyla süratle oraya yöneldi. Düşmanla karşılaşamayınca (zira Romalıların yaklaştıklarını duyunca kaçmışlardı) ordusunu Pusguse (Beyşehir Gölü) denilen göle götürdü. Bu göl çok geniş ve uzundu. Suyun ortasında birbirinden ayrı yükselmiş adalar vardı; bu adaların üzerinde eskiden yapılmış kaleler bulunur. Bu adalar üstünde yaşayan insanlar suyu bir kale hendeği olarak nitelendirirler. Bu insanlar için aynı gün zarfında Konya'ya gidip gelmek mümkündür. Özellikle bu sebepten ötürü İmparator, gölün hâkimiyetini ele geçirmeye büyük önem veriyordu. Orada yaşayan Romalılar, gölü ona teslim etmeyince (çünkü

uzun zamandan beri Türklere yakın yaşadıkları için onların adetlerini benimsemişlerdi), aşağıdaki şekilde bir plan yaptı. Mümkün olduğu kadar çok sayıda yelkenli sandal ve küçük kayıklar toplayarak hepsini kalaslar ile birbirine bağladı; üzerlerine savaş makinelerini yükledi ve bunları doğruca adalardaki kalelerin önüne götürdü. Fakat göl sert bir rüzgâr ile çalkalanınca Romalı askerlerin çoğu suya düşüp kayboldu; ancak pek zorlukla ve olağan üstü çaba ile bir kısmı kurtulabildi”<sup>314</sup>.

Bir başka Bizans kaynağı ise olayı şu şekilde anlatmaktadır:

“İmparator İonnas (Yuannis), Phrygia kenarından geçerek Attalos'un harika şehri Antalya'ya ulaştı. Civardaki bölge ve şehirlerde düzen ve asayiş kurmak için burada bir süre kalmak fikrindeydi. Çünkü bazı yöreler Türk boyunduruğuna boyun eğmişlerdi. Bunlar arasında hemen hemen bir deniz kadar büyük olan Purguse (Karalis, bugünkü Beyşehir Gölü) de vardı. Gölün içinde birçok yerden sudan fışkıran küçük fakat çok müstahkem adaların ahalisi Hıristiyan olmakla beraber, o sıralarda kayıkları aracılığı ile Konya Türkleriyle çok canlı ilişkiler sürdürmekteydiler. Böylece bunlarla Türkler arasında sadece kuvvetli bir dostluk kurulmakla kalmamış, bunlarda âdet ve gelenekleriyle hemen hemen Türkleşmişlerdi. Bu sebepten de sınır komşularının tarafını tutuyorlar ve Bizanslıları kendilerine düşman görüyorlardı. Uzun bir alışkanlık işte milliyet ve dinden daha güçlü oluyor. Bunlar akıllarını yitirmişçesine davrandılar; İmparatora küfürler savurdular ve adalarını koruyan su engeline güvenip onun emirlerine açıkça karşı koydular.

İmparator her ne kadar bunlara gölün eskiden beri Bizans'a ait olduğunu, eğer gerçekten istiyorlarsa, adaları boşaltıp açıkça Türklerin tarafına geçmelerini söyledi. Eğer böyle yapmayacak olurlarsa İmparator gölün, belki de uzun bir süre Bizans Devleti için kaybedilmesine hiçbir surette tahammül etmeyecekti. Fakat sözlerinin bir yararı olmadı. Bu yüzden de İmparator icraata geçti. Gezi ve balıkçı kayıklarını birbirine bağlayarak sallar yaptırdı. Surları yıkan koçbaşlarını bunların üzerine yükleyerek müstahkem adalara karşı sevk etti. Böylece adaları zapt edebildi. Ama

<sup>310</sup> Fuad Köprülü, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara 1994, s.79; Ramsay, *Tarihi Coğrafya*, s.82; Turan, *Türkiye*, s.177.

<sup>311</sup> Turan, *Türkiye*, s.177.

<sup>312</sup> Ali Sevim, *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*, Ankara 1993, s.142; Turan, *Türkiye*, s.177; Muharrem Kesik, “Sultan Melikşah ve Sultan I. Murat Dönemleri”, *Türkler*, VI, Ankara 2002, s.556.

<sup>313</sup> 1141 yılında Bizans Kroniklerinde anlatılan adaların Eğirdir Gölü adaları mı yoksa Beyşehir Gölü adaları mı olduğu konusunda bazı farklı görüşler vardır. Ramsay, *Tarihi Coğrafya*, s. 433; Her ne kadar Beyşehir Gölü'ndeki adaların sadece birinde yerleşim görülmesi ve de adaların karaya olan mesafelerinin köprü yapılması için muhtemel görünme de Bizans Kroniğinde “adalarn Konya'ya bir günlük mesafede olması” Eğirdir Gölü'ndeki adaların bahsedilen adalar olmadığını göstermektedir. Geniş bilgi için bkz. Sarre, *Küçük Asya*, s. 148.

<sup>314</sup> Ioannes Kinnamos, *Historia*, (Çev. Işın Demirkent), *Ioannes Kinnamos'un Historia'sı (1118-1176)*, Ankara 2001, s. 19 vd.; Bizans ordusu buraya yönelmesinin nedeni İstanbul–Antalya yolunu emniyete almak istemesidir, Osman Turan, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar, Metin, Tercüme Ve Araştırmalar*, Ankara 1988, s. 203; Speros Vryonis, *The Decline Of Medieval Hellenism in Asia Minor and The Process Of Islamization From The Eleventh Through The Fifteenth Century*, London 1971, s. 120.

bu arada Bizanslılar bazı felaketlere uğramaktan kurtulamadı. Birkaç kez gölde patlayan fırtına salları sürükleyip parçaladı; bunların yükü ya suların derinliğine gömüldü, ya da dalgalarla sürüklenip kayıplara karıştı<sup>315</sup>.

Sonuçta Mada, Akburun ve Çeçen adalarındaki bir kısım Hıristiyan buraların Bizans tarafından işgaliyle Konya'ya sürüldüler<sup>316</sup>. Bunların daha sonraki dönemlerde gayrimüslim nüfusun yaşadığı Sille'ye ya da Çifte Merdiven Mahallesi'ne göçmüş olabilecekleri söylenebilir.

## II. SELÇUKLU DÖNEMİ

Bizans hâkimiyeti döneminde İstanbul–Antalya yolu üzerinde stratejik bir öneme sahip olan Beyşehir bölgesi, Türk hâkimiyetine geçtikten sonra da bu önemini yitirmemiş, hatta Türkiye Selçuklu hükümdarı Alaaddin Keykubad kendi adına Beyşehir Gölü kenarında bir saray inşa ettirmişti<sup>317</sup>. Türkiye Selçukluları döneminde Beyşehir Gölü ve çevresine yerleşim Kubadabad Sarayı'nın yapılmasıyla önem kazanmıştır. Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubad Konya'dan Antalya ve Alanya arasında kış başlangıcı ve bahar dönüşü seyahatlerinde konakladığı, göl kenarında, bir tepede inşa ettirdiği bu yer, meyve ağaçları ve yeşillikleri, suları, havası ve gölün manzarasıyla sultanın dikkatini çekmişti<sup>318</sup>. Bunun üzerine Sultan Alaaddin Keykubad, orada o sırada Emir-i Şikâr ve mimar olan Sadeddin Köpek'e, "güzellikte cennete benzeyecek, nezaket ve çekicilikte Seder ve Havarnak'ı geride bırakacak" bir saray (imaret) yapmasını buyurdu<sup>319</sup>. Nitekim dönemin tarihçisi İbn Bibi eserinde, Beyşehir Gölü'nün güzelliği karşısında, "...karşısına öyle bir yer çıktı ki, eğer cennetin bekçisi gör-

se, orayı cennetten ayırt edemez, oradaki meyve ağaçlarını alıp aşlamak için cennet bahçesine götürürdü." demektedir<sup>320</sup>.

İbn Bîbî ya da tam adıyla Nâsırüddîn Hüseyin bin Muhammed bin Alî el-Ca'ferî er-Rugadî el-Münşî, eserinde, "Kubadabad'ın Güzelliği, Sultanın Orada Bir Saray (İmaret) Yapılmasını Buyurması" başlığı altında şu bilgileri verir:

"Sultan, soylu atının sırtında Kayseri'den Süleyman gibi mutlu ve neşeli menzilleri aşıp, başkenti (Dârü'l-mülk) geçince Ağırnas'a vardı. Karşısına öyle bir yer çıktı ki, eğer cennetin bekçisi görse, orayı cennetten ayırt edemez, oradaki meyve ağaçlarını alıp aşlamak için cennet bahçesine götürürdü. Cennet gibi güzel bir dağ eteği, yoksa gök oranın toprağına amber mi saçmış?

Yeri yeşillikten firuze rengini almış. Laleden üzeri sanki kan lekelerine dönmüş. Nesrinden, yasemenden ve nesterenden meydana gelen güzel bir çemen değil, sanki gökyüzü.

Her köşesinden gülsuyu akan bir çeşme, Oradan akan sanki su değil parlak bir kristal.

Hava misk kokulu, yer güzelliklerle dolu. İçinde her cins av hayvanı dolaşmakta.

Süt gibi tatlı, sulu, yeşil renkli bir gölü var. Üzeri kadifenin kıvrımları gibi dalgalarla dolu. Oranın üzerinde 20 ada saydım. Hepsini meyve ve ağaçlarla dolu.

Göl tarafından bir çeşme akmaktadır. Ondan içen yaşlılar gençleşmektedir.

Oradan buz gibi soğuk ve şarap gibi lezzetli bir su akmakta. Kaynağı yeni yetme birinin yanağı gibi.

Sultan, orda o sırada Emir-i Şikâr ve Mimar olan Sadettin Köpek'e güzellikte cennete benzeyecek, nezaket ve çekicilikte Seder ve Havarnak'ı (Sasani hükümdarı Yezdegird'in oğlu Behram Gur'un oturması için Fırat Sahilindeki Hira'da yapılan Kasr) geride bırakacak bir saray (İmaret) yapılmasını buyururken, parlak zekâsıyla binanın planını da çizerek onun üzerinde açıklamalar yaptı. Her taraftaki eyvanında Zöhre yıldızına gazel söyletecek, Keyvan'a çatısında kaşık oynayacak bir saray resmetti. Onun

<sup>315</sup> Khoniates, *Historia*, s. 24 vd.

<sup>316</sup> Turan, *Selçuklular*, s. 203.

<sup>317</sup> Kubadâbad Sarayı'nın kurulması İbn Bibi tarafından ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Bkz. İbn Bibi, *El-Evamirü'l- Ala'îye Fî'l Umur'il Ala'îye*, *Selçukname I*, (Haz: Mürsel Öztürk) Ankara 1996, s. 362-363; Kubadâbad Sarayı bulunduktan sonra sarayla ilgili birçok yayın yapılmıştır. Turan, *Selçuklular*, s.14; M. Zeki Oral, "Kubadâbad Bulundu", *Anıt*, S. 10 Kasım 1949; Rüşan Anık, *Kubadabad Sarayı*, İstanbul 2000, s.44; M. Zeki Oral, "Kubadabad Çinileri", *Belleten*, S.66, Ankara 1953; M. Zeki Oral, "Kubadabad Yolunda", *Anıt*, S. 26, Konya 1960; Mehmet Önder-Katherina Otto Dorn, "Kubad-abad Kazıları, 1965 yılı Ön Raporu", *Türk Arkeoloji Dergisi*, S. XIV, Ankara 1967, Mehmet Önder, "Kubadabad Sarayları Harpi ve Simurgları", *Türk Etnoğrafya Dergisi*, S. X, Ankara 1968; Konyalı, *Beyşehir*, s.170.

<sup>318</sup> Turan, *Selçuklular*, s. 203.

<sup>319</sup> İbn Bibi, *Selçukname I*, s. 363; Selçuklulara bir dönem ikinci başkentlik yapan Kubadabad şehri, ismini de Anadolu Selçuklu sultanından almıştır. Şehrin adı 1671 yılından sonra "Şehirköy" ve sonraları da "Yenişehir" ve zamanla da "Yenişar" olmuştur. Ancak köy halkının Delibaşlar baskınından yılarak, komşu Muma (Gölkonak) köyüne taşınmalarıyla burası 1943 yılına kadar yitlik bir kent olarak kalmıştır. Eyüboğlu, *Beyşehir*, s. 23 vd.

<sup>320</sup> İbn Bibi, *Selçukname I*, s. 362.



üzerine Sadedin Köpek, güzel görüntü yerleri, iç açıcı havuzları bulunan, kemerinin kavsî yüksek göğün çatısıyla yarışan, renkli ve kafesli duvarlarının güzelliği, kıskançlıktan gök kuşağının rengini dolduran, firuze ve lacivert renklerindeki döşemeleri, mavi göğün bekçisini hasetlikten renkten renge sokan, ayların ve günlerin rüzgârlarının, mavi ve yeşil arsalarının üzerinde dinlenmek için durduğu, alanında ve cennet bahçesine benzeyen arsasında gezinenlerin bitmeyen bir uzun ömre sahip oldukları yedinci gök kasırlarının ibadethanelerinde oturanların “in yekad” duası okuduğu, Bercis ile nahid yıldızlarının şerefelerine bakarak kıskançlık tozlarını yıkadığı, gönül alıcı, huzur verici.

“Öyle yüksek saraylar ki parlak güneş orayı görünce göğün etrafında dönmeyi keserdi

Her yerinde zülâl gibi çay akardı. Orayı vasfetmekten aklın dili lal olurdu.

Önünde cennet gibi bir bahçesi vardı ki, göz öyle bir yeri hiç görmemişti”

Şeklinde tasvir edilen, İffet sahiplerinin içlerinden daha süslü; kanaat sahrasından daha geniş ve daha çok eşyaya sahip olan köşkleri kısa zamanda padişahın emrine uygun olarak yaptı”<sup>321</sup>.

Zamanımıza kalabilmiş, planı bilinen şimdilik dünyada tek Selçuklu sarayı olan Kubadabad Saray külliyesinin harem dairesi de Kız Kalesi Adası’nda idi<sup>322</sup>. Kayalık bir yapıda olan ada, ilk bakışta kalın harçlı duvarlarıyla dikkat çekmekte ve birçok yapı kalıntısı da bulunmaktadır<sup>323</sup>. Daha önce ifade edildiği gibi Kız Kalesi Adası, hem Bizans hem de Selçuklu dönemine ait yapıların bulunduğu bir adadır<sup>324</sup>. Kız Kalesi Adası’nda bu dönemde kıyıdaکی saray külliyesi ile eş zamanlı olarak adada imar faaliyetlerine girişilmiş ve kısmen de mevcut Bizans kalıntılarından yararlanarak bir külliye meydana getirilmiştir.

Kubadabad Sarayı’nın XIV. yüzyıldan sonra terk edilip harap duruma düşmesi nedeniyle, bilim âlemi tarafından nerede olduğu bilinmiyor iken, Prof. Dr. Osman Turan tarafından dönemin kaynaklarına dayanılarak Beyşehir Gölü civarında olabileceğine işaret edilmiş ve daha sonra

<sup>321</sup> Bkz. İbn Bibi, *Selçukname I*, s.362-363; Turan, *Türkiye*, s. 397-398.

<sup>322</sup> Rüçhan Arık, “Kubad Abad Selçuklu Sarayı’nın Türk Sanatındaki Yeri”, *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi*

*Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 631.

<sup>323</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12. Bu ada öyle korunaklıdır ki tehlike anında devletin hazinesi burada saklanırdı, Yazıcı-Arabaş, “Beyşehir Gölü”, s. 42.

<sup>324</sup> Türker, “Kız Kalesi Kazıları”, s. 69 vd.

yeri M. Zeki Oral tarafından tespit edilmiştir<sup>325</sup>. Ancak İ.Hakkı Konyalı Kubadabad Sarayı’nın yerinin kendisi tarafından bulunduğu söylemektedir<sup>326</sup>. Rüçhan Arık, eserinde Kubadabad’ın keşfedilişi başlığında bu meseleye değindikten sonra, 1908 yılında demiryolu güzergâhu için Anadolu’da araştırmalar yapan Graf Von Schweinitz tarafından görüldüğünü ve hatta onun Kız Kalesi’nin bir fotoğrafının yayınladığını, fakat neresi olduğu keşfedemediğini söylemekte ve bu konuda M. Zeki Oral’ın ilk tanıtma yazılarını yazdığını ifade etmektedir<sup>327</sup>.



Fotoğraf 31: Beyşehir Gölü Kıyısındaki Kubadabad Sarayı Kalıntısı. (MBK)

Kubadabad Sarayı, bugün hakkında yapılan araştırmaların ortaya koyduğu mevcut durumu ile şöyle tanımlanmaktadır. “Beyşehir Gölü’nün güneybatı kıyısında, Torosların bir kolu olan Anamas Dağları’nın eteklerindeki küçük alüvyon ovasında, göle doğru çıkıntı yapan kayalık tepe ile toprak tol denen bronz çağı höyüğü çevresine yayılan bir külliye, bir site harabesidir. Eski adıyla Hoyran, bugünkü adıyla Gölyaka denilen, Beyşehir’e bağlı beldenin 3 km kadar kuzeyindedir”<sup>328</sup>.

<sup>325</sup> M. Zeki Oral, “Kubâdâbad Bulundu”, *Anıt*, S. 10 Kasım 1949; Turan, *Türkiye*, s.14.

<sup>326</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s.170.

<sup>327</sup> Rüçhan Arık, *Kubadabad Sarayı*, İstanbul 2000, s.44.

<sup>328</sup> Arık, *Kubadabad*, s.48.

Kubadabad'da ilk bilimsel kazıyı K. Otto-Dorn'un yapmıştır. 1980 yılından itibaren ise Rüçhan Arık başkanlığında kazı çalışmaları yürütülmektedir<sup>329</sup>. Kazı verilerine göre adanın topografik yapısına göre şekillenen bir sur ile sınırlanan kalenin en yüksek noktasına duvarları kesme taşlarla kaplı, iki katlı bir köşk yapılmıştır. Köşkün batı, doğu ve güney taraflarına sur duvarına bitişik mekân ve binalar inşa edilmiştir. Kız Kulesi'nin güneybatı ucuna, güneyindeki bir duvara bitişik olarak inşa edilen hamam kazısı, aynı ekip tarafından 1984 yılında tamamlanmıştır. Bu Selçuklu hamamını Alaaddin Keykubad zamanında yapılan Alara Kalesi'ndeki hamamlı köşke benzemesi bakımından XIII. yüzyıla tarihlendirmektedir<sup>330</sup>.

İ. Hakkı Konyalı Beyşehir Gölü'nde 23 adada Selçuklu Devleti büyüklerinin köşkleri ve villalarının bulunduğunu söyler<sup>331</sup>. Yapılan araştırmalara göre Kız Kulesi'ndeki Selçuklu yapısı ile birlikte diğer adalarda da Selçuklu köşk kalıntıları bulunmaktadır<sup>332</sup>. Bunlardan Eşek Adası'nda Selçuklu dönemine ait olduğu tahmin edilen köşk kalıntıları vardır<sup>333</sup>. Adanın kuzeyinde kasrın etrafını saran geniş bir surun yıkık rıhtımı bulunmakta ve duvarların sadece temeli görünmektedir. Rıhtımın solunda ardıç ormanının içinde tepede köşkün harabesi bulunmaktadır. Bu kasrın mezar soyguncuları tarafından soyulduğunu ileri süren Konyalı, çinileri için dinamitle patlatılan köşk kalıntıları hakkında şunları söyler;

"...köşkün berhava edilen kısmındaki kemerli ve kubbeli olduğu kalıntılardan anlaşılan salonun eni 20, uzunluğu 30 m. idi. Kemerler tuğla ile diğer kısımlar muntazam taşla ve harçla yapılmıştı. Yapı tarzından, harcından ve çinilerinden bunun Kubadabad Sarayı'yla yaşıt bir Selçuklu kasrı olduğu anlaşılıyor."<sup>334</sup>

Selçuklu kasır kalıntılarının bulunduğu bir diğer ada Kirse (Kilise) Adası'dır. Bölgede halk eski binalara genellikle kilise dedikleri için bu

adaya da üstündeki büyük yapı harabesinden dolayı "Kilise Adası" demişlerdir. Haziran 1966 yılında adayı ziyaret eden İ. Hakkı Konyalı buradaki Selçuklu kasrıyla ilgili şu bilgileri verir;

"Kasır taşla ve harçla yapılmıştır. Ayakta kalan orta salonun uzunluğu 7, eni 4,5, duvar kalınlığı 1,20 m'dir. Sağında 1,80 en, 2,10 m uzunluğunda küçük bir kısım daha vardır. Burada mazgal şeklinde dışarıya açılan üç pencere gördük. Salondan da kale mazgalı şeklinde iki pencere açılır. Küçük kısmın sağında 5 m. uzunluğunda, 2,5 m. eninde ve 1,40 m. yüksekliğinde üstü çökmüş bir parça vardır.

Salonun üstü taşla beşikörtüsü şeklinde yapılmış tonozdur. Üst katı yok olmuştur. Salonun ön tarafı yıkıldığı için kapısı kalmamıştır. Eyvana da benzeyen bu salonun duvarları çok kıymetli Selçuklu çinileriyle kaplanmıştı. Fakat beş-on gün evvel bu çinilerin mahir eski eser soyguncuları tarafından sökülerek aşırıldığını teessürle gördük. Bunların Kubadabad Sarayı'ndaki çinilerin nasıl söküldüğünü bilen kişiler tarafından duvarların önünde kazılar yaparak çalındıkları anlaşılıyordu.

Yuvarlak kalenin etrafını kalın bir sur sarıyordu. Anamas Dağı tarafındaki batı duvarının bir metre kadar kısmı ayakta idi. Pencerelelerinin yalnız bir ok atabilecek kadar dar, mazgal şeklinde olması, etrafında sağlam bir duvarın bulunması, burasının müstahkem bir şato olduğunu gösteriyordu. Bunun da Kubadabad Sarayı ile birlikte yapıldığına hiç şüphe yoktur".

Kilise Adası'ndaki Köşkün bir Selçuklu emirine ait olduğunu söyleyen İ. Hakkı Konyalı, burasının aynı zamanda Kubadabad Sarayı'nın öncü bir karakolu olduğunu; kalıntıların hiçbir yerinde yapıldığı tarihe, yapana, yaptırana ilişkin herhangi bir kitabe bulunmadığını da ifade eder.<sup>335</sup>

Beyşehir Gölü'nde Selçuklu kasırlarının bulunduğu bir başka ada da İğdeli Ada'dır. İ. H. Konyalı İğdeli Ada'nın Selçuklular döneminde meskûn olduğunu, özellikle Kubadabad Sarayı yapıldıktan sonra bu adaya da kasır yapıldığını söylemektedir<sup>336</sup>. Sarayın kuzeyinde Mindiras Adası'nda Selçuklu ve Osmanlı hükümdarlarının Kuşhanesi bulunmaktadır<sup>337</sup>.

<sup>335</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 401.

<sup>336</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 402.

<sup>337</sup> Kuşhane, anaç kuşların yavrularını yakalayan ve yakalayıcıların vergiden muaf tutulduğu yerdir. Konyalı, *Beyşehir*, s. 392.

<sup>329</sup> Uysal, "Kubadabad", s. 85; Kubadabad ve gölün karşı karşıya kaldığı tehlikelerle ilgili Rüçhan Arık tarafından gerçekleştirilen proje ve rapor hakkında geniş bilgi için bkz. Rüçhan Arık, "Kubadabad Selçuklu Sitesi Beyşehir Göl Tarihi ve Doğal Çevre Koruma Değerlendirme Projesi", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucağ-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 278. A

<sup>330</sup> Uysal, "Kubadabad", s. 85vd.

<sup>331</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. XXI.

<sup>332</sup> Rüçhan Arık, "Kubadabad/Malanda Yüzey Araştırması", *XI. Araştırma Sonuçları Toplantısı (Ankara 24-28 Mayıs 1993)*, Ankara 1994, s. 35.

<sup>333</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>334</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 391.



Fotoğraf 32: Helimin Adası. (MBK)

Beyşehir Gölü'nde Helimin Adası'nın kuzeyinde daha önce Roma ve sonrasında Selçuklu döneminde de kullanılan bir liman vardır. Ayrıca adayı kontrol eden zirve kesiminde depo binasına ait temeller bulunuyordu. Adada Kubadabad Sarayı'nın Selçuklu çinilerinin işçiliğinde turkuaz renkli çini parçaları tespit edilmiştir. Araştırmacılara göre Helimin Adası Selçuklu döneminde Kubadabad Sarayı ile Yeşildağ iskelesi mevki arasında önemli bir bağlantı noktası olmalıdır<sup>338</sup>.

Adaların kullanımı üzerine düşünüldüğünde sürgünler veya kaçışlar amacıyla kullanıldığı da akla gelmektedir<sup>339</sup>. Beyşehir Gölü adalarının da Selçuklu döneminde sığınacak bir yer halinde kullanıldığı olmuştur. 1239 yılında İshak Baba isminde biri kendisinin büyük mürşit ve veli olduğuna inandırdığı adamlarıyla II. Gıyâseddin Keyhüsrev'e karşı isyan etmişti. Sultanın yaşayış tarzını benimsemeyen Baba İshak ve müritlerinin Amasya'ya kadar ilerlediğini öğrenen Selçuklu Sultanı II. Gıyâseddin Keyhüsrev, Babaîler hareketi karşısında güvenli bir yer olan Cezire-i Kubâd-âbâd'a gitmiştir<sup>340</sup>. Ayrıca Kız Kalesi Adası öyle korunaklıdır ki,

<sup>338</sup> Bahar, "Konya", s. 238.

<sup>339</sup> Matvejevic, *Akdeniz*, s. 197.

<sup>340</sup> İbn Bibi, *Selçukname II*, s. 51; Bu konu hakkında geniş bilgi için bkz. Turan, *Selçuklular*, s. 420 vd.

tehlike anında devletin hazinesi burada saklandığı söylenmektedir<sup>341</sup>.

Selçuklulardan sonra Eşrefoğulları döneminde de adaların benzer şekilde kullanımı söz konusudur. Kirse Adası ile ilgili bir rivayete göre, İlhanlıların Anadolu genel valisi Timurtaş, son Eşrefoğlu hükümdarı Süleyman Bey'i bu adada yakalatmış ve husyelerini söktürerek boynuna astıktan sonra göle attırılmıştır (9 Ekim 1326)<sup>342</sup>. Yine Eşrefoğulları döneminde adalarla ilgili pek çok hikâyeye ve efsaneler anlatılmaktadır. Çalışmamızın ilgili bölümlerinde yer verdiğimiz bu hikâyelerde adaların ikamet yeri olarak kullanıldığı ve buralara, korunaklı köşkler, saraylar yaptırıldığına dair söylentiler bulunmaktadır. Efsaneye göre, Eşrefoğlu Mehmet Bey güzeller güzeli Mis Hatun ile evlenmiş ve Mada Adası'nda yaptırdığı köşkünde bin bir gece hayatı yaşamıştır<sup>343</sup>. Diğer taraftan Eşrefoğulları döneminde Beyşehir'de yaşadıkları rivayet edilen Geleneksel Türk Gölge oyunu kahramanları Hacivat ve Karagöz'ün mezarlarının Beyşehir Gölü'ndeki bir adada bulunduğu ileri sürülmektedir<sup>344</sup>. Ancak gerçekten tarihsel birer kişilik oldukları dahi tartışmalı olan bu kahramanların hakkındaki bu iddia bir rivayet olarak kalmaktadır. Gölle alakalı bir diğer rivayet de Hz. Meryem'in mezarının göl altında olduğuna inanılmasıdır.

### III. OSMANLI DÖNEMİ

Beyşehir Gölü adaları hakkında Osmanlı dönemine ait elde edilebilen ilk kayıt XV. yüzyıla, Fatih Sultan Mehmet dönemine aittir. Fatih Devrine ait Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi'nde Kıstıfan Adasındaki bağ, İsmail Ağa Medresesi vakıfları arasında gösterilmektedir<sup>345</sup>.

XVI. yüzyılda Beyşehir Sancağı, Karaman Vilayeti'ne bağlı yedi sancaktan (Konya, Beyşehir, Aksaray, Niğde, Akşehir, Kırşehir ve Kayseri) biri idi. Beyşehir Sancağı, Beyşehir ve Seydişehir olmak üzere iki kazadan oluşmaktaydı. Beyşehir Kazası bu dönemde Göçü, Kireli, Kaşaklı,

<sup>341</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 400.

<sup>342</sup> Mevlevî tarikatını neşretmek üzere Eşrefoğulları döneminde Beyşehir'e gelmiş olan Mevlana'nın torunu Ulu Arif Çelebi'ye eşlik eden Eflaki eserinde bu olayla ilgili bilgiler verir. Ahmet Eflaki, *Ariflerin Menkıbeleri II*, (Çev. Tahsin Yazıcı), İstanbul 1987, s. 215 vd.

<sup>343</sup> Yavuz, *Eşrefoğulları*, s. 5; Ancak İ. Hakkı Konyalı Haziran 1966 yılında adalara yaptığı gezide, Mada Adası'nda herhangi bir eski yapı kalıntısı bulunmadığını söylemektedir. Konyalı, *Beyşehir*, s. 400.

<sup>344</sup> [http://www.memleket.com.tr/news\\_detail.php?id=9219](http://www.memleket.com.tr/news_detail.php?id=9219), (Erişim Tarihi, 04.04.2014).

<sup>345</sup> Feridun Nafiz Uzluk, *Tapu Kadastro Umum Müdürlüğü Arşivindeki Deftere Göre Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Ankara 1958, s. 36.

Yenişehir, Yaylasun, Yağan ve Cezire nahiyelerinden müteşekkildi. Gurgurum ve Bozkır nahiyeleri ise Seydişehir Kazası'na dâhildi<sup>346</sup>. XVI. Yüzyılda Beyşehir Gölü'ndeki adalarda bulunan yerleşimler idarî bakımından Beyşehir Kazası'na bağlı Cezire (Adalar) Nahiyesi içinde yer alıyordu<sup>347</sup>. Yenişehir, Kaşaklı ve Yağan nahiyeleriyle hemhudut olan Cezire Nahiyesi'nin merkezi Beyşehir'di. Arapça olan Cezire kelimesi Türkçe Adalar anlamına gelmektedir. Bu açıdan nahiyenin Adalar Nahiyesi olduğu söylenebilir. Göl çevresinde ve adalarda bulunan yerleşimler Beyşehirle olan münasebetlerini göl üzerinden kayıklarla daha kolay yapabilmeleri nedeniyle, kendilerine daha yakın merkezler bulunmasına rağmen doğrudan Beyşehir'e bağlanmıştır<sup>348</sup>.

Bu tarihlerde Cezire Nahiyesi içerisinde altı köy ve iki mezra bulunuyordu. Kıstıfan, Milli, Gesi, Mada köyleri bu nahiyeye bağlanmıştır. Nüfus ve gelir açısından en fakir olan Cezire Nahiyesi, sancağın her açıdan en küçük nahiyesi idi<sup>349</sup>. 1583 tarihli İcmal Defterine göre Akburun (Girapa/Göröpe), Gesi, Kıstıvan (Gölkaşı), Madi (Mada Adası), Milli, Zaviyecik (Zeyve) köyleri ile Mantalos, Çardak, Belbenlos, Pantolos, Sünye, Oruçadası, Kızılada, Karaada ve İlanlı Adası mezraları Cezire Nahiyesi'ne bağlı bulunuyordu<sup>350</sup>.

XIX. yüzyılda, Beyşehir Sancağı, Beyşehir, Seydişehir, Bozkır, Kireli, Göçü, Kaşaklı ve Yenişar olmak üzere idari anlamda 7 kaza merkezine ayrılmıştır. Kazanın merkezi Beyşehir Gölü'nün güneydoğu ucunda konumlanırken, köyleri daha çok gölün güney ve doğu yönlerinde ve gölden çıkan Beyşehir Çayı'nın her iki yakasında yer almaktaydı. Gölün güneyinde Kaşaklı Kazası, güney batısında ise Yenişar Kazası vardı. Yine Beyşehir Gölü'nün kuzeydoğusunda Kireli Kazası'nın da bazı köyleri göl kıyısında bulunmaktaydı. Kaşaklı ve Yenişar Kazaları her ne kadar göl ile sınırlı olsalar da, yerleşim alanları gölden nispeten uzaktı. Gölde en uzak kazalar ise Göçü, Seydişehir ve Bozkır'dı<sup>351</sup>.

<sup>346</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s.30; Bu konuda bkz. Erdoğan, "Karaman Vilâyeti'nin İdarî Taksimatı", *Osmanlı Araştırmaları, XII, The Journal of Ottoman Studies*, XII, İstanbul 1992.

<sup>347</sup> Erdoğan, "Beyşehir", s. 85; Doğan Yörük, "1466 Tarihli Mufassal Deftere Göre Beyşehir ve Çevresindeki Osmanlı Tımar Düzeni Hakkında Bazı Görüşler", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 170 vd.

<sup>348</sup> M. Akif Erdoğan, "Beyşehir Sancağı İcmal Defteri", *TTK Belgeler*, XIII/17, Ankara 1988, s. 122.

<sup>349</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s. 74.

<sup>350</sup> Erdoğan, "İcmal Defteri", s. 135.

<sup>351</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 21vd.

XVI. yüzyıldaki idari yapının, XIX. yüzyılda değişikliğe uğradığı anlaşılmaktadır. Beyşehir Gölü çevresinde ve adalardaki yerleşimlerin bağlı bulunduğu Cezire Nahiyesi'nin idari olarak ortadan kalktığı görülmektedir. Bununla birlikte Beyşehir Gölü adalarındaki yerleşimlerin de büyük oranda terk edildiği ve XIX. yüzyılda yeni iskân sahaları ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Aşağıda XIX. yüzyıldaki iskân hadiseleri ele alınacaktır.

#### A. Rus Kazaklarının Adalara Yerleşimi

Tarihî süreçte elde edilen belgelere göre Beyşehir Gölü adalarından Mada Adası dışındaki adalarda sürekli bir yerleşim görülmemiştir. Diğer adalardaki yerleşimler mevsimlik veya geçici iken Mada Adası'na Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nden günümüze kadar yerleşim izleri takip edilebilmektedir<sup>352</sup>.

Mada Adası'na yapılan yerleşimlerle ilgili ilk nüfus verilerini Osmanlı kayıtlarından öğrenmekteyiz. 1507 yılında adada 25 Müslüman hane bulunmakta iken, 1518 ve 1522 yıllarında 28 hane, 1584 yılında ise 62 Müslüman hane yaşamaktadır. Ayrıca 1507 yılında adada 8 gayrimüslim hane var iken, 1518 ve 1522 yıllarında bu sayı 3 haneye düşmüş sonraki yıllarda ise hiç gayrimüslim hane kaydedilmemiştir<sup>353</sup>. Adadaki gayrimüslimlerin Hıristiyan Karaman Türkleri olduğu anlaşılmaktadır<sup>354</sup>. 1507 yılında Mada Adası'nda bir vakıf çiftliği ve üç hassa çiftliği bulunmaktadır. Vakıf çiftlikleri, Mihail, Mustafa ve Andre Hoca; Fono, Hacı Mehmet, Aslan, Hıdır; Cöngö, Seydi, Yuvanıs gibi Müslim ve gayrimüslim kişilere aittir<sup>355</sup>. Muhtemelen bu gayrimüslim nüfus bu tarihlerden sonra İslamlaşmıştır<sup>356</sup>.

Mada Adası'nın en renkli sakinlerinden biri de, adaya 1866 yılında yerleştirilen Rus Kazakları olmuştur. Beyşehir'e gelen Rus Kazaklarının hikâyesi XVIII. yüzyıllarda Rusya'da Deli Petro'nun reformlarından do-

<sup>352</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 42.

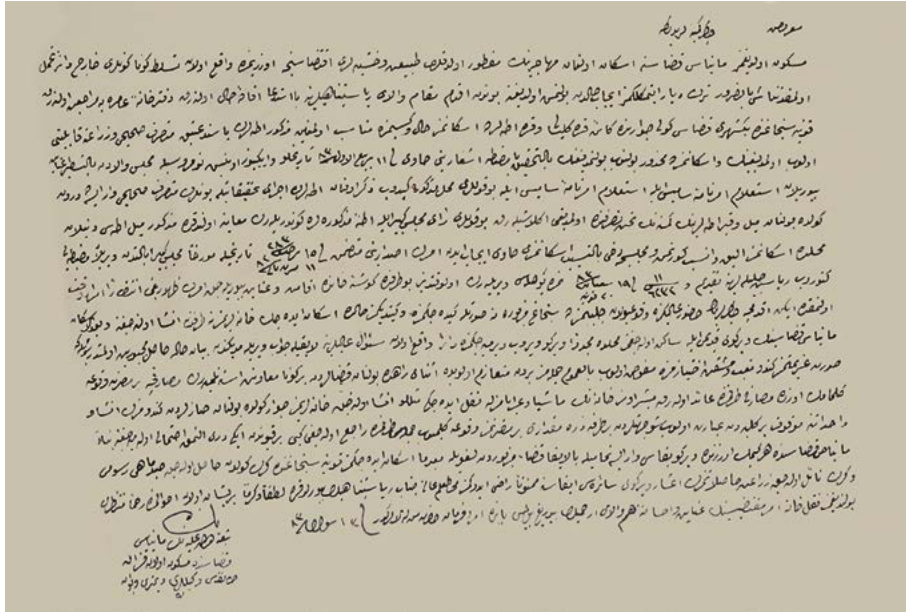
<sup>353</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s. 355.

<sup>354</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı 1584*, s. V; Karamanlı Türkler hakkında geniş bilgi için bkz. Yonca Anzerlioğlu, *Karamanlı Ortodoks Türkler*, İstanbul 2009.

<sup>355</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 93vd.

<sup>356</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s. 146; Nitekim XIX. Yüzyıl kayıtları da bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Çünkü 1831 tarihli Temettuat defterinde hiç gayrimüslim kaydedilmemiştir, Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 92; Ayrıca bkz. İlker Yiğit, *Temettuat Defterlerine Göre XIX. Yüzyılda Beyşehir'in Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, AKTÜSBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar 2011, s. 136; Hüseyin Günaydın, *Beyşehir İlçesi'nin Beşeri Coğrafyası*, GÜSBE, (Basılmamış Master Tezi), Ankara 1999, s. 117.

layı ülkelerini terk eden Kazaklara dayanmaktadır<sup>357</sup>. Mezhep meselelerinden dolayı 1709 yılında Osmanlı topraklarına sığınan Rus Kazakları önce Dobruca bölgesine yerleştirilmiştir<sup>358</sup>. Ancak 1828-1829 Osmanlı-Rus savaşları sırasında Osmanlı safında asker olarak yer alan Zaporog Kazaklarının düşman tarafına kaçması üzerine Kazakların Rumeli ya da Anadolu'da daha güvenli yerlere yerleştirilmelerine karar verilmiştir. Beştepe, Paşa Kışlası, Hızır İlyas ve Sarıgöl taraflarında bulunan Rusya Kazaklarının çoğu İpsala civarında Paşa Kabri mevkiine yerleştirilirken, 35-40 hane kadarı da deniz yoluyla Bandırma taraflarına gelmiş ve Gemlik Kazası'nda Edincik ile Gönen yakınlarındaki Mihaliç Gölü (Manyas Gölü) kenarında yerleşmişlerdir. Burada Kocagöl köyünü kuran Rus Kazakları ziraatla ve balıkçılıkla uğraşmışlardır<sup>359</sup>.



Belge 1: Manyas Kazasındaki Kazakların Beyşehir Kazasında İskânlarına İznine Dair Belge (BOA, MVL, Nr. 525/137, 5.Za.1283/11 Mart 1867)

Belge 2: Kazak taifesinin Mil Adası'na Nakledilmesine Dair Belge. (BOA, A)MKT. MHM, Nr. 383/37, 24.M.1284/27 Mayıs 1867)

1866 yılında daha önce Manyas Kazası'nda iskân edilen Rus Kazak taifesi adına vekilleri Dimitri ve Yuvan merkeze bir arzuhal göndererek, buldukları bölgenin vahşi tabiatları nedeniyle burayı terk etmek mecburiyetinde olduklarını merkeze bildirmişlerdir<sup>360</sup>. Bir arşiv belgesinde Karesi Sancağı dâhilinde Manyas Gölü civarında bulunan Kazakların orada meskûn ahaliyle uyum sağlayamaları ve eskiden beri ziraat eyledikleri arazilerin yetersizliği nedeniyle geçinemelerinden dolayı adalara yerleşmek istedikleri ifade edilir.

Bu konuyu Kasım 1866'da müzakere eden Konya Vilayeti İdare Meclisi, Beyşehir Gölü'nde bulunan adaların hiç kimsenin taht-ı nezaretinde bulunmadığı, adı geçen taifeden erkeklerin mezkûr adaların birinde yerleşmelerine bir mahzur olmadığı bildirilmiştir. Böylece bu tarihten itibaren Rus Kazaklarının Konya Sancağı dâhilinde Beyşehir Kazası'na iskân edilmelerine izin verilmiştir<sup>361</sup>.

1867 tarihli bir arzuhalde Mada Adası'na iskân edilmeleri uygun görülen Rus Kazaklarının adada inşa edecekleri evlerin nereye ve ne şekilde yapılacağı da sorulmaktadır. Rus Kazakları, Manyas'taki vergilerinden vazgeçerek iskân edildikleri yerde balıkçılık ve ziraattan vergi

<sup>360</sup> BOA, MVL, Nr. 504/26, 11.R.1283/23 Ağustos 1866; BOA, MVL, Nr. 525/137, 5.ZA.1283/11 Mart 1867; BOA, A.)MKT. MHM, Nr. 383/37, 24.M.1284/28 Mayıs 1867.

<sup>361</sup> BOA, MVL, Nr. 504/26, 11.R.1283/23 Ağustos 1866; Muammer Gül-Atilla Bayram-Oğuzhan Hakkoyunmaz, *Selçukludan Günümüze Konya'nın Sosyo-Politik Yapısı*, Konya 2003, s. 441.

<sup>357</sup> Geniş bilgi için bkz. Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi (Başlangıçtan 1917'ye Kadar)*, Ankara 1987, s. 258; Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 91.

<sup>358</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 69.

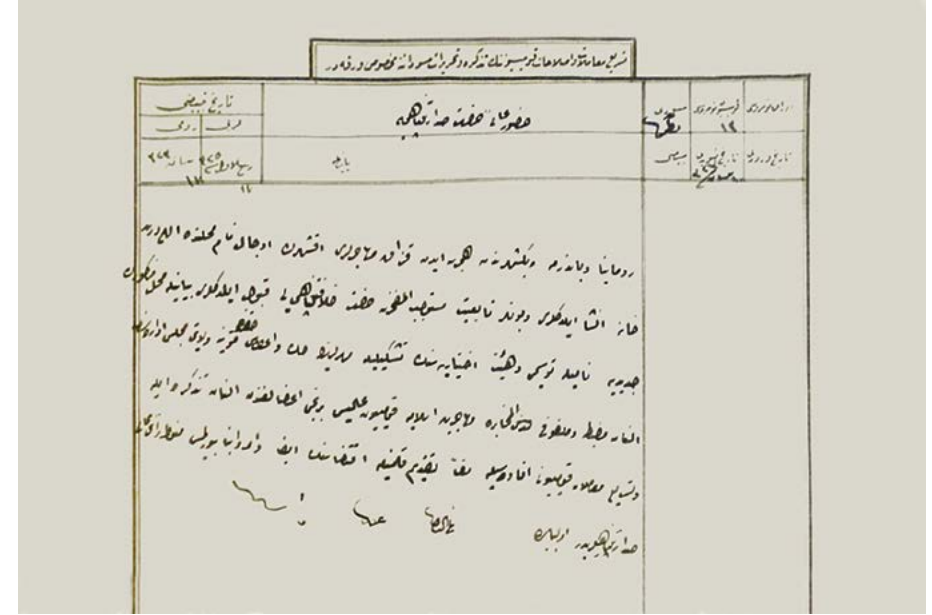
<sup>359</sup> Mehmet Yılmaz, "Rus Kazaklarının Mada Adası'nda İskanı", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 413 vd.; Manyas Gölü'ne yerleşen Kazaklar hakkında ayrıca bkz. Yılmaz Arı, "Manyas Gölü'nün Kültürel Ekolojisi: Tarihi Süreçte Adaptasyon ve Değişim", *Türk Coğrafya Dergisi*, 40 (1), 2003, s. 80.

vermeye razı olduklarını da beyan etmişlerdir<sup>362</sup>. 28 Mayıs 1867 tarihinde Dâhiliye Nezareti ile Konya Valiliği arasında yapılan yazışmalarda Rus Kazaklarının Konya Sancağı'nda Beyşehir Gölü civarında bulunan Mil Adası'na iskân edilmeleri Konya Valiliği'ne ve Maliye Nezareti'ne bildirilmiştir<sup>363</sup>. Alınan bu karar 1866-1867 kışında 30-40 kadar hane ile Mada Adası'na yerleşen Rus Kazakları ada içinde su ihtiyaçlarını karşılayabildikleri Kumluca mevkiine yerleştirilmişlerdir<sup>364</sup>.

1882 yılında yapılan ilk tahrirde adada 63 hane bulunduğu ve adanın nüfusunun 86 kişi olduğu anlaşılmaktadır. Adaya yerleşen Rus Kazakları, ilk yıllarda ailelerini Kocagöl'de bırakarak gelmiş olduklarından bu tarihlerde Rus Kazaklarının nüfusu tamamen erkeklerden oluşmaktadır. Buraya yerleşen Kazakların asıl amaçları Ada'da yeni bir köy kurmak değildir. Balıkçılık yaparak nafakalarını temin etmek isteyen Rus Kazaklarına iskân ruhsatı ile birlikte, Beyşehir Gölü'nün müstecirliği de senevî 4,350 kuruş rüsumla kendilerine verilmiştir<sup>365</sup>.

Rus Kazakları 1882 yılına kadar yabancı statüsünde kaldıkları için, göl rüsumu dışında her türlü vergi ve yükümlülükten muaf tutulmakta idiler. Ancak bu tarihten sonra yerli nüfusa geçirilmiş ve bedel-i askerî emiriye gibi vergileri ödemeye başlamışlardır<sup>366</sup>. 1883 yılı sayımında nüfusları 37 hane, 52 nüfus olarak tespit edilmiştir<sup>367</sup>. 1883'den itibaren yabancı statüsünden çıkarılıp yerli halk ittihaz edilerek vergilerini buna göre vermelerine karar verilmiştir<sup>368</sup>. Ayrıca H. 1322/M. 1906 tarihli Konya Vilayet Salnamesi'nde Rus Kazaklarının "tebaa-ı devlet-i aliyyeden" oldukları ifade edilmiştir<sup>369</sup>. Aynı salnamede bunların 101'i kadın, 105'i erkek olmak üzere toplam nüfuslarının 206 olduğu kaydedilmektedir<sup>370</sup>. 1908 yılında Beyşehir Kaza Meclisi azalıklarının seçimlerinde, Rus Kazakları

yerli statüsünde olduklarından kaza meclisine üye olabileceklerdir<sup>371</sup>. Rus Kazaklarının 1909 tarihinden itibaren gayrimüslimlerin de askere alınmaya başlanması ile askere alındıkları söylenebilir. Mada Adası'nda bekâr olarak yaşayan Rus Kazaklarından 18 yaşından büyük olanların I. Dünya Savaşı sırasında askere alındıkları ve geri kalanların da Fakat Kurtuluş Savaşı'ndan sonra tekrar döndükleri anlaşılmaktadır<sup>372</sup>.



Belge 4: Beyşehir'deki Kazakların Akşehir'deki Hemşerilerin Yanlarına Gittiklerine Dair Belge (BOA, DH. TMIKS, Nr. 68/2, 17.RA.1325/30 Nisan 1907)

1866 yılından itibaren adaya yerleşen Rus Kazakları zamanla adanın su ve havasıyla uyum sağlayamamış ve aralarında üst üste ölümler meydana geldiğinden nüfusları giderek azalmaya başlamıştır<sup>373</sup>. Konya Valiliği tarafından 1870 yılında Maliye Nezareti'ne gönderilen bir mazbatada Rus Kazaklarından senevî 4.350 kuruşun sayılarının azalmış olduğundan (70 nüfus) 1.850 kuruşunun affolunarak senevî 2.500 kuruşa tenzil olduğu bildirilmektedir<sup>374</sup>. 1904 yılına kadar sürekli nüfusları azalan Rus Kazakları'ndan son kalan 7-8 hane 26 Temmuz 1904 tarihinde,

<sup>362</sup> BOA, MVL, Nr. 525/137, 5.ZA.1283/11 Mart 1867.

<sup>363</sup> BOA, A.} MKT. MHM, Nr. 383/37, 24.M.1284/28 Mayıs 1867.

<sup>364</sup> Yılmaz, "Rus Kazakları", s. 413vd.; *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1300 Hicri Sene (1883)*, Def'a 16, Konya Vilayet Matbaası, s. 101; Diğer salnamelerde de bu bilgiler tekrarlanmaktadır, Bkz. Konya Vilayeti Salnameleri, H. 1301/1883, s. 90; H. 1302/1885, s. 67; H. 1303/1885 s. 181; 1304/1887, s. 86; 1305, s. 87; 1306, s. 90; 1307, s. 81-82; 1310/1892, s. 327; 1312/1894, s. 400; 1314, s. 382; 1317/1899, s. 327.

<sup>365</sup> Yılmaz, "Rus Kazakları", s. 414.

<sup>366</sup> BOA, DH. MUİ, Nr. 27-2/27, 24.Ra.1328/5 Nisan 1910; Yılmaz, "Rus Kazakları", s. 414.

<sup>367</sup> BOA, DH. MUİ, Nr. 27-2/27, 24.Ra.1328/5 Nisan 1910.

<sup>368</sup> Mehmet Yılmaz, *Konya Vilayetinde Muhacir Yerleşmeleri 1854-1914*, SÜSBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 1996, s. 134.

<sup>369</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1322 Hicri Sene (1906)*, Def'a 29, Konya Vilayet Matbaası, s. 201.

<sup>370</sup> BOA, DH. MUİ, Nr. 27-2/27, 24.Ra.1328/5 Nisan 1910.

<sup>371</sup> BOA, DH. MUİ, Nr. 27-2/27, 24.Ra.1328; Yılmaz, "Rus Kazakları", s. 415; 1956 yılında Akşehir'de Kazak Köyü'nde yaşayan Rus Kazakları da bu dönemde yönetimde yer almaktadırlar. Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 186.

<sup>372</sup> Yılmaz, "Rus Kazakları", s. 415.

<sup>373</sup> Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 189.

<sup>374</sup> Yılmaz, *Konya*, s. 134.

daha önce Akşehir Kazası'na yerleşen hemşerilerinin yanlarına gidip yerleşmişlerdir<sup>375</sup>. Mada Adası'na iskân eden Rus Kazaklarının buradan neden ayrıldıklarına ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Salnamelerde gölün havasına uyum sağlayamamalarından dolayı ölümlerin olması ve sayılarının azaldığı ifade edilir. Salnamelerde; "Mada Adası'nda on beş sene evvel gelmiş olan otuz kırk hane Kazaklar iskân etmekte iken ab ve havasıyla müntezeç edemediklerinden şimdi sekiz on hane kalıp küsuru telef olmuşlardır" denilmektedir<sup>376</sup>. Rus Kazakları ile ilgili araştırmalar yapan Servet Somuncuoğlu, Kazakların buradan göç etmelerini, Osmanlı Devleti'nin yıkılması ile ortaya çıkan otorite boşluğu yıllarında, eşkıyalar tarafından köylerine sürekli baskınlar yapılması yüzünden huzursuzluğun artmasına bağlar. Ayrıca yapılan sözlü tarih çalışmasında görüşülen Gedikli Köyü sakinlerinden Rifat Görür ve Alişan Yaman Rus Kazaklarının 1920 yılında burayı tamamen terk ettiklerini ve adayı terk etmelerine sebep olarak oraya yerleşen Abdurrahman ve dört oğlu ve gelinin yaptıkları eşkıyalık hareketlerine bağlarlar. İfadelerine göre "Kosak" denilen bu aile adadan Rus Kazaklarını ayrılmaya mecbur etmişlerdir<sup>377</sup>. Ayrıca Gedikli Köyü'nün eski muhtarı Alişan Yaman Kazakların Şarkıkaraağaç'ın yerlileri tarafından gönderildiğini söylemektedir<sup>378</sup>. Neticede Rus Kazakları buradan daha güvenli bir yer olan Akşehir Gölü'nün doğu yakasına geçerek burada Avcalı mevkiinde "Cedidiye" isminde bir köy kurmuşlardır.

Akşehir'de kurulan köyün Mada Adası'ndan giden Rus Kazakları tarafından mı kurulduğu, yoksa Akşehir Gölü Kazaklarının doğrudan gölün doğu yakasında yerleşerek bu köyü kurdukları mı yönünde çeşitli

tartışmalar vardır<sup>379</sup>. Alişan Yaman Rus Kazaklarının Akşehir'e gittiklerini burada Kazak Köyü'nü kurduklarını söyler<sup>380</sup>. Ancak arşiv vesikalarından, bu köyün Mada Adası'ndan göç edenler tarafından değil, doğrudan buraya yerleşenler tarafından kurulduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte göç edenlerin dışında birkaç aile adada kalmaya devam etmişse de daha sonra Beyşehir'e yerleştikleri söylenmektedir<sup>381</sup>.

Akşehir'e göç ettikten sonra yine burada, Akşehir Gölü'nde balıkçılık yapan Rus Kazakları sonraki yıllarda Mada Adası ile ilişkilerini kesmişlerdir<sup>382</sup>. Kazaklar göç ettikten sonra da Beyşehir Gölü'nü kiralayan mültezimler Rus Kazaklarını Akşehir'den getirip, Beyşehir Gölü'nde balık avcılığı yaptırmaktaydılar<sup>383</sup>. Ayrıca Rus Kazakları gölden saz biçerek bunları satmaya devam etmişlerdir<sup>384</sup>.

Her ne kadar o dönemin resmi kayıtlarında Kazakların sadece Mada Adası'nda iskân edildikleri ifade edilse de yapılan saha araştırmasında görüşülen kaynak kişilerin verdiği bilgilerden, Kazakların göldeki diğer adalarda, İğdeli ve Hacı Akif adalarında bir süre ikamet ettikleri anlaşılmaktadır<sup>385</sup>.

1946 yılında Anadolu'ya gelen W. Ruben, Akşehir Gölü kıyısında kurdukları kulübelerde balıkçılık yaparak geçinmekte olan Rus Kazaklarından bahsederken bu sıralarda karşılaştıklarının 100 sene içerisinde kendi ananelerini unutmadıklarını kaydeder<sup>386</sup>. Mada Adası'na yerleşen Rus Kazakları Nekrasovcu Hıristiyanlardır. Bunlar sofu Ortodoks olmakla birlikte, bu cemaatin öğretileri doğrultusunda sakallarını kesmezler ve yedi göbeğe kadar kız vermezlerdi. Sabahları kalkınca da o günün bereketli geçmesi için nehre gidip tanrıya dua ederlerdi ve "Büyük Perhiz" denilen bir nev'i oruç tutarlardı<sup>387</sup>. Rus Kazakları, adada kaldıkları sürece kapalı bir toplum hayatı yaşamışlar ve yerli halktan uzak dur-

<sup>375</sup> BOA, DH. TMIKS., Nr. 68/2, 17.RA.1325/30 Nisan 1907; Akşehir'e Bulgaristan ve Romanya'dan Kazak göçmenleri devletten habersiz gelmişlerdir. Bunun üzerine Osmanlı tabiiyetine geçmeleri şartıyla buraya yerleşmelerine izin verilmiştir. BOA, MV, Nr. 109/99, 13.CA.1322/26 Temmuz 1904; BOA, MV, Nr. 112/65, 5.ZA.1323/1 Ocak 1906; BOA, DH. MKT, Nr. 1166/35, 1.R.1325/14 Mayıs 1907; BOA, DH. MKT, Nr. 1181/73, 8.R.1325/21 Mayıs 1907; Yılmaz, *Konya*, s. 134vd.

<sup>376</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1300 Hicri Sene (1883)*, Def'a 16, Konya Vilayeti Matbaası, s. 101; Diğer salnamelerde de bu bilgiler tekrarlanmaktadır. Bkz. Konya Vilayeti Salnameleri, H. 1301/1883, s. 90; H. 1302/1885, s. 67; H. 1303/1885 s. 181;1304/1887, s. 86; 1305, s. 87; 1306, s. 90; 1307, s. 81-82; 1310/1892, s. 327; 1312/1894, s. 400; 1314, s. 382; 1317/1899, s. 327; 1322/1906, s. 202.

<sup>377</sup> Alişan Yaman (D. 1940) ile 03.05.2014 tarihinde Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat; Rifat Görür (D. 1946) ile 03.05.2014 tarihinde Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat; Kazaklar 1920 yılına kadar Mada Adası'nda kalabalıklarmış. Ancak Kurtuluş Savaşı ile yörede başlayan eşkıyalık hareketleri yüzünden bunlardan büyük bir kısmı Akşehir'e göçmüşlerdir. Kalanlar 3-5 hane ise 1935 yılında Beyşehir'e göçmüş oldukları anlatılmaktadır. Ayrıca Beyşehir-Yenişarbademli arasında kayıçılık yaptıkları da söylenir, Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 198.

<sup>378</sup> Alişan Yaman (D. 1940) ile 03.05.2014 tarihinde Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat.

<sup>379</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 92.

<sup>380</sup> Alişan Yaman (D. 1940) ile 03.05.2014 tarihinde Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat.

<sup>381</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 92.

<sup>382</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 94.

<sup>383</sup> M. Nazif Bilir, "Beyşehir'de Balıkçılık", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 518.

<sup>384</sup> Mada Adası'ndan Akşehir Kazak Köyü'ne göçen Kazaklar, burada evlerini bir ana cadde üzerinde sağa ve sola açılan karşılıklı sokaklarla planlı yaparlar. Kerpiçten yapılan evlerinin çatısı sazlarla kaplanır, üzerine toprak atılır. Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 94.

<sup>385</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 16.7.2013 tarihinde Naci Demirat (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>386</sup> W. Ruben, "Anadolu'nun Yerleşme Tarihi İle İlgili Görüşler", *AÜDTCD V*, (Çev. Abidin İtil), Ankara 1947, s. 387.

<sup>387</sup> İçlerinden ihtida edenler olmamıştır. Yılmaz, "Rus Kazakları", s. 415.

maya çalışmışlardır. Yerli halktan ne kız almışlar, ne de kız vermişlerdir. Bununla birlikte erkekleri Sille'deki Rum kızları ile evlenmişlerdir<sup>388</sup>.

Rus Kazakları Beyşehir Gölü'ndeki adalarında anakara ile ulaşımı sal ve büyük kayıkları olan "Şayka" ile sağlamaktaydılar. Zamanlarının çoğunu gölde geçiren Rus Kazakları, Rusça konuşurlardı. Balıkçılık ve kalyıkçılık konusunda bölgede önemli rol oynamışlardır<sup>389</sup>. Ayrıca gün kazanıp, gün harcamayı seven Rus Kazakları, Beyşehir çevresindeki esnafa ekonomik bakımdan canlılık kazandırmışlardır.

Rus Kazaklarının bölgeye geldikten sonra sosyal hayatları hakkında yine yapılan saha araştırması ile görüşülen kaynak kişilerden bilgi edinmekteyiz. Kaynak kişilerden 1944 doğumlu Sabit Kasaboğlu bu konuda şunları söylemektedir;

"1952'lerde ilkokul çağlarımızda Kazakların benim emsali bir çocukları vardı. Arkadaşlık kurmuştum. Çok iyi hatırlıyorum. Onların yortuları olurdu. Yortu zamanlarında et yemezlerdi. Yumurtaları renk renk boyarlardı. Mavi, sarı, kırmızı renkte idiler. Hatta Kazak arkadaşım bana bir tane hediye etmişti. Yıllarca onu sakladım. Kazaklar Türkçe biliyorlardı. Çoğunlukla ispiroto içerlerdi. İçki olarak veya kışın ısınmak için içerlerdi. Turşuyu çok severlerdi. Ben annemin yaptığı turşulardan onlara götürürdüm. Onlarda bize havyar verirlerdi"<sup>390</sup>.

Bu konuda yine Moruk Mehmet lakaplı Mehmet Sağlam bize bilgi vermektedir;

"Kazaklar Müslüman değillerdi. Hıristiyan'dılar. Yortularında 20 gün boyunca, et, et suyu, yağ, yoğurt, süt gibi şeyler yemezlerdi. 1963 yılına kadar, her sene av zamanlarında Beyşehir'e 15-20 Kazak geldi, gitti.. Kazaklarla birlikte bir kadın gelirdi. Bu kadının pancar gibi kıpkırmızı bir yüzü vardı. Bu kadın burada çalışan Kazaklara her gün yemek yapardı. Ayrıca sazanların havyarlarını tenekelere sağardı. Ben bir gün yemek yaparken kadını gördüm. Sazanları parça parça doğradı, büyük bir varil yaktı. Varilin üstüne bir kazan koydu. Kazan içine balıkları attı. Üstünü kapattı. Bir süre ateş yandıktan sonra kazanı indirdi. Kapağını açtı. Kazandan balıkların suyunu süzdü. Kazaklar ellerinde maşrapalar-

la taslarla balığın suyunu doldurdular. Balığın etini ise yemeden attılar. Kadın ayrıca havyarları ve ıstakozları da ateşte pişirdi. Neredeyse her akşam taslarda balık suyu, ıstakoz ve havyar yerdiler. Balık çorbasını çok yaparlardı.

Kazakların her birinin elinde bir ispiroto olurdu. İspiroto içerlerdi. Gökmenoğulları'nın Balıkhanede bunların kalacakları odalar vardı. Kazaklardan birisinin adı Lüfer'di. Kaptanlık yapardı. Bunlardan bir tanesinin adı da Alexi idi. Başka birinin adı da Deniz'di. Bunlar arasında Mıgır isimli birisi vardı, topaldı. Buraya gelen Kazaklar uzun boylu iri yarı idiler. Yarı Türkçe konuşurlardı. Aralarına kimseyi almazlardı. İçlerine sadece dursun Kaptan'ı sokarlardı. Buraya gelen Kazakların çoğu Akşehir'den gelirdi. Bir kısmı da Bandırma'dan Bursa'dan gelirdi. 1965'li yıllarda Rusya'ya geri göçtüler. Göç sebebi olarak, nüfuslarının daralması nedeniyle, evlilik yapacak aile bulamadıkları söylendi. Bazıları da Rusların onları geri çağırıldığını söylemişlerdi. Müslüman değillerdi. Bir gün bir tartışma sohbet sırasında şahadet getirin diye takılanlar olmuştu. Bir tanesi 'lailahailallah' dedi gerisini getirmedi. Allah'a inanıyorlardı. Ama onların peygamberleri farklıydı."<sup>391</sup>

1938 doğumlu Diş Hekimi Mustafa Beştov Rus Kazakları hakkında şunları söylemektedir; "Uzun boylu sarışın insanlardı. Aynı Putin'e benziyorlar. Kırmızı yüzlü ve çilliydiler. Kış aylarında sandalın üzerinde ispiroto içerlerdi. Bazıları yanlarında eşlerini de getirmişlerdi"<sup>392</sup>

1927 doğumlu Kazım Doğu balıkçılık yapan Rus Kazakları ile ilgili şunları söylemektedir; "Kazaklar gölde ıgırılarla çalışırlardı. Trol ağı çekerlerdi. Balığı üç beş parçaya ayırıp, havyarını alıp, tenekelere dolduruyorlardı. Kaynattıktan sonra bir süre sonra kapağını açıp suyunu süzüyor, içiyorlar etini atıyorlardı. 8-10 kişilerdi"<sup>393</sup>. 1926 doğumlu Mustafa Burçak da bu bilgileri doğrulamaktadır; "Kazaklar balığı tenekeye dilim dilim doldurup kaynatırlar, suyunu alıp etini dökerlerdi. Suyunu içerlerdi. Bunlar ıstakozu canlı canlı suda kaynatıp, yerlerdi. Uzun boylu, sarışın ve iri yarı idiler, Türkçe bilirdiler."<sup>394</sup>

<sup>388</sup> Yılmaz, "Rus Kazakları", s. 416.

<sup>389</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 83; Hüseyin Muşmal tarafından 18. 7. 2013 tarihinde Mustafa Burçak (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>390</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 22.7.2013 tarihinde Sabit Kasaboğlu (1944) ile yapılan mülakat.

<sup>391</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 22.7.2013 tarihinde Moruk Mehmet (Mehmet Sağlam) ile yapılan mülakat.

<sup>392</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 21.7.2013 tarihinde Mustafa Beştov (1938) ile yapılan mülakat.

<sup>393</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Kazım Doğu (1927) ile yapılan mülakat.

<sup>394</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 18.7.2013 tarihinde Mustafa Burçak (1926) ile yapılan mülakat.



1940 doğumlu Öğretmen Ali Tuncay Tekeli ise Rus Kazakları ile ilgili şunları söylemektedir;

“Kazaklar Dayım Gökmenoğlu'nun Balıkhanesinde çalışırlardı. Göl üstünden hiç inmezlerdi. 1955 yılı olmalı. Bir gün Bademli Kavşağı'ndaki Balıkhaneye gitmiştim. Küfe Küfe balık tartıyorlardı. 8-10 Kazak vardı. İçlerinde birisi yaşlı kadındı. Başını kapalı üstünde yorgan gibi bir şey olurdu. Kazaklar Aba gibi bir şey giyiyorlardı. Kendilerine Kazak diye seslenilmesine kızarlardı. Rahmetli Dayımın Dalyan Mahallesi'nde evinin yanında Dökümhane gibi tek katlı bir yer vardı. Bazı Kazaklar orada kalırlardı. Peltek bir Türkçe konuşurlardı<sup>395</sup>.”

Rus Çarı I. Petro zamanında Osmanlı topraklarına sığınan Rus Kazakları 1965 yılına kadar Türkiye'de kalmışlardır<sup>396</sup>. Mada Adası'ndan Akşehir'e göç eden Rus Kazaklarının /2 Mayıs 1911 tarihli tezkirede uzun yıllar öncesinden Rusya'ya dönme istekleri dile getirilmiştir<sup>397</sup>. Yaklaşık 134 yıl Anadolu'da ve genellikle Beyşehir Gölü'nde Mada Adası'nda yaşayan Rus Kazakları inançları gereği yedi göbeğe kadar kız alıp vermedikleri için zaman içinde akrabalıklar aynı cemaat içinde birbirine yaklaştıkça kendi cemaatleri içinden kimselerle evlilik yapamaz duruma gelmişler ve Rusya'ya göç etmişlerdir. Türkiye'den göç etmelerinde en büyük etken evlilik meselesi olsa da, 1960 ihtilali, onun getirdiği belirsizlik ortamı ve Rus Konsolosluk yetkililerinin propagandaları da Kazakları göçe mecbur bırakmıştır<sup>398</sup>. Çevre halkı ile uyum içinde yaşayan Kazakların göç etmelerinde toplumsal bir dışlama ya da nefret söz konusu olmamıştır. Ancak Mada Adası'nda yerleşmiş ve daha sonra Akşehir'e göç etmiş Kazakların bir kısmı Rusya'ya değil Kanada'ya gitmişlerdir<sup>399</sup>.

Rus Kazakların hayatlarının devamı için eskiden beri uğraşları olan balıkçılığı yapmak amacıyla Mada Adası'na yerleşimleri sonucunda adaların ana karadan izole durumu geleneklerine bağlı bir grup için bulunmaz bir fırsat olmuştur. Nitekim adaya yerleşen Rus Kazakları kapalı bir toplum oldukları için burada rahat yaşadıkları söylenebilir. Günümüzde

adada Rus Kazaklarına ait herhangi bir iz kalmamıştır. Kazak geleneklerinden dolayı mezar taşı yapmamaları Mada Adası'nda Kazak mezarlarının olmadığı fikrini vermektedir<sup>400</sup>. Ayrıca Rus Kazaklarının adada bir kiliseleri ve bu kilisenin de çok büyük bir çanı olduğu; Kazakların adayı terk etmeleri sırasında 500-600 kg. olan bu çanı götüremedikleri rivayet edilir. Rivayete göre çan gölün derin bir yerine atılmış olabileceğinden bütün balıkçılar bir gün çanın ağlarına takılacağına hayalini kurmaktadırlar<sup>401</sup>.

#### B. Çeçenlerin Beyşehir ve Adalara Yerleşimi (1901-1936)

1901 yılında, Çeçenistan'ın merkezi olan Grozni'den yola çıkan 120 hanelik bir Çeçen kafilesi (yaklaşık 2000 nüfuslu), Vladikafkas ve Kuban Nehri'nin kuzeyinden karayolu ile Novorosisky iskelesine geldikten sonra bindikleri bir vapurla Anadolu Kavağı'na çıkmışlar. Burada iki ay kadar bekledikten sonra da 60 hane Uzunyayla'ya giderken, diğer 60 hanede trenle Konya'ya gelmişlerdir<sup>402</sup>. Rivayete göre Konya'da bir müddet kaldıktan sonra, Seydişehirli Abdullah Hoca'dan kendileri için bir daha düşman yüzü görmeyecekleri bir yer göstermelerini istemişler ve Abdullah Hoca'da Beyşehir'i tavsiye etmiştir<sup>403</sup>.

1902 yılında Beyşehir'e gelen Kalkay ve Nahşi boylarına mensup Çeçenler önce İçerişehir Mahallesi'nde kale kapısı civarında kalmışlardır. Daha sonra buradan Beyşehir Kasabası'nın güneyinde ve hemen Çarşamba Çayı kenarında Kosti Bahçelerinin olduğu yere yerleştirilmişlerdir<sup>404</sup>. Ancak burada bataklıktan türeyen sivrisinekten dolayı uzun süre kalamamışlardır. Sıtma hastalığından dolayı pek çok Çeçenin hayatını kaybetmesi üzerine bu durum merkeze bildirilmiş, bataklıkların kurutulup kurutulamayacağı, muhacirlerin başka bir mahalle iskânlarının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği sorulmuştur. Merkezden gelen cevaba göre bataklıkların kurutulmasının şimdilik mümkün olmadığı bildirilerek,

<sup>395</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 19.7.2013 tarihinde Ali Tuncay Tekeli (1940) ile yapılan mülakat.

<sup>396</sup> Yılmaz, "Rus Kazakları", s. 412.

<sup>397</sup> BOA, MV, Nr. 152/10, 3.CA.1329/2 Mayıs 1911; Akşehir'in Kazak Köyü, bugünkü Tuzlukçu-Gürsu Köyüdür. Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 185.

<sup>398</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 188; Bilir, "Balıkçılık", s. 518; Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 191.

<sup>399</sup> Yılmaz, "Rus Kazakları", s. 416; BCA, Nr. 272-0-000-000-012-52-118-9.

<sup>400</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 187.

<sup>401</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 199.

<sup>402</sup> BOA, A.) MKT. MHM, Nr. 514/25, 8.R.1319/25 Temmuz 1901; Yılmaz, *Konya*, s. 188; Buraya yerleşen Çeçenler "İnguş" kabilesindedir. Yılmaz, *Konya*, s. 190.

<sup>403</sup> Eyüboğlu, *Beyşehir*, s. 62.

<sup>404</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1322 Hicri Sene (1906)*, Def'a 29, Konya Vilâyet Matbaası, s. 296; Hüseyin Muşmal-Mustafa Çetinaslan, "Beyşehir İlçe Merkezinin Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları", *Tarih Okulu Dergisi*, XVI, Aralık 2013, s. 425.

ilerde gerekli çalışmaların yapılacağı ifade edilmiştir<sup>405</sup>. Neticede 1903 yılında bu mahallenin 500 metre kadar güneyinde daha yüksek ve havadar bir yere devletin inşa ettiği evlere taşınmışlardır<sup>406</sup>. Beyşehir’de Çeçenlerin yerleştirildiği mahalleye dönemin padişahın II. Abdülhamit’in adına izafeten “Hamidiye” adı verilmiştir<sup>407</sup>.

Buraya yerleşen Çeçenler arasında sıtmadan kaynaklanan ölümler meydana gelmeye başlamıştır<sup>408</sup>. 1902 yılından 1911 yılına kadar ölen 842 kişinin çoğunun Çeçen muhacirinden olduğu görülmektedir<sup>409</sup>. Beyşehir’deki Çeçen mezarlarına ait bir çalışmada, ölüm tarihleri dikkate alındığında sıtma hastalığının yaygın olarak görüldüğü 1903-1906 yılları arasında vefat edenlerin diğer zaman dilimlerine göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. 1903-1930 yılları arasında 27 yıllık bir zaman diliminde vefat etmiş olan 36 kişinin 14’ünün 1903-1906 Aralığında 4 yıllık bir dönemde vefat ettiği görülmüştür<sup>410</sup>. Bununla birlikte söz konusu mezar taşlarında Çeçenlerin ölüm sebeplerine dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır<sup>411</sup>.

Çeçenlere talimatname gereğince 1903 yılında bir miktar arazi de dağıtılmıştır<sup>412</sup>. Bununla birlikte araziler yeterli olmadığından 47.900 kuruş bedel ile 451 dönüm arazi istimlak edilerek muhacirlere taksim edilmiştir<sup>413</sup>. Bu araziler arasında Beyşehir Gölü’nde bulunan ve bu sırada Gâvur Adası, Terkenli Adası olarak bilinen, bugünkü Çeçen Adası da bulunmaktadır<sup>414</sup>. Belgelerde Çeçenlerin Mada Adası’na ve diğer adalara iskân edildiklerine dair bir kayıt yoksa da yapılan saha araştırması ile görüşülen kaynak kişilerden bazıları Çeçenlerin bir dönem Mada Adası’na, İğdeli ve

Hacı Akif adalarına yerleştiklerini ifade etmişlerdir<sup>415</sup>.

1918 yılında devlet buradaki Çeçenlerin yaşantıları hakkında rapor tanzim edilmesini istemiştir<sup>416</sup>. Bölgeye yerleşen ve kısa zamanda çevreyle uyumlu hale gelen Çeçenler arasında Beyşehir ve çevresinde yaşayan halkın önderi konumuna gelenler de olmuştur<sup>417</sup>. Çeçenler at arabacılığı ile bölgede nakliye işlerine büyük katkı sağlamaktaydılar. Kerestecilik, bağcılık, özellikle elmacılık konusunda bölgede önemli rolleri olmuştur.

## V. 20. YÜZYIL YERLEŞİMLERİ

### A. Zorunlu Yerleşimler

Beyşehir Gölü çevresi, Kazak, Çeçen gibi farklı milletten insanların yaşadığı bir yer olduğu gibi, Beyşehir Gölü adaları ve onun kenarında kurulmuş olan Beyşehir ilçesi de bir dönem savaş esirlerinin yerleştirildiği zorunlu ikamet yeri olarak kullanılmıştır<sup>418</sup>. I. ve II. Dünya Savaşı yıllarında Beyşehir Gölü kıyısına kurulan kentin zorunlu ikamet bölgesi olarak seçilmesinin nedenlerinden biri, büyük bir gölün kenarında kurulmuş olması ve karasal bir iklimin yaşandığı Orta Anadolu’daki diğer yerleşim yerlerine nazaran kışların daha ılıman geçmesidir. 20. yüzyılın başlarında Beyşehir, bir kaza merkezi olarak sivil esirlerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar gelişmiş bir yerleşim yeridir. Bu dönemlerde Beyşehir’in kaza nüfusu, yaklaşık 40.000 olarak görülmekte ve kaza genelinde 115 dükkân, 31 mağaza, 12 kahvehane, 4 han ve 40 değirmen bulunmaktadır. I. Dünya Savaşı süresince burada Rusya vatandaşı Ukraynalı, Lehler, İngiliz vatandaşı İngilizlerle Mısırlı Araplar, Fransızlar ve İtalyanlar gibi çeşitli milletlerden sivil esirler ikamet ettirilmiştir. Bu esirler 1917 yılından itibaren bir kısmı; Mondros Mütarekesi ile de tamamı serbest bırakılmıştır<sup>419</sup>.

<sup>405</sup> BOA, DH. MKT., Nr. 1016/26, 13. Ş. 1323/23 Ekim 1905.

<sup>406</sup> BOA, DH. MKT., Nr. 2541/18, 23. C. 1319/7 Ekim 1901; BOA, ŞD, Nr; 405/11, 19. Za. 1320/17 Şubat 1903; Yılmaz, *Konya*, s. 188; 1945 yılı Beyşehir’i anlatan bir yazıda Hamidiye Mahallesi ve Çeçenler şöyle tasvir edilmektedir; “Manzarası, havası güzel olan Hamidiye Mahallesi’nde evler muntazam ve iyi inşa edilmiştir. Mahallenin ortasından Beyşehir-Seydişehir şosesi geçmektedir. Halkın yaşayışı diğerlerinden farksız ve hayli okumuş gençleri vardır. Bilhassa milli geleneklerine sıkıca bağlıdır”. Ömer Tekin, Recep Bilginer, *Beyşehir ve Eşrefoğulları*, Eskişehir 1945, s. 12; Ayrıca bkz. Muşmal-Çetinaslan, “Çeçen”, s. 425vd.

<sup>407</sup> BOA, İ. DH., Nr. 1409/6, 5.S.1321/3 Mayıs 1903; BOA, A.} MKT. MHM., Nr. 522/17, 9.S.1321/7 Mayıs 1903.

<sup>408</sup> BOA, DH. MKT., Nr. 1016/26, 13.Ş.1323/13 Ekim 1905; *Salname-i Vilayet-i Konya, 1322 Hicri Sene, Def’a 29, Konya Vilayet Matbaası*, s. 295.

<sup>409</sup> *Salname-i Vilayet-i Konya, 1322 Hicri Sene, Def’a 29, Konya Vilayet Matbaası*, s. 352.

<sup>410</sup> Muşmal-Çetinaslan, “Çeçen”, s. 434.

<sup>411</sup> Muşmal-Çetinaslan, “Çeçen”, s. 431.

<sup>412</sup> BOA, DH. MKT., Nr; 370/75, 9.ZA.1312/4 Mayıs 1895.

<sup>413</sup> BOA, İ. ML., Nr. 53/54, 19.Z.1320/19 Mart 1903; BOA, A.} MKT. MHM., Nr. 521/32, 25.Z.1320/25 Mart 1903.

<sup>414</sup> Bu arazilerin tapuları 1904 yılında çıkarılan bir irade ile muhacirlere verilmiştir. Yılmaz, *Konya*, s. 189.

<sup>415</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 16.7.2013 tarihinde Naci Demirat (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>416</sup> BOA, DH. EUM. 6. Şb, Nr. 38/13, 19.Ş.1336/30 Mayıs 1918; Beyşehir ilçe merkezinde yaşayan Çeçenlere dair Arşiv kayıtlarında bilgiler bulunmaktadır. Örneğin Beyşehir kazasında iskân olunan Çeçen muhacirlerinden Receb oğlu İbrahim’in Darülaceze’ye kabulüne nizamname ahkâmının müsait olmadığına dair kayıt mevcuttur. BOA, DH. MKT., Nr. 1197/23, 29.B.1325/7 Eylül 1907.

<sup>417</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 96; Çeçen muhacirlerinden Süleyman Sırrı, Milli Mücadele’de öncesinde önemli bir isim olmuştur, BOA, DH. İ. UM., Nr. 19-8/1-42, 29.ZA.1337/26 Ağustos 1919; BOA, DH. KMS, Nr. 53-3/2, 3.Z.1337/30 Ağustos 1919; BOA, DH. ŞRF, Nr. 638/112, 25.Ey.1335/25 Eylül 1919; Çeçen Süleyman Efendi’ye mecdi nişanı verilmiştir, BOA, DH. KMS., Nr. 48/54, 18.Z.1336/24 Eylül 1918.

<sup>418</sup> Kerim Sarçelik, “I. Dünya Savaşı Yıllarında Beyşehir’de İkamet Eden Sivil Esirler”, *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 340-343.

<sup>419</sup> Sarçelik, “Esirler”, s. 341.

Osmanlı arşiv vesikalarından öğrendiğimize göre, 1916 yılında Beyşehir Gölü adalarına İngiliz esir zabitlerin yerleştirilmesi gündeme gelmiştir. Dâhiliye Nezareti'ne çekilen telgraf ile Eğirdir ve Beyşehir gölündeki adalarda esirlerin barınmasına mahsus tedarik olunacak mahal için masraf talep edilmiştir<sup>420</sup>. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'nden Konya Vilayeti'ne çekilen telgraf ile esir zabitler için Beyşehir Gölü'nde inşası uygun görülen barakaların ne kadar zamanda ve masrafla yapılabileceğinin tahkiyle derhal inşaata başlanması bildirilmiştir<sup>421</sup>. Belgelerde esir zabitlerin adalarda ikameti için baraka inşası için elli bin kuruş ödeneceği ve üç yüz zabitin ikametlerine yetecek kadar geniş barakaların yapılması ifade edilmektedir<sup>422</sup>. Ancak daha sonradan İngiliz esirlerin muhtemelen adaların ağır havasından dolayı burada ikamesinin caiz olmadığına karar verilmiştir<sup>423</sup>. II. Dünya Savaşı yıllarında Rusya'ya karşı savaşmak için Karadeniz'e gelen Alman askerler Almanya'nın mağlup olmasıyla Türk topraklarında yakalanmış<sup>424</sup> ve savaş sonuna kadar Beyşehir Gölü çevresindeki Beyşehir ilçesinde ikamete mecbur tutulmuşlardı<sup>425</sup>. Bu dönemde Beyşehir'deki esir kampı hakkında detaylı bilgileri, bu kampta bir süre kalmış olan Alman Subay Rudolf Arendt'in Almanca kaleme alınan hatıralarından öğrenmekteyiz<sup>426</sup>.

Beyşehir'de ikamete mecbur tutulan Alman askerlerin kaldıkları 8 ay boyunca yaşadıkları en önemli sıkıntının sağlık alanında olduğu söylenebilir. Burada tutulan Alman Subay R. Arendt burada kaldığı süre boyunca yazdığı hatıratında çok fazla şikâyet etmemişse de, kitabının sonunda yer alan İsviçre Elçiliği raporunda kampın sağlık şartları hakkında detaylı

bir rapor hazırlanmıştır. Rapora göre kamptaki Alman askerler 5 husustan şikâyet etmişlerdir. Bunlar:

- Sağlıksız iklim koşulları,
- Sıtmaya karşı koruma sağlayabilecek araç gereç,
- Yatakhanedeki yer sıkıntısı,
- İç çamaşır eksikliği,
- Kampın içinde su eksikliğidir.

Elçilik tarafından yapılan inceleme sonuçlarına göre;

“Beyşehir sıtma için elverişli bir yer olduğundan sağlıksız bir yer olarak nitelendirilebilir. Hastane ayrı bir binada 20 yataklıdır. Tıbbi işleri yürüten bir Türk binbaşısıdır. Kampta sadece basit, gelişmemiş tıbbi araç-gereç bulunmaktadır. Herhangi bir dezenfeksiyon odası ya da alanı yoktur. Kamp doktoru ne yazık ki yeterli tıbbi araç-gerece sahip değildir. Buna rağmen mutemet tıbbi olanakların iyi olduğu görüşündedir. Buna ek olarak söz konusu mutemet yaklaşık olarak enternelerin yarısının sıtma hastalığından mustarip olduğunu ve hastalığa da Beyşehir'e enterne edildiklerinden beri yakalanmış olduklarını bildirdi. Tedavi için gerekli malzemelerin yoksunluğundan dolayı da sıtmaya karşı gerekli önlemler alınmamıştır. Bizim ziyaret ettiğimiz günde hasta sayısı 30'a ulaşmış durumdaydı. Çoğu da sıtma hastalarıydı. Bütün bu sağlıksız koşullar nedeniyle Beyşehir kampının daha uygun iklim koşullarına sahip bir bölgeye taşınması hususu elçiliğe bildirilmiştir. Ayrıca Ankara İsviçre Büyükelçiliğine gelen bir telgrafta Türk Dış İşleri Bakanlığı'nın bildirdiğine göre, askeriyede görevli makamlar da sözde, Beyşehir'deki sağlıksız iklim koşullarıyla alakalı bir araştırma yürütmüşler.”<sup>427</sup>

Bu süreçte Alman askerler Beyşehir'deki kampta “İnternierte” statüsünde ikamete mecbur tutuluyorlardı. “İnternierte” enterne etme, (gözetim altına alma, tevkif etme) anlamına gelmektedir. 19 Eylül 1944 tarihinde Beyşehir'de bir kampta ikamet ettirilen Alman askerler 9 Mayıs 1945 tarihine kadar yaklaşık 8 ay boyunca burada kalmışlar; daha sonra Isparta kampına nakledilmişlerdir. İçişleri Bakanlığından Başbakanlık makamına gönderilen bir yazı ile 1946 yılında Isparta kampında bulunan Alman esirlerin de ülkelerine iadeleri sağlanmıştır<sup>428</sup>.

<sup>420</sup> BOA, DH. ŞFR., Nr. 519/96, 1.MA.1332/14 Mayıs 1916.

<sup>421</sup> BOA, DH. ŞFR., Nr. 64/133, 24.B.1334/27 Mayıs 1916.

<sup>422</sup> BOA, DH. ŞFR., Nr. 64/224, 04.Ş.1334/06 Haziran 1916.

<sup>423</sup> BOA, DH. ŞFR., Nr. 522/60, 25.May.1332/07 Haziran 1916.

<sup>424</sup> Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (Cilt 1-2: 1914-1995)*, Alkım yay., İstanbul 2007, s. 374; Kansu Şarman, “İkinci Dünya Savaşı'nda Karadeniz'de Karadan Yürütülen Denizaltılar”, *Popüler Tarih*, S. 33 (550. Yıl Özel Sayısı), Mayıs 2003, s. 16; Selçuk Kolay, “Hitlerin Kayıp Filosu; Hayalet Denizaltı”, *Atlas (Aylık Coğrafya ve Keşif Dergisi)*, S. 180, Mart 2008, s. 94-101; Selçuk Kolay, *Türkiye'nin Karadeniz Kıyısındaki İkinci Dünya Savaşı Alman Denizaltıları*, TINA (Türkiye Sulaltı Arkeolojisi Vakfı), İstanbul (Tarihsiz); *Cumhuriyet*, 14 Eylül 1944, s. 1.

<sup>425</sup> Bu konuda Hüseyin Muşmal-Berna Burcu Korucu tarafından “II. Dünya Savaşı Yıllarında Beyşehir'de İkamet Ettirilen Alman Denizaltı Mürettebatı”, başlığı altında 26-29 Eylül 2013 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Piri Reis Sempozyumu'na bildiri sunulmuştur. Bildiride Alman Denizaltı personelinin Beyşehir'deki ikametleri, arşiv belgeleri, hatıratlar ve kaynak kişilerin anlatımıyla detaylı olarak ele alınmaktadır.

<sup>426</sup> Rudolf Arendt, *Letzter Befehl: Versenken!, Deutsche U-Boot im Schwarzen Meer 1942-1944*, Ullstein, Germany 2003.

<sup>427</sup> Arendt, *Letzter Befehl*, s. 330-340.

<sup>428</sup> BCA, Nr. 030-0-010-000-000-55-368-32; Ulvi Keser, “Arşiv Belgeleri Işığında İkinci Dünya Savaşı Sürecinde

### B. Gönüllü Daimi ve Geçici Yerleşimler

Osmanlı Dönemi'nde Beyşehir Gölü'nün en büyük adası olan Mada Adası'na Rus Kazakları ve Çeçenlerden sonra Tırtar ve Ötkünlü Türkmen aşiretleri yerleştirilmiştir<sup>429</sup>. Ada 1963 yılında Beyşehir'in Tolca Köyü'ne bağlı iken, daha sonra Şarkıkaraağaç'ın Gedikli Köyü'ne bağlanmıştır. Mada Adası'nın bağlı olduğu Gedikli Köyü sakinleri ise Manavgat'tan gelen Honamlı Yörüklerindendir<sup>430</sup>. 1966 yılında adayı ziyaret eden İ. H. Konyalı, bu tarihlerde adada on beş evli ve yüz nüfuslu bir köy bulunduğunu söyler<sup>431</sup>. 2002 yılında 38 hanede 187 kişinin yaşadığı bu yer, Gedikli Köyü'nün Kumluca Mahallesi olarak bilinmektedir<sup>432</sup>. 2008 yılında adada 253 kişi, 36 aile yaşamaktadır<sup>433</sup>.



Fotoğraf 33: Mada Adası Ulaşım İçin Kullanılan Kayıklar ve Duba. (MBK)

Mada Adası'nda yerleşme tarım sahalarıyla çevrilidir. Adada 1936 öncesine ait Çeçen ve Kazak konutları bulunmamaktadır. Adaya ilk elektrik 6.9.1986 tarihinde gelmiştir. İçme suyu ihtiyacı ise 1996 yılına kadar kö-

yün ortasındaki doğal kaynak suyundan karşılanmaktaydı. Nitekim adada en büyük sorun içme suyu yetersizliğidir<sup>434</sup>. Adaya ulaşım teknelerle ya da 15 ton yük taşıyabilen dubalarla yapılır. Göl donduğunda ise göl üzerinden yürüyerek ulaşım sağlanmaktadır. Kış aylarında ada ile kara arasında kalan bölgenin buz tutmasıyla ulaşımında çeşitli aksaklıklar meydana gelmektedir<sup>435</sup>. Adaya çoğunlukla kayıklarla geçildiğinden araçlar anakarada göl kıyısında bırakılmaktadır<sup>436</sup>.

Çeçen Adası'nın topografyasının müsait olması adanın belirli yerlerinde verimli tarım sahalarını ortaya çıkarmıştır. Ada, 1901 yılında Kafkaslardan göç eden birkaç Çeçen aileye verilmiştir. Çeçenlerden önce ise adada, 1924 yılında mübadele ile Yunanistan'a giden Rum nüfus yaşamaktaydı. Adada 2002 yılında 17 kişi yaşamaktadır. Bu ailelerin Beyşehir'in Hamidiye Mahallesi'nde de evleri vardır. Eğitim çağındaki aile fertleri burada kalmakta ve hafta sonu-tatil günleri adaya dönmektedir. Bu ailelerin Beyşehir Tarım İlçe Müdürlüğüne onaylanmış kayıkları vardır. Bu kayıklarla çeşitli alışveriş işleri ve ulaşım sağlanmaktadır<sup>437</sup>.

<sup>434</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 52.

<sup>435</sup> Bu konu zaman zaman ulusal medyada da yer bulmakta, adanın konumu *National Geographic* gibi dergiler ve belgesel yapımcılarının dikkatini çekmektedir. Mada Adası'yla ilgili olarak hazırlanan Mada adlı belgesel 5. *Uluslararası Kısa Film Festivali*'nde birinci olmayı başarmıştır. Ayrıca bazı dergi yazılarına konu olmuştur. Bkz. Mine Söğüt, "Karşı Kıyıda Kiler; Mada Adası", *National Geographic*, Mayıs 2011, s. 66-82; Yunus Aydın Emre, "Yörüklerin Sığınağı Mada Adası", *Atlas*, S. 96, Temmuz 2009, s. 66-78.

<sup>436</sup> Burada ilginç bir konu da şudur ki, su aşırı otoparkın tek burada bulunmasıdır. Adanın karşısında bir otomobil park yeri vardır. Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 94.

<sup>437</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 44vd.

Türkiye'de Mülteciler ve Esirler Sorunu', *ÇTTA*, VIII/18-19, (2009/Bahar-Güz), s. 207vd.

<sup>429</sup> Somuncuoğlu, *Don Kazakları*, s. 94.

<sup>430</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 44; Ömer Görür (D. 1966) ile 03.05.2014 tarihinde Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat.

<sup>431</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 400.

<sup>432</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 44.

<sup>433</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 52.



## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM





## SOSYO-EKONOMİK FAALİYETLER

Ayakucun göl, başucun pınar olsun  
Atasözü

### I. BALIKÇILIK

Beyşehir Gölü ve çevresindeki doğal su kaynakları, bölge halkı için önemli bir besin olan balık açısından büyük bir potansiyele sahiptir<sup>438</sup>. Tarihî süreçte Beyşehir Gölü'nde hangi tür balıkların bulunduğu dair ayrıntılı bilgiler mevcut değildir. Ancak XIX. yüzyılın ikinci yarısına ait Konya Vilayeti Salnameleri'nden anlaşıldığına göre, bu yıllarda gölden bol miktarda sazan ve kızılkanat balıkları çıkarılmaktaydı. Ayrıca Gökçe (Gördekçe) denilen Beyşehir Gölü'ne mahsus bir cins balık daha vardır<sup>439</sup>.

XX. yüzyılın başlarından itibaren Beyşehir Gölü hakkında yapılan araştırmalarda göldeki balık türleri hakkında bilgiler elde edilebilmektedir. XX. yüzyılda gölde 6 farklı familyaya mensup 9 tür ve 2 alt tür balığın yaşadığı saptanmıştır. Bu balık türleri Sazan, Sudak, Gümüşü Havuz Balığı, Kadife, Tatlı Su Kefali (Alabalık), Kababurun, Yağ Balığı (Çamurca), Sazancık, Küçük Kayabalığı, Gümüş Gökçe, Kızılca, Sıraz (Sarı Balık), Yılan Balığı ve Kerevit Balığı'dır. Gölde baskın tür kadife balığıdır. Bu balık türünü sırasıyla sudak, sazan, tatlı su kefali, gümüşü havuz balığı ve kababurun izlemiştir<sup>440</sup>. Ancak gölün doğal balık türlerinden bazılarının nesli tükenirken bazılarının da popülasyonları azalmıştır.

<sup>438</sup> Cemil Ünal, "Kafes Balıkçılığı", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 302.

<sup>439</sup> H.1295 (1878) *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, s.121.

<sup>440</sup> Çubuk vd, "Sudak Populasyonu", s. 285; Kamile Gonca Erol-Soner Çetinkaya-Levent Tümgelir-Hıdır Çubuk, "Beyşehir Gölü'ndeki Kadife Balığı (TincaTinca L., 1758)'ın Büyüme Özellikleri", *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 320; Akif Ak, "Beyşehir Gölü (Konya)'nda Yaşayan Kadife Balığı (Tinca Tinca L., 1758)'nın Büyüme Özelliklerin incelenmesi", *NÜFBE*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde 2006; Bilir, "Balıkçılık", s. 517; Sazan balığının popülasyonunun incelendiğinde geleceği iyi olacağı gözlenmiştir. Soner Çetinkaya-Şakir Çınar-Remziye Özkök-Kamile Gonca Erol, "Beyşehir Gölü'ndeki Sazan Populasyonu (Cyprinus Carpio L. 1758)'nun Büyüme Özellikleri", *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 703; Selda Tekin Özcan, "Beyşehir Gölü'nde Yaşayan Sazan (Cyprinus carpio L., 1758) ve Kadife Balığı (Tinca tinca L., 1758)'ndaki Parazitlerin ve Ağır Metal Birikiminin Araştırılması", *SDÜFBE*, (Basılmamış Doktora Tezi), Isparta 2005.

Bu değişim doğrudan veya dolaylı olarak göl ekosistemi üzerinde etkili olmuştur. Gölde 1956'da 11 balık türü tespit edilmişken, bu sayı 1982'de 10'a düşmüştür<sup>441</sup>. 1970'lerde göldeki balıklardan ekonomik değeri daha yüksek olan balıkların aşılınması ile daha fazla gelir ve daha fazla ihraç edinilmesi amaçlanmıştır. Ancak Beyşehir Gölü'ndeki balık popülasyonları özellikle ekonomik değeri yüksek olan sudak balığının aşılınmasından ciddi biçimde etkilenmiştir<sup>442</sup>. Beyşehir'de yaşayan halk, ağız birliği etmişlercesine gölde yaşanan ekolojik sorunları büyük oranda Dişli adını verdikleri bu balığa bağlamaktadır<sup>443</sup>.

Gerçekten 1978-1980 yıllarında Sudak (Levrek, Akbalık) balığının aşılınmasıyla bilhassa gölün tabanında bulunan otlarla beslenerek bir bakıma otları temizlenmesi konusunda önemli bir görevi üstlenen Gökçe ve Kızılca balıklarının varlığı tehlikeye düşmüştür. Bu da otların fazlalaşmasına neden olarak hem balık avlamayı zorlaştırmakta, hem de otların tükettikleri su gölün su rezervine müdahil olmaktadır<sup>444</sup>. Benzer şekilde, daha sonraki dönemlerde, 1990'lı yıllarda kadife balığı, gümüşü havuz balığı, 2002 yılında da gümüş balıklarının göle aşılınması da ekosistemde önemli değişikliklere neden olmuştur<sup>445</sup>.

Ancak gölde yaşanan sorunların bütün sorumlusu halkın tabiriyle baş belası sadece, "Dişli" değildir. Bu konudaki uzmanlar, gölde yaşanan sorunlardan en az dişli balık kadar sorumlu tutulabilecek başka hususlara da dikkat çekmişlerdir. Nitekim yine çoğunluğu göl çevresinde yaşayan insan kaynaklı olan tarımsal amaçlı su çekimi, erozyon, doğal endüstriyel atıklar, zirai mücadele ilaçları, kimyasal gübreler, kaçak ve bilinçsiz

avlanma ve erozyon gibi sorunlar da Beyşehir Gölü'nün ekolojik dengesinin bozulmasına yol açmıştır. Şüphesiz bu durum halk arasında Dişli veya tatlı su levreği denilen Sudak balığının göle atılmasıyla yaşanan dönüşümü de gölgelemez<sup>446</sup>. Bölgede yapılan balıkçılığın tarihine ilişkin ilk verileri XVI. yüzyıl kayıtlarından elde ediyoruz. Osmanlı döneminde Beyşehir Gölü dalyanlarından elde edilen gelirler hakkında bazı bilgiler bulunmaktadır. 1583 tarihli icmal defterinde balık dalyanlarının geliri 9.000 akçedir (Beyşehir Sancağındaki Dirlik (Has) toplam miktarı içindeki yeri 3.53- toplam sancak geliri içerisindeki yeri 0. 46)<sup>447</sup>.

Diğer taraftan bu tarihlerde toplam sancak gelirlerinin % 10, 82'sini oluşturan sancakbeyi hassasının % 6.66'lık bir kısmını boyahane ile Beyşehir ve Seydişehir göllerindeki dalyanlardan elde edilen gelirler oluşturmaktaydı. Yine sancakbeyinin has gelirlerinin yaklaşık % 32'ye yakın kısmını karşılayan vergiler arasında gölde balık tutma için kurulan dalyanlardan alınan dalyan vergisi de bulunmaktaydı. Ayrıca gelirin yaklaşık % 10'luk kısmını oluşturan öşürler içinde Seydişehir (Suğla) Gölü ile birlikte Beyşehir Gölü gelirin % 7'sini oluşturmaktaydı. Bunun dışında küçük dalyanlar tumar sahiplerine "müstakil hâsıl" olarak kaydedilmişti<sup>448</sup>.

XVI. yüzyılda Beyşehir Sancağı'nda Yaylasun Nahiyesi dışındaki nahiyelerde yaşayan pek çok köylü tatlı su balıklarını avlamaktaydı<sup>449</sup>. Göçü Nahiyesi'ne bağlı Afşar, Çivril, Devletşah, Hocacihan Çiftliği, İğdir, Bektemür, Kığihoma ve Karahisar köyleri Beyşehir Çayı etrafında kümelmiş ve balıkçılıkla meşgul olan köylerdi. Ayrıca Şehirköy, Savcılar, Salur, Bayındır, Oğulbeyler ve Manastır köyleri de göl çevresinde yer almalarından dolayı balıkçılıkça uğraşan yerleşimlerdi. Göl ve diğer su kaynaklarına yakın olan köylerin yanı sıra Beyşehir kent merkezinde bulunan Dalyan Mahallesi sakinleri de balıkçılıkla uğraşmaktaydılar. Beyşehir Kazası'na tabi Cezire Nahiyesi'nde yer alan Mili, Akburun, Zaviyecik, Kıstıfan ve Gesi isimli köyler Beyşehir Gölü'nün kıyılarında yer almalarından dolayı balıkçılıkla doğrudan ilgiliydiler. Beyşehir Sancağı'nda balık vergisi ödeyen köylerin sayısı 1507 yılında 35, 1518'de 34, 1524'de

<sup>441</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 10.

<sup>442</sup> Aydın Kılıç, *Beyşehir Gölünde Avlanan Sudak Balığı'nın (Stizostedion lucioperca L. 1758) Bazı Özellikleri*, SÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1995, s. 1; Beyşehir Gölü'ndeki sudak popülasyonu için ayrıca bkz. Ayfer Apaydın Tarhan, *Beyşehir Gölü Sudak (Sander lucioperca L., 1758) Popülasyonunun Besinleri Ve Beslenme Alışkanlıklarının İncelenmesi*, SDÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2012, s. 2.

<sup>443</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 85.

<sup>444</sup> Ünal, "Beyşehir Gölü", s. 150.

<sup>445</sup> Hıdır Çubuk-İsmet Balık-Meral (Apaydın) Yağcı-Şakir Çınar, "Beyşehir Gölü'ne Sonradan aşılınan Yeni balık Türlerinin Göl Ekosistemi Üzerine Etkileri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 288; Ali Alaş-Akif Ak, "Adaptation Of Tench (TincaTinca L. 1758) Implanted To The Beyşehir Lake (Konya-Turkey)", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 59; Göldeki sudak balığının popülasyona geniş bilgi için bkz. Şakir Çınar-Hıdır Çubuk-Levent Tümgelir, Soner Çetinkaya, "Beyşehir Gölü'ndeki Sudak Popülasyonu (Sander lucioperca Linnaeus, 1758)'nun Büyüme Özellikleri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 710; Fevzi Ecevit, "Beyşehir Gölü'nün Temizlik ve Bakımı Üzerine", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 287.

<sup>446</sup> Dişli Balığın etkileri hakkında bir tartışma için bkz. Atay, *Beyşehir*, s. 85 vd.

<sup>447</sup> Sancakbeyi hassı kaynağı olarak sancaktaki köy ve çiftliklerin gelirleri, öşür ve resimler ile boyahane ve dalyan gelirleridir. Erdoğan, "İcmal Defteri", s. 127.

<sup>448</sup> Erdoğan, "İcmal Defteri", s. 124.

<sup>449</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s. 347.



42, 1584 yılında 58'di<sup>450</sup>. XIX. yüzyılda Rus Kazaklarının yanı sıra Kaşaklı Kazası'na bağlı bulunan köylerin sakinleri de balıkçılıkla meşguldü. Gölün kuzeyinde yer alan Kireli Kazası'nda yaşayanlar da gölden balık avlarlardı<sup>451</sup>. Daha önce de olduğu gibi bu yüzyılda da Beyşehir merkezinde, göl ile gölden çıkan çayın birleştiği alanda uzayıp giden Dalyan adıyla eski bir mahalle bulunmaktadır<sup>452</sup>.

Osmanlı son döneminden itibaren Beyşehir Gölü'nde balık tutma imtiyazının ihale suretiyle şahıslara verildiğini ve balıkçılığın ihaleyi alan şahıslar kanalıyla gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Cumhuriyet döneminden itibaren balıkçılığı profesyonel olarak yapmak isteyenlerin periyodik zamanlarda Maliye Bakanlığı tarafından açılan ihalelere katılıp, gölde balık avlama hakkını elde etmeleri gerekiyordu. Bu ihalelere 1970'li yılların ortalarına kadar, bütün şahıs ve şirketler katılabilmekteyken bu tarihten sonra ise yalnız balıkçılık kooperatiflerinin katılımına izin verilmiştir. İhale sonucunda yapılan sözleşmeye "İltizam Sözleşmesi" ve ihaleyi kazanan şahıs veya kooperatife de "Mültezim" denilmektedir. Sözleşmeyi bir kooperatif imzalamış ise kendi üyeleri arasında belirli bir disiplin içerisinde balık avcılığı yapılmakta idi<sup>453</sup>.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Beyşehir Gölü'nde balıkçılık yapma imtiyazı Rus Kazakları tarafından alınmaktaydı. Beyşehir Gölü'nün 1897 yılındaki rüsum-ı saydiyesi senevî 25.000 kuruş seviyesindeydi<sup>454</sup>. 1866 yılında balıkçılık yapmak için buraya iskân eden Rus Kazakları, bu tarihlerde, yıllık 4350 kuruş vergiyle işletmeciliğini aldıkları Beyşehir Gölü'nde balıkçılık yapmaktaydılar<sup>455</sup>. Rus Kazakları salamura usulünü bildikleri için, yaz aylarında da balıkçılığa devam etmekteydiler<sup>456</sup>. Gölde bazı zamanlarda çok büyük dalgalar oluşmaktaysa da Kazaklar, geleneksel balıkçılıklarını yapmak için kış aylarında dahi gölü kullanmaktan vazgeçmezlerdi. Bununla birlikte Beyşehir Çayı da onlara çok büyük fırsatlar veriyor, sert dalgalar ve akıntılar olduğu zaman dere-

den göle çok fazla miktarda balık akını oluyordu. Bu sebeple Kazaklar bu zamanlarda çok fazla balık tutmaktaydılar<sup>457</sup>.

Rus Kazakları bölge halkına salamura yapmayı veya balık kurutmayı öğretmişler; 8-10 ton yük taşıyabilen Karakayıkları ile bölge kayıkçılarına örnek olmuşlardır<sup>458</sup>.

Rus Kazaklarının bölgeden ayrılmasıyla beraber Beyşehir Gölü'nde balıkçılık yapma imtiyazı Beyşehirli yerli aileler tarafından alınmaya başlamıştır. Özellikle XX. yüzyılın başlarından itibaren Beyşehirli Gökmenoğlu, Bilirler ve Kasapoğullarının Beyşehir Gölü balıkçılık imtiyazını alarak balıkçılık yaptıkları anlaşılmaktadır. 1929 doğumlu Naci Demirat, gölün kiralanması ile ilgili şu bilgileri vermektedir;

"1940'lı yıllarda gölün mültezimliğini, devletten ihaleyle Abdurrahim Bilir aldı. Daha sonra 1950'lerde Nazım Gökmenoğlu aldı 20-25 sene de o çalıştırdı. Mültezimler, bütün av malzemelerini, kayığı, ağını kendileri temin ederdi. Balıkçı kayığı toplam 8 taneydi. 4 tanesi büyük, 4 tanesi loşka (küçük) idi. Loşkalar birer kişilikti. 2,5 metre eninde, 80 cm genişliğinde olurdu. Karakayıklara zift sürülürdü. Igrıp ağı 150-300 metre idi. 50 metre urganı olurdu. Göl, 1947'de Nazım Gökmenoğlu'na geçti. Nazım Bey maliyeciydi daha sonra Belediye Başkanlığı yaptı."<sup>459</sup>

Bu bilgileri görüşülen kaynak kişilerden 1935 doğumlu Ayet Aydın da desteklemektedir;

"Maliye Bakanlığı'na bağlı Mal Müdürlüğü tarafından Beyşehir Gölü ihaleye çıkarılırdı. Kimin gücü yeterse ihaleyi o alırdı. 1940'lı yıllarda Abdurrahim Bilir almıştı. Abdurrahim Bilir'in Edip, Şadi ve Ali isminde kardeşleri vardı. Mültezimler ihaleyi aldıktan sonra bütün av malzemelerini kendileri temin ederdi. Bu tarihlerde gölde, sazan, akbalık, sıraz, gökçe, kızılca, yağ balığı, çamurca çıkardı. Kızılca'nın salamurası yapılırdı. Salamura'yı tenekelere yapıp satarlardı. Balığı tenekenin içine boşaltırlar, temizlerle, tuzlayıp tenekenin ağzını kapatırlar, kışın tüketirlerdi."<sup>460</sup>

1950 doğumlu Tahir Söyleyici de bu konuda şunları ifade eder; "Beyşehir Gölü mültezimliği Maliye Bakanlığı'nca ihale edilirdi. Açık artırmayla mültezime ihale edilirdi. 1940'larda Abdurrahim Bilir, daha son-

<sup>450</sup> Muşmal, XIX. Yüzyılda Beyşehir, s. 300.

<sup>451</sup> Kâtip Çelebi, *Kitâb-ı Cihânnümâ*, Ankara 2009, s. 618.

<sup>452</sup> 1901 yılına kadar dalyan bulunan bu mahalle, daha sonra kötü kokuya sebep olduğundan merkeze 1 saat kadar mesafede başka bir yere nakledilmiştir. Muşmal, XIX. Yüzyılda Beyşehir, s. 300.

<sup>453</sup> Bilir, "Balıkçılık", s. 517.

<sup>454</sup> Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 189.

<sup>455</sup> Yılmaz, *Konya*, s. 134.

<sup>456</sup> Muşmal, XIX. Yüzyılda Beyşehir, s. 301.

<sup>457</sup> Muşmal, XIX. Yüzyılda Beyşehir, s. 95.

<sup>458</sup> Yılmaz, *Konya*, s. 134.

<sup>459</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 16.7.2013 tarihinde Naci Demirat (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>460</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 17.7.2013 tarihinde Ayet Aydın (1935) ile yapılan mülakat.

ra Gökmenoğulları aldı. 1965’li yıllara kadar yaptılar. 1965’den sonra Ali Bilir almaya başladı. 1980’lere kadar. 1980’lerden sonra Kamil Arı, 1981’de bir seneliğine Kurucaovalı Molla aldı<sup>461</sup>”

Kaynak kişilerden Mustafa Burçak da bu konuda şunları söylemektedir;

“1940’larda ihaleyi alan Abdurrahim Bilir’in yanında babam da çalıştı. Tuttukları balık karşılığında kilo başına para alırlardı. 60 paraya sazan dışındaki balıklar, 6 lira’ya sazanı alırlardı. Balık hesap edilirken her tondan su parası düşülürdü. Balık ıslak olduğu için yüzde yirmisini su parası diye düşerlerdi. Bilirlerin balıkhanesi İçerişehir’de göl kenarındaydı. Gökmenoğlu’nun balıkhanesi karşı yakada Bademli yolu civarında göl kenarına taşındı. Abdurrahim Bilir de babam çalıştı Gökmenoğlu’nda ben çalıştım. Kızılca Balığı’nın kurması yapıldı. Onu Niğde’ye götürürlerdi. Bir avda 50-60 ton balık tutulurdu”<sup>462</sup>.

Yine 1919 doğumlu Talip İşbitirici bu konuda şunları ifade eder; “1940’larda ihaleyi Abdurrahim Bilir alırdı. Kayıklara bayrak takılırdı. Tekneler avdan döndüklerinde balığın bolluğundan dolayı herkese balık dağıtıldı. Çoluk çocuk herkes kayıklar geldiğinde mendillerine balık doldururlardı. Bu mendiller 8-10 kilo balık alırdı<sup>463</sup>”.

Beyşehir Gölü’nde balıkçılık ihalesini alan ailelerin uzun yıllar boyunca Beyşehir’de balıkçılık yapan Rus Kazakları’nı istihdam etmeye devam ettikleri anlaşılmaktadır. Nitekim daha önce 1904 yılında Akşehir’deki hemşerilerinin yanlarına gitmiş olan Rus Kazaklarının daha sonra Beyşehir Gölü’nde balıkçılık yapmak için tekrar geldiklerini kaynak kişilerin verdiği bilgilerden öğrenmekteyiz<sup>464</sup>. Bu konuda görüşülen kaynak kişilerden 1944 doğumlu Raşit Gökmenoğlu Kazakların göle balıkçılık yapmak için getirildiğini söylemektedir;

“Bir balık seferi balığın ve havanın durumuna göre 1 hafta 10 gün sürebilirdi. Bu iş oldukça zahmetli olduğundan pek kimse balıkçılıkla uğraşmak istemezdi. Çünkü karda kışta yağmurda, çamurda günlerce gölde kalmak zordu, ayrıca bu işi herkes bilmez ve yapamazdı. Bunun için biz genellikle bu işi yıllarca burada yapmış olan Kazakları Akşehir’den

getirirdik. Zaman zaman 10-15 kazak getirdiğimiz olurdu”<sup>465</sup>.

Bu konuda 1935 doğumlu Ayet Aydın ise şunları söylemektedir; “Kazaklar, kırmızı yüzlü sarı saçlı idiler. İriyarı insanlardı. Gölde günlerce çalışmak çok zordu. Kazaklar hem bu işi iyi bilirlerdi hem de sıcağa ve soğuğa dayanıklı insanlardı. Bu nedenle 1940’li yıllardan itibaren gölün mültezimi olan Abdurrahim Bilir, Rus Kazaklarını getirtir ve gölde çalıştırırdı”<sup>466</sup> Bu bilgiler 1926 doğumlu Mustafa Burçak verdiği ifadelerle de doğrulanmaktadır; “ 1940’lardan sonra Abdurrahman Bilir gölü aldı. Akşehir’den Kazakları getirdi. Kazaklar çok iyi ağ örerlerdi. Yani makine gibi ağ örerlerdi. Ben ikisini tanıdım, arkadaş oldum. Balıkçılık hususunda usta idiler”<sup>467</sup>. 1950 doğumlu Tahir Söyleyici de Kazakların Akşehir’deki Kazak köyünde yaşadıklarını ve oradan yıllarca Beyşehir’e gelip gittiklerini söylemektedir<sup>468</sup>.

Balıkçı Rus Kazakları ile ilgili görüşülen kaynak kişilerden 1927 doğumlu Kazım Doğu balıkçılık yapan Kazaklarla ilgili şunları söylemektedir; “Kazaklar İğrıplarla çalışırlardı. Çok iyi Trol ağı çekerlerdi. Kazaklar balığı üç beş parçaya ayırıp, havyarını alıp, etini tenekelere dolduruyorlardı. Kaynattıktan sonra bir süre sonra kapağını açıp suyunu süzüyor, içiyorlar etini atıyorlardı. Bunlar ıstakozu suda kaynatıp, yerlerdi.”<sup>469</sup>.

Beyşehir Gölü’nde balıkçılık yapma imtiyazını alan kişiler tarafından Balıkçılığın nasıl yapıldığı ve balık tutma usulünün ne şekilde olduğu hakkında da kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde önemli bilgiler elde edilmiştir. XX. yüzyılın başlarından itibaren balıkçılıkta ıgırıp ve dökme usulünde avcılık yapılmaktaydı<sup>470</sup>. Gölde balık avlamada özellikle gökçe ve kızılca balıklarının avlanmasında ıgırıp denilen ağlar kullanılmaktaydı. İğırıp ağlarının gölde kullanılması ve avcılığın yapılabilmesi için, öncelikle Karakayıklardan mavnalardan ve loşkalardan oluşan bir kayak grubu ile 11-12 kişilik bir ekip kurulması gerekiyordu. Ava çıkacak olan kayıklar ve onları kullanacak olan şahısların görevleri ayrı ayrıydı. Uzunluğu 15 m civarında olan 4-5 m enindeki mavnalarla ava çıkılırdı. Bu mavnalar-

<sup>465</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 22.7.2013 tarihinde Raşit Gökmenoğlu (1944) ile yapılan mülakat.

<sup>466</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 17.7.2013 tarihinde Ayet Aydın (1935) ile yapılan mülakat.

<sup>467</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 18.7.2013 tarihinde Mustafa Burçak (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>468</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Tahir Söyleyici (1950) ile yapılan mülakat.

<sup>469</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Kazım Doğu (1927) ile yapılan mülakat.

<sup>470</sup> Tekin-Bilginer, *Eşrefoğulları*, s. 21.

<sup>461</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Tahir Söyleyici (1950) ile yapılan mülakat.

<sup>462</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 18.7.2013 tarihinde Mustafa Burçak (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>463</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 17.7.2013 tarihinde Talip İşbitirici (1919) ile yapılan mülakat.

<sup>464</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Tahir Söyleyici (1950) ile yapılan mülakat.

da avcıların zor şartlarda da olsa 2-3 gün barnabilecekleri bir bölümü de bulunuyordu. Mavnanın arkasında 4 adet orta büyüklükte kayık gerekirdi ki bunların 2 tanesi ağları taşır, 2 tanesi de ağların göle bırakılması ve gölden toplanması sırasında çıkırcı denileni tertibatı bünyelerinde bulundururlardı<sup>471</sup>.

Bölgede balık avlama teknikleriyle ilgili yine kaynak kişilerden bazı bilgiler edinmekteyiz. Bu konuda Kazım Doğu şu bilgileri vermektedir; “Balıkçı kayıkları 10-12 metre idi. 2 tane ıgırıp vardı. Daha sonra dökme ağ çıktı. Balıklar balıkhaneden sonra Niğde Nevşehir ve Bor’a giderdi”<sup>472</sup>.

ıgırıp ile yapılan avcılık konusunda Tahir Söyleyici şunları ifade eder; “Mültezimlerde 2 Tene ıgırıp vardı. ıgırıp ağı üstünde, mantarı altında olan kalın bir halattan oluşurdu. Toplam 5 kayıkla ava çıkılırdı. 1 büyük kayık, 2 tane ıgırıp kayığı 2 tane loşka olurdu. Bir ıgırıp avında toplamda 12-13 kişi çalışırdı, 2 baskıcı kaptan ıgırıp kayığı içinde olur, 2 tane loşkacı olurdu. 2 tane halatçı 2 tane mantarcı, 2 tane tek ara alan ve çift ara alan olurdu. Yani toplamda İki ıgırıp 5-6 kayık ve 12-13 kişiden oluşan bir grup gerekiyordu. ıgırıp gerildikten sonra 2 tane loşkacı çıkırcı ıgırıp toplardı. ıgırıp 150 metre civarında olurdu. 1 ıgırıp ancak bir buçuk saatte serilip toplanırdı. Bir ıgırıpta ortalama 10-15 ton çıkardı. Ben 90 ton balık çıktığına şahit oldum. Tutulan balıklar ıgırıptan çekildikten sonra büyük kayığa boşaltılırdı. ıgırıp günde 5-6 defa atılabilir. Genelde sabah namazdan sonra, bir de akşama doğru atılırdı. İstakoz yayılınca küçük kayıklar çoğalmaya ve herkes dökme ağla balık tutmaya başladı.”<sup>473</sup>.

1944 doğumlu Raşit Gökmenoğlu balık avcılığıyla ilgili şunları söyler; “1950-1960’larda 2 tane ıgırıp vardı. Büyük kayık arkasına 4-5 tane karakayıkları bağlayarak loşkalarla ava çıkarılırdı. Bir ıgırıp avında en fazla 15-20 kişi olurdu. Gökmenoğlu ihaleyi aldığı anda, kaptan Dursun’u çağırır, ekibi hazırla derdi. Ekip genelde İçerişehir’den olurdu. Ekip hazırlandıktan sonra av mevsimi gelince sabah erkenden yola çıkarlardı. Balığa çıkmadan önce avcılar nerede av yapacaklarına dair tespit yaparlardı. Bunun için gölü gören yüksekçe tepelere çıkarak, balıklar nerede direk kurmuşlar onu tespit ederlerdi. Bu durum balıkların nerede yoğun oldu-

ğunu gösteren bir hadiseydi. Balıkların yoğun olarak toplandığı yerler, yüksekçe alanlardan direk gibi seçilebilirdi. Bu noktalar tespit edildikten sonra avcılar kayıklarla o istikamete giderler ve ıgırıp ağlarını direkler halinde toplanmış balıkların bulunduğu alana sererlerdi. Bir süre sonra ıgırıp toplanır, çuğlalarla büyük kayığa balıklar aktarılırdı. Büyük tekne dolar ve yeterli gelmezse küçük teknelere doldururlardı. Eğer oda dolarsa, iki karakayık arasına ıgırıp ağının hortumu gerilir balıklar üstüne serildikten sonra, sağlamlaştırıp, öylece balıkhaneye getirilirdi. Bazı zamanlarda tek seferde 50-60 ton balık tutulurdu. Eğer balığın taşınmasına mani çıkacak olursa balıklar aynen göle geri dökülürdü”<sup>474</sup>.

Günümüzde balıklar olta ve serpmeye ağlarla, normal bir tekne ile genelde 2 kişilik bir ekiple yapılmaktadır<sup>475</sup>. Beyşehir Gölü’nün batı kenar şeridi kafes balıkçılığı için çok uygundur<sup>476</sup>. Ancak balıkçılıkta en önemli sorun göl sularının çekilmesidir. Bu nedenle sabit bir liman yapılamamaktadır. Yine göl suyunun azalmasından dolayı göl içinde belirli alanlarda tümsekler ortaya çıkarmaktadır. Bundan dolayı sığ yerlere gelen balıkçı tekneleri parçalanmaktadır. Göldeki bu tümseklere “dırımba” denmektedir ve dırımbaların üzerine taş yığılması kayıkların görebilecekleri şekilde teknelerin parçalanması engellenmektedir<sup>477</sup>.

Gölden tutulan balığın nasıl tüketildiği ve sevkiyatın ne şekilde gerçekleştiği hakkında da kaynak kişilerle yapılan görüşmelerden önemli bilgiler elde edilmiştir. Konya Vilayet Salnameleri’nde XIX. yüzyılın sonlarından itibaren Beyşehir Gölü’nden kayıklarla avlanan balıkların Konya ve Niğde’ye kadar götürüldüğü ifade edilmektedir<sup>478</sup>. Balık tuzlanıp kurutulularak uzak bölgelere sevk edilebilirdi<sup>479</sup>. Hatta bu tarihlerde Nevşehir ve Kayseri’nin köy ve kasabalarına kadar da balık satılmaktadı<sup>480</sup>. XX. yüzyıl başlarında Yunanistan’a kadar bu gölden balık sevk edilirdi. Gölden

<sup>474</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 22.7.2013 tarihinde Raşit Gökmenoğlu (1944) ile yapılan mülakat.

<sup>475</sup> Günümüzde balıkçılık bir aile işletmesi de olarak görülmeye başlanmış ve kadınlar da bu uğraşa dâhil olmaktadır. Bilir, “Balıkçılık”, s. 518.

<sup>476</sup> Ünal, “Kafes Balıkçılığı”, s. 302.

<sup>477</sup> Yazıcı-Arbaş, “Beyşehir Gölü”, s. 50.

<sup>478</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1300 Hicri Sene (1883)*, Def’a 16, Konya Vilayet Matbaası, s. 100; Diğer salnamelerde de bu bilgiler tekrarlanmaktadır, Bkz. Konya Vilayeti Salnameleri, H. 1301/1883, s. 90; H. 1302/1885, s. 66-67; H. 1303/1885, s. 181; 1304/1887, s. 86; 1305, s. 87; 1306, s. 90; 1307, s. 81; 1310/1892, s. 327; 1312/1894, s. 400; 1314, s. 382; 1317/1899, s. 139-327; 1322/1906, s. 202.

<sup>479</sup> Besim Darkot, “Beyşehir”, *IA II*, İstanbul 1993, s. 389.

<sup>480</sup> Ali Cevad, *Coğrafya*, s. 189.

<sup>471</sup> Bilir, “Balıkçılık”, s. 518.

<sup>472</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Kazım Doğu (1927) ile yapılan mülakat.

<sup>473</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Tahir Söyleyici (1950) ile yapılan mülakat.

çıkan havyar ise İstanbul'a kadar gönderilirdi<sup>481</sup>.

Bilhassa Niğde ve Nevşehir ilçelerinde ve kasabaların da satılan balıklar salamura yapılarak ve saklanır ve ihtiyaç halinde tüketilirdi. Kızılkanattan salamura yapılırdı<sup>482</sup>. Bir başka saklama usulü de balığın yaz günlerinde kurutularak saklanmasıdır<sup>483</sup>. Beyşehir Gölü'nde XX. yüzyılın ilk yarısında Sazan, Sıraz, Akbalık, Kızılca, Gökçe, Çamurca balıklarını bulunmakta idi ve yılda 300.000 kilo balık tutulurdu<sup>484</sup>. 1940'lı yıllarda gölden yılda en az 1 milyon dolarlık balık ihraç edilmekteydi<sup>485</sup>. 1980'li yılların başlarına kadar Gökçe ve Kızılca balıkları sürü halinde geldikleri için bir ağda 60 ton balık yakalanabildiği görülmüştür<sup>486</sup>. Yine 20-25 metre uzunluğunda karakayıklar seferden döndüğünde, tıka basa dolu gelir, balığın ağırlığından tekne neredeyse dibe vurma noktasına gelirdi<sup>487</sup>.

1905 yılında Beyşehir Gölü'nde gölden tutulan balıkların tuzlanması için bir balıkhaneye ve havuz inşa edilmişti<sup>488</sup>. Bu tarihte İçerişehirde muntazamca yapılmış bir balıkhaneye vardı. Burada balıklar muhafaza edilir ve gerekli yerlere sevki yapılırdı. Balıkhaneye daha sonraları mültezim değişikliği nedeniyle İçerişehirden karşı yakaya taşınmıştır<sup>489</sup>.

1950 doğumlu Tahir Söyleyici balıkçılık ve balıkhaneler hakkında şunları söylemektedir; “Bademli kavşağında gölün kıyısında balıkhaneye vardı. Gökmenoğlu'nundu. Balıhanede 15-20 metre uzunluğunda 25-30 tane oluklar vardı. Burada kızılca ve çapak salamura yapılırdı. Salamura usulü ile Niğde'ye Bor'a kadar sevk ederlerdi. Taze balıkları genellikle Konya'dan Silleliler alırlardı. Çünkü Silleliler balığı kendileri tuzlayıp çevreye satarlardı. Bu tarihlerde 8 çeşit balık vardı. Kızılkanat (Kızılca), Gögçe, Akbalık, Sıraz, Çapak, Sazan, Yağ Balığı, (Çamurca) Yılan Balığı, Gebeş, Migre (Gögçenin Küçüğü). Kızılkanat'ın kılçığı ve havyarı çok olurdu. Kızartması iyi olurdu. Çapağın kızartması, mangalı ve yahnisisi

<sup>481</sup> Saraçoğlu, *Göller*, s. 311; Yavuz, *Eşrefoğulları*, s. 5.

<sup>482</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1300 Hicri Sene (1883)*, Def'a 16, Konya Vilayet Matbaası, s. 100; “Konya”, *Yurt Ansiklopedisi VII*, s. 5101.

<sup>483</sup> Ömer Görer (D. 1966) ile 03.05.2014 tarihinde Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat; Kurutulmuş balığa da “dank” denmektedir, Bilir, “Balıkçılık”, s. 518.

<sup>484</sup> Tekin-Bilginer, *Eşrefoğulları*, s. 21.

<sup>485</sup> Tekin-Bilginer, *Eşrefoğulları*, s. 21.

<sup>486</sup> Bilir, “Balıkçılık”, s. 518

<sup>487</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 107.

<sup>488</sup> BOA, ŞD., Nr. 424/22, 17.N.1323/17 Ekim 1905; BOA, ŞD., Nr. 426/21, 24.L.1323/24 Aralık 1905; BOA, İ. ML., Nr. 68/57, 26.L.1323/ 26 Aralık 1905.

<sup>489</sup> Yavuz, *Eşrefoğulları*, s. 5; Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 301.

yapılırdı. İçine bulgur konulurdu. Istakoz 1980'lerde başladı. Istakozu Tolca'dan Garip Yanık diye birisi buldu.”<sup>490</sup>

Gölden yapılan balıkçılıkla ilgili saha araştırmasında görüşülen kaynak kişilerden 1929 doğumlu Naci Demirat balıkçılıkla ilgili şunları söylemektedir;

“Balıklar balıkhaneden at arabası ile Konya'ya sevk edilirdi. Balıkhanede salamura balık yapılırdı. Çapak, Sarıbalık, Akbalık, Sıraz, Gögçe, Kızılkanat, Kayabalığı, Çamurca, Migre (Küçük Balık) çeşitleri vardı. En lezzetlisi Çamurca ve Gögçe idi. Balık çok fakat satacak yer yoktu. Sille'den buraya balık almaya gelirlerdi. Silleli Kör Bekir çok gelir giderdi. Kızılca Balığının kurmasını Niğdeli Mehmet Ağa alırdı. Balık tutmak için çalışan işçiler kilosu 60 paradan göğçe tutarlardı. Göldeki sokmaçlarda göğçe bol olurdu. Sazlıklarda da çok olurdu. Dişli Balık 1975-76'da atılınca diğer balıkların soyu tükendi”<sup>491</sup>.

Gölden tutulan balıkların ne şekilde kullanıldığı konusunda 1944 doğumlu Raşit Gökmenoğlu ise şu bilgileri vermektedir;

“Sille'den tüccarlar gelirdi. Silleli Mehmet Ağa taze balık alırdı. Ancak bazı balıkların balıkhanede salamurası, gurması yapılırdı. Ayrıca havyar gurması da meşhurdu. Bunun Hatay'a kadar satıldığını biliyorum. Babamın hesap defterlerinde İsraili alıcıların isimleri dahi vardı. Beyşehir Gölü balıkları Hatay'dan İsrail'e kadar sevk edilirdi. Beyşehir'in yerlisi hiçbir zaman balığa para vermezdi. Kayıklar iskeleye yanaştığında mendilini sepetini alan koşar, sepetlerini mendillerini balıkla doldurup evlerine dönerlerdi. 1969 yılında kooperatif kurulunca biz de artık ihaleyle gölü almayı bıraktık”<sup>492</sup>.

1945 tarihli bir eserde, 1940'lı yıllardan itibaren Beyşehir Gölü'nün mültezimliğini yapan Abdurrahim Bilir'le yapılan bir mülakata yer verilmiştir. Soru-cevaplı bu mülakatta mültezim A. Bilir, 1944 yılındaki durumu kendi gözlemleriyle şöyle anlatmıştır.

Recep Bilginer: Senede kaç kilo balık tutuluyor ve tutulabilir?

Abdurrahim Bilir: “30.000 kilo tutulmaktadır. Eğer elde daha fazla usta balıkçı olursa ıgırıp ve dökme usulü ile ortalama senede 500.000 kilo

<sup>490</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Tahir Söyleyici (1950) ile yapılan mülakat.

<sup>491</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 16.7.2013 tarihinde Naci Demirat (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>492</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 22.7.2013 tarihinde Raşit Gökmenoğlu (1944) ile yapılan mülakat.

balık tutulabilir. Fakat bu kadar balığı kıyıya taşımak için, motorlu kayıklara, sonra soğuk hava tertibatlı balıkhaneye ve günün usullerine uygun tuzlama yerlerine ihtiyaç vardır. Bu kadar balığı Beyşehir’de kim ne yapsın?. Tabii başka şehirlere yollamalı. Bunun için de taze balık nakline mahsus ambalaj vasıtaları ve kamyonları olmalı. Hatta burada kurulacak bir konserve fabrikası çok iyi ve faydalı olur”<sup>493</sup>.

Cumhuriyet döneminde Beyşehir’in ilk mültezimlerinden Abdurrahim Bilir’in 1944 yılında anlattığı manzara 2014 yılına kadar 70 yılda önemli ölçüde değişecektir. Hatta A. Bilir’in balıkçılığın gelişmesi için beslediği ümitler ve dilekleri de büyük oranda gerçekleşecektir. Ancak Beyşehir Gölü’nde 1969-70 yılında Kooperatif kurulduktan sonra balıkçılığı kooperatife kayıtlı balıkçılar yürütmeye başlamışlardır. 1960’lı yıllarda kürekli sandallarla yapılan balıkçılık, 1965 yılından sonra modernize olarak motorlu teknelerle yapılmaya başlanmıştır. Eskiden keten ipliğinden insanların kendi imalatları olan ağlarla balık tutulurken şimdi ileri teknoloji ile imal edilmiş Japon ağları kullanılmaya başlanmıştır<sup>494</sup>.

1996 yılında Beyşehir Gölü’nde 916 tekne ve 1519 kayıtlı balıkçı bulunmaktadır. Ancak Beyşehir Gölü’ne kıyısı bulunan onlarca yerleşim bulunmasına rağmen doğrudan balıkçılıktan geçimini sağlayanlar birkaç köyden öteye geçememiştir. Göl kıyısında bulunan Tolca, Gölkaşı (Kıstıfan), Gölyaka (Hoyran) ve Akburun gibi köyler dışındakiler balıkçılığı önemli ölçüde tarımla takviye etmek durumunda kalmışlardır<sup>495</sup>. Balıkçılar gölde av yasağının uygulandığı 1 Nisan-15 Temmuz tarihleri dışında günlük ortalama 30-65 kilo arası sudak ve 3 kg sazan balığı avlamaktadır<sup>496</sup>. Avlanan balıklar Kooperatife günlük olarak verilmektedir. Göl çevresinde 8 adet balık işleme tesisi olduğu için balıkların pazarlanmasında zorluk çekilmez. Nitekim bu tesislerde işlenen balıkların bir bölümü yurt dışına, bir bölümü de Antalya başta olmak üzere yurt içindeki turistik tesislere satılmaktadır<sup>497</sup>.

## II. KAYIKÇILIK-TAŞIMACILIK

Beyşehir Gölü Havzası’nda XIX. yüzyıl kayıtlarına göre kayıkçılık mesleğiyle uğraşanların sayısı, diğer mesleklere oranla hayli fazlaydı<sup>498</sup>. Bölgede balıkçılıkla birlikte taşımacılık da halk için önemli bir uğraştı. Gölde bulunan kayıklarla balıkçılık yapıldığı gibi özellikle karakayık adı verilen büyük kayıklarla ulaşım ve odun ve kereste taşımacılığı yapılırdı<sup>499</sup>. Ayrıca büyük mavnalarla köylerden kente eşya da nakledilmekteydi<sup>500</sup>. XIX. yüzyıl sonlarında Anadolu Islahatı Genel Müfettişi olarak Anadolu’yu teftiş eden Şakir Paşa tarafından Anadolu’daki birçok gölde ve bu arada Beyşehir Gölü’nde vapurlar sağlanarak, bunların işletilmesi fikri ortaya atılmıştı<sup>501</sup>. Hatta XX. yüzyılın başlarında Beyşehir Gölü gemi işletme hakları Bağdat Demiryolu Şirketi tarafından alınmış, fakat bu şirket faaliyetine başlayamamıştı<sup>502</sup>. Bununla birlikte Beyşehir Gölü’nü dört taraftan çevreleyen Yenişar, Kaşaklı, Kireli ve Beyşehir kazaları ahalileri XIX. yüzyılın başlarından itibaren sancak merkezi olan Beyşehir ile büyük oranda göl üzerinden iletişim sağlıyordu. Göl çevresinde yaşayan insanlar, kayıklarla Beyşehir merkeze daha kolay ulaşabilmekteydi<sup>503</sup>.

Kaynak kişilerden 1929 doğumlu Naci Demirat bu konuda şunları söyler; “Eskiden Yenişar-Kurucova ile Beyşehir arasında yol olmadığı için kayıkla gidilip gelinirdi. Yol yaklaşık 8 saat sürerdi. Eğer rüzgâr çıkarsa 4 saatte gidilirdi. Yüklü kayık daha hızlı giderdi. Sefere çıkanlar bir heybede azık yaparlardı. Bazen yolculuğun 6-7 gün sürdüğü olurdu. Fırtına çıkınca Kızılada, Pınarlı veya Üskelles’in adasında kalırdık”<sup>504</sup>.

Mustafa Burçak, gölden kayıklarla ulaşım yapıldığına dair şu bilgileri vermektedir;

“Sabahları buradan Kurucaova tarafına esen poyrazı arkamıza alır, yelkenli karakayıklarla yola çıkardık. Rüzgâr olursa 3-4 saatte varırdık. Rüzgâr olmazsa kürekle 7-8 saatte ancak giderdik. Kurucaova tarafından

<sup>498</sup> Muşmal, “Göçler”, s. 275.

<sup>499</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1300 Hicri Sene (1883)*, Def’a 16, Konya Vilayet Matbaası, s. 100; Diğer salnamelerde de bu bilgiler tekrarlanmaktadır, Bkz. Konya Vilayeti Salnameleri, H. 1301/1883, s. 90; H. 1302/1885, s. 66-67; H. 1303/1885 s. 181;1304/1887, s. 86; 1305, s. 87; 1306, s. 90; 1307, s. 81; 1310/1892, s. 327; 1312/1894, s. 400; 1314, s. 382; 1317/1899, s. 139-327; 1322/1906, s. 202.

<sup>500</sup> Yavuz, *Eşrefoğulları*, s. 6.

<sup>501</sup> Ali Karaca, *Anadolu Islahatı ve Ahmet Şakir Paşa, (1823-1899)*, İstanbul 1993, s. 149;

<sup>502</sup> Duran, *Türkiye Coğrafyası*, s.363

<sup>503</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 19 vd.

<sup>504</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 16.7.2013 tarihinde Naci Demirat (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>493</sup> Tekin, *Bilginer, Eşrefoğulları*, s. 21.

<sup>494</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 79.

<sup>495</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 71.

<sup>496</sup> Bilir, “Balıkçılık”, s. 517.

<sup>497</sup> Yazıcı-Arabaş, “Beyşehir Gölü”, s. 49.

dönerken Karayel'in arkadaşı imbat rüzgârı olurdu. O da Kurucaova tarafından Beyşehir'e doğru eserdi. Biz de Beyşehir'e dönerken imbatı arkamıza alır dönerdik. Bazen fırtına çıktığında adalara çıkar veya kayıklarda yatarık. Yanımızda heybede azık götürürdük<sup>505</sup>.



Fotoğraf 34: Pınarlı Adası'ndan Görünüm. (MBK)

1943 tarihli bir makalede gölde odun ve kereste nakline mahsus mavna biçiminde 6 büyük ve yolcu nakline mahsus 6 küçük kayık bulunduğu belirtilmektedir<sup>506</sup>. 1945 tarihli bir eserde ise Beyşehir'deki yelkenli yük kayıkları ile ilgili bazı bilgiler verilmektedir. Yazar kayıkların dönüşünü şu şekilde tasvir eder: "Beyşehir'de akşam saatleri, yelkenlilerin geliş saatleridir. Zira o saatlerde rüzgâr hep batıdan doğuya selam getirir. Ve işte... Çok uzakta, gölün koyu yeşilliği ortasında bir kayık, yelken açmış bir güvercin gibi... Gözler ilerde gölün sularını yara yara, nazlı bir sevgili edası ile gelen yelkenliye takılı"<sup>507</sup>.

1950'li yıllara kadar Beyşehir Gölü ve çevre köyler arasındaki bağlantı genellikle yük kayıkları ile sağlanıyordu. Bu kayıklar aynı zamanda yolcu kayığı olarak da kullanılıyordu. 1945 tarihli bir eserde gölde gezinti

yapmak isteyen yazar; "Gün batmak üzere. Karşı sahillerin ormanlarından kereste getiren hantal sayılabilecek kadar büyük kayıklardan birine atladık. Dört kürek birden bir tokat gibi sulara iniyor. Demirini almak ve derinliklere doğru devindirmek ne mutlu. Al aşağı, ver yukarı, ite kalka, bağıra çağıra yürüyoruz. Çok şükür kürekleri işletebildik. Şu gölün kıymetini takdir edemiyoruz, bir tek olsun, gezinti kayığımız yahut sandalımız yok. Belediye ile Halkevinin bunu kolayca sağlayabileceğini düşünüyorum"<sup>508</sup>. Demektedir.

Göl üzerinde uzun yıllar yük kayıklarıyla yolcu taşınmış, ancak bu durum 1960'lı yıllardan sonra değişmeye başlamıştır. 1947 doğumlu Öğretmen Mükerrerem Başer ise bu konuda şunları söyler;

"Yolcu naklinde kullanılan kayıkların küçük bir tek odası bulunuyordu. Bu kayıklar daha sonra motorlu kayıklar oldular. Kurucaovalı Baba Mehmed ile Çeçenoğlu Şişbot'un yolcu taşımak için motorlu karakayıkları vardı. Kayıklar Pazartesi sabah Kurucaova-Hoyran-Yenişar tarafından yola çıkardı. Bu kayıklarda şehirde işi olan, alışveriş yapacak olan veya çocuklarını ziyaret edecek olan yolcular yanlarına eşyalarını, yiyeceğini, azığını ve yükünü alır getirirdi. Pazartesi günü işlerini görürler, çoğunlukla Memiş'in hanında veya çocuklarının ya da akrabalarının yanında kalırlardı. Kayıklar sabah 8 gibi çıkar, Salı günü de akşamüstü geri dönerdi. Bunun haricindeki günlerde ise genellikle orman ürünleri taşınırdı. Özellikle yakacak odunu veya kereste ihtiyacı olan köylüler bu şekilde ihtiyaçlarını temin ederlerdi"<sup>509</sup>.

Beyşehir Gölü'nde yolcu taşımacılığının dışında en önemli husus ise kereste taşımacılığı idi. Bölgenin güney ve batı kısımları ormanlık olduğundan buralardan kesilen keresteler kayıklarla gölün doğu sahiline nakledilerek, ahalinin ihtiyacı temin edildikten sonra, kalanı Konya'ya sevk edilirdi<sup>510</sup>. Bu durumun hangi dönemlerden itibaren mevcut olduğu bilinmemekle beraber Kâtip Çelebi XVII. yüzyıldan itibaren Anamas Dağları yakınında Yenişar Kazası'nda Şehirköyü tabir edilen üç köyden çam keresteleri elde edildiğini haber vermektedir<sup>511</sup>. 1906 tarihli Konya Vilayeti Salnamesi'nde; "Çevreden kat olunan kerestelik eşcar, kayıklarla gölün

<sup>505</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 18.7.2013 tarihinde Mustafa Burçak (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>506</sup> Dağlıoğlu, "Beyşehir Gölü", s.1375.

<sup>507</sup> Tekin, Bilginer, *Eşrefoğulları*, s. 4-5.

<sup>508</sup> Tekin, Bilginer, *Eşrefoğulları*, s. 8-9.

<sup>509</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 21.7.2013 tarihinde Mükerrerem Başer (1947) ile yapılan mülakat.

<sup>510</sup> H.1322 (1906) Konya Vilayeti Sâlnâmesi, Defa 29, Konya Vilâyet Matbaası, 1322/1906, s. 295.

<sup>511</sup> Kâtip Çelebi, *Kitâb-ı Cihânnümâ*, Ankara 2009, s. 618.

şark sahiline nakledilerek mahalli ihtiyacını temin ettikten sonra arabalarla Konya'ya epeyce sevk olunur. Fakat göl derunundaki kayıklar pek iptidai bir halde olmakla beraber karada vesaiti nakliye arabaya münhasır olup ücreti nakliyenin yüksekliğinden dolayı kereste ihracatı mahdut bir halde kalmaktadır." denilmektedir.<sup>512</sup>



Fotoğraf 35: Karakayık'ın Görünümü. (BBA)

1928 yılında Beyşehir'de "Milli Anonim Şirketi" adıyla kereste ve un imal etmek üzere bir şirket kurulmuş<sup>513</sup> ve bu şirket 1932 yılına kadar çalışmış ve bu tarihte feshedilmişti. Beyşehir Kazası dâhilinde bulunan Anamas Devlet Ormanı, Milli İnkişaf Şirketine 16.12.1928 tarihli mukavele ile senede 3278 m3 çam kereste çıkarmak kaydıyla 20 sene müddetle ihale edilmişti<sup>514</sup>. 1930'lu yıllarda Beyşehirli sermayedarlar tarafından, "Beyşehir Kereste ve Un Fabrikası Halk Komandit Şirketi" adıyla yeni bir şirket kurulmuştu. Şirket Anamas Dağı'ndan çam getirip senede

3000 m3 gayri mamul çam kereste çıkarmaktaydı<sup>515</sup>. Beyşehir Gölü'nün hemen yanı başında bulunan Anamas Dağları'ndaki ormanlardan elde edilen keresteler bu şekilde göl üzerinden kayıklar vasıtasıyla Beyşehir'e nakledilirdi<sup>516</sup>.

Beyşehir Gölü'nde balıkçılık konusunda olduğu gibi taşımacılıkta da Rus Kazaklarının önemli bir rolü olmuştur. "Karakayık" ya da "şayka" denilen kayıkları ile taşımacılığı da etkilemişlerdir. Çoğunlukla sedir ağacından yapılan ve dışına zift sürülen karakayıklar, kürekle çalışmaktaydı<sup>517</sup>. Kaynak kişilerden Naci Demirat bu konuda şunları söylemektedir;

"Karakayıklar 20 metre uzunluğunda, karnı 2,5 m, motorsuz 4 kürekle çekilirdi. Yelkenliydi. Yelkenin direği 7 metre, yelkeninin eni 4,5-5 metre olurdu. Yelkenini bir kişi idare ederdi. Biri dümende diğerleri de kürekte çalışırdı. Bu kayıklar ile Kurucaova tarafından keresteler getirilirdi. Kayıklara 25-30 metre boyunda kereste yüklenirdi. Balıkçıların kayıkları bunların yarısı kadardı. Karakayıkları Hoyranlı Eşref dayı yapardı. Kendisi Hoyranlıydı ama Beyşehir'de birkaç kişi ile göl kenarında yaparlardı. Karakayık'ın dingilleri ardiçtandı. Çivi bile zor geçerdı. Diğer bölümleri Çam veya katrandandı. Bunları arkası oturaklı ve düz olurdu. Balıkçı kayığı 14 kişilikti. 1950'lilerde kereste taşıyan karakayık 14-15 tane vardı. Bazılarının sahipleri şunlardı. Hoyranlı Eşref Dayı (2 tane kayığı vardı), Fahrettin Demirci, İçerişehirli Durmuş Çorum, Kemal Çorum, Kurucaovalı Hamit Efendi, Gödekler ve Kadıların Hüseyin'indi. Kayıklar seferi 10 liraya çalışırdı. Daha sonra motorlu kayıklar çıktı"<sup>518</sup>.

20-25 metre uzunluğundaki bu karakayıkların dışında oluk adı verilen çam ağacından yapılmış, yaklaşık 7 metre boyunda ve Yeşildağ yöresine özgü kayıklar da vardı. Oluk denilen kayıklarla 10 km kadar kürekle yolculuk etmek mümkündü<sup>519</sup>. Kaynak kişilerden Tahir Söyleyici karakayıklarla ilgili şu bilgileri verir;

"Karakayıklar çamdan yapılırdı. Dingilleri ardiçtan olurdu. 18-20 metre lata atılacak derecede uzun yapılırdı. Kayıkta 10 kişi çalışırdı. 4 kürekçi 2 sağda 2 solda posta posta değişerek kürek çekerlerdi. Biri de dümen-

<sup>512</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1322 Hicri Sene (1906)*, Def'a 29, Konya Vilayet Matbaası, s. 290.

<sup>513</sup> Çeçen Süleyman Sırrı Koydemir, kereste ticareti, un fabrikası ve nakliye işleriyle birlikte Milli Anonim Şirketi kurucusu ve genel müdürü olarak serbest meslek işiyle iştigal etmiş, maddi yönden ve bilgi açısından bölgenin ileri gelen önemli simalarından biri olmuştur. Necmi Uyanık, "Vatana Can Verenler: Mehmet Nazım Ve Süleyman Sırrı Ekseninde Beyşehir Kuvâ-yı Milliyesi", *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 521.

<sup>514</sup> BCA.Nr. 30.11/75.1.17. B

<sup>515</sup> Yavuz, *Eşrefoğulları Tarihi*, s.76;

<sup>516</sup> Tekin-Bilginer, *Eşrefoğulları*, s. 21.

<sup>517</sup> Ömer Görür (D. 1966) ile 03.05.2014 tarihinde Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat.

<sup>518</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 16.7.2013 tarihinde Naci Demirat (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>519</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 107.

deydi. 9-10 metre yelken direği vardı. 5-6 metre yelkeni vardı. Kayığın 25-30 metre uzunluğu vardı. Kurucaova'dan buraya 36 posta derlerdi. 600-700 metrede bir posta değişirdi"<sup>520</sup>.



Fotoğraf 36: Beyşehir Gölü'nde Balıkçı Kayıklar. (MBK)

Kereste taşımacılığıyla ilgili kaynak kişilerden Mustafa Burçak şunları söyler; "Karakayıkta 4 kürekçi bir dümenci olurdu. Getirdiğimiz keresteleri kıyıya göle atardık. Ameleler kenara çekerdi. Dakavile yüklenir kereste fabrikasına rayla götürürdü. Çamlığın karşısında eskiden kereste fabrikası vardı. Şimdi karakolla müftülük var. Kereste Fabrikası Çeçen Süleyman'ın ortağı olduğu çok hissedarlı bir fabrikaydı. Zamanla fabrikadakiler, çamlığa ağaç ektiler. Ve büyük bir çamlık yapıldı. Karakayıkların sahiplerinden bazıları Kurucaovalı idi. Kadıların kayığı vardı. Göbeğine yağ dökmüş denen biri vardı. Gödeğin Mehmet, Baba Mehmet'in de kayığı vardı"<sup>521</sup>. 1950 doğumlu Tahir Söyleyici kerestecilik konusunda şu bilgileri verir; "Kereste metre hesabından nakledilirdi. Tomruk, lata, odun getirilirdi. İşletme hesabına odun getirilirse ster hesabıyla taşınırdı. Benim çocukluğumda Gölde 50-60 tane kereste için karakayık vardı. İskele Kurucaova'da bağ başındaydı. Bekir Hoca diye biri İşletme'nin de-

<sup>520</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Tahir Söyleyici (1950) ile yapılan mülakat.

<sup>521</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 18.7.2013 tarihinde Mustafa Burçak (1926) ile yapılan mülakat.

posunda dururdu. Ormanlılar nezaretinde sevk irsaliyesi kesilir, keresteler karakayıklara yüklenirdi. Bir kayıkta neredeyse bir kamyon tomruk taşınabilirdi."<sup>522</sup>

Ayet Aydın kereste sevkiyatı konusunda şunları söyler;

"Bugünkü Emniyetin olduğu alanda, surların hemen önünde kereste fabrikası vardı. Keresteler Kurucova tarafından kayıklarla getirilip, köprübaşında suya atılırdı. Ameleler suya atlar kıyıya keresteleri çekerlerdi. Kıyıda fabrikaya kadar raylı sistem bulunuyordu. Raylı sistemde daka-vile yüklenerek fabrikaya kadar götürülürdü."<sup>523</sup>



Fotoğraf 37: İnce Mahallesi Kıyısında İskele. 1956. (BBA).

Göl kenarındaki iskeleler hakkında Kazım Doğu şunları söyler;

"Yarıkpınar'dan Ergenli'den Bağbaşı'ndan göl kenarına keresteler kağnılarla indirilirdi. Beyşehir'e kadar taşınırdı. 1950'li yıllardan biraz önce göl kenarında bir iskele yapıldı. 30-40 metre boyunda idi. Genişliği 5-6 metre idi. Zemine ardıktan ucuna demir geçirilmiş kazıklar çakıldı. Kazıklar kompresörlerle zemine çakıldı. Şahmerdanla çekerek hizaya gelince çamdan kalaslar, latalar hazırlanıp üzerlerine çakıldı. Karakayıklar

<sup>522</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Tahir Söyleyici (1950) ile yapılan mülakat.

<sup>523</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 17.7.2013 tarihinde Ayet Aydın (1935) ile yapılan mülakat.



iskeleye yanaşınca, köprüünün orda tomruklar suya atılıp kenara çekilirdi. Burada Kereste fabrikasına kadar raylı dakavil vardı. Sahilden çamlığa kadar 200-250 metre mesafedeydi. Fabrika çok ortaklıydı. 20 civarında ortağı vardı. Fabrika'da aynı anda çalışan 7-8 bıçkı vardı. Tomruk dakaville bıçıklara kadar getirilip, 5-6 koldan kereste halinde çıkardı. Keresteler çoğunlukla at arabasıyla Konya'ya sevk edilirdi. Daha sonra marangozlar açıldı. Konyalı Mehmet Usta ilk marangozlardandı.<sup>524</sup>

Kerestelerin Konya'ya sevk edilmesi hakkında 1929 doğumlu Naci Demirat şu bilgileri verir; “Çeçen Süleyman ve Deli Mehmet'in Gavur Kazım'ın babası keresteleri satın alıp Konya'ya naklederlerdi. Filibeli Osman Efendi keresteleri alır at arabalarıyla Konya'ya naklederdi. 1970'lerde karakayıklarla kereste nakliyatı sona erdi. Bu tarihte karayolu açılınca, kamyonlarla sevkiyat başladı”<sup>525</sup>.

### III. HAYVANCILIK

Beyşehir Gölü'ndeki adalar, hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü alanlar olarak da karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı döneminden itibaren özellikle göl çevresindeki köylüler, yaz ve kış mevsimlerinde hayvanlarını otlatmak için adalardan faydalanmaktadırlar<sup>526</sup>. Hem güvenli olması hem de adalardaki zengin bitki örtüsü hayvancılığın adalarda yapılmasına imkân vermekteydi. Beyşehir Gölü adaları hala ilkbahar aylarında adalara bırakılan küçükbaş hayvanların doğal otlak alanlarını oluşturmaktadır<sup>527</sup>.

Osmanlı döneminden itibaren Kıstıfan köylüleri Kıstıfan Adasını, Üskerles köylüleri Gesi Adasını otlak olarak kullanmaktaydılar<sup>528</sup>. Kaşaklı Köyü uzun yıllar boyunca Hacı Akif Adası'na otlatmak için hayvan çıkarmayı sürdürmüşlerdir<sup>529</sup>. Eşek adasında otlayan keçi ve sığırlar meşhurdu<sup>530</sup>. Günümüzde Mada Adası'ndaki hayvancılık besi hayvancılığı şeklindedir. Adada 2002 yılında 750 baş kıl keçisi, 500 baş koyun, 300 baş kadar da yerli ırk inek bulunmaktaydı. Ulaşım sorunu nedeniyle süt hayvancılığı yapılamamaktadır. Ayrıca her ailenin binek hayvanı olarak bir

eşegi bulunmaktadır. Adaya 1972 yılında ilk traktör gelmiş ve 2001 yılında 22'ye ulaşan traktör sayısı nedeniyle adada at yetiştiriciliği yapılamaz olmuştur<sup>531</sup>.

Beyşehir Gölü'ndeki Hacı Akif, Orta Ada, Aygır, İğdeli ve Mındıras Adaları Sit Alanı olarak ilan edildiğinden 1999 yılından beri bu adalarda küçükbaş hayvancılık yapılması yasaklanmıştır. Hayvancılığın yapılmasına izin verilen adalarda da ağaçlara daha az zarar verecek olan hayvanlar tercih edilmekte, hayvanlar tekne ya da dubalarla adalara taşınmaktadır. Gölkaşı Adası'nda 1990 yılına kadar bir çoban kulübesi bulunmaktaydı. Bu adada küçükbaş hayvancılığın yanı sıra 1980-1986 yılları arasında tavşan yetiştirilmek istenmiş, ancak başarılı olunamamıştır. Bununla birlikte Çeçen Adası'nda büyük ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yanı sıra bir süre tavşan da yetiştirilmiştir<sup>532</sup>.

Beyşehir Gölü çevresi, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde en iyi savaş atlarının yetiştirildiği bir merkezdir. H. 1300 (1883) tarihli Konya Vilâyeti Salnamesi'nde adalarda “pek güzel esb ve kısarak” yetiştirildiği ifade edilir. Bu noktada adaların at yetiştiriciliğinde önemli rolü olduğunu söyleyebiliriz. Yine hayvan yetiştiriciliği ile ilgili Konya Salnamelerinde bazı kayıtlar bulunmaktadır.

Salnamelerde bu durum; “Hatta bir yaşında ve 6 aylık taylar her sene çıkarılarak sekizer onar liraya ve daha ziyade satılır ve ahali sığır ve mandasını orada besler bunlar nebatatının kesretinden ve insan görmediğinden başıboş yayılıp büyümelerinden dolayı vahşi hayvan gibi tutulması ve yanlarına varılması imkânsız olduğundan kement ile yakalanıp tüfenk ile vurularak dışarı çıkarılırlar.” şeklinde ifade edilmektedir<sup>533</sup>.

Hayvanların adalarda başıboş, çobansız bırakılmaları ise şu şekilde gerçekleşmektedir; “Sığırların çobansız olması, korunması ve bu yerlere alışması için yöre insanı hayvanları tuzlama tekniği ile buldukları yere alıştırlar. Bunun için pınarların etrafına taşlar üzerine tuz serpilerek, hayvanlar özellikle ilk günün sabahında tuzlanır. Tuzlanmayla su ihtiyacı

<sup>524</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Kazım Doğu (1927) ile yapılan mülakat.

<sup>525</sup> Hüseyin Muşmal tarafından 16.7.2013 tarihinde Naci Demirat (1926) ile yapılan mülakat.

<sup>526</sup> Yavuz, *Eşrefoğulları*, s. 5.

<sup>527</sup> Ünal, “Beyşehir Gölü”, s. 159.

<sup>528</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 303.

<sup>529</sup> Konyalı, *Beyşehir*, s. 404.

<sup>530</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>531</sup> Yazıcı-Arabaş, “Beyşehir Gölü”, s. 49.

<sup>532</sup> Yazıcı-Arabaş, “Beyşehir Gölü”, s. 52.

<sup>533</sup> *Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya, 1300 Hicri Sene (1883)*, Def'a 16, Konya Vilayet Matbaası, s. 101; Diğer salnamelerde de bu bilgiler tekrarlanmaktadır. Bkz. Konya Vilayeti Salnameleri, H. 1301/1883, s. 90; H. 1302/1885, s. 66-67; H. 1303/1885 s. 181;1304/1887, s. 86; 1305, s. 87; 1306, s. 90; 1307, s. 81; 1310/1892, s. 327; 1312/1894, s. 400; 1314, s. 382; 1317/1899, s. 327; 1322/1906, s. 202.

artmaya başlayan hayvan pınara gelerek susuzluğunu giderir. Bu teknikteki amaç, hayvanların çobansız otlatılması sırasında pınarı hatırlamalarını sağlamaktır. Böylece hayvana pınar merkezli bir otlanma yörüngesi çizilmiş olur. Bu teknik yörenin diğer yerlerinde 10-15 günde bir hayvan sahipleri tarafından kontrol edilip, tuzlanma işi tekrarlanırken, aynı işlemin uygulandığı Kara ve Kızıl adalarda farklılık arz eder. Adaların karadan izole durumu, kırsal nüfusun, sığırların adada kaldığı Nisan-Kasım aylarında ayda bir kez gerçekleşir. Adalara kısır hayvanların yanı sıra, bir yaşındaki danalar da bırakılır. Ancak danaların adada ot ya da kamış yemeleri onların hızlı büyümesini sağladığı için, dana sahibi geç geldiğinde danasını tanıyamaz duruma düşebilir. Ayrıca danaların büyüme evresinde insanlar ile az temasta bulunmaları, onların yabani bir davranış sergilemelerine de neden olur<sup>534</sup>.

Kurucaova Kasabasına ait olan Karaada ve Kızılada'ya sığırlar bu şekilde bırakılarak, çobansız olarak yetiştirilmektedir. Sığırlar adada 6-7 aylık süre boyunca başıboş bırakılır<sup>534</sup>. Adalarda hayvanların çobansız, başıboş bulunmalarına "seyip" denmektedir<sup>535</sup>. Bazı dönemler Beyşehir Gölü'nün donması ile adalardaki hayvanlar kurtların buz üstünden yürüyerek adaya çıkmalarıyla tehlikeye girmektedir. Yakın zamanda küçükbaş hayvanlarını Hacı Akif'te tutan Yeşildağ Beldesi'nin sakinleri bu durumla karşılaşmışlardır. Bunun üzerine Yeşildağlılar buz tutmuş su üzerinden hayvanlarını anakaraya geri getirmişlerdir<sup>536</sup>.

#### IV. TARIMSAL FAALİYETLER

Beyşehir Gölü, içme suyu olarak kullanımının yanı sıra çevresindeki tarım alanlarının sulanması açısından da önemli bir su kaynağıdır<sup>537</sup>. Nitekim göl suyu sayesinde gerçekleşen tarımsal faaliyetler yöre halkının ekonomik hayatını etkilemekte, göl suyu ile yapılan ziraat verimi arttırmaktadır.

XVI. yüzyılda Beyşehir Gölü ve adaların dâhil olduğu Cezire

Nahiyesi'nin hububat, buğday, yulaf, darı, üretimine dair tahrir defterleri bize bilgi vermektedir. 1507'de Cezire Nahiyesi'nde (5 köy ve 5 mezraa), 4.446 Karaman Kilesi, 15.563 akça tahrir değerinde; 1518'de Cezire Nahiyesi'nde (6 köy ve 3 mezraa), 4.225 Karaman Kilesi, 21.125 akça tahrir değerinde; 1524'de Cezire Nahiyesi'nde (6 köy), 6.945 Karaman Kilesi, 34.725 akça tahrir değerinde hububat üretimi yapılmaktaydı<sup>538</sup>. 1584 yılında Cezire Nahiyesi'nde (5 köy ve 3 ada 3 mezraa), 2.194 Karaman Kilesi, 15.359 akça tahrir değerinde buğday üretimi, 1.975 Karaman Kilesi, 9.875 akça tahrir değerinde arpa üretimi, 30 Karaman Kilesi, 150 akça tahrir değerinde yulaf ve darı üretimi yapılmaktaydı<sup>539</sup>.

XVI. yüzyılda Cezire Nahiyesi'nden alınan çift resmi, kovan ve koyun vergisi öşürleri hakkında da tahrir kayıtları bulunmaktadır. 1507 ve 1524'de Cezire Nahiyesi'nden alınan çift resmi 1507-5.238, 1524'de 5.056 akça,<sup>540</sup> kovan öşürü 1507'de 692 akça, 1524'de 260 ve 1584 yılında 430 akça, koyun vergisi 1507-2.115, 1524'de 1.900 ve 1584 yılında 2.133 akça idi<sup>541</sup>. XIX. yüzyılda ise Beyşehir Gölü Havzası'nda toplam tahıl üretimi 710.000 kileden fazladır. 1844 yılında Beyşehir Gölü Havzası'nda 358.085 kile buğday<sup>542</sup>; 235.205 kile arpa; 80.780 kile yulaf; 16.100 kile burçak üretimi gerçekleşmiştir. Bunların dışında melez, mıhtan, nohut, mercimek, fiğ, tütün, keten-kenevir gibi ürünler yetiştirilmektedir<sup>543</sup>.

Beyşehir Gölü adaları sahip oldukları verimli ekilebilir arazileri sayesinde bölge halkı için tarım alanı olarak kullanılmaktaydı. Alanları 5 km<sup>2</sup>'den büyük olan adalarda az da olsa ekime elverişli topraklar bulunmaktadır<sup>544</sup>. 1584 tarihli mufassal Deftere göre, Beyşehir Gölü'nde Kızılada Gesi köyünün ekinliği idi<sup>545</sup>. Günümüzde Mada Adası'ndaki tarım arazileri hem orman örtüsünün tahrip edilmesi, hem de göl sularının çekilmesiyle ortaya çıkmıştır<sup>546</sup>. Çeçen adasında tarım sahaları geniştir ve mülkiyet sahipleri azdır. Bu arazilerde daha çok tahıllar ve yem bitkileri

<sup>538</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s. 345.

<sup>539</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s. 346.

<sup>540</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s. 348.

<sup>541</sup> Erdoğan, *Beyşehir Sancağı*, s. 347.

<sup>542</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 258.

<sup>543</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 259 vd.

<sup>544</sup> "Konya", *Yurt Ansiklopedisi VII*, s. 5101.

<sup>545</sup> M. Akif Erdoğan, *Beyşehir Sancağı 1584*, s. XI.

<sup>546</sup> Buralarda daha çok tahıl yetiştirilmekte, sebze ve meyve bahçeleri de daha çok göle yakın kısımlarda bulunmaktadır. Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 50; Saraçoğlu, *Göller*, s. 311.

<sup>534</sup> Kenan Arıbaş-Ahmet Duman, "Kurucuova Kasabasında Yaylacılık Faaliyetleri", *MAEÜEFĐD*, S. 12, Aralık 2006, s. 196 vd.

<sup>535</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 48.

<sup>536</sup> Turgut Tarhan, "Bir Göl Bir Deniz Düş Uçuşu Beyşehir ve Ölüdeniz", *Atlas*, S. 173, Ağustos 2007, s. 86.

<sup>537</sup> Kâtip Çelebi "Cihannüma'da Beyşehir Gölü'nün suyunun leziz olduğunu söyler. Kâtip Çelebi, *Kitâb-ı Cihannüma*, Ankara 2009, s. 619; *1310 Sâlnâme-i Vilâyet-i Konya*, *1310 Hicri Sene (1892)*, Def'a 25, Konya Vilayet Matbaası, s. 328.

üretilirken meyve sebze yetiştiriciliği sınırlıdır<sup>547</sup>. Ayrıca Hacı Akif, Orta, Kızılada, Akburun, Kıstıfan ve Höyük adalarında tarım sahaları vardır. Araziler köy ortak kullanımında olduğundan, ait oldukları yerleşme muhtarlıklarından kiralanır. Buralara genelde arpa ve buğday edilmektedir<sup>548</sup>. Hacı Akif Adası'nın eteklerinde ekilecek yerler bulunan geniş bir adadır<sup>549</sup>. Bununla birlikte Höyük Adası'nda tarıma müsait alanlar da bulunmaktadır<sup>550</sup>. Küçük olmasına rağmen 2. Kızıladada Kurucaova halkı tarafından buğday ve arpa ekilmektedir<sup>551</sup>.

Beyşehir Gölü çevresinde ve adalardaki araziler tarihî süreçte etkin bir şekilde kullanılamamıştır. Göl suyunun zaman zaman taşmasına bağlı olarak, gerek göl çevresinde ve gerekse adalardaki tarım arazileri sular altında kalmış, tersi durumda ise kuraklık ve beraberinde de kıtlık bölge insanı olumsuz yönde etkilenmiştir<sup>552</sup>. Su taşkınları tarıma elverişli araziye de etkilediğinden dolayı ürünler zarar görmekte hatta taşkın anında bazı araziler kullanılamamaktadır. Özellikle Kırelî ve Beyşehir kazaları bu durumdan fazlasıyla etkilenmektedir. Osmanlı döneminde gölün Güney ve Doğu sahilleri ile Beyşehir Çayı'nın etrafında uzanan ovalar bölgenin hububat deposu durumundaydı. Dolayısıyla su seviyesinde yaşanan küçük bir değişiklik bile göl kenarında bulunan arazilerin sular altında kalmasına ve ekili alanların ciddi ölçüde zarar görmesine sebep olmaktadır<sup>553</sup>.

Daha önce pek çok defa örneği görülmekle beraber 1910-1911 yıllarında meydana gelen taşkınlarda Beyşehir Çayı'nın gölden çıkış noktasına yapılmakta olan köprü inşası sırasında kapakların kapatılması sonucunda yükselen su sebebiyle İçerişehir Mahallesi'nde 1500 dönümden fazla arazi sular altında kalmıştı<sup>554</sup>. Özellikle taşkın zamanlarında üretim faaliyetleri büyük ölçüde sekteye uğramakta, ürünler zarar görmekteydi. Örneğin 1910 yılı Temmuz ayında Beyşehir Gölü taşmış ve taşkın 150 hanelik Kuruca Köyü'nü tamamen istila etmişti. Taşkında köyün su içinde kaldığı ve 85 haneyi basan su yüzünden ahalinin aç ve sefil bir halde dağ-

lara göç ettiği, köyün hayvanları ve zahire ambarlarının mahvolduğu, can kaybı olmasa da ahalinin şiddetle yardıma muhtaç hale geldiği anlaşılmıştır. Derhal Beyşehir Kaymakamlığına hükümetten yardım istenilmesi gerektiği bildirilmiştir. Hükümet tarafından gönderilen memurlar vasıtasıyla yapılan inceleme sonunda hazırlanan rapora göre sel neticesinde açıkta kalan 70 hanede 293 nüfus vardır. Bunların hasat vaktine kadar işleri temin etmek için her bir nüfusa aylık yarım kile olmak üzere 8 ay süre devam etmek şartıyla verilecek zahire için 35.000 kuruşa ihtiyaç olduğu, selde telef olan 208 hayvandan 55'sinin ziraat de kullanılan çift hayvanı olduğu, kalanının inek ve koyun-keçiden oluştuğu anlaşılmıştır<sup>555</sup>.

Yine 1938 yılında yağın yağmur ve karlar dolayısıyla Beyşehir'deki Sarısu taşmış ve Afşar Köyü topraklarının büyük bir bölümü sular altında kalmış buralarda bataklıklar oluşmuştur. Bu dönemde Beyşehir Kazası'na bağlı Karaaliler, Bademli, Yunuslar, Çukurağıl, Aşağı Homa, İsa, Bayafşar ve Çandır köylerinde, ziraat memurlarınca yapılan incelemede 151 ton buğday, 74 ton arpa, 10 ton çavdar, 31 ton yulaf, 12 ton burçak, 11 ton fasulye, 41 ton sebze, 124 ton üzüm, 474 ton arpa samanı hasara uğramıştır. 1938 yılındaki taşkının zararının 19.454 lira olduğu tahmin edilmiştir<sup>556</sup>.

Bütün bunların yanında Beyşehir Gölü kıyısında, göl sularının çekilmesi ve sazlıkların artması sonucunda, av yasağı sebebiyle domuz popülasyonu artmakta, bu da ekili ve dikili arazilerde aşırı zarara neden olmaktadır<sup>557</sup>.

## V. HASIR DOKUMACILIĞI

Beyşehir Gölü'nün bölge insanın ekonomik hayatına katkı yaptığı bir diğer alan da hasır dokumacılığıdır<sup>558</sup>. Beyşehir Gölü, sularının özelliğinden dolayı kıyılarında bitkisel örücülüğün hammaddesi olarak kullanı-

<sup>555</sup> BOA, DH.MUl, Nr.38-2/31, 20.B 1328/28 lef 1, lef 2/1, vd.Temmuz 1910.

<sup>556</sup> Konya Vilâyeti'nin 15.9.1939 gün ve 230/1414 sayılı Yazısı. BCA.30.10/118.827.27.

<sup>557</sup> Said Dağdaş-Rüstem Kırış, "Kızıldağ Milli Parkı Orman Amenajman planı Uygulamaları Örneğinde Korunan Alan Yaklaşımına Dönük Değerlendirmeler", *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 452.

<sup>558</sup> Bitkisel Dokumacılık (Hasır Dokumacılığı), doğada kendiliğinden yetişen ya da zirai işlemlerden arta kalan hammaddelerin bazı kısımlarının değerlendirilmesi ile çeşitli ev kullanım eşyasının ihtiyaca yönelik yapılan faaliyetlerin tamamı olarak tanımlanabilir. Zuhâl Bezirci, *Göller Bölgesi'nde Bitkisel Dokumacılık ve Üretilen Hasır Dokumaların Bazı Özellikleri Üzerine Bir Araştırma, AÜFBE (Basılmamış Doktora Tezi)*, Ankara 2007, s. 32; Hasır yapımı için geniş bilgi için bkz. Gazanfer İlter, "Beyşehir ve Çevresinde Hasırcılık", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 189; Kazancı, *Beyşehir*, s. 303.

<sup>547</sup> Yazıcı-Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 52.

<sup>548</sup> Yazıcı-Arıbaş, "Beyşehir Gölü", s. 52.

<sup>549</sup> Saraçoğlu, *Göller*, s. 311.

<sup>550</sup> Alperen, *Beyşehir Tarihi*, s. 12.

<sup>551</sup> Saraçoğlu, *Göller*, s. 311.

<sup>552</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 287.

<sup>553</sup> Muşmal, "Beyşehir Gölü", s. 233 vd.

<sup>554</sup> Muşmal, *XIX. Yüzyılda Beyşehir*, s. 32.

lan bitkilerin yetişmesine oldukça elverişlidir<sup>559</sup>. Bazı bölgeler geniş kamışların (*Phragmites australis*) oluşturduğu sazlıklarla kaplıdır<sup>560</sup>. Beyşehir Gölü'nden elde edilen bataklık sazı, kargı kamışı ve kofa hasır dokumacılığında hammadde olarak kullanılmaktadır<sup>561</sup>. Göl çevresinde oluşan sazlıklardan elde edilen bitkiler, farklı tekniklerle tezgâhlarda dokunarak oluşan hasırlar, kullanım amaçlarına göre de farklılık göstermektedir. Saz bitkilerinden yapılan sergi hasırlar, evlerde sıcaklığı korumak için halı ve kilim altına serilir; duvarlara asılır; pikniklerde yaygı olarak kullanılır; mezarların içine serilirdi. İnce liflerden yapılan hasırlardan ise çanta, şapka, seccade, gölgelik gibi eşyalar yapılabilir. Beyşehir çevresinde daha çok sergi hasırlar dokunurken, Hüyük yöresinde seccade, şapka, çanta gibi malzemeler de dokunmaktadır<sup>562</sup>.

Beyşehir Gölü'nden elde edilen bataklık sazlarından balık avlama kafesleri de dokunmaktadır<sup>563</sup>. Yörede bataklık sazı, kaliteli yer yaygıları olan ev hasırlarının üretiminde de kullanılır. Bataklık sazından üretilen yer yaygıları yaklaşık 25 yıl dayanıklı ürünler olduğu için bu hammadde yörede çok tercih edilmektedir. Kargı kamışı sağlam, dayanıklı ve kaba bir hammadde olmasından dolayı balık tuzağı olarak kullanılan ürünlerin yapımında; otsu bir bitki olan kofa ise ince yer yaygılarının yapımında kullanılmaktadır<sup>564</sup>.

Beyşehir Gölü'nden elde edilen kamışlar, yakın zamanlara kadar, göle uzak veya yakın havzada bulunan pek çok yerleşimde çatı örtüsü olarak kullanılırdı. Çatıdaki ağaç kütüklerin üzerine serilen kamışlar toprak atılarak kaplanır, en üst kısmına killi toprak ve tuz atılmasına dikkat edilirdi. Yuvak ile sıkıştırılan toprak tuzla karıştırıldığında etkin bir yalıtım sağlayarak yağmur ve karın geçmesini önlerdi. Kamış çatılar kiremit çatılara

göre daha üstündü. Kamış çatıdaki yüksek ısı yalıtımı yazın serin kışın da sıcak olmasını sağlardı. Ayrıca ses geçirmediği halde hava geçirgenliği ve suyu emerek bırakması ile içerdeki havanın nem oranını sağlıklı bir şekilde dengede tutardı. Bu belki de göle en uzak ve gölün yaşantısına pek katkısı olmayan yerleşimlerin dahi göl ile bağlantılı olmasını sağlayan bir adet olarak asırlardır devam etmiştir<sup>565</sup>.

Bölgede saz ve kamış gelirlerine dair ilk veriler XVI. yüzyıl kayıtlarında geçmektedir. 1583 yılında Beyşehir Sancağındaki Dirlik (Tımar) gelirlerinin toplam miktarı içinde saz ve kamış, otlaklarla birlikte 7400 akçe idi<sup>566</sup>. 1583 tarihli icmal defterine göre, tımar ve an tımar gelirleri içinde saz, kamış ve otlaklar 7.400 akçe, toplam gelir içindeki yeri 0.70- toplam sancak geliri içerisindeki yeri 0.38 idi<sup>567</sup>. Sancaktaki tımar ve an tımar gelirlerinin % 0.70'ini Beyşehir Gölü ve etrafındaki saz, kamış ve otlaklardan elde edilen gelirler oluşturuyordu<sup>568</sup>.

Osmanlı döneminde saz ve kamışlardan ne suretle faydalandığına dair herhangi bir bilgi yoktur. Ancak bugün olduğu şekliyle dokuma şeklinde kullanıldığı söylenebilir.

Günümüzde Beyşehir'de hasırın ana malzemeleri olan kamış otu, kofa otu, kıyak otu, Yeşildağ ve Karadiken sazlıklarından yaz aylarında biçilir ve kullanılacağına ıslatılarak dokumaya hazır hale getirilir<sup>569</sup>. Beyşehir yöresinde en çok hasır dokunan köylerin başında Hüyük-Mutlu Köy gelmektedir<sup>570</sup>. Ayrıca Yeşildağ, Kurucaova, Yenişar, Bademli, Gölyaka, Tolca yerleşim yerlerinde hasırcılık yapılmaktadır. Özellikle Yeşildağ beldesi bitkisel dokumacılık açısından Konya ili çevresinde önemli bir merkez konumundadır<sup>571</sup>. Akburun'da kamışın bir ihraç ürünü olduğu ve Fransa'ya gönderildiği bilinmektedir. Ancak kamışçılık giderek daha az rağbet edilen bir ekonomik etkinlik halindedir. Bir kıyı yerleşimi olan Kuşluca'da yakın zamanlara kamışçılık yapılmakta iken, balıkçılığa naza-

<sup>559</sup> Göller Bölgesi'nde hasırların kullanım alanları, hasır dokumacılığında kullanılan ham maddeler ve teknikler konusunda detaylı bilgi için bkz. Bezirci, "Dokumacılık", s. 19 vd.

<sup>560</sup> Bu sazlar ihraç edilmek üzere sonbahar aylarında kesilmektedir. Önder vd, "Ekoturizm", s. 679; Hasır dokumada ana malzemelerden olan kamışın, ekonomik değeri, hangi alanlarda kullanıldığı ve bulunduğu yerin ekosistemi üzerine etkisi ile ilgili geniş bilgi için bkz. Asım Şen, "Kamışın Ekonomik Değeri", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 187.

<sup>561</sup> Bataklık sazı (*Typha angustifolia* L.), uzun ömürlüdür ve boyları 1-3 m. arasındadır. Gövdesi ise silindirik ve boşumsuzdur. Kargı kamışı (*Arundodonax* L.), boyları 3-5 m'yi bulan bitki uzun ömürlüdür. Kofa-Kefa (*Juncus glaucus Ehrh*), oldukça sıkışık demetler halinde yetişen bu bitki, uzun ömürlüdür, Bezirci, "Dokumacılık", s. 35vd.; Sazlık ismi verilen su kaynaklarının etrafından toplanan hammadde yörede "papır", "papur", "papur otu" olarak adlandırılmaktadır. Bezirci, "Dokumacılık", s. 68.

<sup>562</sup> İlter, "Hasırcılık", s. 189

<sup>563</sup> Bezirci, "Dokumacılık", s. 126.

<sup>564</sup> Bezirci, "Dokumacılık", s. 68.

<sup>565</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 80.

<sup>566</sup> Erdoğan, "İcmal Defteri", s. 129.

<sup>567</sup> Erdoğan, "İcmal Defteri", s. 128 vd.

<sup>568</sup> Erdoğan, "İcmal Defteri", s. 126.

<sup>569</sup> İlter, "Hasırcılık", s. 189.

<sup>570</sup> Şengül Küçükaytan, "Konya İli Hüyük İlçesi Mutlu Beldesi Evlerinde Yapılan Hasır Saz Dokumaları", *S. Ü. 2. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyum Bildirileri (12-13 Mayıs 1999/Konya)*, Konya 1999, s. 61.

<sup>571</sup> İlter, "Hasırcılık", s. 189.

ran daha zahmetli ve ekonomik getirisi az olduğu için terk edilmiştir<sup>572</sup>. Günümüzde hasırcılık, sanayi ve makineleşme sonucu daha ucuz ve daha fazla sergi çeşitlerinin üretilmesi ile yok olma tehlikesi altındadır<sup>573</sup>.

## VI. TURİZM

1993 yılında Milli Park ilan edilen Beyşehir Gölü; adaları, biyolojik çeşitliliği, yakın çevresindeki mağara ve düdenleri, anıtsal yapıları ve yöreye has kültürel özellikleri ile turizm sektörü bakımından büyük bir potansiyel oluşturmaktadır<sup>574</sup>. Beyşehir Gölü Havzası'nın turizm potansiyeli konusunda yapılan çalışmalar, yörenin çok fazla ve çeşitli turizm ürünü ya da potansiyele sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır<sup>575</sup>. Beyşehir Gölü önemli turizm bölgeleri olan, Konya, Kapadokya, Alanya, Antalya, Denizli ve Afyon yerleşimlerine yakınlığı ve bağlantı sağlayan güzergâhların kesişme noktasında yer alması bu konuda büyük bir avantaj sağlamaktadır<sup>576</sup>.

Göl kenarına kadar uzanan ardıç, karaçam, köknar, sedir ve meşe türlerindeki ağaçlarla Beyşehir Gölü'nün adaları, koyları, körfezleri görsel açıdan eşsiz manzara güzelliklerine sahiptir<sup>577</sup>. Ayrıca Beyşehir Gölü, göl sularına dayalı düzenlenecek su sporları aktivitelerine elverişli göl kıyılarının bulunması açısından Beyşehir Gölü Milli Parkı'nın ana kaynak değerlerini oluşturmaktadır. Beyşehir Gölü'nün sahip olduğu güzelliklerden görülmeye değer diğer özelliği ise; gün batımıdır. Güneş batarken Anamas Dağı ve göl birlikte olağanüstü bir görünüm meydana getirmek-

<sup>572</sup> Atay, *Beyşehir*, s. 80.

<sup>573</sup> İlter, "Hasırcılık", s. 189; <http://www.bgrt.com.tr/haber/268/mutlulu-hasircilar-mutlu-degil>, (Erişim Tarihi; 3.12.2013).

<sup>574</sup> Saraçoğlu, *Göller*, s. 312; Abdurrahman Dinç-Rahile Öztürk, "Beyşehir Gölü Milli Parkı'nın Ekoloji ve Turizm Bakımından Araştırılması", *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6 (1), 2013, s. 121

<sup>575</sup> Sertaç Güngör -Mükerrrem Arslan, "Turizm ve Rekreasyon Stratejileri için SWOT Analizi, Görsel Kalite Değerlendirmesi, Turizm Tesislerinin Beğenilirliği ve Turizm Tesisleri Durum Analizi Uygulaması; Beyşehir İlçesi Örneği", *SÜZFD*, 18 (33), Konya 2004, s. 71; Beyşehir Gölü Havzası günümüzde turistik tanıtımına ilişkin pek çok yayın mevcuttur. Zeki Oğuz, "Beyşehir", *Yeni İpek Yolu*, 16 (186), Ağustos 2003, s. 54 vd.; Barış Behramoğlu, "Orta Torosların Ardında ve Göller Bölgesi'nde Bir Vaha; Beyşehir", *TÜRSAB*, (277), Nisan 2007, s. 26-31; Ali İhsan Gökçen, "Düş Mavis Beyşehir Gölü", *Skylife*, 20 (212), Mart 2001, s. 16-26; yine düzenlenen raporlarla yörenin özgün doğal değerlerine ve bu değerlerle şekillenen kültürel mirasın farkındalık yaratabilmesi sağlanmaktadır, *Tarihi Kentler Birliği Göller Havzası Bölge Toplantısı Raporu*, 30 Haziran 2012; Ayrıca bkz. Anonim, *Beyşehir Gölü IV*, s. 1.

<sup>576</sup> Tuncel, *Göllerimiz*, s. 26; Beyşehir Gölü ve çevresinin SWOT Analizinin (Avantajlar-Dezavantajlar-Fırsatlar-Tehditler) değerlendirilmesi konusunda geniş bilgi için bkz. Güngör- Arslan, "SWOT Analizi", s. 68 vd.

<sup>577</sup> Kırış, "Koruma Alanları", s. 636; Mehmet Gürdal, "Göller Bölgesi'nde Beyşehir İlçesi'nin Turistik Ürün Çeşitliliğinin Tanıtımı ve Dış Aktif Turizm Amaçlı Kullanımı", *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 385

tedir. Gün batımı Beyşehir Gölü Gurubu, renk ve batış süresi yönünden dünyada birinci derecede guruplardan ayrılmaktadır. İsviçre'de Leman Gölü ile birlikte en güzel gün batımı manzarası olarak kabul edilmektedir<sup>578</sup>.



Fotoğraf 38: Beyşehir Gölü'nde Gün Batımı. (MBK)

Gölde yer alan adalar, ornitoloji turizmi (kuş gözlemciliği) açısından önem arz eden su kuşları için kuluçka, barınma, beslenme ve konaklama alanıdır. Tepeli, Pelikan, Balıkçıl, Kuğu, Bozkaz, Yeşilbaş Ördek, Karabatak, Sakarmeke türlerinden oluşan su kuşları üremekte ve varlıklarını sürdürmektedirler. Gölde toplam 40.000 yakın su kuşunun yaşadığı bilinmektedir<sup>579</sup>. Ayrıca adalarda bazı ötücü kuşların kuluçkaya yattığı tahmin edilmektedir<sup>580</sup>. Tepeli Pelikan gibi kuş türlerinin bilinen tek kuluçka merkezi olan göl ve Kız Kalesi Adası başta olmak üzere adalar bu etkinlik için çok önemli kaynak değerlerini oluşturmaktadır<sup>581</sup>. Kuş türlerinin yanı sıra yabancı araştırmacılar "Koleopter" sınıfından bir böcek türüne dünyada ilk kez burada rastlamışlardır<sup>582</sup>.

<sup>578</sup> Ter vd., "Alternatif Turizm", s. 722-733.

<sup>579</sup> Ter vd., "Alternatif Turizm", s. 732.

<sup>580</sup> Önder vd., "Ekoturizm", s. 675.

<sup>581</sup> Önder vd., "Ekoturizm", s. 682.

<sup>582</sup> Ter vd., "Alternatif Turizm", s. 732.

Gölün bu doğal güzelliklerinin yanı sıra tarihî eserler bakımından da zengin bir bölgedir. M. Ö. 1300-1200 yılları arasında yapılmış kutsal bir Hitit çeşmesi olan Eflatunpınar Anıtı ve Hitit Anıtı, Bereket Anıtı ve Likypanus Anıtı'nın yer aldığı Misthia Antik Kenti görülmeye değer kültür varlıklarıdır<sup>583</sup>.

Beyşehir Gölü gibi adaları da Adaları önemli bir turizm değerini barındırmaktadır<sup>584</sup>. Bizans ve Selçuklu döneminden kalma yapılar yine yörenin turistik zenginliğini ortaya koymaktadır. Bizans manastırlarının yer aldığı yaklaşık 20 ada bulunmaktadır. Bu özellik adaları "inanç turizmi" açısından önemlidir. Özellikle manastır kalıntılarının bulunduğu Mada, Kız Kalesi, Manastır, Hacı Akif, Kızıl Ada, Akburun, Kirse ve Kuş Kondu adaları; yerli ve yabancı turistlerin tekne turlarıyla gezip görmek istedikleri en ilgi çekici yerlerdir<sup>585</sup>. Selçuklu döneminden kalma yapı kalıntılarının bulunduğu Kül Adası da turizm açısından çok önemlidir<sup>586</sup>. Mayıs aylarında Gölkaşı Adasında Hıdırellez şenlikleri düzenlenmektedir<sup>587</sup>. Ancak pek çok açıdan zengin turizm kaynaklarına sahip olan Beyşehir Gölü ve adaları ile ilgili olarak günümüze kadar bölgesel ekonomik kalkınma kapsamında gelinen süreç maalesef ki olumsuzdur<sup>588</sup>.

## SONUÇ

Türkiye'nin en önemli tatlı su kaynaklarının başında gelen Beyşehir Gölü, bulunduğu bölge için vazgeçilemez bir hayat kaynağıdır. Göl, tarih boyunca çevresindeki yerleşimlerin, sosyal, ekonomik, demografik ve kültürel yapısını pek çok açıdan etkilemiştir. Efsanelere, hikâyelere, atasözlerine konu olan, su değirmenleri, köprüler inşa ettiren Beyşehir Gölü, bölgede kendine özgü bir su kültürü de meydana getirmiştir.

Bu çalışmada arşivlerde ve literatürde bulunan belge ve bilgilerle saha da yapılan araştırma ve görüşmelerde elde edilen bulgular harmanlanmış ve Tarihî süreçte Beyşehir Gölü-yerleşim ve insan ilişkisi hususunda çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre:

Beyşehir Gölü çevresindeki yerleşimler gölün sunduğu şartlara göre şekillenmektedir. Gölün yerleşim için avantajları maddeler halinde şu şekilde sıralanabilir;

1. Beyşehir Gölü yöre insanının günlük su ihtiyacını karşılayan önemli bir tatlı su kaynağıdır.
2. Göl, İç Anadolu'nun karasal iklimine karşın bölgede iklimi yumuşatmaktadır. Bu nedenle yerleşim ve iskân hadiselerine kaynak teşkil etmiştir. Örneğin, I. ve II. Dünya Savaşı yıllarında Beyşehir Gölü kıyısına kurulan Beyşehir yerleşiminin zorunlu ikamet bölgesi olarak seçilmesinin nedenlerinden biri de İç Anadolu diğer yerlerine nazaran ikliminin daha yumuşak olmasıdır.
3. Beyşehir Gölü balık açısından oldukça zengin bir göldür. Havza içerisinde pek çok kişinin hayatını kazanmasına imkân verdiği gibi çevre illerine kadar pek çok bölgenin balık ihtiyacı bu gölden sağlanır.
4. Göl, bölgede ulaşımı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca bununla alakalı olarak bölgede kayıkçılık mesleği gelişmiştir. Kayıklar sayesinde gölde eşya, odun ve kereste nakledilmektedir.
5. Beyşehir Gölü bölgedeki tarım alanlarının sulanmasında da önemli bir rol oynar. Nitekim KOP kapsamında sadece yöreyi değil İç Anadolu coğrafyasındaki pek çok yerleşimi etkilemektedir.
6. Balıkçılığın dışında gölden elde edilen saz ve kamış otları ile de yöre halkına ekonomik kazanç da sağlamaktadır.

<sup>583</sup> Önder vd, "Ekoturizm", s. 679-680.

<sup>584</sup> MEVKA raporu, s. 17.

<sup>585</sup> Gürdal, "Göller Bölgesi", s. 385.

<sup>586</sup> <http://www.haberler.com/kireli-belediye-baskani-ali-mermer-efsane-konu-haber/>, (Erişim Tarihi: 28.11.2013)

<sup>587</sup> Yazıcı-Arbaş, "Beyşehir Gölü", s. 52.

<sup>588</sup> M. Cüneyt Okyar, "Beyşehir Gölü'nün Sürdürülebilir Bölgesel Ekonomik Kalkınma Kapsamında Değerlendirilmesi ve Hibe Temini", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 430.

7. Beyşehir Gölü ve adaları doğal güzelliği ile son derece dikkat çekicidir. Beyşehir Gölü'nün sahip olduğu güzelliklerden biri, gün batımıdır. Ayrıca Beyşehir Gölü, göl sularına dayalı düzenlenecek su sporları aktivitelerine elverişli göl kıyılarının bulunması açısından da önemli bir turizm potansiyeline sahiptir.

Beyşehir Gölü adaları ise tarih boyunca farklı kullanım olanaklarına sahip olmuştur. Adalarda Roma döneminden günümüze kadar iskân hadiseleri görülmektedir. Adaların yerleşim için ortaya koyduğu şartlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

1. Beyşehir Gölü'ndeki bazı adalarda tarım yapılmaktadır. Zengin bitki örtüsüne sahip adalar, hayvancılık açısından bölge halkı için büyük olanak ve kolaylıklar sunmaktadır. Hayvanlar çobana ihtiyaç duyulmadan göldeki adalara bırakılmaktadır.
2. Beyşehir Gölü adalarına kış mevsiminde ulaşım zordur. Göl bazı dönemlerde donmaktadır. Göl su seviyesi göldeki pek çok adanın varlığını belirlemektedir.
3. Adalar balıkçılar için adalar kötü havalarda bir sığınak işlevi görmektedir.
4. Adalar tarihî süreçte sultanların düşmanlarından kaçabilecekleri ve hazinelerini saklayabilecekleri güvenli bir yer olarak işlev görmüştür. Nitekim tarihî kayıtlardan Selçuklu Sultanı Gıyâseddin Keyhüsrev ve Eşrefoğlu Süleyman Bey düşmanlarından kaçmak için adalara sığındıklarını öğrenmekteyiz.
5. Pek çok adada Roma Dönemine ait mabet kalıntıları bulunmaktadır. Adalarda bulunan bu tarihî mabet kalıntıları "inanç turizmi" konusunda gelecek vaat etmektedir. Türkiye Selçukluları döneminde Beyşehir Gölü kıyısına yapılan Kubadabad Sarayı ile adalarda da Selçuklu köşk yapı kalıntıları vardır.
6. Beyşehir Gölü ve adaları kuşlar açısından son derece önemli yaşam alanlarına sahiptir. Adalar ornitoloji turizmi (kuş gözlemciliği) açısından önem arz eder.
7. Göldeki çoğu ada yerleşim için uygun topografik yapıda değildir. Adalardan kesintisiz yerleşimin olduğu tek ada Mada Adası'dır. Adanın karadan izole durumu kapalı toplum olan Rus Kazakları için yeni bir yaşam alanı sunmuştur. Ancak adalardaki hava, nemli

ve basık olduğundan ayrılmak durumunda kalmışlardır. Bununla birlikte Rus Kazakları, bölgede yapılan balıkçılığa yeni tekniklerle katkı sağlamışlardır. Ayrıca "Kara Kayık" denilen büyük 8-10 ton balık alabilen kayıkları Beyşehir Gölü'ne getirmişlerdir.

Beyşehir Gölü ve adaların yukarıdaki avantajlarının yanı sıra tarihî kayıtlardan dönem dönem çevre halkı için sıkıntılara sebep olduğu tespit edilmiştir. Beyşehir Gölü'nün yerleşimler için oluşturduğu olumsuzluklar aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

1. Beyşehir Gölü mevsimsel değişimlerle birlikte zaman zaman taşmakta ve taşkınlar pek çok yerleşimi etkilemektedir. Tarihsel süreçte göl kaynaklı pek çok taşkın hadisesi yaşanmıştır. Bu taşkınlar bölgedeki tarım arazilerini, karayollarını olumsuz etkilemiştir.
2. Bir dönem göl çevresinde oluşan bataklıklar, sıtma hastalığına neden olmuştur. Kazaklar ve Çeçenler bölgeye geldiklerinde Beyşehir Gölü'nün ağır havasına dayanamayarak nüfuslarının büyük bölümlerini kaybetmişler ve burayı terk etmek zorunda kalmışlardır.



BL. BEYŞEHİR



## BİBLİYOGRAFYA

### *I. Arşiv Belgeleri*

- A. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kaynakları, (BOA)  
 Bâb-ı Defteri Mevkûfat Kalemî (D.MKF) Nr. 29215 a  
 Cevdet Nafia (C.NF), Nr. 2106, 6 R 1208/ 11 Kasım 1793.  
 Cevdet Askeriye, (C. AS), Nr. 19188, Nr. 5374.  
 Dâhiliye İslahat (DH. TMİK. S.); Nr. 68/2.  
 Dâhiliye İdare-i Umumiyye (DH. İ. UM.); Nr. 19-8/1-42.  
 Dâhiliye Nezareti Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Belgeleri (DH. KMS.); Nr. 53-3/2.  
 Dâhiliye Nezareti Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri (DH. MUI): Nr. 27-  
 2/27, 36-1/48, 97-2/11, 38-2/31, 20.B 1328/28 lef 1, lef 2/1.  
 Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemî (DH. MKT.); Nr. 1197/23, 2541/18, 370/75,  
 1166/35, 1181/73, 180-38, 393-26, 1016/26.  
 Dâhiliye Şifre Kalemî (DH. ŞFR.); Nr. 64/133, 519/96, 64/224, 522/60, 466/109.  
 Dâhiliye 6. Şube (DH. EUM. 6. Şb.); Nr. 38/13.  
 Dâhiliye Nezareti Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Belgeleri (DH.MUI) Nr. 36/1-  
 48, 09 Za 1327/22 Kasım 1909  
 İrade Meclis-i Mahsus (İ. . MMS.); Nr. 74/3353.  
 İrade Maliye (İ. ML.); Nr. 53/54, 68-57  
 İrade Dâhiliye (İ. DH.); Nr. 1409/6.  
 İrade Meclis-i Vâlâ Yazışmalarına Ait Belgeler (İ. MVL.); Nr. 193/11794.  
 Meclis-i Vükela Mazbataları, (MV.); Nr. 152-10, 112/65, 109/99, 84/112.  
 Meclis-i Vâlâ (MVL); Nr. 504-26, 525-137 .  
 Sadaret Mektubî Kalemî Meclis-i Vâlâ Yazışmalarına Ait Belgeler (A. }MKT.  
 MVL); Nr. 139-20.  
 Sadaret Mukavelenameler (A.}DVN. MKL.); Nr. 23/12, 24/12.  
 Sadaret Mektubî Kalemî Mühimme Odası Belgeleri (A.}MKT. MHM): Nr. 521/32,  
 383/37, 514/25, 522/17.  
 Şura-yı Devlet (ŞD.); Nr. 424/22, 426-21, 405/11.  
 Yıldız Hususi Maruzat (Y. A... HUS.); Nr. 510/36.  
 B. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, (BCA): Nr. 272-0-000-000-012-52-118-9; 030-0-  
 010-000-000-55-368-32; 030-0-010-000-000-55-368-32.

### *II. Süreli Yayınlar*

#### *Salnameler*

- H. 1300 (1883) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 16, Konya Vilâyet Matbaası,  
 1300/1883.  
 H. 1301 (1884) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 17, Konya Vilâyet Matbaası,  
 1301/1884.

- H. 1302 (1885) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 18, Konya Vilâyet Matbaası, 1302/1885.
- H. 1303 (1886) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 19, Konya Vilâyet Matbaası, 1303/1886.
- H. 1304 (1887) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 20, Konya Vilâyet Matbaası, 1304/1887.
- H. 1305 (1888) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 21, Konya Vilâyet Matbaası, 1305/1888.
- H. 1306 (1889) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 22, Konya Vilâyet Matbaası, 1306/1889.
- H. 1307 (1890) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 23, Konya Vilâyet Matbaası, 1307/1890.
- H. 1309 (1891) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 24, Konya Vilâyet Matbaası, 1309/1891.
- H. 1310 (1892) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 25, Konya Vilâyet Matbaası, 1310/1892.
- H. 1312 (1894) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 26, Konya Vilâyet Matbaası, 1312/1894.
- H. 1314 (1896) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 27, Konya Vilâyet Matbaası, 1314/1896.
- H. 1317 (1899) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 28, Konya Vilâyet Matbaası, 1317/1899.
- H. 1322 (1906) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Defa 29, Konya Vilâyet Matbaası, 1322/1906.
- H. 1332 Malî 1330 (1914) Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, İstanbul Cihan Matbaası, 1330/1914.

### III. Mülakatlar

- Hüseyin Muşmal tarafından 16.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Naci DEMİRAT (D. 1929) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 17.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Ayet AYDIN (D. 1935) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 17.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Talip İŞBİTİRİCİ (D. 1919) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 18.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Mustafa BURÇAK (D. 1926) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 19.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Mehmet KOÇ (D. 1939) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 19.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Ali Tuncay TEKELİ ile (D. 1940) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 20.7.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Tahir SÖYLEYİCİ (D. 1950) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 20.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Kazım DOĞU (D. 1927) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 21.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Mükerrerem BAŞER (D. 1947) ile yapılan mülakat.

- Hüseyin Muşmal tarafından 21.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Mustafa BEŞTOY (D. 1938) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 22.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Sabit KASABOĞLU (D. 1944) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 22.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Raşit GÖKMENOĞLU (D. 1944) ile yapılan mülakat.
- Hüseyin Muşmal tarafından 22.07.2013 tarihinde Konya/Beyşehir'de Moruk Mehmet (Mehmet SAĞLAM) ile yapılan mülakat.
- Berna Burcu Korucu Üçüncü tarafından 03.05.2014 tarihinde Alişan YAMAN (D. 1940) ile Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat.
- Berna Burcu Korucu Üçüncü 03.05.2014 tarihinde Rifat GÖRER (D. 1946) ile Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat.
- Berna Burcu Korucu Üçüncü 03.05.2014 tarihinde Ömer GÖRER (D. 1966) ile Şarkıkaraağaç/Gedikli Köyü'nde yapılan mülakat.

### IV. Tetkik Eserler

- ABDURRAHMAN ŞEREF, *Osmanlı Devleti Tarihi*, (Haz. Musa Duman), Gökkuşbu yay., İstanbul 2005.
- AHMET CEMAL, *Coğrafya-i Osmanî*, Mekteb-i Harbiye Matbaası, İstanbul H.1311/M.1893.
- AHMET EFLAKÎ, *Ariflerin Menkıbeleri II*, (Çev. Tahsin Yazıcı), Remzi Kitabevi, İstanbul 1987.
- AHMET ŞERİF, *Anadolu'da Tanin I*, (Haz. M. Çetin Börekçi), TTK yay., Ankara 1999.
- AK, Akif, *Beyşehir Gölü(Konya)'nda Yaşayan Kadife Balığı (Tinca Tinca L., 1758)'nın Büyüme Özelliklerin incelenmesi*, NÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde 2006.
- AKÇAY, Hasan, *Durak Köyü Tarihi, Halk Kültürü*, Konya 2013.
- AKKÖZ, Cengiz *Beyşehir Gölü (Konya)'nın Limnolojisi*, (Selçuk Üniversitesi Araştırma Fonu Projesi), Konya 1998.
- AKSU, Hasan Hüseyin, *Eğirdir Ve Beyşehir Gölü Havzası Tektoniğinin Jeofizik Çalışmalarla Yorumlanması*, SDÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Isparta 2011.
- ALİ CEVAD, *Memalik-i Osmaniyenin Tarih ve Coğrafya Lüğati*, Dersaadet 1313.
- ALİ SAİB, *Coğrafya-yı Mufassal*, İstanbul H. 1304/ M.1886.
- ALİ TEVFİK, *Memaliki Mahruse-i Coğrafya*, Dersaadet H. 1306/M.1908.
- ALPEREN, Bilal, *Beyşehir ve Tarihi*, Konya 2001.
- ANONİM, *Beyşehir Gölü Sulak Alanı Yüzey Su Toplama Havzası Yönetim Planı Analitik Etüt Raporu I-IV*, Konya 1999.
- ANONİM, *Beyşehir Gölü ve Sorunları Çözüm Raporu*, Beyşehir Belediye Başkanlığı, Konya (Tarihsiz).
- ANONİM, *Çözüm Bekleyen Beyşehir Sorunları*, Beyşehir Belediye Başkanlığı, Konya 2007.
- ANZERLİOĞLU, Yonca, *Karamanlı Ortodoks Türkler*, Phoenix yay., İstanbul 2009.
- ARENDDT, Rudolf, *(Letzter Befehl), Letzter Befehl: Versenken!, Deutsche U-Boot im Schwarzen Meer 1942-1944*, Ullstein, Germany 2003.

- ARIK, Remzi Oğuz, *Ankara-Konya-Eskişehir, Yazılıkaya Gezileri*, (Haz. Tahsin Özgüç), Ankara 1956.
- ARIK, Rüçhan, *Kubadabad Sarayı*, İstanbul 2000.
- ARMAOĞLU, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi (Cilt 1-2: 1914-1995)*, Alkim yay., İstanbul 2007.
- ARSLAN, Mustafa, *Yalvaç-Beyşehir-Suğla Oluşu'nun M. Ö 500-M. S 500 Yılları Arası Tarihi*, SÜSBE (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2011.
- AŞIKPAŞAOĞLU, Aşıkpaşaoğlu Tarihi, (Haz. Atsız), MEB. Yay., İstanbul 1992.
- ATALAY, İbrahim, *Türkiye Coğrafyası*, İzmir 1994.
- ATALAY, İbrahim, *Türkiye Jeomorfolojisine Giriş*, EÜSBF, İzmir 1982.
- ATAY, Tayfun, *Göl ve İnsan (Beyşehir Gölü Çevresinde Doğa-Kültür İlişkisi Üzerine Antropolojik Bir İnceleme)*, Ankara 2005.
- AZİZ B. ERDEŞİR- İ ESTERÂBADÎ, *Bezm U Rezm*, (Çev. Mürsel Öztürk), Kültür Bakanlığı yay., Ankara 1990.
- BABAOĞLU, Mehmet, "Beyşehir Gölü'nün Sorunları ve Alınması Gereken Önlemler", *Konya İl Genel Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu*, Konya 2007.
- BAHAR, Hasan Özdemir Koçak, *Eskiçağ Konya Araştırmaları 2*, (Neolitik Çağdan Roma Dönemi sonuna Kadar), Konya 2004.
- BAHAR, Hasan, *Isauria Bölgesi Tarihi*, SÜSBE (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1991.
- BAHAR, Hasan-Güngör Karauğuz-Özdemir Koçak, (Konya), *Eskiçağ Konya Araştırmaları 1*, İstanbul 1996.
- BEHRAM MÜNİR, *Vatan-ı Mukaddes Yahud Memalik-i Osmaniye Coğrafyası*, Dersaadet H.1328/M.1910.
- BELLER, Mete, *Beyşehir İçme Suyu Arıtma Tesisi'nde Verimlilik Analizleri*, SÜFBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1987.
- BEZİRCİ, Zuhâl, *Göller Bölgesi'nde Bitkisel Dokumacılık ve Üretilen Hasır Dokumaların Bazı Özellikleri Üzerine Bir Araştırma*, AÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2007.
- BİLDİRİCİ, Mehmet, *(Teknik ve Kültürel Değerleriyle) Tarihi Sulama, Su Depolama, Taşkın Koruma Tesisleri*, Ankara 2009.
- BİLDİRİCİ, Mehmet, *Tarihî Su Yapıları/Konya-Karaman-Niğde-Aksaray-Yalvaç-Side-Mut-Silifke*, Ankara 2009.
- BİRİCİK, Ali Selçuk, *Beyşehir Gölü Havzasının Strüktürel ve Jeomorfolojik Etüdü*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1982.
- BRAUDEL, Fernand, *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası I-II*, (Çev. M. Ali Kılıçbay), Eren yay., İstanbul 1989.
- BRAUDEL, Fernand, *Uygurlukların Grameri*, (Çev. M. A. Kılıçbay), Ankara 2006.
- CEYHAN, Namık *Beyşehir Gölü Soğuksu-Yeşiladağ ve Üstünler Su Toplama Havzalarının Hidrolojisi*, SÜFBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1998.
- ÇETİK, A. Rıza, *Türkiye'nin İç Vegetasyonu*, Selçuk Üniv. Yay., Konya 1985.
- DİDİNEN, Hakan, *Beyşehir Gölü Zooplanktonunun Sistemik Ve Ekolojik Yönden İncelenmesi*, SDÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Isparta 2012.
- DR. NAZMÎ, *Türkiye'nin Sıhî ve İctimaî Coğrafyası (Konya Vilayeti)*, Ankara 1922.
- EFE, İsmail, *Eşrefoğlu Cami ve Külliyesi- Beyşehir*, Dokuz Yay., Konya 2012.

- EKMEKÇİ, Ayşe İpek, *Kız Kalesi Adası (Beyşehir Gölü, Isparta) Gümüşi Martı (Larus Cachinnans) Popülasyonunun Biyokolojisi*, SDÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2011.
- ERDEMLİ, A. Ümit, *Beyşehir Gölü Balıkları*, SÜ. Fen Fakültesi Zooloji Bölümü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1978.
- ERDOĞAN, Muzaffer, *İzahlı Konya Bibliyografyası*, Anıl Matbaası, İstanbul 1952.
- ERDOĞRU, M. Akif, *Beyşehir Sancağının 1584 Tarihli Nüfus Sayımı (Beyşehir, Seydişehir, Bozkır)*, EÜFEF yay., İzmir 2004.
- ERDOĞRU, M. Akif, *Osmanlı Yönetiminde Beyşehir Sancağı (1522-1584)*, İstanbul 2006.
- EYÜBOĞLU, Bilal, *Dünden Bugüne Beyşehir*, Konya 1978.
- FAKIOĞLU, Özden, *Beyşehir Gölü'nün Fitoplankton Biyokütlesi Ve Tür Kompozisyonu*, AÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2010.
- Genel Kurmay Başkanlığı Coğrafya Encümeni, *Orta Anadolu ve Göller Havzası Coğrafyası, Tabii, Ziraî, Beşerî, Baytarî*, VI, Ankara 1937.
- GÜL, Muammer-Atilla Bayram-Oğuzhan Hakkoymaz, *Selçukludan Günümüze Konya'nın Sosyo-Politik Yapısı*, Konya 2003.
- GÜNAYDIN, Hüseyin, *Beyşehir İlçesi'nin Beşeri Coğrafyası*, GÜSBE, (Basılmamış Master Tezi), Ankara 1999.
- HOCA SADEDDİN EFENDİ, *Tacü't-Tevârih*, (Haz. İsmet Parmakmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı yay., ? Tarihsiz.
- İBN BİBİ, *El Evamirü'l-Ala'ıye Fi'l-Umuri'l-Ala'ıye (Selçukname) I-II*, (Çev. Mürsel Öztürk), Ankara 1996.
- İNAN, Deniz, *Beyşehir-Üzümlü-Yeşiladağ Arasındaki Bölgenin Florası*, SÜFBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1996.
- İNANDIK, Hamit, *Türkiye Gölleri (Morfolojik ve Hidrolojik Özellikler)*, Baha Matbaası, İstanbul 1965.
- İNCE, Yunus, *Karaman Eyaleti'nde Güherçile Üretimi ve Nizamı (18. ve 19. Yüzyıllar)*, SÜSBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2005.
- İZBIRAK, Reşat, *Hidroğrafya Akarsu ve Göller*, AÜDTCF yay., Ankara 1878.
- İZBIRAK, Reşat, *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, MEB yay., İstanbul 1992.
- İZBIRAK, Reşat, *Türkiye I*, İstanbul 1996.
- KARACA, Ali, *Anadolu İslahâtı ve Ahmet Şakir Paşa, (1823-1899)*, İstanbul 1993.
- KÂTİP ÇELEBİ, *Kitâb-ı Cihânnümâ*, TTK yay., Ankara 2009.
- KAZANCI, Nilgün-Sönmez Ergin-Muzaffer Dügel, *Köyceğiz, Beyşehir, Eğirdir, Eber, Çorak, Kovada, Yarışlı, Bafa, Salda, Karataş, Çavuşçu Gölleri, Küçük ve Büyük Menderes Deltası, Güllük Sazlığı, Karamuk Bataklığı'nın Limnolojisi, Çevre Kalitesi ve Biyolojik Çeşitliliği*, Ankara 1999.
- KHONİATES, Niketas, *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*, (Çev. Fikret İşıltan), TTK yay., Ankara 1995.
- KILIÇ, Aydın, *Beyşehir Gölünde Aiolanan Sudak Balığı'nın (Stizostedion lucioperca L. 1758) Bazı Özellikleri*, SÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1995.
- KINNAMOS, Ioannes, *Historia*, (Çev. Işın Demirkent), Ioannes Kinnamos'un Historia'sı (1118-1176), Ankara 2001.
- KONYALI, İ. Hakkı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Beyşehir Tarihi*, AÜFEF yay., Erzurum 1991.

- KÖPRÜLÜ, Fuad, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara 1994.
- KURAT, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi (Başlangıçtan 1917'ye Kadar)*, TTK yay., Ankara 1987.
- KÜÇÜKÖDÜK, Mustafa, *Beyşehir Gölünün Flora ve Vegetasyonunun İncelenmesi*, SÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 1987.
- M. Vivien De Saint Martin, *Description Histerique Et Geographique De Lasie Mineure*, Paris 1852.
- MATVEJEVIĆ, Predrag, *Akdeniz'in Kitabı*, (Çev. Tolga Esmer), YKY yay., İstanbul 2004.
- MEHMED CELAL, *Coğrafya-i Umumi*, C. II, Dersaadet H.1313/ M.1895.
- MEHMET CEMAL, *Anadolu, İstatistikî, İktisadî ve Askerî Coğrafya*, I, İstanbul H.1328/M.1910.
- MEYER, Eduard, *Reich und Kultur der Chjetiter*, Karl Curtius Berlin Verlag Karl Curtius in Berlin 1914.
- MUŞMAL, Hüseyin, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Beyşehir ve Çevresinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, (1790-1864), SÜSBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2005.
- NAUMANN, Rudolf, *Eski Anadolu Mimarlığı*, Ankara 1998.
- NAZİK, Lütfi, *Beyşehir Gölü (Konya) Yakın Güneyinin Karst Jeomorfolojisi*, İÜDBCE, (Basılmamış Yüksek Lisans), İstanbul 1985.
- OĞUZKURT, Didem Gökçe, *Beyşehir Gölü Limnolojisi*, HÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2001.
- OZANTÜRK, Hasan, *Tarihten Bugüne Bütün Yönleriyle Kurucaova*, Konya 2007.
- ÖNDER, Mehmet *Efsâneler – Destânlar – Hikâyeleriyle Şehirden Şehire Anadolu*, Ankara 1995.
- ÖZAN, Selda Tekin, *Beyşehir Gölü'nde Yasayan Sazan (Cyprinus carpio L., 1758) ve Kadife Balığı (Tinca tinca L., 1758)'ndeki Parazitlerin ve Ağır Metal Birikiminin Araştırılması*, SDÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Isparta 2005.
- ÖZDEMİR, Fadim Yavuz, *Beyşehir Gölü Sulak Alanlarının Ekolojik Yerleşim Planlaması Açısından İncelenmesi*, SÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2004.
- ÖZKAN, Kürşad, *Beyşehir Gölü Havzası'nın Yetiştirme Ortamı Özellikleri ve Sınıflandırılması*, İÜFBE, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2003.
- ÖZSAİT, Mehmet, *İlkçağ Tarihinde Pisidya*, İÜEF yay., İstanbul 1980.
- ÖZSAİT, Mehmet, *Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1985.
- ÖZSOYELLER, Yaşar, *Beyşehir Gölü İle Akdeniz İlişkisi*, ? 1970.
- RAMSAY, W. M., *Anadolu'nun Tarihî Coğrafyası*, (Çev. Mihri Pektaş), MEB yay., İstanbul 1960.
- SAFVET, *Memalik-i Osmaniye Coğrafya-i İktisadisi*, Dersaadet H.1328/M.1910.
- SAMANCI, Zeynep Asiye, *Konya/Beyşehir İlçesindeki Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi ve Din Fenomenolojisi Açısından Bir Yaklaşım*, SÜSBE (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2008.
- SARAÇOĞLU, Hüseyin, *Mevki, Sınırlar, Yüzey Şekiller, Denizler, İklim, Bitki Örtüsü, Akarsular ve Göller*, MEB yay., İstanbul 1962.

- SARAÇOĞLU, Hüseyin, *Bitki Örtüsü, Akarsular ve Göller II*, MEB Yay., İstanbul 1962.
- SARRE, Friedrich, *Küçükasya Seyahati-1895 Yazı-Selçuklu Sanatı ve Ülkenin Coğrafyası Üzerine Araştırmalar*, (Çev. Dârâ Çolakoglu), İstanbul 1998.
- SEVİM Ali, *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*, Ankara 1993.
- SODAN, Zehra, *Beyşehir Gölü Havzası Planlama Sorunları*, SÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2006.
- SOMUNCUOĞLU, Servet, *Don Kazakları*, Timaş yay., İstanbul 2004.
- STRABON, *Antik Anadolu Coğrafyası (Kitap XII-XII-XIV)*, (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat yay., İstanbul 2000.
- ŞEMSEDDİN SAMİ, *Kâmusu'l-A'lâm II*, Kaşgar Neşriyat, Ankara 1996.
- ŞEN, Osman, *Üzümlü (Beyşehir Güneyi-Konya) ve Bademli (Akseki Kuzeyi-Antalya) Arasında Kalan Toroslar'ın Stratigrafisi ve Tektonik Özellikleri*, SÜFBE (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya 1996.
- TARHAN, Ayfer Apaydın, *Beyşehir Gölü Sudak (Sander Lucioperca L., 1758) Populasyonunun Besinleri Ve Beslenme Alışkanlıklarının İncelenmesi*, SDÜFBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2012.
- TEKİN, Ömer-Recep Bilginer, *Beyşehir ve Eşrefoğulları*, Eskişehir 1945.
- TEXIER, Charles, *Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi I-III*, (Çev. Ali Suat-Kazım Yaşar Kopruman-Musa Yıldız), Ankara 2002.
- TUNCEL, Metin, *Göllerimiz*, Redhouse yay., İstanbul 1975.
- TURAN, Osman, *Türkiye Selçuklular Hakkında Resmi Vesikalar, Metin-Tercüme ve Araştırmalar*, TTK yay., Ankara 1958.
- TURAN, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 2013.
- TURGUT, Murat, *Hitit Dini Düşüncesinde Kutsal Mekânlar (M. Ö. 1650- M. Ö. 1250)*, SÜSBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2013.
- UZLUK, Feridun Nafiz, *Tapu Kadastro Umum Müdürlüğü Arşivindeki Deftere Göre Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyat, Ankara 1958.
- UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu-Karakoyunlu Devletleri*, TTK yay., Ankara 1969.
- ÜNAL, Ahmet, *Hititler Devrinde Anadolu I*, İstanbul 2002
- VRYONIS, Speros Jr., *(The Decline Of Medieval)*, *The Decline Of Medieval Hellenism in Asia Minor and The Process Of Islamization From The Eleventh Through The Fifteenth Century*, London 1971.
- YARAR, Alpaslan *Beyşehir Gölü Su Seviyesi Değişimleri'nin Yapay Sınır Ağları İle Belirlenmesi*, SÜFBE (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2004.
- YAVUZ, Memduh, *Eşrefoğulları Tarihi-Beyşehir Kılavuzu*, Konya 1934.
- YAZICIZÂDE ALİ, *Tevârih-i Âl-i Selçuk (Selçuklu Tarihi)*, (Haz. Abdullah Bakır), Çamlıca Basım-Yayın, İstanbul 2009.
- YILMAZ, Mehmet, *Konya Vilayetinde Muhacir Yerleşmeleri 1854-1914*, SÜSBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 1996.
- YİĞİT, İlker, *Temettuat Defterlerine Göre XIX. Yüzyılda Beyşehir'in Beşeri Ve Ekonomik Coğrafyası*, AKÜSBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar 2011.
- YİĞİT, Refik, *Avdancık'dan Beyşehir'e Göç*, İstanbul 2009.

## V. Makaleler

- AKALIN, Melih, "Beyşehir Gölü'nün Sorunları ve Çözümleri", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 291-292.
- ALAN, İbrahim, "Türk Öykücülüğünde Beyşehir Mekân-Karakter ve Atmosfer Üzerine Bir Çözümleme", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 290-296.
- ALAŞ, Ali -Akif Ak, "Adaptation Of Tench (TincaTinca L. 1758) Implanted To The Beyşehir Lake (Konya-Turkey)", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 58-60.
- ALTINDAĞ, Ahmet-Sibel Yiğit, "Assessment of heavy metal concentrations in the food web of lake Beyşehir, Turkey", *Chemosphere*, 60, 2005, s. 552-556.
- ARABACI, Caner, "Bir Zamanlar 'Dalağan' dı!..", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 283-284.
- ARI, Yılmaz, "Manyas Gölü'nün Kültürel Ekolojisi: Tarihî Süreçte Adaptasyon ve Değişim", *Türk Coğrafya Dergisi*, 40 (1), 2003, s. 75-97.
- ARIBAŞ, Kenan-Ahmet Duman, "Kurucaova Kasabasında (Konya) Yaylacılık Faaliyetleri", *MAEÜEDF*, S. 12, Aralık 2006, s. 195-215.
- ARIK, Rüçhan, "Kubad Abad Selçuklu Sarayı'nın Türk Sanatındaki Yeri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 631-633.
- ARIK, Rüçhan, "Kubadabad Selçuklu Sitesi Beyşehir Göl Tarihi ve Doğal Çevre Koruma Değerlendirme Projesi", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 278-281.
- ARIK, Rüçhan, "Kubadabad/Malanda Yüzey Araştırması", *XI. Araştırma Sonuçları Toplantısı* (Ankara 24-28 Mayıs 1993), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1994, s. 35-38.
- ARSLAN, Mustafa-Oktay Nar, "Beyşehir'de Halk Kültürü", *Konya Ansiklopedisi II*, Konya 2011, s. 107-108.
- ATALAY, İbrahim, "Pleistosen Sonu ve Holosen Başlarında Anadolu'nun Paleogeografya Şartlarına Genel Bir Bakış", *Coğrafya Araştırmaları*, S. 4, 1996, s. 11-14.
- AYDIN, Yunus Emre, "Yörüklerin Sığınağı Mada Adası", *Atlas*, S. 96, Temmuz 2009, s. 66-78.
- AYGEN, Temuçin, "Beyşehir Gölü Milli Parkı, Mağaraları, Dağları Üzerine", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 217-222.
- AYVA, Aziz, "Beyşehir Gölü Üzerine Anlatılan 'Göl Üzerinden Yürüyerek Geçme' Motifi Üzerine", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 76-84.
- AYVA, Aziz, "Beyşehir Gölü Üzerine Anlatılan 'Göl Üzerinden Yürüyerek Geçme' Motifi Üzerine", *Millî Folklor*, Yıl 19, Sayı 76, 2007.
- BAGCI, Yavuz-Ahmet Savran-Hüseyin Dural, "Beyşehir ve Çevresinin Floristik Zenginlikleri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 736-757.

- BAHAR, Hasan-Hatice Gül Küçükbezi, "Eflatunpınar Anıtı", *Konya Ansiklopedisi III*, Konya Büyükşehir Belediyesi Yay., Konya 2012, s. 164-166.
- BAHAR, Hasan, "Konya-Karaman Yüzey Araştırmaları 2006", *Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğü 25. Araştırma Sonuçları Toplantısı (28 Mayıs - 01 Haziran 2007 Çanakkale) I*, Ankara 2008, s. 235-254.
- BAHAR, Hasan, "Beyşehir-Suğla Havzası Erken Tarihi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 252-268.
- BAHAR, Hasan, "1998-1999 Yılı Konya-Karaman İlleri Yüzey Araştırmaları", *XVIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, (22-26 Mayıs 2000), II, Ankara 2001, s.187-204.
- BAHAR, Hasan, "Çarşamba Uygurluğu ve Çatalhöyük", *Beyşehir Doğa Eğitimi*, (Ed. Ali Meydan), Ankara 2011, s. 148-158.
- BAHAR, Hasan, "Konya Araştırmaları III, Lykonía (Konya Merkez Bölgesi)", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S. 12, Konya 1998, s. 197-206.
- BAHAR, Hasan, "Uygurlukların Kaynağı Su", *Su Medeniyeti Sempozyumu*, Konya 2009, s. 42-69.
- BAŞTAK, Fikret, "Konya Vilâyetindeki Hitit Abideleri ve Hititlerin Dinleri", *Konya Dergisi*, Mart 1937, s. 399-408.
- BEHRAMOĞLU, Barış, "Orta Torosların Ardında ve Göller Bölgesinde Bir Vaha: Beyşehir", *TÜRSAB*, (277), Nisan 2007, s. 26-31.
- BEKLİOĞLU, Meryem-Gürol Altınayar-Can O. Tan, "Ülkemiz Sığ Göllerinin Suiçi Bitki Gelişimini Belirlemede, Su Seviyesi, Besin Tuzları ve Bentik Balık Beslenmesinin Önemi", *Sığ Göl Sulak Alanları: Ekoloji Ötrofikasyon ve Restorasyon*, (Ed. Meryem Beklioğlu), Ankara 2004, s. 23-30.
- Beyşehir Gölü'nde Bir Okul", *Mimarlık Dergisi*, Yıl 19, S.167, Ankara 1981.
- Beyşehir Halk Eğitim Merkezi, "Millî Gelenek ve Göreneklerimiz", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 268-270.
- Beyşehir'de Zaman, Tarih ve Doğa", *Çevre ve İnsan*, 5(6), Şubat 1994, s. 48-53.
- BİLİR, M. Nazif, "Beyşehir'de Balıkçılık", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, S. 517-518.
- BİTTEL, K. "Beitrag un Eflatun-Pınar", *Bior*, X, 1/2, 1953.
- BOZYİĞİT, Recep, "Beyşehir Gölü", *Konya Ansiklopedisi II*, Konya 2011.
- CEYLAN, Nevzat, "Beyşehir Gölü Milli Parkı'nın Kaynak Değerleri ve Sorunları", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 290-291.
- ÇAĞLAR, Mehmet, "Uzun Dönem İçerisinde Yüzeysel Su Kaynaklarımızın Yıllar İtibariyle Değişimi", *İklim Değişikliği ve Türkiye Su Kaynaklarına Etkisi*, (Ed. Zakai Şen), Su Vakfı yay., İstanbul 2002, s. 33-49.
- ÇETİK, Ali Rıza, Memduh Serin, Mustafa Küçüködük, "Erciyes Dağı- Hasan Dağı- Küçük Geyik Dağı- Dedegöl (Anamas) Dağı Kurucaova (Beyşehir) Yörelerinin Floristik Yönden Karşılaştırılması ve Benzerlik Oranlarının Tespiti", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi*, S. 3, Konya 1984, s. 2-4.

- ÇETİNKAYA, Soner-Şakir Çınar-Remziye Özkök-Kamile Gonca Erol, "Beyşehir Gölü'ndeki Sazan Popülasyonu (Cyprinus Carpio L. 1758)' nun Büyüme Özellikleri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 697-704.
- ÇINAR, Şakir -Hıdır Çubuk-Levent Tümgeçir, Soner Çetinkaya, "Beyşehir Gölü'ndeki Sudak Popülasyonu (SanderLucioperca 'Linnaeus, 1758')nun Büyüme Özellikleri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 710-719.
- ÇOKBANKER, Ercan, "Beyşehir Kuşluca Köyü Buluntuları", *Türk Arkeoloji Dergisi*, S. XXI/2, Ankara 1974, s. 31-35.
- ÇUBUK, Hıdır -İsmet Balık-Meral (Apaydın) Yağcı-Şakir Çınar, "Beyşehir Gölü'ne Sonradan aşlanan Yeni balık Türlerinin Göl Ekosistemi Üzerine Etkileri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 285-289.
- DAĞDAŞ, Said -Rüstem Kırış, "Kızıldağ Milli Parkı Orman Amenajman planı Uygulamaları Örneğinde Korunan Alan Yaklaşımına Dönük Değerlendirmeler", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyum (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 437-455.
- DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan, "Isparta Vilayeti Göllerinden Beyşehir Gölü", *Ün*, X/112-113, Temmuz-Ağustos Isparta 1943, s.1371-1380.
- DARKOT, Besim, "Beyşehir", *İA II*, MEB yay., İstanbul 1993, s. 588-589.
- DEMİRCİ, Mustafa, "İslam Medeniyetinin Gelişiminde Nehirler", *Su Medeniyeti Sempozyumu*, Konya 2009, s. 90-103.
- DEMİRCİOĞLU, Halil, Halil İnalçık, "Tarih Enstitüsünün Orta Anadolu Gezisi", *AÜDTCFD*, V, Ankara 1947, s.169-187.
- DİNÇ, Abdurrahman, "Türkiye'de Tarih yazımında Coğrafya'nın Önemi", *Türkiye'de Tarih yazımı*, (Ed. V. Engin-A. Şimşek), İstanbul 2011, s. 541-553.
- DİNÇ, Abdurrahman-Rahile Öztürk, ("Beyşehir Gölü"), "Beyşehir Gölü Milli Parkı'nın Ekoloji ve Turizm Bakımından Araştırılması", *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6 (1), 2013, s. 121.
- DOMBAZ, Veysel, "Konya Civarı Hitit Anıtları", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, XXI/310, Temmuz-Eylül 1972, s. 9-11.
- ECEVİT, Fevzi, "Beyşehir Gölü'nün Temizlik ve Bakımı Üzerine", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 287-288.
- ERDEM, Tahir, "Yenişar II", *Ün*, S.18, Isparta 1935, s. 233-236.
- ERDOĞAN, Ali-Mehmet Öz-M. Rıdvan Tunç-Aziz Arslan-Mustafa Yavuz, (Kuşlar), "Beyşehir Gölü ve Çevresinin Kuşları", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 61-68.
- ERDOĞRU, M. Akif, "Karaman Vilâyeti'nin İdarî Taksimatı", *Osmanlı Araştırmaları*, XII, *The Journal of Ottoman Studies*, XII, İstanbul 1992, s.424-430.
- ERDOĞRU, M. Akif, "Karaman Vilâyeti Kanunnâmeleri", *Ankara Üniversitesi OTAM*, S. 4, Ankara 1993, s. 467-516.
- ERDOĞRU, M. Akif, "Beyşehir", *DİA VI*, İstanbul 1992, s. 84-85.

- ERDOĞRU, M. Akif, "Beyşehir Sancağı İcmal Defteri", *TTK Belgeler*, XIII/17, Ankara 1988, s. 117-181.
- ERDOĞRU, M. Akif, "Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey Camiin Vakıfları", *EÜTİD*, VI, İzmir 1991 s. 91-109.
- GÖDE, Halil Altay, "Beyşehir ve Isparta Civarında Anlatılan Göl Efsaneleri, *I. Uluslar Arası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 243-245.
- GÖKÇEN, Ali İhsan, "Düş Mavisi Beyşehir Gölü", *Skylife*, 25 (292), Mart 2011, s. 16-26.
- GÖNÜLLÜ, Ali Rıza, "Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Meydana Gelen Sel Baskınları (1857-1913)", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 28, Güz 2010, s. 351-373.
- GRAF, İlksen, "İklim Sınıflaması Yöntemlerinin Beyşehir Örneğinde İncelenmesi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 296-306.
- GÜNGÖR, Sertaç-Mükerrem Arslan, "Turizm ve Rekreasyon Stratejileri için SWOT Analizi, Görsel Kalite Değerlendirmesi, Turizm Tesislerinin Beğenilirliği ve Turizm Tesisleri Durum Analizi Uygulaması; Beyşehir İlçesi Örneği", *SÜZFD*, 18 (33), Konya 2004.
- GÜRDAL, Mehmet, "Göller Bölgesi'nde Beyşehir İlçesi'nin Turistik Ürün Çeşitliliğinin Tanıtımı ve Dış Aktif Turizm Amaçlı Kullanımı", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 385-389.
- GÜTERBEK, H. "Alte und New Hethitische Denkmaler", *Halil Ethem Hatıra Kitabı*, Ankara 1947, s. 48-51.
- H.A.ORMEROD, "Prehistoric Romans in South-Western Asia Minor III", *The Annual of the British School At Athens*, XIX, 1912-1913, s.48-53.
- EDHEM, Halil, "Anadolu'da İslami Kitabeler, Beyşehri-Uluborlu-Alaiyye", *TOEM*, IV/27, İstanbul H. 1330, s.134-158.
- İLTER, Gazanfer, "Beyşehir ve Çevresinde Hasırcılık", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000.
- BORDAZ, J. "A Pelimantry Report of the 1969 Excavations at Erbaba a Neolithic Site Near Beyşehir Turkey", *Türk Arkeoloji Dergisi*, XVIII/2, 1969, s. 59-64.
- BORDAZ, J. "Erbaba The 1977 and 1978 Seasons in Perspective" *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXVI/1, 1982, s.86-94.
- MELLAART, J. "The Late Bronze Age Monuments of Eflatun Pınar and Fasillar Near Beyşehir", *Anatolian Studies*, XII, 1962, s. 111-117.
- MELLAART, J. "Early Cultures of the South Anatolian Plateau", *Anatolian Studies*, XI, 1961, s.159-184.
- KAYA, Mehmet Ali Kaya, "Roma İmparatorluğu Döneminde Beyşehir Gölü Çevresi", *I. Uluslararası Beyşehir ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 354-359.
- KESER, Ulvi, "Arşiv Belgeleri Işığında İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye'de Mülteciler ve Esirler Sorunu", *ÇTTA*, VIII/18-19, (2009/Bahar-Güz), s. 185-208.
- KESİK, Muharrem, "Sultan Melikşah ve Sultan I. Murat Dönemleri", *Türkler*, VI, Ankara 2002, s. 547-565.

- KIRIŞ, Rüstem, "Koruna Alanlara Farklı Bir Bakış (Beyşehir Orman İşletme Müdürlüğü Örneği)", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 634-640.
- KIRIŞ, Rüstem-Said Dağdaş-Ziyaeddin Akkoyunlu-Mehmet Şener, (Orman Ekosistemi), "Beyşehir Gölü Milli Parkı Kapsamında, Beyşehir Orman İşletme Müdürlüğü Orman Ekosistemlerinin Ağaç Türü ve Meşcere Tipi Zenginliğinin Değerlendirilmesi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 758-770.
- KIRMIZI, Abdülhamit, "Bey Şehri'nden Paşa Geçti; Vali Ferit Paşa ve Beyşehir'de 'Umur-ı Nafianın Temin-i Terakkiyatı', *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 1-4.
- KOLAY, Selçuk, *Türkiye'nin Karadeniz Kıyısındaki İkinci Dünya Savaşı Alman Denizaltıları*, TINA (Türkiye Sulaltı Arkeolojisi Vakfı), İstanbul (Tarihsiz).
- KOLAY, Selçuk, "Hitlerin Kayıp Filosu; Hayalet Denizaltı", *Atlas (Aylık Coğrafya ve Keşif Dergisi)*, S. 180, Mart 2008, s. 94-101.
- "Konya", *Yurt Ansiklopedisi VII*, İstanbul 1982-1983, Anadolu Yay., s. 5197-5277.
- KONYALI, İbrahim Hakkı, "Bir Hücet İki Vakfiye", *VD*, VII, İstanbul 1968, s.97-110.
- KÜÇÜKAYTAN, Şengül, "Konya İli Hüyük İlçesi Mutlu Beldesi Evlerinde Yapılan Hasır Saz Dokumalar", *S. Ü. 2. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyum Bildirileri (12-13 Mayıs 1999/Konya)*, Konya 1999, s. 60-63.
- KÜÇÜKÖDÜK, Mustafa, "Beyşehir Gölü Canlıları Gölün Sorunları", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000.
- KÜÇÜKÖDÜK, Mustafa, "Beyşehir Gölü ve Çevresinin Biyolojik Özellikleri" *Konya Ansiklopedisi II*, Konya 2011, s. 128-129.
- LAROCHE, E. "Eflatunpınar", *Anadolu/ Anotolia*, III, 1958, s. 43-47.
- ÖZ, Mehmet -Mehmet Rızvan Tunç-Mustafa Yavuz-Serdar Düşen, "Beyşehir Gölü'ndeki Adalarda Gözlenen Kurbağa ve Sürüngen Türleri", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 397-399.
- MERCAN, Eren-Sedat Kabdaşlı, "Beyşehir Gölünün Geçmişi ve Bugünü", *I. Ulusal Su Mühendisliği Sempozyumu (22-26 Eylül 2003/Gümüşhür-İzmir) Bildiriler Kitabı*, Ankara Tarihsiz, s. 265-272.
- MUŞMAL, Hüseyin, "XX. Yüzyıl Başlarında Beyşehir Gölü ve 1910-1911 Yılları Büyük Taşkın Hadiseleri", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 23, Konya 2008, s. 219-262.
- MUŞMAL, Hüseyin, "Beyşehir'in Tarihçesi", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 93-95.
- MUŞMAL, Hüseyin, "XIX. Yüzyıl Ortalarında Beyşehir Bölgesinden İzmir ve İstanbul'a Yapılan Göçler", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 269-284.
- MUŞMAL, Hüseyin, "Beyşehir Kazası Kurucaova Köyünde Yaşanan 1909 ve 1932 Yılı Afetleri ve Afet Sonrası Yeniden Yapılanma Faaliyetleri", *SÜFEFED*, S. 16, Konya 2006, s. 69-90.
- MUŞMAL, Hüseyin-Mustafa Çetinaslan, "Beyşehir İlçe Merkezin Çeçen-İnguş Muhacirlerine Ait Mezar Taşları", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, S. XVI, Aralık 2013, s. 423-469.
- OĞUZ, Zeki, "Beyşehir", *Yeni İpek Yolu*, 16 (186), Ağustos 2003, s. 54-55.
- OKYAR, Mete Cüneyt, "Beyşehir Gölü'nün Sürdürülebilir Bölgesel Ekonomik Kalkınma Kapsamında Değerlendirilmesi ve Hibe Temini", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 428-432.
- ONÜÇYILDIZ, Mustafa-Alpaslan Yarar, "Beyşehir Gölü Su Seviyesi Değişimlerinin Yapay Sınır Ağları İle Belirlenmesi", *II. Ulusal Su Mühendisliği Sempozyumu (21-24 Eylül 2005/Gümüşhür-İzmir) Bildiriler Kitabı*, Ankara Tarihsiz, s. 715-724.
- ORAL, M. Zeki, "Karamanoğulları Tarihine Ait Vesikalar: Yatağan Mürsel Vakfiyesi", *Belleten*, XVIII, S. 71, Temmuz 1954, s. 337-345.
- ORAL, M. Zeki, "Kubâdâbad Bulundu", *Anıt*, S. 10 Kasım 1949, s.22-23.
- ORAL, M. Zeki, "Kubadabad Çinileri", *Belleten*, S.66, Ankara 1953, s. 209-222.
- ORAL, M. Zeki, "Kubadabad Yolunda", *Anıt*, S. 26, Konya 1960, s.9-15.
- ORAL, M. Zeki, *İzorya ve Pisidyâ'da Bir Seyahat*, Anıt, Yıl: 2, Mart-Nisan 1957, S. 20-21, Konya 1957, s.24-27.
- ÖNDER, Mehmet -Katherina Otto Dorn, "Kubâd-abad Kazıları, 1965 yılı Ön Raporu", *Türk Arkeoloji Dergisi*, S. XIV, Ankara 1967, s.237-248.
- ÖNDER, Mehmet, "Dördüncü Murat Konya'da", *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Kongresi (07-09 Nisan 1999)*, Konya 2000, s. 43-46.
- ÖNDER, Mehmet, "Kubadabad Sarayları Harpi ve Simurgları", *Türk Etnoğrafya Dergisi*, S. X, Ankara 1968, s. 5-17.
- ÖNDER, Serpil - Seraç Güngör-Ahmet T. Polat, ("Ekoturizm"), "Ekoturizm; Beyşehir Gölü ve Yakın Çevresi Örneğinde Değerlendirilmesi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 675-685.
- ÖZDEMİR, Fadim Yavuz, "Beyşehir Gölü'nün Sürdürülebilir Kullanımı Konusunda Havza İnsanın Yaklaşımı", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu(11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 191-197.
- ÖZKAN, Süleyman, "Beyşehir Civarında Bulunmuş Olan Eserler", *Belleten*, LIV/210, Ankara 1990, s. 583-590.
- ÖZSAİT, Mehmet-Nesrin Özsait, "Arkeolojik Veriler Işığında Beyşehir ve Çevresi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 400-411.
- ÖZSOY, Osman, "Suyun Akışı İle Tarihin Akışı Arasındaki Paralel Dinamikler", *Su Medeniyeti Sempozyumu*, Konya 2009, s. 200-211.
- RUBEN, W., "Anadolu'nun Yerleşme Tarihi İle İlgili Görüşler", *AÜDTCFD V*, (Çev. Abidin İtil), Ankara 1947, s. 369-391.
- SARIÇELİK, Kerim, "I. Dünya Savaşı Yıllarında Beyşehir'de İkamet Eden Sivil Esirler", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 338-343.
- SERİN, Memduh, Ali Rıza Çetik, "Yeşildag-Kurucaova (Beyşehir) Florası", *Selçuk*

- Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi, S. 3, Konya 1984, s.7-17
- SÖĞÜT, Mine, "Karşı Kıyıdağlar; Mada Adası", *National Geographic*, Mayıs 2011, s. 66-82.
- ŞARMAN, Kansu, "İkinci Dünya Savaşı'nda Karadeniz'de Karadan Yürütülen Denizaltılar", *Popüler Tarih*, S. 33 (550. Yıl Özel Sayısı), Mayıs 2003, s. 16-17.
- ŞEN, Asım, "Kamışın Ekonomik Değeri", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi*, Konya 2000, s. 187-189.
- ŞEN, Zekai, "İklim Değişikliği ve Türkiye Su Kaynaklarına Etkisi", *İklim Değişikliği ve Türkiye Su Kaynaklarına Etkisi*, (Ed. Şen, Zekai), Su Vakfı Yay., İstanbul 2002, s. 5-32.
- TARHAN, Turgut, "Bir Göl Bir Deniz Düş Uçuşu Beyşehir ve Ölüdeniz", *Atlas*, S. 173, Ağustos 2007, s. 80-93.
- TER, Ümmügülüm (Özkan) -Sedef Eryiğit-Kadriye (Deniz) Topçu, "Beyşehir ve Yöresinin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 730-735.
- TIRPAN, Ahmet A. , "Konya Civarındaki Hitit Su Anıtları", *Su Medeniyeti Sempozyumu*, Konya 2009, s. 70-89.
- TURAN, Osman, ("Ertokuş"), "Mübârizeddin Er-Tokuş ve Vakfiyesi", *Belleten*, XI/43, Ankara 1947, s. 415-430.
- TÜRKER, Ayşe Ç. , "Kubad Abad ve Kız Kulesi Kazılarında Bizans Dönemini Temsil Eden Buluntular", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 69-75.
- UĞUR, Ferit, "Eski Karaman Vilâyetine Ait Kanunlar", *Konya Mecmuası*, S.7, Konya 1937, s. 432-438.
- UYANIK, Necmi, "Vatana Can Verenler: Mehmet Nazım Ve Süleyman Sırrı Ekseninde Beyşehir Kuvâ-yı Milliyesi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 519-550.
- UYSAL, A. Osman, "Kubad Abad Hamamları", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 85-96.
- ÜNAL, Cemil, "Kafes Balıkçılığı", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000.
- ÜNAL, Çiğdem, "Beyşehir Gölü ve Çevresinin Ekosistemi", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 150-162.
- ÜREKLİ, Bayram, Doğan Yörük, "Karaman Eyâletine Ait Bir Kânûnnâme Sûreti", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 8, Konya 2002, s.339-372.
- YARCI, Güler, "Beyşehir Gölü'nden Su Getirilerek Konya Ovasını Sulama Projesi ve Finansmanı", *Su Medeniyeti Sempozyumu*, Konya 2009, s. 254-299.
- YAVUZ, Hüseyin, "Beyşehir Gölü ve Su Kullanımı", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 292-293.
- YAZICI, Hakkı-Kenan Arıbaş, "Beyşehir Gölü Adalarında Nüfus, Yerleşme ve Ekonomik Faaliyetler", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, S. 10, İstanbul 2002, s. 33-54.

- YILMAZ, Mehmet, "Rus Kazaklarının Mada Adası'nda İskânı", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 412-419.
- YÖRÜK, Doğan, "1466 Tarihli Mufassal Deftere Göre Beyşehir ve Çevresindeki Osmanlı Tımar Düzeni Hakkında Bazı Görüşler", *I. Uluslararası Beyşehir Ve Yöresi Sempozyumu (11-13 Mayıs 2006) Bildiriler Kitabı*, Konya 2006, s. 163-172.
- YÜCEL, Erdem, "Bir Selçuklu ve Osmanlı Merkezi Beyşehir", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, XXI/310, Temmuz-Eylül 1972, s. 2-6.

#### VI. İnternet Adresleri

- <http://www.bgrt.com.tr/haber/268/mutlulu-hasircilar-mutlu-degil>, (Erişim Tarihi; 3.12.2013).
- <http://www.haberler.com/kireli-belediye-baskani-ali-mermer-efsaneye-konu-haber/>, (Erişim Tarihi; 28.11.2013).
- <http://www.dsi.gov.tr/bolge/dsi4/konya.htm#golbeysehir>, (Erişim Tarihi; 28.03.2014).
- [http://www.memleket.com.tr/news\\_detail.php?id=9219](http://www.memleket.com.tr/news_detail.php?id=9219), (Erişim Tarihi, 04.04.2014).

#### VII. Gazeteler

- Cumhuriyet*, 14 Eylül 1944, s. 1.

#### VIII. Raporlar

- Tarihî Kentler Birliği Göller Havzası Bölge Toplantısı Raporu*, 30 Haziran 2012.
- Göller Bölgesi Etkileşim Planı Taslak Rapor, Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları*, Ekim 2012.
- Mevlana Kalkınma Ajansı, *Beyşehir İlçe Raporu*, Konya 2001.
- "Göl Kirliliği Araştırma Komisyonu Sonuç Raporu", *Tarihten Bugüne ve Geleceğe Uzanan Konya Beyşehir (Derebucak-Hüyük) 2000 Rehberi I*, Konya 2000, s. 296.





Handwritten text on the boat's side: "45 DAG" and "4-BEY 13/02/1973".

